

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988 tehdyn yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla. Yleissopimuksen tarkoituksena on helpottaa tuomioiden vastavuo-roista tunnustamista ja täytäntöönpanoa Euroopan yhteisöihin ja Euroopan vapaakauppa-liittoon kuuluvissa valtioissa. Yleissopimukses-sa on määräyksiä siitä, missä valtiossa tai tuomioistuimessa kansainvälisluontoinen yksi-tyisoikeudellinen riita-asia voidaan ottaa tutkit-tavaksi. Lisäksi siinä on määräykset sopimus-valtiossa riita-asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja niiden täytäntöönpanokel-poisuudesta toisessa sopimusvaltiossa.

Yleissopimuksen määräykset vastaavat Brys-selissä 27 päivänä syyskuuta 1968 Euroopan yhteisöihin kuuluvien valtioiden välillä tehdyn tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koske-van yleissopimuksen määräyksiä.

Suomen osalta yleissopimus ja pöytäkirjat tulevat voimaan kolmannen kalenterikuukau-den ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun ratifioimiskirja on talletettu.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuk-sen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen lainsäädän-nön alaan kuuluvien määräysten hyväksymises-tä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimuskin.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	III OSASTO	
1. Nykyinen tilanne	3	TUNNUSTAMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO	38
1.1. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset	3	1 jakso. Tunnustaminen	38
1.2. Yleissopimuksen merkitys	4	2 jakso. Täytäntöönpano	42
2. Ehdotettu uudistus	5	3 jakso. Yhteiset määräykset	47
2.1. Brysselin yleissopimus yleissopimuksen esikuvana	5	IV OSASTO	
2.1.1. Brysselin yleissopimuksen synty ja sen eri vaiheet	5	VIRALLISET ASIAKIRJAT JA TUOMIOISTUIMESSA TEHTY SOVINTO	48
2.2. Yleissopimuksen periaatteet	6	V OSASTO	
2.2.1. Yleistä	6	YLEISET MÄÄRÄYKSET	49
2.2.2. Toimivaltaa koskevat määräykset ..	7	VI OSASTO	
2.2.3. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat määräykset	8	SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET	50
2.3. Yleissopimukseen liittyminen	8	VII OSASTO	
2.4. Yleissopimuksen voimaantulo	9	YLEISSOPIMUKSEN SUHDE BRYSSELIN YLEISSOPIMUKSEEN SEKÄ MUIHIN SOPIMUKSIIN	51
2.5. Yleissopimuksen alueellinen soveltamisala	9	VIII OSASTO	
2.6. Yhdenmukaisen soveltamisen turvaaminen	10	LOPPUMÄÄRÄYKSET	56
2.7. Yleissopimuksen suhde Brysselin yleissopimukseen	11	2. Pöytäkirjat	58
2.8. Pöytäkirja N:o 3 yleissopimuksen 57 artiklan soveltamisesta	12	PÖYTÄKIRJA N:o 1	
3. Valmisteluvaiheet	12	KOSKIEN ERÄITÄ TOIMIVALTAAN, MENNETTELYÄ JA TÄYTÄNTÖÖNPANOAN KOSKEVIA KYSYMYKSIÄ	58
4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset	13	PÖYTÄKIRJA N:o 2	
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14	YLEISSOPIMUKSEN YHDENMUKAISESTA TULKINNASTA	63
1. Yleissopimus	14	PÖYTÄKIRJA N:o 3	
I OSASTO		57 ARTIKLAN SOVELTAMISESTA	65
SOVELTAMISALA	14	3. Voimaantulo	65
II OSASTO		4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	65
TOIMIVALTA	16	LAKI- JA SOPIMUSTEKSTIT	
1 jakso. Yleiset määräykset	16	1. Laki tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä	66
2 jakso. Erityisiä määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta	18	2. Yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla siihen liitettynä pöytäkirjoineen ja selityksineen	67
3 jakso. Toimivaltamääräykset vakuutusasioissa	24	LIITE	
4 jakso. Toimivalta kuluttajien tekemiä sopimuksia koskevista asioissa ..	27	Luettelo Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevista ratkaisuista	111
5 jakso. Yksinomaisen toimivalta	28		
6 jakso. Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus	31		
7 jakso. Tuomioistuimen toimivallan ja menettelyn edellytysten tutkiminen	35		
8 jakso. Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet	36		
9 jakso. Turvaamistoimenpiteet ja muut väliaikaiset toimenpiteet	37		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset

Lainsäädäntömme ei sisällä yleistä säännöstä siitä, milloin riita-asia, jolla on liittyviä vieraaseen valtioon, voidaan täällä ottaa tutkittavaksi (*kansainvälinen toimivalta*). Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten mukaan määräytyy yleensä se, minkä paikkakunnan tuomioistuimessa asia on tutkittava, jos asian käsittely kuuluu Suomen tuomioistuimien toimivaltaan. Näistä oikeuspaikkaa koskevista säännöksistä voidaan tosin eräissä tapauksissa saada johtoa siihen, voidaanko kansainvälisluontoinen asia käsitellä Suomessa. Lainsäädännössämme ei myöskään ole yleisiä säännöksiä yksityisoikeudellista vaatimusta koskevan ulkomaisen tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

Ulkomaisen tuomion *tunnustaminen* Suomessa tarkoittaa, että tällainen tuomio on täällä voimassa. Tämä merkitsee yhtäältä sitä, ettei ulkomaisella tuomiolla ratkaistua asiaa saa Suomessa ottaa uudelleen tutkittavaksi, ja toisaalta sitä, että ulkomainen tuomio mahdollisessa myöhemmässä oikeudenkäynnissä Suomessa pannaan tuomion perusteeksi. Tuomio, joka tunnustetaan Suomessa, on yleensä täällä myös *täytäntöönpanokelpoinen*. Tämä tarkoittaa, että tuomio voidaan panna täytäntöön kuten kotimainen tuomio. Täytäntöönpanonnettelyssä noudatetaan valtion sisäistä lainsäädäntöä.

Lainsäädäntöömme sisältyy säännöksiä niin tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta kuin ulkomaisten tuomioiden vaikutuksesta eräissä tapauksissa. Useimmiten tässä tarkoitettu säännökset perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin.

Pohjoismaiden välillä on Kööpenhaminassa 11 päivänä lokakuuta 1977 tehty yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittava sopimus (SopS 56/77, jäljempänä *vuoden 1977 pohjoismainen sopimus*). Se on niin sanottu puitesopimus, jossa ainoastaan viitataan eri Pohjoismaiden yhdenmukaisiin lakeihin. Sopimuksessa ei siten ole yksityiskohtaisia määräyksiä muissa Pohjoismaissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, vaan ne ovat kunkin maan sisäisessä laissa,

Suomessa 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetussa laissa yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta (588/77, jäljempänä *pohjoismainen tuomiolaki*).

Pohjoismaista Islanti ei ole saattanut vuoden 1977 pohjoismaista sopimusta voimaan (ks. A 938/77). Muiden Pohjoismaiden ja Islannin välisissä suhteissa sovelletaan aiempaa, Pohjoismaiden välillä Kööpenhaminassa 16 päivänä maaliskuuta 1932 tehtyä sopimusta tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 9/33, jäljempänä *vuoden 1932 pohjoismainen sopimus*).

Edellä mainitut pohjoismaiset sopimukset sääntelevät ainoastaan pohjoismaassa annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa pohjoismaassa. Pääsäännön mukaan pohjoismaassa annettu tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa pohjoismaassa riippumatta siitä, millä perusteella tuomion antanut tuomioistuin on ollut toimivaltainen. Jos tuomioistuimen toimivalta kuitenkin on voinut perustua yksinomaan siihen, että vastaajalla on ollut omaisuutta siinä valtiossa, jossa ratkaisu on annettu, tai siihen, että haaste on annettu vastaajalle tiedoksi hänen oleskellessaan tilapäisesti siinä valtiossa, jossa ratkaisu on annettu, voidaan tuomio eräin edellytyksin jättää tunnustamatta ja panna täytäntöön toisessa pohjoismaassa.

Eräät erityistä oikeudenalaa koskevat kansainväliset yleissopimukset, joihin Suomi on liittynyt, sisältävät tuomioistuinten toimivaltaa koskevia määräyksiä. Tällainen sopimus on esimerkiksi Varsovassa 12 päivänä lokakuuta 1929 tehty yleissopimus eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtäläistytymisestä (SopS 26/37). Eräät sopimukset taas sisältävät mainitunlaisten määräysten lisäksi ulkomaisen tuomion täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä. Tällaisia yleissopimuksia ovat esimerkiksi tavaran kansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta (CMR) Genevessä 19 päivänä toukokuuta 1956 tehty yleissopimus (SopS 50/73), vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla Pariisissa 29 päivänä heinäkuuta 1960 tehty yleissopimus (SopS 20/72), öljyn aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johtuvasta siviilioikeudellisesta vastuusta Brysselissä 20 päivänä marraskuuta 1969 tehty kansainvälinen yleissopimus ja öljyn

aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamisesta Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1971 tehty kansainvälinen yleissopimus (SopS 80/80), ja kansainvälisistä rautatiekuljetuksista (COTIF) Bernissä 9 päivänä toukokuuta 1980 tehty yleissopimus (SopS 5/85).

Suomi on liittynyt myös eräisiin kansainvälisiin ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin yleissopimuksiin. Nämäkin yleissopimukset koskevat ainoastaan määrätynlaisia yksityisoikeudellisia asioita. Tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi lapsen elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Haagissa 15 päivänä huhtikuuta 1958 tehty yleissopimus (SopS 42/67) ja elatusapua koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva Haagissa 2 päivänä lokakuuta 1973 tehty yleissopimus (SopS 35/83).

Lisäksi Suomen ja Itävallan välillä on Wienissä 17 päivänä marraskuuta 1986 tehty sopimus yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 17/88). Tämä sopimus on, kuten vuoden 1977 pohjoismainen sopimuskin, yleinen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva sopimus yksityisoikeuden alalla. Sopimuksessa ei siis säännellä tuomioistuimen toimivaltaa. Tuomioiden tunnustamisen edellytykseksi kuitenkin asetetaan, että tuomion antanut tuomioistuin on ollut toimivaltainen jonkin sopimuksessa mainitun perusteen mukaan.

Pääasiassa perheoikeudellisten tuomioiden tunnustamista koskevia määräyksiä sisältyy myös eräisiin kahdenkeskisiin oikeusapusopimuksiin. Tällainen on esimerkiksi Suomen ja Neuvostoliiton välillä oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa Helsingissä 11 päivänä elokuuta 1978 tehty sopimus (SopS 48/80). Tähän sopimukseen sisältyvät määräykset eivät kuitenkaan koske sellaisia asioita, joita tässä esityksessä tarkoitettu, Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988 tehty tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskeva yleissopimus (jäljempänä *Luganon yleissopimus*) koskee.

1.2. Yleissopimuksen merkitys

Kansainvälisten sopimusten puuttuessa tuo-

mioistuimen kansainvälinen toimivalta määräytyy kussakin valtiossa sen sisäisen lain mukaan. Ne perusteet, joilla katsotaan, että tuomioistuimella on toimivalta kansainvälisluontoisessa asiassa, saattavat eri valtioissa olla erilaiset. Sellainenkin riita saatetaan valtiossa ottaa tutkittavaksi, jolla on tuohon valtioon ainoastaan vähäinen liittymä. Esimerkiksi meillä voidaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan muun muassa velkomusta koskeva riita-asia ottaa tutkittavaksi pelkästään sillä perusteella, että vastaajalla on täällä omaisuutta. Esimerkiksi Ranskan siviililain 14 artiklan mukaan taas Ranskan tuomioistuin voi eräissä tapauksissa ottaa tutkittavakseen asian sillä perusteella, että kantaja on Ranskan kansalainen. On kuitenkin pidettävä epäkohtana, että vastaaja voi joutua vastaamaan asiaan sellaisen valtion tuomioistuimessa, johon asialla on vain vähäinen liittymä. Epäkohtana on pidettävä myös sitä, että sama asia voi tulla tutkituksi useassa eri valtiossa. Myöskään voimassa olevat kansainväliset sopimusjärjestelyt eivät tuomioistuimen toimivallan osalta ole riittäviä. Erityistä oikeudenalaa koskevia sopimuksia, jotka sisältävät määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta, on saatu aikaan vain erällä aloilla.

Suhtautuminen ulkomaisten tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon on erilainen eri valtioissa. Eräissä valtioissa, kuten Pohjoismaissa ja Itävallassa, ei ole lainkaan yleisiä tuomioiden tunnustamista koskevia säännöksiä. Tästä johtuu, että pääsäännön mukaan näissä valtioissa yksityisoikeudellisissa asioissa annettuja ulkomaisia tuomioita - toisin kuin välitystuomioita - ei tunnusteta eikä panna täytäntöön. Eräiden valtioiden sisäisen lainsäädännön mukaan taas ulkomainen tuomio voidaan tietyin edellytyksin tunnustaa. Tällaisia valtioita ovat esimerkiksi Belgia, Ranska, Italia, Saksan liittotasavalta ja Sveitsi. Eräät näistä valtioista, esimerkiksi Saksan liittotasavalta, edellyttävät kuitenkin, että vastaavanlaisissa olosuhteissa annettu saksalainen tuomio tunnustettaisiin siinä valtiossa, jossa annetun tuomion tunnustamisesta Saksassa on kysymys (*vastavuoroisuusedellytys*). Lisäksi eräissä sellaisissa valtioissa, joissa mainittua vastavuoroisuusedellytystä ei ole, kuten esimerkiksi Ranskassa, edellytyksenä saattaa olla, että vieraan valtion tuomioistuin on soveltanut sitä lakia, jota ensiksi mainitun valtion kansainvälisen yksityisoikeuden säännösten (*lainvalintasään-*

nösten) mukaan olisi ollut sovellettava asiassa. Käytännössä onkin osoittautunut, että tuomioiden täytäntöönpano, jollei valtiosopimus siihen velvoita, on aikaa vievää ja mutkikasta niissäkin valtioissa, joissa vieraassa valtiossa annettu tuomio voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön ilman tällaista sopimusta.

Erityisesti taloudellisten suhteiden lisääntyessä eri maiden välillä on tarvetta yhtenäiselle yleiselle säännöstölle, joka sääntelee mahdollisimman kattavasti sekä tuomioistuimen toimivallan että ulkomaisen tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon yksityisoikeudellisissa asioissa. Tärkeää on, että määräykset ovat mahdollisimman yhdenmukaiset mahdollisimman laajalla alueella. Tämä helpottaa määräysten soveltamista ja ratkaisujen ennustettavuutta.

Tässä esityksessä tarkoitettu Lugaanon yleissopimus pohjautuu Euroopan yhteisöjen (jäljempänä EY) jäsenvaltioiden välillä Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyyn samannimiseen yleissopimukseen (jäljempänä *Brysselin yleissopimus*). Yleissopimusten määräykset ovat lähes yhdenmukaisia.

2. Ehdotettu uudistus

2.1. Brysselin yleissopimus yleissopimuksen esikuvana

2.1.1. *Brysselin yleissopimuksen synty ja sen eri vaiheet*

Roomassa 25 päivänä maaliskuuta 1957 allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen eli niin sanotun *Rooman sopimuksen* 220 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee tarpeen vaatiessa ryhtyä keskinäisiin neuvotteluihin turvatakseen kansalaistensa eduksi muun ohella niiden muodollisuuksien vähentämisen, jotka koskevat tuomioistuinten tuomioiden samoin kuin välitystuomioiden vastavuo-roista tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi EY:hyn alunperin kuuluneet kuusi valtiota eli Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska ja Saksan liittotasavalta ovat 1960-luvulla käytyjen neuvottelujen tuloksena tehneet Brysselin yleissopimuksen.

Tämän yleissopimuksen tarkoituksena on osaltaan poistaa esteet taloudellisen yhdentymisen tieltä, joka edellyttää tavaroiden, henkilöi-

den, palvelujen ja pääoman vapaan liikkuvuuden lisäksi myös tuomioiden täytäntöönpanon helpottamista.

Brysselin yleissopimusta samoin kuin siihen liitettyjä pöytäkirjoja, kuten 3 päivänä kesäkuuta 1971 allekirjoitettua yleissopimuksen yhdenmukaista tulkintaa koskevaa pöytäkirjaa (jäljempänä *vuoden 1971 pöytäkirja*), on muutettu, kun EY:n jäseniksi myöhemmin tulleet valtiot ovat tulleet yleissopimuksen osapuoliksi. Uudet EY-valtiot ovat tulleet yleissopimuksen osapuoliksi erillisten liittymissopimusten kautta, jotka kaikki jäsenvaltiot ovat erikseen ratifioineet. Ensimmäinen liittymissopimus on allekirjoitettu 9 päivänä lokakuuta 1978 Luxemburgissa Irlannin, Tanskan ja Yhdistyneen Kuningaskunnan ja muiden jäsenvaltioiden välillä (jäljempänä *vuoden 1978 liittymissopimus*). Sen jälkeen on erillinen liittymissopimus allekirjoitettu 25 päivänä lokakuuta 1982 Luxemburgissa Kreikan ja muiden jäsenvaltioiden välillä (jäljempänä *vuoden 1982 liittymissopimus*) sekä 26 päivänä toukokuuta 1989 San Sebastianissa Espanjan ja Portugalin ja muiden jäsenvaltioiden välillä (jäljempänä *vuoden 1989 liittymissopimus*). Vuoden 1978 ja vuoden 1989 liittymissopimuksilla on myös tehty muutoksia etenkin yleissopimuksen toimivaltaa koskeviin määräyksiin ja vuoden 1971 pöytäkirjaan. Vuoden 1982 liittymissopimuksella on sen sijaan tehty vain teknisluntoisia muutoksia yleissopimukseen ja vuoden 1971 pöytäkirjaan.

Brysselin yleissopimus alkuperäisessä muodossaan on tullut voimaan ensimmäisten kuuden EY-valtion välillä 1 päivänä helmikuuta 1973. Vuoden 1971 pöytäkirja on tullut voimaan näiden valtioiden välillä 1 päivänä syyskuuta 1975. Vuoden 1978 liittymissopimus on tullut voimaan alkuperäisten kuuden jäsenvaltion ja Tanskan välillä 1 päivänä marraskuuta 1986, näiden valtioiden ja Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä 1 päivänä tammikuuta 1987 ja edellä tarkoitettujen valtioiden ja Irlannin välillä 1 päivänä kesäkuuta 1988. Vuoden 1982 liittymissopimus on tullut voimaan Kreikan ja muiden edellä tarkoitettujen EY-valtioiden paitsi Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä 1 päivänä huhtikuuta 1989. Yhdistyneen Kuningaskunnan osalta tämä liittymissopimus on tullut voimaan 1 päivänä lokakuuta 1989. Vuoden 1989 liittymissopimus on tullut voimaan 1 päivänä helmikuuta 1991 Alankomaiden, Espanjan ja Ranskan välillä. Portugali ei ole vielä ratifioinut Brysselin yleissopimusta.

Muiden EY-valtioiden osalta yleissopimus siis on tällä hetkellä voimassa sen sisältöisenä kuin se on muutettuna vuoden 1982 liittymissopimuksella.

Brysselin yleissopimus siinä muodossaan kuin se on muutettuna vuoden 1989 liittymissopimuksella on asiasisällöltään lähimpänä Lukanon yleissopimusta. Jäljempänä yksityiskohteisissa perusteluissa vertailun kohteeksi on otettu Brysselin yleissopimus tällä liittymissopimuksella muutetussa muodossaan.

2.2. Yleissopimuksen pääperiaatteet

2.2.1. Yleistä

Kuten Brysselin yleissopimuksin Lukanon yleissopimus sisältää sekä tuomioistuimen toimivaltaa että tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä. Siihen sisältyy yksityiskohtaiset tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset ja lisäksi eräitä määräyksiä poissaolevan vastaajan suojaksi. Tästä johtuu, että tuomioiden täytäntöönpanosta on yleissopimukseen voitu ottaa yksinkertaisemmat määräykset kuin sellaisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa ei säännellä tuomioistuimen toimivaltaa. Mahdollisuudet evätä tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano ovatkin rajoitetut. Tästä johtuu, että tuomioiden täytäntöönpano on helpompaa kuin sellaisten kansainvälisten sopimusten mukaan, joissa ei säännellä tuomioistuimen toimivaltaa, mutta joissa tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon edellytyksenä on, että tuomioistuin on ollut toimivaltainen sopimuksessa mainitulla perusteella.

Yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisissa asioissa (1 artikla). Näin ollen julkisoikeudelliset asiat, kuten esimerkiksi veroa, tullia ja julkisoikeudellisia maksuja koskevat asiat jäävät sen soveltamisalan ulkopuolelle. Yleissopimusta ei myöskään sovelleta hallinto-oikeudellisiin asioihin eikä rikosasioihin.

Pääsäännön mukaan yleissopimusta sovelletaan ainoastaan tuomioistuimen antamiin ratkaisuihin. Sillä, minkälainen tuomioistuin käsittelee tai on käsitellyt asian, ei ole merkitystä. Yleissopimusta sovelletaan siten esimerkiksi rikostuomioistuimen, erikoistuomioistuimen tai hallinnollisen tuomioistuimen antamaan tuomioon siltä osin kuin se koskee yksityisoikeudellista asiaa.

Eräät oikeudenalat on nimenomaisesti suljet-

tu yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle (1 artiklan 2 kappale). Näitä ovat eräät henkilö- ja perheoikeudellista asemaa koskevat asiat, puolisoitten varallisuussuhteita koskevat asiat samoin kuin perintöä ja testamenttia koskevat asiat. Yleissopimusta ei myöskään sovelleta konkurssiin, akordiin ja muihin niihin rinnastettaviin menettelyihin eikä myöskään välimiesmenettelyyn. Myös sosiaaliturvaa koskevat asiat on nimenomaisesti jätetty yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Yleissopimuksen tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä ei sovelleta myöskään sellaisissa asioissa, joilla ei ole mitään liittymää vieraaseen valtioon. Niinpä esimerkiksi Suomen tuomioistuin ratkaisee Suomen sisäisen lainsäädännön mukaan kysymyksen siitä, onko se toimivaltainen tutkimaan riita-asian, vaikka asianosaiset ovat sopineet, että asia käsitellään jonkin muun valtion tuomioistuimessa (jäljempänä *oikeuspaikkasopimus*), jos kummallakin asianosaisella on niin sopimusta tehdessään kuin riita-asian vireillepanon aikaan ollut kotipaikka Suomessa eikä asia muullakaan perusteella liity vieraaseen valtioon.

Yleissopimusta sovelletaan siis rinnan valtion sisäisen lainsäädännön kanssa. Esimerkiksi yleissopimuksen toimivaltaa koskevat määräykset eivät pääsäännön mukaan tule sovellettaviksi, jos vastaajan kotipaikka ei ole sopimusvaltiossa. Tällöin sovelletaan valtion sisäisiä oikeuspaikkasäännöksiä.

Yleissopimus korvaa eräät muut kansainväliset sopimukset, jotka koskevat tuomioistuimen toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa yksityisoikeudellisissa asioissa (55 artikla). Toisaalta sellaisiin kansainvälisiin sopimuksiin nähden, jotka sääntelevät tuomioistuimen toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla, Lukanon yleissopimusta sovelletaan ainoastaan täydentävästi (57 artikla). Erityistä oikeudenalaa koskevilla sopimuksilla tarkoitetaan myöskin EY:n toimielinten päätöskäytäntöjä (Pöytäkirja N:o 3). Suomen osalta 55 artiklan mukaan korvautuvat sopimukset ovat vuoden 1932 pohjoismainen sopimus, vuoden 1977 pohjoismainen sopimus ja Suomen ja Itävallan välillä vuonna 1986 tehty sopimus yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Nämä sopimukset jäävät kuitenkin edelleen sovellettaviksi sellaisissa asioissa, joita Lukanon yleissopimus ei sääntelee.

2.2.2. Toimivaltaa koskevat määräykset

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevassa osastossa määrätään se sopimusvaltio, jonka tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään yleissopimuksessa tarkoitettut asiat. Eräissä tapauksissa yleissopimuksessa määrätään lisäksi suoraan, minkä paikkakunnan tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asian.

Toimivaltaa koskevien määräysten tarkoituksena on muun muassa suojata sellaista vastaajaa, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa. Tämän vuoksi tuomioistuimen toimivallan perusteet on lueteltu yleissopimuksessa tyhjentävästi (3 artiklan 1 kappale). Tuomioistuimet eivät toisin sanoen ole toimivaltaisia muilla kuin yleissopimuksessa mainituilla perusteilla. Lisäksi yleissopimuksessa kielletään nimenomaisesti (3 artiklan 2 kappale) soveltamasta sellaisia, esimerkiksi valtion sisäiseen lainsäädäntöön sisältyviä toimivaltasäännöksiä, joiden mukaan toimivalta kuuluu tämän valtion tuomioistuimille riippumatta siitä, onko itse asiassa lainkaan yhteyttä tähän valtioon tai millainen tämä mahdollinen yhteys on (jäljempänä *eksorbitantit toimivaltaperusteet*). Tällaisena toimivaltaperusteena on yleensä pidettävä esimerkiksi kantajan kotipaikkaa ja velkomusasiassa omaisuuden sijaintipaikkaa.

Yleissopimuksessa ei sitä vastoin anneta suojaa sellaiselle vastaajalle, jolla on kotipaikka sopimusvaltioiden ulkopuolella. Tällaisen vastaajan osalta sovelletaan yleensä asianomaisen sopimusvaltion sisäisen lainsäädännön mukaisia toimivaltaperusteita. Myös eksorbitanttien toimivaltaperusteiden soveltaminen on nimenomaisesti määrätty mahdolliseksi (4 artikla).

Yleissopimuksen soveltamisessa ei ole merkitystä sillä, minkä valtion kansalaisia asianosaiset ovat. Ratkaisevaa on yleensä kotipaikan ja eräissä tapauksissa asuinpaikan sijainti. Eräiltä kohdin yleissopimuksessa määrätään nimenomaisesti, ettei sopimusvaltioiden laeissa saada asettaa henkilöitä kansalaisuuden perusteella eriarvoiseen asemaan (4 artiklan 2 kappale).

Kanne on pääsäännön mukaan nostettava sen valtion tuomioistuimessa, jossa vastaajalla on kotipaikka (2 artikla). Yleissopimukseen sisältyy kuitenkin joukko erityismääräyksiä, joiden mukaan vastaaja voidaan eräissä tilanteissa vaihtoehtoisesti haastaa myös toisen valtion tuomioistuimeen. Esimerkiksi sopimusta koskevassa asiassa kanne voidaan nostaa vaih-

toehtoisesti sen valtion tuomioistuimessa, jossa vastaajan sopimukseen perustuva velvoite on täytetty tai se olisi täytettävä (5 artiklan 1 kohta). Tämän lisäksi elatusapua koskeva kanne voidaan nostaa sen valtion tuomioistuimessa, jossa elatusapuun oikeutetulla on kotipaikka tai asuinpaikka (5 artiklan 4 kohta).

Yleissopimuksen toimivaltaa koskeviin määräyksiin sisältyy lisäksi erityismääräyksiä vakuutusta ja kuluttajansuojaa koskevia asioita varten (3 ja 4 jakson määräykset). Niiden tarkoituksena on suojata sitä sopimuksen osapuolta, joka pääsäännön mukaan on sopimushteessä heikompi. Näin ollen kuluttajalle ja vastaavasti vakuutuksenantajan vastapuolelle on määrätty varsin laajalti oikeus nostaa kanne oman kotivaltionsa tuomioistuimessa.

Yleissopimuksessa on vain muutama erityismääräys tuomioistuimen toimivallasta merioikeudellisissa asioissa. Tämä johtuu siitä, että Brysselissä 10 päivänä toukokuuta 1952 tehty avoimella merellä käytettäviin aluksiin kohdistuvaa takavarikkoa ja vastaavaa toimenpidettä koskeva yleissopimus (niin sanottu *arrestileissopimus*) sisältää varsin laajan tuomioistuimen toimivaltaa koskevan säännösten. Suurin osa niistä valtioista, joiden kesken Luganon yleissopimus on tehty, ovat myös arrestileissopimuksen osapuolia. Tarkoituksena on, että näistä valtioista nekin, jotka eivät vielä ole tuota yleissopimusta ratifioineet tai siihen liittyneet, tietyn ajan kuluessa tulisivat sen osapuoliksi. Näiden valtioiden osalta on yleissopimuksen 54 a artiklaan otettu erityismääräyksiä tuomioistuimen toimivallasta eräissä merioikeudellisissa asioissa. Näitä määräyksiä, jotka vastaavat arrestileissopimuksen tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä, saa asianomainen valtio kuitenkin soveltaa vain kolmen vuoden ajan luettuna siitä, kun Luganon yleissopimus on sen osalta tullut voimaan. Tarkoituksena näet on, että asianomainen valtio tuon ajan kuluessa tulisi arrestileissopimuksen osapuoleksi.

Tietynlaisten asiaryhmien osalta yleissopimuksen toimivaltaa koskevat määräykset ovat yksinomaisia ja pakottavia. Tällöin toimivalta kuuluu yksinomaisesti tietyn valtion tuomioistuimille, eivätkä asianosaiset voi pätevästi tehdä oikeuspaikkasopimusta muun valtion tuomioistuimen hyväksi. Näitä määräyksiä tulee soveltaa silloinkin, kun kummallakaan riidan osapuolista ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa. Tällaisia määräyksiä on esimer-

kiksi kiinteän omaisuuden sijaintivaltion tuomioistuinten toimivaltaa koskeva määräys (16 artikla).

Yleissopimuksessa hyväksytään oikeuspaikkasopimukset (17 artikla) varsin laajasti. Tällaista sopimusta on näin ollen yleensä noudatettava, jos siihen vedotaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että oikeuspaikkasopimus on tehty yleissopimuksen muotomääräyksiä noudattaen. Yleissopimus sisältää kuitenkin eräitä määräyksiä, jotka rajoittavat mahdollisuuksia ennen riidan syntymistä tehdä sellaista sopimuspuolta, joka pääsäännön mukaan on sopimussuhteessa heikompi, sitova oikeuspaikkasopimus.

Yleissopimuksen toimivaltaa koskevaan osastoon sisältyy lisäksi määräyksiä tuomioistuimen toimivallan niin sanotusta hiljaisesta hyväksymisestä (18 artikla), tuomioistuimeen saapumatta jääneen vastaajan suojaksi (20 artikla), sekä asian vireilläolon vaikutuksesta ja samassa yhteydessä käsiteltävistä kanteista (21—23 artikla).

2.2.3. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat määräykset

Toisin kuin toimivaltaa koskevat määräykset, jotka on laadittu varsin yksityiskohtaisiksi, tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta pääsääntönä on yksinkertaisesti vain, että sopimusvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava ja pantava täytäntöön riippumatta siitä, mihin seikkaan tuomioistuin on perustanut toimivaltansa. Tuomio, joka on annettu sopimusvaltiossa (jäljempänä *tuomiovaltio*), siis tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa (jäljempänä *täytäntöönpanovaltio*) esimerkiksi, vaikka vastaajalla ei ole ollut kotipaikka missään sopimusvaltiossa. Pääsäännön mukaan täytäntöönpanovaiheessa ei myöskään voida tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa.

Yleissopimuksessa on säännelty toisaalta tunnustaminen ja toisaalta täytäntöönpano. Tunnustaminen ei yleensä edellytä minkään viranomaisen antamaa päätöstä tai määräystä. Erityinen menettely on tarpeen ainoastaan silloin, kun tunnustaminen riitautetaan (26 artikla). Sen sijaan vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpano edellyttää aina, että tuomion täytäntöönpanokelpoisuus on vahvistettu erityisessä menettelyssä (*täytäntöönpanomääräys*).

Tunnustaminen voidaan evätä ainoastaan

eräissä poikkeustapauksissa, kuten esimerkiksi silloin, kun tuomion tunnustaminen olisi vastoin tunnustavan valtion oikeusjärjestyksen perusteita.

Sellainen tuomio, joka tunnustetaan, voidaan myös panna täytäntöön, jos se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu (31 artikla). Yleissopimuksen mukaan voidaan samoin edellytyksin kuin ulkomaiset tuomiot panna täytäntöön myös tuomioistuimessa tehdyt sovinnot ja viralliset asiakirjat (*actes authentiques*) (50 ja 51 artikla). Täytäntöönpanomääräystä on haettava yleissopimuksessa erikseen nimetyltä viranomaiselta, meillä ulosotonhaltijalta (32 artikla).

Menettely täytäntöönpanomääräystä haattaessa on määrätty hyvin yksinkertaiseksi ja nopeaksi. Asia on ratkaistava varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi (34 artikla). Vastapuolella on kuitenkin oikeus hakea määräajassa muutosta sellaiseen päätökseen, jolla hakemus on hyväksytty (36 artikla). Muutosta haetaan yleissopimuksessa erikseen mainitulta oikeusviranomaiselta, meillä hovioikeudelta. Muutoksenhakumenettelyssä kuullaan myös muutoksenhakijan vastapuolta (37 artikla).

2.3. Yleissopimukseen liittyminen

Luganon yleissopimusta laadittaessa on pyritty saamaan aikaan mahdollisimman laajalti sovellettavissa oleva yleissopimus. Se on ensisijassa tarkoitettu yleissopimukseksi, jonka osapuolina olisivat ne valtiot, jotka kuuluvat Euroopan vapaakauppaliittoon (jäljempänä *EFTA*) ja ne valtiot, jotka kuuluvat EY:hyn. Myös valtio, joka myöhemmin tulee EFTA:n tai EY:n jäseneksi, voi liittyä yleissopimukseen.

Yleissopimuksen osapuoleksi voi kuitenkin tietyin edellytyksin tulla myös muu kuin EFTA- tai EY-valtio. Liittymisen edellytyksenä on tällöin, että valtio kutsutaan liittymään yleissopimuksen osapuoleksi. Tämä taas edellyttää muun ohella, että jokin sopimusvaltio esittää tällaisen pyynnön ja että sopimuksen allekirjoittaneet valtiot sekä sen osapuoleksi tulleet EFTA- ja EY-valtiot yksimielisesti tämän hyväksyvät.

Sen tilanteen varalta, että yleissopimukseen liittyy valtio, joka ei ole EY:n tai EFTA:n jäsen taikka valtio, joka on tullut EY:n tai EFTA:n jäseneksi vasta syyskuun 16 päivän 1988 jäl-

keen, eli sen jälkeen, kun yleissopimus on avattu allekirjoittamista varten, määrätään kuitenkin, että yleissopimus tulee voimaan ainoastaan näiden valtioiden ja sellaisten sopimusvaltioiden välillä, jotka eivät määrääjassa ole vastustaneet valtion liittymistä yleissopimukseen.

2.4. Yleissopimuksen voimaantulo

Luganon yleissopimuksen mahdollisimman pikaista voimaantuloa on pidetty tärkeänä. Tämän vuoksi on päädytty monenvälisten sopimusten osalta poikkeukselliseen järjestelmään, jonka mukaan voimaantulo edellyttää ainoastaan yhden EFTA-valtion ja yhden EY-valtion ratifiointia. Sveitsin ratifioitua yleissopimuksen ensimmäisenä ja tähän mennessä ainoana EFTA-valtiona, se tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

Toisin kuin Brysselin yleissopimus, joka on tarkoitettu olemaan voimassa rajoittamattoman ajan, Luganon yleissopimus on ensin voimassa viisi vuotta, minkä jälkeen se katsotaan uudistetuksi vuodeksi kerrallaan. Sopimusvaltio voi mainitun viiden vuoden kuluttua milloin tahansa irtisanoa sopimuksen.

2.5. Yleissopimuksen alueellinen soveltamisala

Luganon yleissopimus ei sisällä määräyksiä sen *alueellisesta* soveltamisesta sopimusvaltioiden välillä. Yleissopimusta laadittaessa Brysselin yleissopimusta sovellettiin pääsäännön mukaan ainoastaan sopimusvaltioiden Eurooppaan kuuluviin alueisiin ja Euroopassakin osittain rajoitetusti. Luganon sopimusta koskevissa sopimusneuvotteluissa pidettiin kuitenkin tärkeänä, liikenne- ja muiden yhteyksien nopea kehitys huomioon ottaen, että yleissopimuksen alueellinen soveltamisala olisi mahdollisimman laaja. Yleissopimuksen tavoite ei toteutuisi esimerkiksi, jos sopimusvaltiossa annettua tuomiota ei voitaisi panna täytäntöön myös muuhun sopimusvaltioon kuuluvalla Euroopan ulkopuolisella alueella.

Edellä mainitusta syystä Luganon yleissopimusta koskevassa diplomaattikonferenssissa sovittiin, että yleissopimus on ilman erityistä määräystä voimassa kaikilla sopimusvaltioiden Eurooppaan kuuluvilla alueilla kahta poikkeusta lukuunottamatta. Tanskan osalta Färsear-

ten ja Grönlannin autonomiasta johtuu, ettei Tanskan solmima näitä alueita koskeva kansainvälinen sopimus ole ilman muuta voimassa näillä alueilla. Tanskalla on mahdollisuus ilmoittaa myöhemmin yleissopimuksen voimassaolosta näillä alueilla. Myös Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on Euroopassa alueita, joiden osalta yleissopimus ei automaattisesti ole voimassa. Tällaisia alueita ovat Kanaalisaalet, Man-saari, Gibraltar ja Kyproksen Yhdistyneelle Kuningaskunnalle kuuluvat vyöhykkeet. Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on mahdollisuus myöhemmin ilmoittaa yleissopimuksen voimassaolosta näillä alueilla.

Eräillä sopimusvaltioilla on myös Euroopan ulkopuolella sijaitsevia alueita. Ranskan osalta yleissopimus on voimassa myös kaikilla tällaisilla alueilla. Nämä ovat Ranskan merentakaiset departementit (Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique ja Réunion), Ranskan merentakaiset territoriot (Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet, Ranskan Polynesia ja Uusi-Kaledonia) ja erityiset territoriaalaiset yhteisöt (Mayotte ja Saint-Pierre-et-Miquelon). Alankomaiden osalta kysymys yleissopimuksen voimassaolosta Alankomaiden Antilleilla ja Aruballa on vielä avoinna. Alankomaat voivat myöhemmin ilmoittaa yleissopimuksen voimassaolosta näillä alueilla.

Myös Portugalilla ja Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on Euroopan ulkopuolella sijaitsevia alueita, joiden osalta kysymystä yleissopimuksen voimassaolosta ei ole vielä ratkaistu. Lähtökohtana on, ettei yleissopimus ilman eri ilmoitusta ole voimassa näillä alueilla. Yhdistynyt Kuningaskunta on Luganon yleissopimuksen sopimusneuvottelujen yhteydessä ilmoittanut, että yleissopimus mahdollisesti saatetaan voimaan Euroopan ulkopuolella Anguillassa, Bermuda-saarilla, Brittiläisillä Neitsytsaarilla, Montserratilla, Turks- ja Caisossaarilla samoin kuin Hong-Kongissa. Kysymys yleissopimuksen voimaansaattamisesta Portugaliiin kuuluvien Macaon ja Timor Lesten osalta on avoinna.

Yleissopimus ei myöskään sisällä määräystä sen voimassaolosta sopimusvaltioista irrottavilla alueilla, jotka saavuttavat itsenäisyyden. Tältä osin noudatetaan sitä kansainvälisten sopimusten osalta yleisesti noudatettua periaatetta, jonka mukaan kukin sopimusvaltio voi vapaasti päättää, haluaako se olla sidottu yleissopimuksiin itsenäisyyden saavuttanutta valtiota kohtaan. Vastaavasti itsenäisyyden

saavuttanut valtio voi vapaasti päättää, onko se sidottu yleissopimukseen. Tällaisella valtiolla on myös mahdollisuus pyrkiä nimenomaisesti yleissopimuksen osapuoleksi siten kuin 62 artiklassa on määrätty sellaisten valtioiden osalta, jotka eivät kuulu EY:hyn tai EFTA:aan.

2.6. Yhdenmukaisen soveltamisen turvaaminen

Jotta yleissopimuksen tarkoitus toteutuisi, on tärkeää pyrkiä varmistamaan sen mahdollisimman yhdenmukainen soveltaminen. Tämä on erityisen tärkeää siitäkkin syystä, että Luganon yleissopimus pohjautuu Brysselin yleissopimukseen. Kuten edellä on selostettu, Brysselin yleissopimukseen on liitetty vuoden 1971 pöytäkirja, jonka tarkoituksena on turvata tuon yleissopimuksen mahdollisimman yhdenmukainen tulkinta. Myös Luganon yleissopimukseen on liitetty pöytäkirja, joka koskee yleissopimuksen yhdenmukaista tulkintaa (*Pöytäkirja N:o 2*). Pöytäkirjoissa omaksutut järjestelmät kuitenkin poikkeavat toisistaan.

Brysselin yleissopimus.

Brysselin yleissopimuksen ovat keskenään solmineet EY:n jäsenvaltiot itsenäisinä valtioina. Tämän vuoksi sopimusvaltiot ovat sopineet erikseen myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen (jäljempänä *EY-tuomioistuin*) vallasta tulkita yleissopimusta. Vuoden 1971 pöytäkirjassa omaksuttu järjestelmä EY-tuomioistuimen tulkintavallasta on samantapainen kuin mikä se on Euroopan talousyhteisöä koskevan Rooman sopimuksen 177 artiklan mukaan. Jossain määrin järjestelmät kuitenkin poikkeavat toisistaan.

Tuon viimeksi vuoden 1989 liittymissopimuksella muutetun vuoden 1971 pöytäkirjan mukaan EY-tuomioistuimella on valta tulkita yleissopimusta.

EY-tuomioistuin tulkitsee siis ylimpänä tuomioistuimena yleissopimusta. EY-tuomioistuimelta voidaan ensinnäkin pyytää ratkaisua yleissopimuksen tulkinnasta EY-valtion kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa. Toiseksi EY-tuomioistuimelta voidaan pyytää tulkintaratkaisua silloin, kun näyttää siltä, että yleissopimuksen soveltaminen jonkin valtion tuomioistuimissa on ristiriidassa EY-tuomioistuimen tai toisen EY-valtion eräiden tuo-

mioistuinten tulkintaratkaisujen kanssa. EY-tuomioistuin antaa varsinaiset tulkintaratkaisunsa tuomion (*arrêt*) muodossa.

Esimerkiksi asiaa käsittelevän tuomioistuimen pyynnöstä EY-tuomioistuin antaa ratkaisun siitä, mitä yleissopimuksen tietty sopimuskohta tarkoittaa eli miten sitä on tulkittava. EY-tuomioistuin ei ota kantaa siihen, miten kansallisessa tuomioistuimessa vireillä oleva asia tulisi ratkaista, vaan tämä jää asianomaisen tuomioistuimen tehtäväksi. Soveltaessaan yleissopimusta tämä tuomioistuin on kuitenkin velvollinen noudattamaan sitä tulkintaa, jonka EY-tuomioistuin on osoittanut.

Oikeus tulkintaratkaisun pyytämiseen on kuitenkin rajoitettu. Esimerkiksi riidan asianosaiset eivät voi sitä pyytää. Kun on kysymys ratkaisun antamisesta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, sitä voi pyytää ainoastaan asiaa käsittelevä tuomioistuin. Kuitenkaan esimerkiksi sellaiset tuomioistuint, jotka ratkaisevat asian ensimmäisenä oikeusasteena, eivät voi pyytää tulkintaratkaisua. Kun on kysymys yleissopimuksen tulkinnasta muussa tilanteessa kuin kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, mahdollisuus tulkintaratkaisun pyytämiseen taas on ainoastaan eräillä viranomaisilla.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimusta noin 60 tapauksessa. Useissa tuomioissa tähdennetään yleissopimuksen ta-voitteiden merkitystä sen tulkinnassa.

Luganon yleissopimus.

Luganon yleissopimuksen osalta ei ole pidetty mahdollisena järjestelmää, jossa EY-tuomioistuimelle annettaisiin edellä selostetunlainen valta tulkita myös Luganon yleissopimusta. EFTA-valtioiden taholta ei ole voitu pitää hyväksyttävänä, että EY-tuomioistuimelle annettaisiin valta tulkita viime asteena ja sopimusvaltioiden tuomioistuinta sitovasti Luganon yleissopimusta. Toisaalta ei myöskään ole katsottu aiheelliseksi perustaa uutta erityistä tuomioistuinta yksinomaan tätä tarkoitusta varten.

Edellä esitetyistä syistä Pöytäkirjassa N:o 2 omaksuttu järjestelmä yhdenmukaisen tulkin- turvaamiseksi perustuu Brysselin yleissopimukseen liitettyssä vuoden 1971 pöytäkirjassa omaksutun järjestelmän asemesta tietojen vaih-

don ja neuvonpidon periaatteelle. Pöytäkirja muodostaa osan yleissopimusta ja siihen on liitetty kaksi selitystä.

Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tuomioistuinten on Lukanon yleissopimusta soveltaessaan ja tulkitessaan kiinnitettävä asianmukaista huomiota niihin periaatteisiin, jotka ilmenevät toisten sopimusvaltioiden tuomioistuinten varteenotettavista tuomioista Lukanon yleissopimusta sovellettaessa. Sen johdosta, että Lukanon yleissopimus pohjautuu Brysselin yleissopimukseen, tämä ei kuitenkaan yksinään ole riittävää. Huomiota tulee kiinnittää myös Brysselin yleissopimuksen soveltamiskäytäntöön:

Lukanon yleissopimusta laadittaessa on nimittäin ollut lähtökohtana, että yleissopimuksen niitä määräyksiä, jotka ovat samansisältöiset Brysselin yleissopimuksen vastaavien määräysten kanssa, tulee tulkita niiden EY-tuomioistuimen tulkintaratkaisujen mukaisesti, jotka on annettu Brysselin yleissopimuksesta ennen kuin Lukanon yleissopimus on avattu allekirjoittamista varten. Tämä todetaan nimenomaisesti pöytäkirjan johdanto-osassa. Vaikka EY-tuomioistuimen myöhemmin antamille tulkintaratkaisuille ei ole nimenomaisesti annettu tällaista erityisasemaa, tulee kuitenkin myös niihin kiinnittää huomiota. Pöytäkirjaan liitettyssä EFTA-valtioiden hallitusten edustajien selityksessä nimittäin pidetään perusteltuna, että EFTA-valtioiden tuomioistuimet ottavat huomioon myös EY-tuomioistuimen tulkintaratkaisut samoin kuin EY-valtioiden tuomioistuinten ratkaisut Brysselin yleissopimuksen seläisten määräysten soveltamisessa, jotka ovat samansisältöiset Lukanon yleissopimuksessa. Toiselta puolen EY-valtioiden hallitusten edustajat ovat selityksessään ilmoittaneet pitävänsä perusteltuna, että myös EY-tuomioistuin kiinnittää asianmukaista huomiota niihin ratkaisuihin, jotka on annettu Lukanon yleissopimusta sovellettaessa.

EY-tuomioistuimen samoin kuin sopimusvaltioiden tuomioistuinten tuomioiden huomioon ottaminen edellyttää luonnollisesti hyvin järjestettyä tietojen vaihtojärjestelmää. Järjestelmän mukaan kansalliset toimivaltaiset viranomaiset toimittavat merkityksellisinä pidettäviä tuomioistuintensa tuomioita keskusviranomaisena toimivalle EY-tuomioistuimen kirjaajalle. Tämä luokittelee tuomiot ja lähettää merkityksellisistä tuomioista tiedot kaikille kansallisille toimivaltaisille viranomaisille. Nämä tiedotta-

vat niistä edelleen niille viranomaisille, jotka joutuvat soveltamaan yleissopimusta. Suomesa tällaisena kansallisena toimivaltaisena viranomaisena toimisi oikeusministeriö. Järjestelmää selostetaan lähemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa pöytäkirjan 2 artiklan kohdalla.

Tietojen vaihtoa ei ole katsottu riittäväksi takaamaan yleissopimuksen yhtenäistä tulkintaa, vaan tulkinnan yhdenmukaisuuden valvomiseksi on katsottu tarpeelliseksi asettaa pysyvä komitea. Komiteaa koskevia määräyksiä sisältyy pöytäkirjan 3 ja 4 artiklaan. Niitä selostetaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Niitä Brysselin yleissopimuksen soveltamisesta 31 päivään joulukuuta 1990 mennessä annettuja tuomioita, joilla voi olla merkitystä Lukanon yleissopimuksen soveltamisen kannalta, selostetaan lyhyesti tämän esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa asianomaisten artiklojen kohdalla. Sen lisäksi esitykseen on liitetty luettelo EY-tuomioistuimen edellä mainittuun ajankohtaan mennessä antamista, Brysselin yleissopimuksen soveltamista koskevista ratkaisuista (*liite 1*).

2.7. Yleissopimuksen suhde Brysselin yleissopimukseen

Kun EY-valtiot voivat olla osapuolina sekä Brysselin että Lukanon yleissopimuksessa, Lukanon yleissopimukseen on otettu erityisiä määräyksiä, jotka sääntelevät yleissopimuksen suhdetta Brysselin yleissopimukseen. Määräykset sisältyvät yleissopimuksen 54 b artiklaan.

Artiklan 1 *kappaleesta* käy ilmi pääsääntö, jonka mukaan Lukanon yleissopimus ei vaikuta EY-maiden kesken voimassa olevan Brysselin yleissopimuksen soveltamiseen.

Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka EY-valtiossa, nostetaan toisessa EY-valtiossa sijaitsevassa tuomioistuimessa, sovelletaan Brysselin yleissopimusta. Vastaavasti sellaisen tuomion, joka on annettu EY-valtiossa, täytäntöönpanoon toisessa EY-valtiossa sovelletaan Brysselin yleissopimusta. Tätä yleissopimusta on sovellettava myös siinä tapauksessa, että kanne henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sellaisessa valtiossa, joka ei ole sen enempää Brysselin kuin Lukanon yleissopimuksen osapuoli, nostetaan EY-valtion tuomioistuimessa.

Artiklan 2 *kappale* sisältää määräyksiä siitä,

milloin Brysselin yleissopimuksen osapuolena olevissa valtioissa on sovellettava Luganon yleissopimusta. Sen mukaan EY-valtioissa on sovellettava Luganon yleissopimusta ensinnäkin niissä tuomioistuimen toimivallan määräytymistä koskevista tilanteista, joissa vastaajan kotipaikka sijaitsee muussa sopimusvaltiossa kuin EY-valtiossa. Toiseksi Luganon yleissopimusta on sovellettava niissä tapauksissa, joissa toimivalta 16 tai 17 artiklan mukaan kuuluu muun sopimusvaltion kuin EY-valtion tuomioistuimelle. Nämä määräykset sisältyvät kappaleen *a kohta*an.

Jos siis esimerkiksi kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka Suomessa, nostetaan Saksassa sijaitsevassa tuomioistuimessa, on tuomioistuimen sovellettava Luganon yleissopimuksen määräyksiä. Luganon yleissopimusta on sovellettava esimerkiksi myös siinä tilanteessa, että Ruotsin tuomioistuin on yksinomaaisesti toimivaltainen Luganon yleissopimuksen 16 artiklan nojalla tai se on toimivaltainen 17 artiklassa säännellyn oikeuspaikkasopimuksen nojalla. Esimerkiksi Ranskan tuomioistuin ei tällaisessa tapauksessa saa tutkia asiaa Brysselin yleissopimuksen nojalla.

Kappaleen *b kohdan* mukaan EY-valtion tuomioistuimen tulee soveltaa Luganon yleissopimuksen määräyksiä harkitessaan sitä, voiko se jatkaa sellaisen asian käsittelyä, joka samanaikaisesti on vireillä muun sopimusvaltion kuin EY-valtion tuomioistuimessa (21 artikla) ja harkitessaan sitä, liittyvätkö samanaikaisesti vireillä olevat kanteet siten toisiinsa, että myöhemmin nostetun kanteen käsittely voidaan keskeyttää tai se voidaan jättää tutkimatta (22 artikla).

Luganon yleissopimusta on lisäksi sovellettava muussa sopimusvaltiossa kuin EY-valtiossa annetun tuomion tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa. Luganon yleissopimus tulee sovellettavaksi myös silloin, kun on kyse EY-valtiossa annetun tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sellaisessa sopimusvaltiossa, joka ei ole EY-valtio (kappaleen *c kohta*).

Artiklan *3 kappaleen* mukaan sopimusvaltiolla, joka ei ole EY-valtio, on oikeus kieltäytyä tunnustamasta ja panemasta täytäntöön EY-valtiossa annettua tuomiota, jos tuomioistuimen toimivalta on perustunut sellaisiin toimivaltaperusteisiin, jotka eivät ole Luganon yleissopimuksen mukaisia, ja jos asianosaisella, jota vastaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan, on kotipaikka jonkin Luganon yleissopi-

mukseen liittyneen valtion alueella, joka ei ole EY-valtio.

Määräyksessä tarkoitetut tilanteet lienevät käytännössä harvinaisia jo senkin vuoksi, että yleissopimusten toimivaltamääräykset ovat hyvin pitkälti yhdenmukaiset. Määräys on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi sen varalta, että EY-valtion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa Luganon yleissopimuksen vastaiseen toimivaltaperusteeseen. Määräyksen mukaan sellainenkin tuomio tulee kuitenkin tunnustaa ja määrätä täytäntöön pantavaksi, jos se on mahdollista muulla perusteella.

2.8. Pöytäkirja N:o 3 yleissopimuksen 57 artiklan soveltamisesta

Sellaiset EY:n päätösaktit, jotka sisältävät tuomioistuimen toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä, rinnastetaan pöytäkirjassa erityistä oikeudenalaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Yleissopimuksen 57 artiklan mukaan tällaisia sopimuksia sovelletaan Luganon yleissopimuksen estämättä.

EY-lainsäädäntö saattaa muuttua ja kehittyä Luganon yleissopimuksen olemassaolosta riippumatta. Periaatteessa on mahdollista, että tietynlaisissa erityisaloja koskevista säädöksissä annetaan sellaisia tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä, jotka poikkeavat Luganon yleissopimuksen määräyksistä. Sen turvaamiseksi, etteivät EY:n sisällä sovellettavat säädökset syrjäyttäisi Luganon yleissopimuksen määräyksiä, pöytäkirjaan on otettu määräys, jonka mukaan sopimusvaltio voi ristiriidan havaitessaan pyytää yleissopimuksen muuttamista.

3. Valmisteluvaiheet

Vuonna 1973 neuvoteltaessa Irlannin, Tanskan ja Yhdistyneen Kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen, Ruotsin hallitus ilmoitti kiinnostuksensa sopimusjärjestelyihin yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon helpottamiseksi toisaalta EY:n jäsenmaiden ja toisaalta Ruotsin ja mahdollisesti muidenkin valtioiden välillä. Vuonna 1981 myös Sveitsi otti yhteyttä EY:n komissioon ja tiedusteli

mahdollisuuksia sopimusjärjestelyihin EY:n jäsenvaltioiden ja Sveitsin välillä Brysselin yleissopimuksen pohjalta.

EY:n neuvoston toimeksiannosta erityinen työryhmä kartoitti vuonna 1985 mahdollisuuksia ryhtyä neuvotteluihin EFTA:n jäsenvaltioiden kanssa tarkoituksin laajentaa Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaa. EFTA-valtioiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen Norja, Ruotsi, Suomi ja Sveitsi sekä myöhemmin lisäksi Islanti ilmoittivat halukkuutensa neuvotteluihin Brysselin yleissopimuksen kanssa rinnakkaisen yleissopimuksen aikaansaamiseksi. Tämän johdosta asetettiin erityinen asiantuntijatyöryhmä, joka koostui sekä EY-valtioiden edustajista että EFTA-valtioiden edustajista. Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 8 ja 9 päivänä lokakuuta 1985. Työryhmä sai kaksivuotisen työnsä tulokseksi aikaan luonnoksen Brysselin yleissopimuksen kanssa rinnakkaiseksi yleissopimukseksi.

Edellä mainitusta sopimusluonnoksesta pyydettiin lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, kuluttaja-asiamieheltä, Suomen Ulkomaankauppaliitolta, Suomen Asianajajaliitolta, Keskuskauppakamarilta, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitolta ja Teollisuuden Keskusliitolta. Kaikki edellä luetellut lausunnonantajat suhtautuivat pääosin myönteisesti kaavailtuun sopimukseen liittymiseen.

Yleissopimus tehtiin Luganossa 12 — 16 päivänä syyskuuta 1988 pidetyssä diplomaattikonferenssissa sinne toimitettujen sopimusluonnoksen ja muiden asiakirjojen pohjalta. Kaikki EY- ja EFTA-valtiot olivat konferenssissa edustettuina. Työryhmän luonnokseen tehtiin joitakin muutoksia, minkä jälkeen kaikkien valtioiden edustajat vahvistivat yleissopimuksen ja siihen liitettyjen pöytäkirjojen lopullisen sisällön. Yleissopimus avattiin allekirjoittamis-

ta varten 16 päivänä syyskuuta 1988. Suomi allekirjoitti sen 30 päivänä marraskuuta 1988.

Oikeusministeriö asetti 30 päivänä toukokuuta 1989 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus Lukanon yleissopimuksen voimaansaattamista Suomessa koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän työ valmistui 23 päivänä toukokuuta 1991.

4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esitykseen sisältyvällä ehdotuksella ei ole sellaisia organisatorisia vaikutuksia, jotka olisi otettava huomioon hallituksen esitykseen vaikuttavina. Ehdotuksen voimaansaattamisesta aiheutuisi valtiolle lisämenoja, jotka johtuvat siitä, että muissa sopimusvaltioissa annetun tuomion täytäntöönpanoa voidaan hakea täällä. Kuluja aiheutuu jonkin verran myös yleissopimuksessa omaksutusta tietojenvaihtojärjestelmästä, jolla turvataan EY-tuomioistuimen ja sopimusvaltioiden tuomioistuinten tuomioiden huomioon ottaminen. Esimerkiksi Suomen tuomioistuinten tuomioita, joissa on sovellettu Lukanon yleissopimusta, on käännettävä jollekin EY:n viralliselle kielelle ennen niiden toimittamista keskusviranomaisena toimivalle EY-tuomioistuimen kirjaajalle. Vastaavasti keskusviranomaiselta saapuvat vieraalla kielellä laaditut asiakirjat on käännettävä kotimaisille kielille. Näiden menojen suuruutta on vaikea arvioida.

Toisaalta kustannussäästöä tulee aiheutumaan sen johdosta, että ulkomailla annettu tuomio voidaan panna meillä täytäntöön nopeassa ja yksinkertaisessa menettelyssä eikä siinä enää ole välttämätöntä nostaa Suomessa uutta oikeudenkäyntiä, jotta täytäntöönpanoon täällä voitaisiin ryhtyä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Yleissopimus

I OSASTO

SOVELTAMISALA

1 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 1 artikla.

Artiklan *1 kappale* sisältää määräyksen yleissopimuksen asiallisesta soveltamisalasta. Sen mukaan yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisissa asioissa. Käsitettä ei yksilöidä tarkemmin. Koska yksityisoikeuden ja julkisoikeuden välinen raja ei kaikissa sopimusvaltioissa ole sama, on selvyden vuoksi eräät asiar ryhmät nimenomaisesti jätetty yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Yleissopimusta ei siten sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Yleissopimuksen soveltamisen kannalta ratkaisevaa on asian laatu eikä se, minkälaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään. Yleissopimusta sovelletaan esimerkiksi hallinto- tai rikostuomioistuimessa käsiteltävään yksityisoikeudelliseen asiaan. Yleissopimuksen piiriin kuuluvat myös rikosasiain yhteydessä käsiteltävät yksityisoikeudelliset vaatimukset. Käänteisesti yllä mainittu tarkoittaa esimerkiksi, että yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävä hallintoasia ei voi kuulua yleissopimuksen soveltamisalaan. Soveltamisalan kannalta on yhdenkävää, käsitelläänkö asiaa tuomioistuimessa esimerkiksi riita- vai hakemusasiaina.

EY-tuomioistuin on useissa Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevissa tuomioissa (esimerkiksi tuomiot 14 päivältä lokakuuta 1976 asiassa 29/76, *L.T.U./Eurocontrol* ja 16 päivältä joulukuuta 1980 asiassa 814/79, *Alankomaiden valtio/Rüffer*) todennut, että *yksityisoikeudellinen asia* on käsite, jota on tulkittava *autonomisesti*. Tämä merkitsee, ettei kysymystä siitä, onko asiaa pidettävä yksityisoikeudellisena, ole ratkaistava sopimusvaltion sisäisen lainsäädännön mukaan. Lähtökohtana tulkinnassa on pidettävä yleissopimusta ja sen tarkoitusta. Tulkinnassa voidaan ottaa huomioon ne yleiset periaatteet, jotka ilmenevät eri valtioiden oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta. Autonominen tulkinta on katsottu tärkeäksi yleissopimuksen yhtenäisen soveltamisen kannalta.

Julkisoikeus, rikosoikeus mukaan lukien, jää

siis yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. EY-tuomioistuin on kahdessa tuomioissa katsonut, ettei Brysselin yleissopimusta tule soveltaa julkisyhteisön ja yrityksen tai yksityishenkilön väliseen riita-asiaan tai siinä annettuun tuomioon, kun julkisyhteisön on katsottava käyttäneen julkista valtaa. Ensimmäisessä tapauksessa (tuomio 14 päivältä lokakuuta 1976 asiassa 29/76, *L.T.U./Eurocontrol*) oli kysymys kansainvälisen lennonjohtajärjestön laitteistojen ja palvelujen käyttö lupamaksujen perintää koskevan tuomion täytäntöönpanosta. Tuomion perusteluissa on kiinnitetty huomiota muun ohella siihen, että lennonjohtajärjestön (Eurocontrol) laitteistojen ja palvelujen käyttäminen oli pakollista ja että järjestö oli yksipuolisesti vahvistanut maksujen määräytymisperusteet ja määrät samoin kuin niiden suorittamismenettely. Toinen asia (tuomio 16 päivältä joulukuuta 1980 asiassa 814/79, *Alankomaiden valtio/Rüffer*) koski yleisten vesiväylien ylläpitäjän (valtio) nostamaa korvauskannetta lain mukaan korvauksesta vastuussa olevaa henkilöä vastaan. Kanteessa oli vaadittu korvausta niistä kustannuksista, jotka olivat aiheutuneet hylyn poistamisesta yleiseltä vesiväylältä, mistä työstä valtio oli huolehtinut kansainvälisen sopimuksen velvoittamana. Tulkintaan ei vaikuttanut se, että asia oli käsitelty siviilituomioistuimessa.

Työoikeudelliset asiat ovat yleensä yksityisoikeudellisia ja kuuluvat siten yleissopimuksen soveltamisalaan. Yleissopimuksen soveltuminen työ sopimusta koskevaan asiaan käy ilmi 5 artiklan 1 kohdasta ja lisäksi EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevasta oikeuskäytännöstä, muun muassa tuomiosta 13 päivältä marraskuuta 1979 asiassa 25/79, *Sani-central/Collin*.

Artiklan *2 kappaleessa* esitetään poikkeukset soveltamisalaa koskevasta pääsäännöstä. Luetelo on tyhjentävä.

Yleissopimusta ei sovelleta kappaleen *1 kohdassa* mainittuihin luonnollisen henkilön oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä aviovarallisuus-suhteeseen, perintöön tai testamenttiin liittyviin asioihin. Tämä johtuu siitä, että näissä asioissa eri valtioiden sisäiset lait tuomioistuimen toimivaltaa ja lainvalintaa koskevine säännöksineen poikkeavat suuresti toisistaan.

Aviovarallisuuden käsite ei ole sama kaikissa

sopimusvaltioissa. Eräissä valtioissa on vaihtoehtoisia aviovarallisuusjärjestelmiä, toisissa taas ei tällaisia varsinaisia järjestelmiä ole lainkaan. EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 27 päivältä maaliskuuta 1979 asiassa 143/78, *de Cavel/de Cavel*) Brysselin yleissopimuksen soveltuvuutta tulkittaessa aviovarallisuuteen luetaan ensinnäkin valtion sisäisten lakien mukaiset varsinaiset aviovarallisuusjärjestelmät, mutta myös kaikki sellaiset varallisuussuhteet, jotka johtuvat välittömästi avioliitosta tai sen purkautumisesta.

Vaikka yleissopimusta ei sovelleta perintöä ja testamenttia koskeviin asioihin, sitä sovelletaan kuitenkin lahjaa koskeviin oikeudenkäynteihin. Esimerkiksi lahjan mitättömyys- ja peruuttamiskanteet kuuluvat siten yleissopimuksen piiriin. Jos kanteessa on kysymys lahjan vaikutuksesta lahjoittajan kuollessa ja kun lahja siis liittyy perintöoikeuteen, yleissopimusta ei kuitenkaan sovelleta. Esimerkkeinä tällaisista tapauksista voidaan mainita vaatimukset perintöosuuden vähentämisestä ennakkoaperinnöksi katsottavan lahjan vuoksi taikka liikaa saadun omaisuuden palauttamisesta.

Myöskin *trustia* koskevat asiat kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan. Poikkeuksen muodostavat asiat, jotka liittyvät sellaisiin asiaryhmiin, kuten perintö- tai konkurssiasiat, joihin yleissopimusta ei sovelleta. *Trustia* selostetaan jäljempänä 5 artiklan yhteydessä.

Siitä huolimatta, ettei yleissopimusta pääsäännön mukaan sovelleta perheoikeudellisiin asioihin, kuuluvat elatusapua koskevat asiat yleissopimuksen soveltamisalaan. Nämä asiat mainitaan nimenomaisesti 5 artiklan 2 kohdassa. Merkitystä ei ole sillä, maksetaanko elatuserissä vai kertamaksuna. Ei myöskään ole välttämätöntä, että suoritusta kutsutaan elatusavuksi. EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 6 päivältä maaliskuuta 1980 asiassa 120/79, *de Cavel/de Cavel*) elatusapuasiat kuuluvat Brysselin yleissopimuksen piiriin riippumatta siitä, liittyvätkö ne henkilöiden oikeudelliseen asemaan ja johtuuko oikeus ja velvollisuus elatusapuun aviopuolisoiden välisistä taikka vanhempien ja lasten välisistä suhteista.

Kappaleen 2 kohdan mukaan yleissopimusta ei sovelleta konkurssiin, akordiin tai muihin näihin rinnastettaviin menettelyihin. Tämä johtuu siitä, että EY:n piirissä on parhaillaan valmisteilla konkurssia koskeva yleissopimus. EY-tuomioistuin on katsonut (tuomio 22 päivältä helmikuuta 1979 asiassa 133/78, *Gour-*

dain/Nadler) että sellainen tuomio, jolla konkurssiin menneen oikeushenkilön tosiasiallinen johtaja on Ranskan 13 päivänä heinäkuuta 1967 annetun lain nojalla velvoitettu suorittamaan tietty rahamäärä konkurssipesälle, on tuomio, joka on annettu konkurssia tai siihen rinnastettavaa menettelyä koskevassa asiassa.

Kappaleen 3 kohtaan on otettu maininta sosiaaliturvasta. Tämä johtuu siitä, että eräissä valtioissa se ei kuulu selkeästi julkisoikeuden piiriin. Välittömästi sosiaaliturvasta johtuvat suhteet jäävät siis yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Yleissopimusta ei siten voida soveltaa silloin, kun on kyse sosiaaliturvan antajan ja sosiaaliturvan saajan sosiaaliturvaa koskevasta suhteesta. Sitä vastoin yleissopimusta sovelletaan esimerkiksi silloin, kun asianomainen viranomaisen vetoaa takautumisoikeuteen vahingon aiheuttanutta kolmatta tahoja vastaan. Tällaisessa tapauksessa viranomaisen katsotaan toimivan yleisten siviilioikeudellisten normien puitteissa.

Kappaleen 4 kohdan mukaan yleissopimusta ei sovelleta myöskään välimiesmenettelyyn. Välimiesmenettely on voitu jättää soveltamisalan ulkopuolelle senkin vuoksi, että kaikki sopimusvaltiot Islantia ja Portugalia lukuunottamatta ovat New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 tehdyn ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen osapuolia. Näin ollen Luganon yleissopimusta ei sovellettane esimerkiksi välityssopimuksen pätevyyttä tai välitystuomion mitättömäksi julistamista tai kumoamista koskevaan kanteeseen.

Vaikka yleissopimusta ei sovelletakaan 2 kappaleessa mainittuihin asioihin, tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö yleissopimusta sovelleta, jos nämä tulevat esille ennakkokysymyksinä asioissa, joihin yleissopimusta sovelletaan. Näin ollen 2 kappaleessa mainitut poikkeukset jäävät yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle vain siinä tapauksessa, että ne muodostavat riidan tai tuomion varsinaisen kohteen.

Pääasian laadusta riippuu, sovelletaanko yleissopimusta väliaikaisiin toimenpiteisiin ja niistä annettuihin ratkaisuihin. EY-tuomioistuin on katsonut (tuomio 27 päivältä maaliskuuta 1979 asiassa 143/78, *de Cavel/de Cavel*), että esimerkiksi turvaamistointa koskeva päätös, jolla oikeutettiin takavarikoimaan puolison omaisuutta avioero-oikeudenkäynnin aikana, ei kuulunut Brysselin yleissopimuksen piiriin, kun

tämä turvaamistoimi oli liittynyt kiinteästi avioero-oikeudenkäynnin asianosaisten henkilöoikeudelliseen asemaan tai heidän sellaisiin varallisuussuhteisiinsa, jotka johtuivat suoraan aviosuhteesta tai sen purkautumisesta. EY-tuomioistuimen tuomiosta 31 päivältä maaliskuuta 1982 asiassa 25/81, *C.H.W./G.J.H.* käy ilmi, ettei myöskään asiakirjan palauttamista tarkoittavan väliaikaisen määräyksen antamista koskevan hakemuksen ole katsottu kuuluneen Brysselin yleissopimuksen piiriin, kun tarkoituksena oli ollut estää asiakirjan käyttäminen todisteena yleissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomassa riita-asiassa. Riita koski aviomiehen menettelyä vaimonsa omaisuuden hoidossa, kun omaisuuden hoito liittyi läheisesti varallisuussuhteisiin, jotka johtuivat suoraan aviosuhteesta.

Riippumatta siitä, kuuluuko pääasia yleissopimuksen soveltamisalaan, yleissopimusta sovelletaan liitännäisvaatimukseen, joka koskee yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa. Tämä periaate ilmenee myös EY-tuomioistuimen tuomiosta 6 päivältä maaliskuuta 1980 asiassa 120/79, *de Cavel/de Cavel*. Siinä Brysselin yleissopimuksen on katsottu soveltuvan avioero-oikeudenkäynnin aikana annettuun väliaikaiseen määräykseen, jonka mukaan toinen aviopuoliso oli velvoitettu suorittamaan toiselle puolisolle kuukausittaista elatusapua. Samassa asiassa yleissopimuksen on katsottu soveltuvan myös avioerotuomion yhteydessä toiselle osapuolelle Ranskan siviililain 270 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen nojalla kuukausittain toistaiseksi maksettavaksi määrättyyn hyvitykseen. Tuossa tapauksessa hyvitys on tulkittu elatusavun luonteiseksi.

II OSASTO

TOIMIVALTA

1 jakso. Yleiset määräykset

2 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 2 artiklaa.

Artikla sisältää tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan määräytymistä koskevan pääsäännön. Artiklan mukaan kanne nostetaan sen valtion tuomioistuimessa, missä vastaajalla on kotipaikka (*domicile*). Artiklassa määrätään siis vain sopimusvaltion tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta eikä osoiteta tuossa

valtiossa toimivaltaista tuomioistuinta. Tämä määräytyy kyseisen valtion sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

Valtion sisäinen lainsäädäntö määrää siis sekä tuomioistuimen asiallisen että alueellisen toimivallan. Sen rajoituksen sisäiselle laille artiklan 2 kappale kuitenkin asettaa, että kantajaan tai vastaajaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa mutta ei tuon valtion kansalaisuutta, on sovellettava samoja valtion sisäisiä toimivaltasäännöksiä kuin tuossa valtiossa asuviin omiin kansalaisiin.

Yleissopimukseen ei sisälly määräystä siitä, missä henkilöllä tai oikeushenkilöllä on katsottava olevan kotipaikka. Yleissopimuksen 52 ja 53 artiklan mukaan kysymys ratkaistaan valtion sisäisen lainsäädännön nojalla. Ensimmäisen artiklan mukaan tuomioistuimen on sovellettava omaa lakiaan ratkaistessaan, onko asianosaisella kotipaikka sen alueella. Jos asianosaisella ei ole kotipaikkaa siinä valtiossa, tuomioistuimen tulee ratkaistessaan, onko asianosaisella kotipaikka jossain muussa sopimusvaltiossa, soveltaa tuon valtion lakia. Yleissopimuksen 53 artiklan mukaan yhtiön ja oikeushenkilön kotipaikka ratkaistaan tuomioistuimen omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä soveltamalla. Vastaavasti tuomioistuin soveltaa omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään silloin, kun se joutuu ratkaisemaan, sijaitseeko *trustin* päähallinto sen alueella.

Kotipaikan käsitettä on Suomen kansainvälisessä yksityisoikeudessa yleensä luonnehdittu siten, että siihen sisältyy kaksi vaatimusta. Yhtäältä kotipaikan saaminen tiettyssä valtiossa edellyttää *tosiasiallista* asumista (*corpus*) sanotussa valtiossa, pelkkä aikomus muuttaa pysyvästi asumaan tiettyyn valtioon ei riitä perustamaan kotipaikkaa tuohon valtioon. Toisaalta kotipaikan saaminen edellyttää sitä, että asianomaisen henkilön *tarkoituksena* (*animus*) on jäädä asumaan sanottuun valtioon joko pysyvästi tai ainakin toistaiseksi, ennalta määräämättömäksi ajaksi, eikä ainoastaan tietynsi määrääjäksi taikka tilapäisesti.

Kotipaikan arviointi ei ole ongelmallista silloin, kun henkilöllä on syntymästään saakka koko elinikänsä asuinpaikka samassa valtiossa. Tulkintavaikeuksia saattaa sen sijaan syntyä silloin, kun henkilö vaihtaa asuinpaikkaansa ja siirtyy asumaan toiseen valtioon. Tällöin ratkaisevaksi tulee se, voidaanko henkilöllä katsoa olevan tarkoitus jäädä pysyvästi tai ainakin

toistaiseksi asumaan siihen valtioon, johon hän on muuttanut asumaan. Jos näin on laita, henkilön kotipaikan on katsottava siirtyneen uuteen asuinpaikkavaltioon. Jos taas tällaista tarkoitusta ei voida katsoa olevan olemassa, henkilön kotipaikka säilyy aikaisemmassa kotipaikkavaltiossa siitä huolimatta, että hän ei enää tosiasiallisesti asu siellä.

Näissä tapauksissa ei kysymystä siitä, missä asianomaisella henkilöllä on kotipaikka, voida ratkaista yksiselitteisten, ulkonaisesti havaittavien tosiseikkojen perusteella, koska ratkaiseva merkitys on sillä, onko asumisen uudessa valtiossa tarkoitettu jatkuvan pysyvästi tai toistaiseksi, vai onko henkilöllä katsottava olevan tarkoitus palata siihen valtioon, jossa hänellä ennen asuinpaikan vaihdosta oli kotipaikka.

Tällaisen tarkoituksen olemassaoloa ei useimmiten voida ratkaista asianomaisen henkilön selvästi ilmaiseman tahdon perusteella, vaan kysymys on arvioitava kussakin yksittäistapauksessa esiintyvien, asuinpaikan vaihdokseen liittyvien olosuhteiden perusteella. Yleisesti lähtökohdana pidetään sitä, että jos henkilö siirtyy asumaan toiseen valtioon siinä tarkoituksessa, että hän on tuossa valtiossa toimivan liikeyrityksen palveluksessa tietyn, ennalta sovitun määräajan, esimerkiksi kolmen vuoden ajan, hän säilyttää aikaisemman kotipaikkansa asuinpaikan vaihdoksesta huolimatta. Vastavasti asuinpaikan vaihdoksen toiseen valtioon silloin, kun tarkoituksena on ainoastaan opiskelu uudessa asuinpaikkavaltiossa, ei lähtökohteisesti voida katsoa merkitsevän kotipaikan saamista uudessa asuinpaikkavaltiossa. Samaten ulkomaanedustuksen palveluksessa olevien henkilöiden ei voida yleensä katsoa saavan kotipaikkaa siinä vieraassa valtiossa, jossa heidän asuinpaikkansa on heidän työskennellessään asemamaassaan.

Suomen kansainvälisen yksityisoikeuden mukaan henkilön kotipaikka ei määräydy hänen perhesuhteittensa perusteella, vaan puolison ja alaikäisten lasten kotipaikka on arvioitava itsenäisesti. Tästä on kuitenkin seurauksena se, että erityisesti alaikäisten lasten osalta saattaa useasti aiheutua vaikeuksia.

Kotipaikan (*domicile*) käsite eroaa olennaisesti asuinpaikan (*résidence habituelle*) käsitteestä, joka tarkoittaa yksinomaisesti tosiasiallisesti havaittavaa ulkonaista tilaa. Asuinpaikan käsitettä selostetaan jäljempänä 5 artiklan 2 kohtaa koskevissa perusteluissa.

3 artikla. Artikla on muutoin samansisältöi-

nen kuin Brysselin yleissopimuksen 3 artikla, paitsi että Luganon yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa on mainittu paitsi EY-valtioiden, myös EFTA-valtioiden sisäisiä säännöksiä.

Artiklassa määrätään, että kanteen nostaminen muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa vastaajalla on kotipaikka, on mahdollista ainoastaan yleissopimuksen II osaston 2 - 6 jaksoissa määrättyissä tapauksissa. Artiklasta käy ilmi yleissopimuksen pyrkimys estää se, että vastaaja joutuu vastaamaan sellaisen valtion tuomioistuimessa, jossa ei ole hänen kotipaikkansa, vaikka riidalla on tuohon valtioon ainoastaan vähäinen liittymä tai liittymää ei ole lainkaan (eli niin sanottu *eksorbitantti* toimivaltaperuste).

Artiklan 2 kappaleessa esitetään esimerkinomaisesti eräitä tällaisia eksorbitantteja toimivaltaperusteita sisältäviä sopimusvaltioiden toimivaltasäännöksiä, joita ei siis voida soveltaa silloin, kun vastaajalla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa. Useissa näistä säännöksistä toimivalta perustuu vastaajan omaisuuden sijaintiin taikka asianomaisen kansalaisuuteen. Esimerkiksi Suomen osalta näitä ovat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:ssä säädetyt oikeuspaikat, jotka perustuvat siihen, missä paikassa vastaaja tavataan (*tapaamispaikan tuomioistuin*) ja missä hänellä on Suomessa ollut viimeinen kotipaikka (*viimeisen kotipaikan tuomioistuin*) sekä missä hänellä on omaisuutta (*yleinen varallisuustuomioistuin*).

Luettelo ei siis merkitse sitä, että valtioiden sisäisiin lakeihin sisältyviin sellaisiin toimivaltaperusteisiin, jotka ovat ristiriidassa yleissopimuksen toimivaltamääräysten kanssa, voitaisiin vedota sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka jossakin toisessa sopimusvaltiossa. Esimerkkinä tällaisista toimivaltaperusteista voidaan mainita sopimuksen tekopaikkaan ja irtaimen esineen sijaintipaikkaan perustuvat toimivaltasäännökset.

Vaikka luettelo ei siis ole tyhjentävä, sillä on kuitenkin itsenäinen merkitys 59 artiklan soveltamisen kannalta. Tuon artiklan nojalla sopimusvaltio voi kolmannen valtion kanssa tehtävässä tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa sopimuksessa sitoutua siihen, ettei se tunnusta eikä pane täytäntöön toisen sopimusvaltion tuomioistuimen päätöstä, jos tuomioistuimen toimivalta on perustunut ainoastaan 3 artiklan 2 kappaleessa mainittuihin toimivaltaperusteisiin ja vastaajalla on kotipaikka tai asuinpaikka tässä kolmannessa val-

tiössä. Jollei tällaista sopimusta ole, sopimusvaltioiden tuomioistuinten tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa yleissopimuksen mukaisesti siinäkin tapauksessa, että tuomioistuimen toimivalta on perustunut tällaiseen eksorbitanttiin toimivalta-perusteeseen.

4 artikla. Artikla vastaa sisällöltään Brysselin yleissopimuksen 4 artiklaa.

Artikla soveltuu kaikkiin niihin tilanteisiin, joissa vastaajalla ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa. Tuomioistuimen toimivalta määräytyy näissä tapauksissa asianomaisen sopimusvaltion oman lain mukaisesti, lukuunottamatta 16 ja 17 artiklassa mainittuja poikkeuksia. Yleissopimus ei tällöin suojaa vastaajaa niin sanotuilta eksorbitanteilta toimivalta-perusteilta silloinkaan, kun vastaajalla on jonkin sopimusvaltion kansalaisuus. Artiklan 2 kappaleessa mahdollistetaan nimenomaisesti 3 artiklan 2 kappaleessa mainittuihin säännöksiin vetoaminen artiklassa tarkoitettua vastaajaa vastaan. Edellytyksenä on ainoastaan, että kantajalla on kotipaikka asianomaisessa sopimusvaltiossa. Kantajan kansalaisuudella ei sitä vastoin ole merkitystä.

Määräys on tarpeen yleissopimuksen sääntelemän tuomioiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon turvaamiseksi. Esimerkiksi Alankomaiden lainsäädäntö ei tunne omaisuuden sijaintipaikan oikeuspaikkaa. Jollei tällaista määräystä sisältyisi sopimukseen, tämä saattaisi johtaa esimerkiksi siihen, että Suomessa asuva kantaja joutuisi nostamaan kanteen Suomesta muuhun kuin sopimusvaltioon muuttanutta Suomen kansalaista vastaan, jolla on omaisuutta Alankomaissa, sopimusvaltioiden ulkopuolella sijaitsevassa tuomioistuimessa, vaikka tuon tuomioistuimen antamaa tuomiota ei voitaisi panna Alankomaissa täytäntöön. Esimerkkitapauksen kantaja voi kuitenkin nostaa kanteen Suomessa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vastaaja viimeksi Suomessa asui (oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n kolmas virke). Suomessa annettu tuomio on täytäntöönpanokelpoinen Alankomaissa yleissopimuksen nojalla.

2 jakso. Erityisiä määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta

5 artikla. Artiklan 1 kohta poikkeaa erään yksityiskohdan osalta Brysselin yleissopimuk-

sen 5 artiklan 1 kohdasta. Muilta osin artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklaa.

Artiklan mukaan voidaan kanne vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, artiklassa erikseen luetelluissa tapauksissa nostaa toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa. Toisin kuin esimerkiksi 2 artiklassa, ei artiklassa osoiteta pelkästään minkä valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, vaan siinä osoitetaan myös minkä paikkakunnan tuomioistuimessa asia on käsiteltävä. Tämä ei kuitenkaan koske artiklan 6 kohtaa.

Artiklan määräykset, samoin kuin jäljempänä selostettavan 6 artiklan määräys, ovat siten vastaajaa pakottavia, ettei hän voi kieltäytyä vastaamasta artiklan mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Kantajalle artiklan määräämät oikeuspaikat sitä vastoin ovat valinnaisia: hänelle jää mahdollisuus nostaa kanne myös 2 artiklan mukaisesti sen valtion tuomioistuimissa, jossa vastaajalla on kotipaikka. On huomattava, että 5 artiklan soveltaminen voi tulla kysymykseen vain siinä tapauksessa, että artiklassa mainittu tuomioistuin sijaitsee muussa kuin siinä valtiossa, jossa vastaajalla on kotipaikka. Jos vastaajalla on kotipaikka samassa valtiossa, tulee sovellettavaksi ainoastaan 2 artiklan määräys, jonka mukaan asianomaisen valtion sisäinen lainsäädäntö yksin määrää toimivaltaisen tuomioistuimen. Käytännön merkitystä tällä voi olla silloin, kun valtion sisäinen lainsäädäntö ei tunne yleissopimuksen mukaista erityistä oikeuspaikkaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltainen tuomioistuin sopimusta koskevassa asiassa on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai jossa se olisi täytettävä (*suorituspaikan oikeuspaikka; forum solutionis*). Työsopimusta koskevassa asiassa toimivaltainen on kuitenkin ensisijaisesti sen paikkakunnan tuomioistuin, jolla työntekijä tavallisesti työskentelee. Näin on siis riippumatta siitä, missä kanteessa tarkoitettu velvoite olisi täytettävä. Jollei työntekijä tavallisesti työskentele yhdessä ja samassa valtiossa, asia voidaan kuitenkin saattaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimen tutkittavaksi, jossa se työnantajan liikepaikka sijaitsee, joka on palkannut työntekijän. Liikepaikka voi pääkonttorin ohella olla esimerkiksi sivuliikkeen tai edustuston sijaintipaikka.

Työsopimusta koskevan määräyksen voidaan katsoa olevan sopusoinnussa Roomassa 19 päivänä kesäkuuta 1980 tehdyn sopimusvel-

voitteisiin sovellettavaa lakia koskevan EY-valtioiden yleissopimuksen 6 artiklan 2 kappaaleen kanssa ja Suomessa työsopimuslain 51 a §:n kanssa. Erillinen määräys työsopimusta varten on Lukanon yleissopimusta laadittaessa katsottu tarpeelliseksi, koska tuo yksittäinen kysymys oli Brysselin yleissopimuksen sopimustekstin valossa jäänyt avoimeksi. Brysselin yleissopimukseen ei ennen vuoden 1989 liittymissopimusta sisältynyt mitään määräystä tuomioistuimen toimivallasta työoikeudellisissa asioissa. Tästä johtuen oli syntynyt epätietoisuutta siitä, oliko myös työsopimuksen osalta pidettävä ratkaisevana kanteen perusteena olevaa vaatimusta.

EY-tuomioistuin oli tosin aikaisemmin katsonut (tuomio 26 päivältä toukokuuta 1982 asiassa 133/81, *Ivenel/Schwab*), että työnantajan ja työntekijän välisessä myyntiedustussopimusta koskevassa riidassa, jossa kanne oli perustunut useisiin eri velvoitteisiin, velvoitteen täyttämispäikkana oli pidettävä työn suorittamispäikkää. Toimivaltainen tuomioistuin määräytyi siis sen perusteella. EY-tuomioistuimen tuomio ei kuitenkaan sisältänyt kannanottoa esimerkiksi siihen, missä on käsiteltävä kanne, jollei työntekijä vakituisesti työskentele samassa valtiossa.

Sen jälkeen, kun Lukanon yleissopimus avattiin allekirjoittamista varten, Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta on saatettu lähes samansisältöiseksi kuin Lukanon yleissopimuksessa. Erona on enää se, että Brysselin yleissopimuksen mukaan oikeus kanteen nostamiseen työntekijän palkanneen liikepaikan tuomioistuimessa on ainoastaan työntekijällä. Lukanon yleissopimuksen mukaan sitä vastoin myös työnantajalla on tämä oikeus.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa seuraavasti:

Tuomion 22 päivältä maaliskuuta 1983 asiassa 34/82, *Peters/ZNAV*, mukaan käsitettä *sopimusta koskeva asia* on tulkittava autonomisesti. Määräävänä tulkinnassa ei siten ole minkään valtion sisäinen lainsäädäntö, vaan lähtökohtana on pidettävä yleissopimuksen tarkoitusta. Niinpä asia saattaa sopimuskohtaan mukaan olla sopimusta koskeva asia, vaikka se ei olisi sellainen asiassa sovellettavan lain taikka tuomioistuinvaltion lain mukaan.

Saman tuomion mukaan veloitteet rahamäärän maksamiseksi, jotka perustuvat yhdistyksen ja sen jäsenten väliseen, jäsenyydestä

johtuvaan suhteeseen, ovat sopimusta koskevia asioita. Merkitystä ei ole sillä, seuraavatko nämä veloitteet suoraan jäseneksitulosta vai yhdestä tai useammasta yhdistyksen toimielinten päätöksestä.

Tuomion 8 päivältä maaliskuuta 1988 asiassa 9/87, *Arcado/Haviland*, mukaan riita, joka koskee itsenäisen kauppaedustajan edustusopimuksen lainvastaista purkamista ja tähän sopimukseen perustuvan provision maksamista, on riita sopimusta koskevassa asiassa.

Tuomion 4 päivältä maaliskuuta 1982 asiassa 38/81, *Effer/Kantner*, mukaan kantaja voi nostaa kanteen sopimuksen täyttämispäikan tuomioistuimessa siitä huolimatta, että osapuolten välillä on riitaa kanteen perustana olevan sopimuksen olemassaolosta.

Tuomion 6 päivältä lokakuuta 1976 asiassa 14/76, *de Bloos/Bouyer*, mukaan *velvoitteella* tarkoitetaan sitä sopimuksesta johtuvaa veloitetta, johon kanne perustuu. Kun kyseessä on yksinmyyntisopimus ja kun yksinmyyntioikeuden saaja väittää kanteessaan yksinmyyntioikeuden antajan rikkoneen sopimuksen ja vaatii sopimuksen purkamista sekä korvausta, velvoitteena on se sopimuksesta johtuva yksinmyyntioikeuden antajan velvoite, jonka noudattamatta jättämiseen kantaja vetoaa korvausvaatimuksen tai sopimuksen purkamisvaatimuksen tueksi.

Saman edustussopimusta koskevan tuomion mukaan kansallisen tuomioistuimen tulee kuitenkin korvauksen (*indemnités compensatoires*) osalta tutkia, onko se sopimukseen sovellettavan lain mukaan itsenäinen sopimusoikeudellinen velvoite vaiko velvoite, joka tulee täyttämättä jääneen sopimusvelvoitteen sijaan. Tämä merkitsee sitä, että jos kyseessä on itsenäinen sopimusoikeudellinen velvoite, sen täyttämispäikka on harkittava itsenäisesti.

Tuomion 15 päivältä tammikuuta 1987 asiassa 266/85, *Shenavai/Kreischer*, mukaan talonrakennussuunnitelman tehneen arkkitehdin kanteessa palkkionsa perimiseksi velvoitteena on se sopimusoikeudellinen velvoite, joka tosiasiallisesti on kanteen perusteena. Näin ollen velvoitteena on rahavelka. Tuomion perusteluissa todetaan vielä, että milloin kanteessa on kysymys useista samaan sopimukseen perustuvista velvoitteista, tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, arvioi toimivaltansa sen velvoitteen perusteella, jota on pidettävä *pääasiallisena* velvoitteena.

Työsopimusten osalta EY-tuomioistuin on

omaksunut edellä esitetystä poikkeavan kannan: tuomion 15 päivältä helmikuuta 1989 asiassa 32/88, *Six Constructions/Humbert*, mukaan työsopimusta koskevassa asiassa sopimuskohtassa tarkoitettuna velvoitteena on pidettävä sitä velvoitetta, joka on näille sopimuksille *luonteenomainen*, eli erityisesti sovitun työn suorittamista.

Tuomion 26 päivältä toukokuuta 1982 asiassa 133/81, *Ivenel/Schwab*, mukaan on silloin, kun kanne perustuu samaan edustus sopimukseen perustuviin useisiin eri velvoitteisiin, sopimuskohtassa tarkoitettuna velvoitteena pidettävä sitä velvoitetta, joka on sopimukselle luonteenomainen. Tämäkin tapaus koski työsopimusta. Oikeustapauksessa oli kyse työnantajan ja työntekijän välisestä myyntiedustus sopimusta koskevasta riidasta. Tuomiota on selostettu edellä tämän artiklan kohdalla.

Tuomion 6 päivältä lokakuuta 1976 asiassa 12/76, *Tessili/Dunlop*, mukaan *velvoitteen täyttämisaikka* määräytyy sen valtion lain mukaan, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasäännösten mukaan on sovellettava velvoitteeseen.

Tuomioistuimen tulee siis oman valtionsa kansainvälisen yksityisoikeuden säännösten perusteella tutkia, minkä lain mukaan velvoitetta tulee arvioida ja sen jälkeen määrittellä velvoitteen täyttämisaikka tuota lakia soveltaen. Esimerkiksi Saksan liittotasavallan lain mukaan rahavelka on maksettava velallisen luona (*Holschuld*¹) kun taas Suomen lain mukaan tuollaisen velan maksun on tapahduttava velkojan luona (*Bringschuld*). Näin ollen tuomioistuimen toimivalta voi olla riippuvainen siitä, minkä valtion lakia tulisi soveltaa. Tätä voidaan selventää esimerkillä: Suomessa sijaitsevassa tuomioistuimessa on nostettu kanne velaksiannon perusteella velallista vastaan, jolla on kotipaikka Saksassa, ja vaaditaan velan maksua. Asianosaisten tekemän sopimuksen mukaan velaksiantoon on sovellettava Saksan lakia. Kun sen mukaan velallisen velvoitteen täyttämisaikka sijaitsee velallisen luona, Suomen tuomioistuin jättää asian toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen muulla yleissopimuksen mukaisella perusteella. On huomattava, että edellä mainittu sääntö velvoitteen täyttämisaikan määrittymisestä tulee yleensä sovellettavaksi vain silloin, kun osapuolet eivät ole erikseen sopineet velvoitteen täyttämisaikasta.

Tuomiosta 17 päivältä tammikuuta 1980

asiassa 56/79, *Zelger/Salinitri*, käy ilmi, että jos osapuolet ovat sopineet sopimusvelvoitteen täyttämisaikasta sopimusehdolla, joka on pätevä sopimuksen sovellettavan sisäisen lain mukaan, tämän paikan tuomioistuin voi tutkia kyseessä olevaan velvoitteeseen liittyvät riitaisuudet. Näin riippumatta siitä, ovatko osapuolet 17 artiklassa mainittuja muotovaatimuksia noudattaen sopineet, että tuon paikkakunnan tuomioistuin on toimivaltainen. Valitun suorituspaikan tuomioistuin on siis toimivaltainen käsittelemään suoritusta koskevan kanteen ilman, että asianosaiset olisivat nimenomaisesti sopineet tuomioistuimen toimivallasta.

Tuomiosta 15 päivältä helmikuuta 1989 asiassa 32/88, *Six Constructions/Humbert*, käy ilmi, että jos työsopimusta koskevassa asiassa työntekijän velvoite sovitun työn tekemisestä on täytetty tai tulee täyttää sopimusvaltioiden ulkopuolella, ei 5 artiklan 1 kohta voi tulla sovellettavaksi. Tuomioistuimen toimivalta määräytyy tällaisessa tapauksessa vastaajan kotipaikan mukaan yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti. On huomattava, että tuomio on annettu ennen kuin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan sisällytettiin työsopimukselta aiheutuvia riitoja koskeva erityismääräys. Sen vuoksi on jossain määrin epäselvää, mikä merkitys tälle ratkaisulle on annettava Luganon yleissopimusta sovellettaessa.

Artiklan 2 kohta sisältää määräyksen toimivaltaisesta tuomioistuimesta elatusapua koskevassa asiassa. Toimivaltainen on ensinnäkin elatusapuun oikeutetun kotipaikan tai asuinpaikan tuomioistuin.

Esimerkiksi avioeroasian, isyysasian tai lapsen huoltoa koskevan asian yhteydessä on usein tarkoituksenmukaista, että elatusapuasias voidaan käsitellä pääasian yhteydessä, vaikka tämä ei kuuluisikaan yleissopimuksen soveltamisalaan. Tämän vuoksi artiklassa määrätään, että silloin kun elatusapuvaatimus liittyy henkilön oikeudellista asemaa koskevaan asiaan, vaatimus voidaan tutkia siinä tuomioistuimessa, joka sisäisen lakinsa mukaan on toimivaltainen tutkimaan pääasian. Poikkeuksen muodostavat ainoastaan tilanteet, joissa tuomioistuimen toimivalta perustuu yksinomaan toisen asianosaisen kansalaisuuteen. Ranskan tuomioistuin voisi tämän mukaan tutkia esimerkiksi Suomessa asuvien Ranskan kansalaisten välisen avioeroasian elatusapuvaatimuksineen, jos kansalaisuus Ranskan laissa on toimivaltaperuste. Toimivaltaa elatusapuasian tutkimiseen

ei sitä vastoin artiklan 2 kohdan mukaan olisi siinä tapauksessa, että edellä mainituista Ranskan ulkopuolella asuvista puolisoista vain toisella on Ranskan kansalaisuus eikä Ranskan tuomioistuin muilla perusteilla ole toimivaltainen.

Määräys tulee sovellettavaksi myös silloin, kun aikaisempaa elatusapupäätöstä vaaditaan muutettavaksi esimerkiksi elatusvelvollisen oloissa tapahtuneiden muutosten perusteella. Kotipaikka tai asuinpaikka tulee arvioitavaksi sen ajankohdan mukaan, jolloin päätöksen muuttamista vaaditaan.

Toisin kuin kotipaikan käsitettä, jota on lyhyesti kuvattu edellä 2 artiklan kohdalla, asuinpaikan käsitettä on kansainvälisessä yksityisoikeudessa yleensä luonnehdittu niin, että henkilöllä katsotaan olevan asuinpaikka siinä valtiossa tai sillä paikkakunnalla, jossa hän asuu ja jossa hänellä on tosiasiallisesti keskeinen elinympäristönsä. Asuinpaikka määräytyy siten tosiasiallisesti vallitsevien, ulkonaisesti havaittavien seikkojen pohjalta. Pelkkä tilapäinen oleskelu tietystä valtiossa tai tietyllä paikkakunnalla esimerkiksi lomanvieton, yksittäisen työtehtävän suorittamisen tai opiskelun yhteydessä ei kuitenkaan riitä perustamaan asuinpaikkaa siellä.

On epäselvää, voiko elatusapua koskeva oikeuspaikka tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun elatusvelvollisuus perustuu pelkästään sopimukseen - ilman että elatusvelvollisuutta muutoin olisi olemassa - taikka kun elatusvelvollisuus perustuu rikokseen.

Artiklan 3 kohta sisältää määräyksen toimivaltaisesta tuomioistuimesta siinä tapauksessa, ettei vahingonkorvaus johdu sopimussuhteesta. Toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, missä vahinko on sattunut.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 27 päivältä syyskuuta 1988 asiassa 189/87, *Kalfelis/Schröder*) Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytetyt sanat *sopimukseen perustumaton* (*matière délictuelle ou quasi-délictuelle*) muodostavat autonomisen käsitteen, joka sisältää kaikki sellaiset vaatimukset vastaajan korvausvastuun toteuttamiseksi, jotka eivät liity sopimukseen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitussa merkityksessä. Tuomioistuimella, joka on toimivaltainen tutkimaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian, ei kuitenkaan ole toimivaltaa tutkia muita samaan vaatimukseen liittyviä kanneperusteita,

jolleivät myös ne ole sopimukseen perustumatomia.

Vahingon sattumispaikan käsitettä ei määritellä yleissopimuksessa. EY-tuomioistuin on tuomiossaan 30 päivältä marraskuuta 1976 asiassa 21/76, *Bier & Reinwater/Mines de Potasse d'Alsace*, katsonut, että silloin kun vahinko on aiheutettu eri paikkakunnalla kuin siellä, missä seuraus on ilmennyt, kumpaakin paikkakuntaa on Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa sovellettaessa pidettävä vahingon sattumispaikkakuntana. Tästä seuraa, että kantaja voi valintansa mukaan nostaa kanteen vastaajaa vastaan jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa.

EY-tuomioistuin on sittemmin tuomiossaan 11 päivältä tammikuuta 1990 asiassa C-220/88, *Dumez France/Tracoba*, täsmentänyt kantajan oikeutta nostaa kanne vahingon ilmenemispaikan tuomioistuimessa niissä tilanteissa, joissa kantajan vahinko on välillinen. Tuomioistuimen mukaan kantaja, joka väittää itselleen aiheutuneen vahinkoa muiden välitöntä vahinkoa kärsineiden henkilöiden vahingon seurauksena, ei voi nostaa kannetta vahingon aiheuttajaa vastaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä hän itse on todennut omaisuudelleen aiheutuneen vahingon.

Artiklan 4 kohdan mukaan rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan tutkia myös siinä tuomioistuimessa, jossa rikosasia on vireillä, jos tämä tuomioistuin oman lakinsa mukaan voi rikosasian yhteydessä tutkia yksityisoikeudellisia vaatimuksia. Esimerkiksi Suomessa rikokseen perustuvia yksityisoikeudellisia vaatimuksia voidaan tutkia rikosasiain yhteydessä.

Artiklan 5 kohdan mukaan sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan toimintaa koskevassa asiassa toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jolla toimipaikka sijaitsee.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 22 päivältä marraskuuta 1978 asiassa 33/78, *Somafer/Ferngas*) Brysselin yleissopimuksen vastaavaan sopimuskohtaan sisältyviä käsitteitä on tulkittava autonomisesti:

Sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan olemassaolo edellyttää, että se muodostaa liiketoimintakeskuksen, joka esiintyy ulospäin pysyvästi emoyhtiön jatkeena (*extension*). Sillä tulee olla johto ja materiaaliset edellytykset neuvotella kolmansien osapuolten kanssa liikeasioista siten, että nämä tietävät,

että mahdollinen oikeussuhde syntyy ulkomaila sijaitsevan yhtiön kanssa, vaikka sopimus solmitaan sanotussa toimipaikassa.

Toimintaa koskevia ovat ensinnäkin riidat, jotka koskevat artiklassa tarkoitettua toimipaikan varsinaiseen hallintoon liittyviä sopimukseen perustuvia tai niihin perustumattomia oikeuksia ja velvoitteita. Esimerkkeinä mainitaan kyseessä olevan toimipaikan vuokrasopimukseen liittyvät riidat, ja riidat, jotka liittyvät toimipaikassa työskentelevän henkilökunnan sieltä käsin palkkaamiseen. Toiseksi toimintaa koskevia ovat sellaisiin velvoitteisiin liittyvät riidat, joihin toimipaikka on sitoutunut yhtiön nimissä, ja jotka on täytettävä siinä valtiossa, jossa toimipaikka sijaitsee. Toimintaa koskevia ovat myös sopimussuhteeseen perustumattomiin velvoitteisiin liittyvät riidat, jotka johtuvat sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan toiminnasta omalla toimipaikkakunnallaan yhtiön puolesta.

Tuomiossaan 6 päivältä lokakuuta 1976 asiassa 14/76, *de Bloos/Bouyer*, EY-tuomioistuin on katsonut, ettei yksinmyyntioikeuden saajaa, joka ei ole yksinmyyntioikeuden luovuttajan valvonnan ja määräysvallan alainen, voida pitää jälkimmäisen sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan johtajana Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdan tarkoittamassa mielessä.

Tuomiossaan 18 päivältä maaliskuuta 1981 asiassa 139/80, *Blanckaert & Willems/Trost*, EY-tuomioistuin on katsonut, ettei itsenäistä kauppa-agenttia voida pitää sivuliikkeenä silloin, kun hän on vapaa järjestämään toimintansa ja päättämään ajankäytöstään, kun hänen edustamansa yritys ei voi kieltää häntä edustamasta samalla useita kilpailevia yrityksiä, ja kun hän rajoittuu välittämään tilauksia yritykselle ilman, että hän osallistuisi niiden ehtojen sopimiseen taikka niiden täyttämiseen.

Tuomiossaan 9 päivältä joulukuuta 1987 asiassa 218/86, *Schotte/Rotschild*, EY-tuomioistuin on katsonut, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohta tulee sovellettavaksi sellaisessakin tapauksessa, jossa sopimusvaltiossa perustetulla oikeushenkilöllä tosin ei ole sivuliikettä, agentuuria tai muuta sellaista toimipaikkaa toisessa sopimusvaltiossa, vaan sen toimintaa siellä harjoittaa lain mukaan itsenäinen yritys, jolla on sama nimi ja sama liikkeenjohto, joka neuvottelee ja harjoittaa liiketoimintaa ensiksimitun oikeushenkilön nimis-

sä, ja jonka siis on katsottava muodostavan jatkeen (*extension*) tälle oikeushenkilölle.

Artiklan 6 kohdan mukaan joko suoraan lain nojalla taikka kirjallisella tai kirjallisesti vahvistetulla suullisella oikeustoimella muodostetun *trustin* perustaja, *trustee* tai *trustin* edunsaaja voidaan haastaa myös sen sopimusvaltion tuomioistuimiin, jossa *trustilla* on kotipaikka.

Trust on alunperin puhtaasti anglosaksisissa valtioissa tunnettu käsite (*Common Law* -käsite). Sille on tunnusomaista, että henkilöllä tai useilla henkilöillä, *trustees*, on tiettyjä oikeuksia, joita he käyttävät yhden tai useamman edunsaajan hyväksi tai tietyn tavoitteen hyväksi. *Trust* voi syntyä ensinnäkin niin, että sen muodostaa vapaaehtoisesti *trustin* perustaja (*vapaaehtoinen trust*). Toinen vaihtoehto on, että laki nimenomaisesti edellyttää *trustin* olemassaoloa. Kolmanneksi on mahdollista, että *trustin* olemassaolo päätellään tietyistä olosuhteista (*implisiittinen trust*).

Määräys koskee ainoastaan joko suoraan lain nojalla muodostettuja tai oikeustoimeen perustuvia *trusteja*. Lisäksi se koskee pelkästään sellaisia asioita, joita nimenomaisesti *trustia* koskevat oikeussäännöt sääntelevät, eli riitoja, joissa vastaaja vastaa nimenomaan *trustin* perustajan, *trusteen* tai *trustin* edunsaajan ominaisuudessa. Sitä vastoin määräys ei koske esimerkiksi *trusteen* ja kolmannen henkilön välisiä riita-asioita, joissa *trustee* esiintyy tiettyjen oikeuksien haltijana.

Kohdan mukaan toimivalta on siis *trustin* kotivaltion tuomioistuimilla. Sen ratkaisemiseksi, onko *trustilla* kotipaikka siinä valtiossa, jonka tuomioistuimeen asia on saatettu, tämän tuomioistuimen tulee soveltaa oman maansa lainvalintasäännöksiä (53 artiklan 2 kohta). Se, mikä tuomioistuin on toimivaltainen, määräytyy asianomaisen valtion sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 7 kohta sisältää määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta eräissä merioikeudellisissa asioissa. Määräykset on otettu Brysselin ja Lugaanon yleissopimukseen täydentämään Brysselissä 10 päivänä toukokuuta 1952 tehdyn arstiyleissopimuksen sisältämiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä. Sopimuskohdan mukaan kanne, joka koskee pelastuspalkkiota laivalastin tai rahdin pelastamisesta, voidaan nostaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lasti tai rahti on asetettu takavarikkoon tai se on muun siihen rinnastettavan turvaamistoimenpiteen kohteena pelas-

tuspalkkion maksamisen turvaamiseksi (*a kohta*). Kanne voidaan nostaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lasti tai rahti olisi voitu asettaa takavarikkoon tai siihen olisi voitu kohdistaa muu siihen rinnastettava turvaamistoimenpide, jollei takuuta tai muuta vakuutta olisi asetettu (*b kohta*). Jotta 7 kohdan määräykset tulisivat sovellettaviksi, edellytetään kuitenkin, että kanne perustuu siihen, että vastaajalla on jokin oikeus lastiin tai rahtiin tai oli sellainen oikeus silloin, kun pelastustoimenpide tapahtui.

6 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 6 artikla.

Artiklassa luetellaan, samoin kuin 5 artiklassa, tilanteita, joissa vastaaja on velvollinen vastaamaan kanteeseen muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa hänellä on kotipaikka. Siinä osoitetaan, 4 kohtaa lukuunottamatta, suoraan toimivaltainen tuomioistuin. Toisin kuin 5 artiklassa mainitut toimivaltaperusteet, tässä artiklassa mainitut toimivaltaperusteet eivät johdu siitä, että asialla olisi liittymä johonkin paikkakuntaan, vaan pyrkimyksenä on mahdollistaa toisiinsa liittyvien kanteiden käsitteleminen samassa tuomioistuimessa.

Jos asiassa ajetaan kannetta useampaa vastaajaa vastaan, joilla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan kanne artiklan 1 kohdan mukaan nostaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa jollakin näistä on kotipaikka.

Jotta artiklan 1 kohta tulisi sovellettavaksi saman kantajan useita vastaajia vastaan nostamiin kanteisiin, tulee yhdessä käsiteltävien kanteiden välillä olla sellainen yhteys, että niiden yhdessä käsitteleminen on tarkoituksenmukaista, jotta välttyttäisiin keskenään ristiriitaisilta tuomioilta. Tämä käy ilmi EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevasta tuomiosta 27 päivältä syyskuuta 1988 asiassa 189/87, *Kalfelis/Schröder*. Tuomion perusteluisa todetaan, että sopimuskohdan määräys merkitsee poikkeusta 2 artiklan pääsääntöön. Sen soveltaminen ei saa johtaa siihen, että pääsääntö voisi menettää merkityksensä. Määräystä ei siis tule tulkita siten, että se mahdollistaa kanteen nostamisen vastaajaa vastaan toisen vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa pelkästään tarkoituksin saattaa ensiksi mainittu vastaaja vastaamaan muussa kuin sen valtion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka.

Ilman edellä mainittua rajoitusta kantaja voisi nostaa kanteen toisessa sopimusvaltiossa asuvaa vastaajaa vastaan esimerkiksi siinä val-

tiossa, jossa hänellä itsellään on kotipaikka, haastamalla vastaajan tuossa valtiossa sen paikkakunnan tuomioistuimeen, jossa jollakin toisella, näennäisin perustein vastaajaksi haastetulla on kotipaikka. Ilman mainittua rajoitusta kantaja voisi myös samoin näennäisin perustein valita muunkin tuomioistuimen sellaisessa valtiossa, jossa sovellettava laki olisi hänelle edullisin.

Artiklan 2 kohtaan sisältyy määräys toimivaltaisesta tuomioistuimesta takautumisvaatimusta tai siihen rinnastettavaa vaatimusta koskevassa asiassa. Määräyksen mukaan tällainen kanne voidaan nostaa siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa alkuperäinen kanne on nostettu ainoastaan sen vuoksi, että vastaaja takautumisvaatimusta koskevassa asiassa joutuisi vastaamaan muussa tuomioistuimessa kuin siinä, joka muutoin olisi toimivaltainen tutkimaan häntä vastaan nostetun kanteen.

Pöytäkirjan N:o 1 V artikla sisältää erityismääräyksen Saksan liittotasavallan, Espanjan, Itävallan ja Sveitsin osalta, joissa asianosaisella ei ole mahdollisuutta esittää takautumisvaatimusta tai muuta siihen rinnastettavaa vaatimusta alkuperäisen kanteen yhteydessä. Määräystä selostetaan asianomaisen artiklan kohdalla.

Eduskunta on 15 päivänä helmikuuta 1991 hyväksynyt riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen yleisissä alioikeuksissa liittyvän lain oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (1052/91). Lain tultua voimaan sopimuskohdassa tarkoitettunlaisen takautumisvaatimuksen käsitteleminen alkuperäisen kanteen yhteydessä on mahdollista myös Suomessa. Lain voimaantulosta on annettu esitys eduskunnalle (HE 130/92 vp).

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 15 päivältä toukokuuta 1990 asiassa C-365/88, *Kongress Agentur Hagen/Zeehaghe*) tilanteessa, jossa vastaaja, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, on 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti haastettu toisen sopimusvaltion tuomioistuimeen, tämä tuomioistuin on 6 artiklan 2 kohdan nojalla toimivaltainen käsittelemään myös takautumisvaatimuksen sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa alkuperäinen kanne on vireillä.

Tuomiossa todetaan, ettei sopimuskohta vel-

voita tuomioistuinta suostumaan takautumisvaatimuksen käsittelemistä koskevaan pyyntöön. Tuomioistuin soveltaa sisäisiä oikeudenkäyntimenettelyä koskevia säännöksiään arvioidessaan, onko pyyntöön suostuttava. Valtion sisäisen lain soveltaminen ei kuitenkaan saa haitata yleissopimuksen tavoitteen toteutumista. Erityisesti on kiellettyä hylätä pyyntö sillä perusteella, että saatavasta vastuussa olevalla on kotipaikka tai asuinpaikka muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jonka tuomioistuimessa alkuperäinen kanne on vireillä. Tuomion perusteluissa todetaan, että takautumisvaatimuksen osalta yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohta määrittelee ainoastaan toimivaltaisen tuomioistuimen — ei sitä vastoin takautumisvaatimuksen käsitteleyä koskevan pyynnön hyväksymisen varsinaisia edellytyksiä.

Artiklan 3 kohdan mukaan vastakanne voidaan tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, jos kanteet perustuvat samaan sopimukseen tai seikkaan. Kanteiden välillä tulee siis olla selvä asiayhteys. Kanteen ja vastakanteen yhtymisen edellytykset ovat siis tiukemmat kuin esimerkiksi Suomen oikeuden mukaan, jossa edellytetään joko sitä, että vaatimukset perustuvat samaan oikeusuhteeseen tai sitä, että vaaditut suoritukset ovat luonteeltaan samanlaiset ja siis kuittauskelpoiset.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että sopimusta koskeva kanne, joka voidaan yhdistää samaa vastaajaa vastaan nostettuun esineoikeutta kiinteään omaisuuteen koskevaan kanteeseen, voidaan nostaa sen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa kiinteistö sijaitsee. Tätä voidaan valaista seuraavalla esimerkillä: Suomessa sijaitsevan kiinteistön omistajalla on kotipaikka Ranskassa. Kiinteistöön on otettu kiinnitys velan vakuudeksi ja velka on jäänyt eräpäivänä maksamatta. Tällaisessa tapauksessa yksinomainen toimivalta tutkimaan kanteen, jonka tarkoituksena on suorituksen saaminen saatavan vakuutena olevasta kiinteistöstä, on yleissopimuksen 16 artiklan 1 kohdan nojalla kiinteistön sijaintivaltion eli Suomen tuomioistuimilla. Nyt kyseessä olevan määräyksen mukaan kantaja voi lisäksi nostaa samassa yhteydessä Suomessa kanteen, joka perustuu vastaajan henkilökohtaiseen vastuuseen velasta. Jotta tätä sopimusmääräystä voitaisiin soveltaa, on kuitenkin välttämätöntä, että tällainen kanteiden yhdistäminen on, kuten Suomen lain mu-

kaan on laita, mahdollista tuomioistuinmaan lain mukaan.

6 a artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 6 a artiklaa. Tämä määräys on otettu yleissopimukseen sen johdosta, ettei Brysselissä 10 päivänä lokakuuta 1957 tehty aluksenomistajan vastuun rajoittamista koskeva yleissopimus eikä myöskään Lontoossa 19 päivänä marraskuuta 1976 merioikeudellisia vaateita koskevan vastuun rajoittamisesta tehty yleissopimus (SopS 82/86) sisällä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä.

Määräyksen mukaan sopimusvaltion tuomioistuin, joka yleissopimuksen mukaan on toimivaltainen aluksen käyttämisestä tai sen operoinnista aiheutuvaa vastuuta koskevan asian, tai muu tuomioistuin, joka tuon valtion lain mukaan on ensiksi mainitun tuomioistuimen sijasta toimivaltainen, voi tutkia myös tällaisen vastuun rajoittamista koskevan kanteen. Tällä tarkoitetaan pelkästään sellaista kannetta, jonka aluksen käyttämisestä tai sen operoinnista vastuussa oleva nostaa velkojaansa tai useita velkojiaan vastaan vahvistaakseen vastuunsa rajoituksen jo ennen kuin häntä vastaan on nostettu kannetta.

Esimerkiksi aluksen omistaja voi siten nostaa kanteen yleissopimuksen 2—6 artiklan nojalla hänen käytettävissään olevien oikeuspaikkojen lisäksi myös jossakin niistä tuomioistuimista, joissa hän itse olisi yleissopimuksen mukaan velvollinen vastaamaan samaa vastuuta koskevaan kanteeseen. Jos tässä tarkoitettu tuomioistuin ei asianomaisen valtion sisäisen lain mukaan ole toimivaltainen, aluksen omistaja voi nostaa kanteen tuon valtion sellaisessa tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen ensiksi mainitun tuomioistuimen asemesta. Hän voisi näin ollen nostaa kanteen myös siinä valtiossa, jossa hänellä itsellään on kotipaikka.

3 jakso. Toimivaltamääräykset vakuutusasioissa

7 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 7 artiklaa.

Artiklaan sisältyy yleismääräys tuomioistuimen toimivallan määräytymisestä vakuutusta koskevissa asioissa. Siitä käy ilmi, että 3 jakson toimivaltamääräykset muodostavat itsenäisen, yleissopimuksen 2—6 artiklasta riippumattoman, joskin niiden kanssa pitkälti yhdenmukaisen järjestelmän. Jakson ulkopuolelta jäävät nimenomaisen määräyksen mukaan sovellettaviksi 4 artikla ja 5 artiklan 5 kohta.

Jakson erityismääräysten tarkoituksena on suojata sitä, joka on sopimussuhteessa yleensä heikompi osapuoli. Kantajalle annetaan varsin suuri mahdollisuus valita tuomioistuin, kun vastaajana on vakuutuksenantaja. Sitä vastoin silloin, kun kanne nostetaan vakuutuksenottajaa, vakuutettua tai edunsaajaa vastaan, mahdollisuutta valita oikeuspaikka on huomattavasti rajoitettu. Näissä tapauksissa myös mahdollisuutta sopia oikeuspaikasta on rajoitettu. Jakson määräykset eivät koske jälleenvakuutusta, koska tällaisen vakuutuksen ottajalla ei katsota olevan erityisen suojan tarvetta.

8 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 8 artikla.

Artikla sisältää yleiset määräykset toimivaltasta, kun vastaajana on vakuutuksenantaja. Sen *1 kappaleen 1 kohdan* mukaan toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vakuutuksenantajalla on kotipaikka. Toimivaltainen tuomioistuin määräytyy tuon valtion sisäisen lainsäädännön mukaan. *Kappaleen 2 kohdan* mukaan toimivaltainen on myös muussa sopimusvaltiossa sijaitsevan vakuutuksenottajan kotipaikan tuomioistuin. Kotipaikalla tarkoitetaan vakuutuksenottajan kotipaikkaa silloin, kun kanne pannaan vireille. *Kappaleen 3 kohdan* mukaan toimivaltainen rinnakkaisvakuutusta koskevassa asiassa on myös se muun sopimusvaltion tuomioistuin, jossa on nostettu kanne johtavaa vakuutuksenantajaa vastaan. Määräyksen tarkoituksena on estää johtavan vakuutuksenantajan joutuminen vastaamaan muun rinnakkaisvakuutuksen antajan kotipaikan tuomioistuimissa.

Artiklan *2 kappale* sisältää määräyksen sen tapauksen varalta, että vakuutuksenantajalla ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa. Jos vakuutuksenantajalla kuitenkin on sopimusvaltiossa sivuliike, agentuuri tai muu siihen rinnastettava toimipaikka, vakuutuksenantajalla katsotaan tämän toiminnasta aiheutuvien riitojen osalta olevan kotipaikka tuossa valtiossa. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että toimivalta toimipaikan toiminnasta aiheutuvien riitojen osalta on artiklan *1 kappaleen 1 kohdan* mukaisesti sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä vakuutuksenantajan toimipaikka sijaitsee. Määräystä on pidetty tarpeellisena siitä syystä, että sopimusvaltioiden ulkopuolelta olevat vakuutusyhtiöt joutuvat asettamaan tietyn vakuuden toiminnasta vieraassa valtiossa, minkä johdosta ne voidaan siellä rinnastaa kotimaisiin vakuutusyhtiöihin.

9 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 9 artikla.

Artiklassa on määräys sellaisen vakuutuksenantajan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, velvollisuudesta eräissä asioissa vastata kanteeseen muussa sopimusvaltiossa. Asiassa, joka koskee vastuuvakuutusta tai kiinteää omaisuutta koskevaa vakuutusta, vakuutuksenantajaa vastaan voidaan määräyksen mukaan nostaa kanne 8 artiklan mukaisesti määräytyvän tuomioistuimen asemesta vahingon sattumispaikkakunnan tuomioistuimissa. Tämä on mahdollista myös silloin, kun sama tapahtuma on aiheuttanut vahinkoa samalla vakuutus sopimuksella vakuutetulle sekä kiinteälle että irtaimelle omaisuudelle. Artiklassa osoitetaan siis suoraan toimivaltainen tuomioistuin.

Kuten edellä 5 artiklan 3 kohtaa koskevissa perusteluissa on mainittu, EY-tuomioistuin on Brysselin yleissopimuksen vastaavan sopimuskohtan tulkintaa koskevassa tuomiossa asiassa *Bier & Reinwater/Mines de Potasse d'Alsace* katsonut, että vahinkopaikkakunnalla tarkoitetaan vahingon sattumispaikan lisäksi myös vahingon aiheuttamispaikkakuntaa. Tässä tuomiossa ei ole otettu kantaa siihen, miten 9 artiklaa on tulkittava.

10 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 10 artikla.

Artikla koskee vastuuvakuutusta. Myös tässä artiklassa määrätään sellaisen vakuutuksenantajan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, velvollisuudesta vastata kanteeseen muussa sopimusvaltiossa. Vakuutettu voi artiklan *1 kappaleen* nojalla asiassa, jossa vahingonkärsinyt ajaa vahingonkorvauskannetta häntä vastaan, nostaa vastuuvakuutusta koskevan kanteen vakuutuksenantajaa vastaan. Edellytyksenä kuitenkin on, että tuomioistuinvaltion laki sen sallii. Määräyksellä on huomattava merkitys etenkin liikennevahinkoasioissa. Suomen voimassaoleva lainsäädäntö ei tunne tällaista kanteiden yhdistämistä. Eduskunta on kuitenkin 15 päivänä helmikuuta 1991 hyväksynyt riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen alioikeuksissa liittyvän lain oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (1052/91). Lain tultua voimaan tällaiset kanteet voidaan käsitellä yhdessä. Lain voimaantulosta on annettu esitys eduskunnalle (HE 130/92 vp).

Artiklan *2 kappaleen* mukaan vahingonkärsinyt voi nostaa kanteen suoraan vakuutuksenantajaa vastaan niissä tuomioistuimissa, jot-

ka ovat 7—9 artiklan nojalla vakuutuksenottajan käytettävissä. Edellytyksenä on, että tällainen suora kanne on mahdollinen sen valtion lain mukaan, jota tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa on sovellettava.

Artiklan 3 *kappaleeseen* sisältyy puolestaan määräys vastaajana olevan vakuutuksenottajan mahdollisuudesta nostaa kanne samassa tuomioistuimessa vakuutuksenottajaa tai vakuutettua vastaan. Kun vahingonkärsinyt on nostanut kanteen suoraan vakuutuksenottajaa vastaan, tämä voi puolestaan samassa asiassa vaatia vakuutuksenottajaa tai vakuutettua vastuuseen vahingosta. Edellytyksenä tällöinkin on, että tämä on sallittua sen valtion lain mukaan, jota asiassa on sovellettava. Mahdollisuus kanteiden yhdessä käsittelemiseen on katsottu tarpeelliseksi sen välttämiseksi, että eri tuomioistuimet voisivat antaa asiassa ristiriitaisia päätöksiä.

11 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 11 artikla.

Artiklassa on kysymys vakuutuksenottajan kanteesta vakuutuksenottajaa, vakuutettua tai edunsaajaa vastaan. Artiklaa ei sovelleta, kun vastaajalla on kotipaikka sopimusvaltioiden ulkopuolella. Tällöin sovellettavaksi tulevat 4 artiklan määräykset.

Artiklan 1 *kappaleen* määräyksen mukaan toimivaltaisia voivat olla ainoastaan sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka silloin, kun kanne pannaan vireille. Toimivaltainen tuomioistuin määräytyy asianomaisen valtion sisäisen lain mukaan. Poikkeuksen tästä säännöstä muodostaa 10 artiklan 3 *kappaleessa* tarkoitettu tilanne. On mahdollista, että vakuutettu tai vakuutuksenottaja tällaisessa tilanteessa joutuu vastaamaan kanteeseen esimerkiksi vakuutuksenottajan kotipaikan tai vahinkopaikan tuomioistuimessa.

Toisen poikkeuksen yllä mainitusta säännöstä muodostaa artiklan 2 *kappaleen* määräys. Se vastaa 6 artiklan 3 kohdan määräystä, ja sen mukaan vastakanne voidaan nostaa samassa tuomioistuimessa, jossa pääkanne on vireillä. Vaikka siis vakuutuksenottajaa vastaan on nostettu kanne muussa kuin vakuutetun kotipaikan tuomioistuimessa, vakuutuksenottajan vastakanne vakuutettua vastaan voidaan tutkia samassa tuomioistuimessa.

12 artikla. Artikla vastaa sisällöltään Brysselin yleissopimuksen 12 artiklaa.

Artikla sisältää määräykset oikeudesta asianosaisten välisillä oikeuspaikkasopimuksilla poi-

keta vakuutusta koskeissa asioissa jakson toimivaltamääräyksistä. Määräysten tarkoituksena on yhtäältä estää yleissopimuksessa vakuutuksenottajalle annettujen valintamahdollisuuksien asiatonta rajoittamista. Toisaalta pyrkimyksenä on estää vakuutuksenantajaa varuamasta itselleen mahdollisuutta nostaa kanne sellaisessakin tuomioistuimessa, joka ei 11 artiklan mukaan ole toimivaltainen. Lisäksi on ollut tarkoituksena turvata laaja sopimusvapaus niitä tilanteita varten, joissa vakuutuksenottajalla ei ole kotipaikka missään sopimusvaltiossa. Samoin laaja sopimusvapaus on tahdotu turvata myös niitä tilanteita varten, joissa vakuutuksenottajan ei katsota olevan erityisen suojan tarpeessa. Näitä suurten riskien vakuuttamista koskevia tilanteita selostetaan jäljempänä 12 a artiklan kohdalla. Määräysten soveltamisen kannalta on yhdenentekevää, onko vakuutuksenantaja kantajana vai vastaajana.

Artiklassa mainittujen sopimusten tulee täyttää 17 artiklassa määrätyt muotovaatimukset.

Artiklan 1 *kohdasta* käy epäsuorasti ilmi pääsääntö, jonka mukaan ennen riidan syntymistä tehdyt oikeuspaikkasopimukset ovat tehoittomia. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi vakuutusopimusta solmittaessa vakuutuksenottaja on yleensä vakuutuksenantajaan nähden heikommassa asemassa. Hänellä ei tuolloin ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa esimerkiksi yleisiin vakuutusehtoihin sisältyvään oikeuspaikkaehtoon, vaan hänen on joko solmittava vakuutusopimus kaikkine sopimusehtoineen tai jätettävä koko vakuutusopimus tekemättä. Riidan syntymisen jälkeen vakuutuksenottaja ei yleensä enää ole tällaisessa heikommassa asemassa suhteessa vakuutuksenantajaan, joten silloin tehtyä osapuolten sopimusta on pidettävä sitovana.

Poikkeuksia pääsäännöstä on kuitenkin useita. Niinpä 2 *kohdassa* hyväksytään sopimus, joka lisää kantajana olevan vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan valintamahdollisuuksia. Artiklan 3 *kohdassa* taas otetaan huomioon vakuutuksenantajan etu. Silloin, kun sekä hänellä että vakuutuksenottajalla on kotipaikka tai asuinpaikka samassa valtiossa, on pidetty perusteltuna, että he voivat määräyksestä tarkemmin ilmenevin edellytyksin sopia siitä, että tuon valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia myös sen tapauksen varalta, että vahinko on sattunut ulkomailla. Oikeuspaikkasopimus ei luonnollisesti rajoita muun vahingonkärsineen kuin sopimuksen osapuolen

mahdollisuutta käyttää suoraa kanneoikeuttaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan sellaisen vakuutusnottajan kanssa, jolla ei ole kotipaikka missään sopimusvaltiossa, on mahdollista sopia toimivallasta mille tahansa sopimusvaltion tuomioistuimelle. Kun kyse on pakollisista vakuutuksista tai vakuutuksista, jotka koskevat sopimusvaltiossa olevaa kiinteää omaisuutta, oikeuspaikkasopimukset ennen riidan syntymistä tällaisenaan vakuutusnottajan kanssa eivät kuitenkaan ole hyväksyttäviä. Esimerkiksi jos henkilö, jolla on kotipaikka Kanadassa, on ottanut suomalaiselta vakuutusyhtiöltä metsästysvakuutuksen metsästääkseen Ranskassa, missä metsästysvakuutus on pakollinen, suomalaisen tuomioistuimen hyväksi ennen riidan syntymistä tehty oikeuspaikkasopimus ei voi poistaa hänen oikeuttaan vaatia hänen vastuunsa vakuuttanutta vakuutusnantajaa vastaamaan Ranskassa sijaitsevassa vahinkopaikan tuomioistuimessa. Artiklan 5 kohdan mukaan oikeuspaikkasopimukset ovat niin ikään mahdollisia silloin, kun kyse on jäljempänä 12 a artiklassa mainittujen riskien vakuuttamisesta.

12 a artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 12 a artiklaa.

Kuten edellisen artiklan perusteluista käy ilmi, on pidetty aiheellisena sallia oikeuspaikkasopimusten tekeminen ennen riidan syntymistä tilanteissa, joissa vakuutusnottajan ei ole katsottava tarvitsevan erityistä suojaa. Sen sijaan, että yleissopimuksessa olisi määritelty tällaiset vakuutusnottajat esimerkiksi yrityksen pääoman tai liikevaihdon perusteella taikka määrätty oikeuspaikkasopimukset sallituiksi rajoituksitta, kun kyse on esimerkiksi teollisuus- tai kaupallisesta vakuutuksesta, artiklassa on päädytty luettelemaan ne riskit, joiden osalta suojan tarvetta ei yleensä ole.

4 jakso. Toimivalta kuluttajien tekemiä sopimuksia koskevista asioista

13 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 13 artiklaa.

Artiklasta ilmenee, että 4 jakson toimivaltamääräykset muodostavat itsenäisen säännösten samalla tavoin kuin 3 jaksokin. Myös tämän jakson tarkoituksena on suojata heikompaa sopijapuolta. Jakson ulkopuolelta jäävät ni-

menomaisen määräyksen mukaan sovellettaviksi ainoastaan 4 artikla ja 5 artiklan 5 kohta.

Artiklan 1 kappaleessa määritellään ensinnäkin kuluttaja. Henkilön katsotaan olevan kuluttaja silloin, kun asia koskee hänen tekemäänsä sopimusta, jota voidaan pitää sellaisena, ettei se liity hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa. Samanlainen määritelmä sisältyy Roomassa 19 päivänä kesäkuuta 1980 allekirjoitettuun sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan EY-valtioiden yleissopimukseen. Todettakoon, että Suomen kuluttajansuojalain (38/78) 4 §:n mukaan kuluttajana pidetään henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvetta varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi. Oikeusministeriössä valmistellaan kuitenkin kuluttajansuojalain muuttamista muun ohella siten, että tuossa laissa tarkoitettuna kuluttajana pidettäisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Kappaleessa rajataan lisäksi ne sopimukset, joita pidetään yleissopimuksen tarkoittamassa mielessä kuluttajien tekeminä sopimuksina. Nykyisessä muodossaan määräys koskee ensinnäkin sellaista irtaimen kauppaa, jossa hinta on suoritettava maksuerissä (1 kohta). Lisäksi määräys koskee irtaimen kaupan rahoitusluottoa (2 kohta) sekä, erikseen mainittujen edellytysten täytyessä, tavarantoimittamista tai palvelusta tarkoittavia sopimuksia (3 kohta).

Artiklan 2 kappale sisältää samanlaisen määräyksen kuin 8 artiklan 2 kappale vakuutusta koskevien asioiden osalta.

Artiklan 3 kappale sisältää poikkeusmääräyksen jakson soveltamisalasta. Sen mukaan jakson määräyksiä ei sovelleta kuljetussopimuksiin. Kansainvälisiä kuljetuksia sääntelevät useat kansainväliset sopimukset eikä yleissopimuksen ja näiden sopimusten suhdetta ole tahdottu Brysselin ja Luganon yleissopimuksia laadittaessa mutkistaa entisestään. Kuljetussopimukseen, jossa kuluttaja on toisena osapuolena, soveltuu kuitenkin esimerkiksi yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta.

Yleissopimuksen 4 jakson määräyksiä ei sovelleta vakuutussopimuksiin, joiden osalta määräykset sisältyvät 3 jaksoon. Vakuutusta koskeviin asioihin sovelletaan siis, olipa niissä kuluttaja sopijapuolena tai ei, 3 jakson määräyksiä.

14 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 14 artikla.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopijapuolta vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa vastaajalla on kotipaikka, taikka sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa hänellä itsellään on kotipaikka. Esimerkiksi kuluttaja, jolla on kotipaikka Suomessa, voi nostaa kanteen Belgiassa olevaa elinkeinonharjoittajaa vastaan Suomen tuomioistuimissa. Voimassa olevan kuluttajansuojalain 8 luvun 1 §:n mukaan toimivaltainen tuomioistuin Suomessa on sen paikkakunnan yleinen alioikeus, jonka tuomiopiirissä kuluttajalla on väestökirjalain mukainen kotipaikka. Tilanteessa, jossa henkilöllä on tosiasiallinen kotipaikka Suomessa, muttei täällä väestökirjalain mukaista kotipaikkaa, kysymys tuomioistuimen toimivallasta saattaa aiheuttaa ongelmia. Oikeusministeriössä valmistellaan kuitenkin kuluttajansuojalain muuttamista muun ohella siten, että kuluttaja voisi nostaa kanteen siinä yleisessä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on asuinpaikkansa.

Artiklan *2 kappaleesta* käy ilmi, että kanne kuluttajaa vastaan voidaan nostaa vain sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa hänellä on kotipaikka. Toimivaltaisen tuomioistuimen määrää tässäkin tapauksessa tuon valtion sisäinen lainsäädäntö.

Artiklan *3 kappale* vastaa 6 artiklan 3 kohtaa ja 11 artiklan 2 kappaletta. Sen mukaan vastakanne voidaan nostaa samassa tuomioistuimessa, jossa pääkanne on vireillä.

15 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 15 artiklaa.

Määräyksen mukaan oikeuspaikkasopimus on mahdollista tehdä ensinnäkin riidan syntyminen jälkeen. Ennen riidan syntymistä tuomioistuimen toimivallasta voidaan sopia ainoastaan siinä tapauksessa, että sopimus antaa kuluttajalle lisää mahdollisuuksia valita toimivaltainen tuomioistuin. Lisäksi osapuolet, joilla sopimuksen tekoaikana on kotipaikkansa tai asuinpaikkansa samassa sopimusvaltiossa, voivat kuitenkin sopia toimivallasta tuon valtion tuomioistuinten hyväksi. Tämä kuitenkin edellyttää, että sellainen sopimus on tuon valtion lain mukaan mahdollinen. Viimeksi mainitun määräyksen tarkoituksena on antaa kuluttajan sopijapuolelle mahdollisuus pyrkiä suojautumaan kuluttajan mahdollisen maastamuuton varalta.

Oikeuspaikkasopimusten tulee näissäkin tapauksissa täyttää 17 artiklassa määrätyt muotovaatimukset.

5 jakso. Yksinomainen toimivalta

16 artikla. Artiklan 1 a kohta vastaa Brysselin yleissopimuksen 16 artiklan 1 a kohtaa. Artiklan 1 b kohta poikkeaa Brysselin yleissopimuksen vastaavasta sopimuskohdasta. Artiklan muut kohdat ovat samansisältöiset kuin Brysselin yleissopimuksen vastaavat sopimuskohtat.

Artikla sisältää määräykset tuomioistuimen yksinomaisesta toimivallasta. Ne ovat ehdottomia, sillä niistä ei voi poiketa nimenomaisin oikeuspaikkasopimuksin (17 artiklan 3 kohta) eikä siten, että vastaaja toimivaltaa koskevaa väitettä esittämättä vastaa pääasiaan (18 artikla). Ehdottomuus käy ilmi myös 19 artiklasta, jonka mukaan väärän tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta. Ehdottomuus merkitsee myös sitä, että tuomiota ei tunnusteta muissa sopimusvaltioissa, jos tämän jakson määräyksiä ei ole noudatettu (28 artikla).

Artiklassa luetelluissa tapauksissa tuomioistuimen toimivalta on riippumaton asianosaisten kotipaikasta. Poikkeuksena tästä pääsäännöstä on 1 b kohta, jossa sopimusvaltiossa sijaitseva vastaajan kotipaikka on nimenomaisesti määrätty yhdeksi toimivaltaperusteeksi. Määräykset koskevat muutoin siis sellaisiakin tapauksia, joissa kantajalla tai vastaajalla tai jopa molemmilla on kotipaikka sopimusvaltioiden ulkopuolella. Artiklassa määrätyn toimivaltaperusteen sitä vastoin tulee aina toteutua jonkin sopimusvaltion alueella. Näin ollen artiklan määräykset eivät koske esimerkiksi esineoikeutta sellaiseen kiinteään omaisuuteen, joka sijaitsee sopimusvaltioiden ulkopuolella.

Artiklan *1 a kohdan* mukaan kiinteään omaisuuteen kohdistuvaa esineoikeutta tai kiinteän omaisuuden vuokraa koskevassa asiassa toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jonka alueella kiinteistö sijaitsee.

Määräys on yhdensuuntainen useiden valtioiden sisäisen lainsäädännön ja myös monien kansainvälisten sopimusmääräysten kanssa. Sitä puoltavat muun ohella tarkoituksenmukaisuusyyt, sillä kiinteistöriidan käsittelyyn liittyy usein paikalla tehtäviä katselmuksia ja tutkimuksia. Myös kiinteistöön kohdistuvien oike-

uksien kirjaaminen tapahtuu kiinteistön sijaintimaassa. Lisäksi asiassa sovellettava laki on säännönmukaisesti sen valtion laki, jossa kiinteistö sijaitsee. Riitaa tutkiva tuomioistuin voi näin ollen yleensä soveltaa oman valtionsa lakia.

Sopimuskohdassa ei ole määräystä asianomaisesta toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Se määräytyy kiinteistön sijaintivaltion sisäisen lainsäädännön mukaan.

Yleissopimuksessa ei määritellä, mitä pidetään esineoikeutena kiinteään omaisuuteen eikä siinä myöskään ilmoiteta, minkä lain mukaan tämä määräytyy. Kiinteää omaisuutta koskivalle esineoikeudelle voidaan kuitenkin katsoa olevan ominaista, että se on tehokas kaikkia tahoja kohtaan, kun taas henkilökohtainen oikeus on saatettavissa voimaan vain velallista vastaan.

Kiinteistön vuokralla tarkoitetaan sekä asuin- että liikekäyttöön tarkoitettua vuokraa ja myös maatalousmaan vuokraa.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimuksen silloista 16 artiklan 1 kohtaa, joka vastaa Luganon yleissopimuksen 1 a kohtaa, neljässä ratkaisussaan:

Tuomion 14 päivältä joulukuuta 1977 asiassa 73/77, *Sanders/van der Putte*, mukaan tuota kohtaa ei ole tulkittava laajemmin kuin sen tarkoitus vaatii. Näin ollen kiinteän omaisuuden vuokraa koskeva asia ei tarkoita sopimusta, joka liittyy liikkeen harjoittamiseen kiinteistöllä, jonka vuokranantaja on vuokrannut kolmannelta. Yleissopimuksen 16 artiklan soveltuvuuden kannalta ei ole merkitystä sillä, että sopimuksen olemassaolosta on riitaa. Kyseisessä tapauksessa vuokran kohteena oli ollut liike, kukkakauppa.

Tuomion 15 päivältä tammikuuta 1985 asiassa 241/83, *Rösler/Rottwinkel*, mukaan kohta soveltuu kaikenlaisiin kiinteistön vuokraa koskeviin sopimuksiin, myös lyhytaikaista vuokraa ja loma-asunnon vuokraa koskeviin. Kaikki riidat, jotka liittyvät vuokranantajan tai vuokramiehen vuokrasuhteesta johtuviin velvoitteisiin, kuten erityisesti riidat, jotka koskevat vuokrasopimuksen olemassaoloa tai sen ehtojen tulkintaa, vuokrasuhteen kestoa, vuokraohteen hallinnan luovuttamista takaisin vuokranantajalle, vuokramiehen aiheuttamien vahinkojen korjaamista tai vuokran tai siihen rinnastettavien vuokramiehen maksettavaksi kuuluvien maksujen, kuten vesi-, kaasu- ja sähkömaksujen perintää koskevat riidat, ovat

asioita, joihin kohta soveltuu. Toisaalta artikla ei koske sellaisia riitoja, jotka liittyvät vuokratun kiinteistön käyttämiseen vain välillisesti, kuten esimerkiksi riitoja, jotka koskevat loman pilalle menemistä tai matkakustannuksia.

Tuomiosta 6 päivältä heinäkuuta 1988 asiassa 158/87, *Scherrens/Maenhout*, käy ilmi, että jos riidassa on kyse sellaisen sopimuksen olemassaolosta, joka koskee kahdessa eri valtiossa sijaitsevan kiinteistön vuokraa, yksinomaisen toimivalta on kummankin valtion tuomioistuimilla oman valtionsa alueella sijaitsevan kiinteän omaisuuden osalta.

Tuomion 10 päivältä tammikuuta 1990 asiassa C-115/88, *Reichert/Dresdner Bank*, mukaan kohtaa ei voida soveltaa velkojan nostamaan kanteeseen, jossa vaaditaan velallisen tekemän, kiinteistöön kohdistuvan esineoikeuden luovutuksen julistamista teottomaksi velkojaa vastaan sillä perusteella, että velallinen on tehnyt oikeustoimen tarkoituksin loukata velkojan oikeuksia.

Artiklan 1 b kohta sisältää poikkeuksen artiklan 1 kohdasta ilmenevästä pääsäännöstä, jonka mukaan myös kiinteän omaisuuden vuokraa koskevat asiat on käsiteltävä sen valtion tuomioistuimissa, missä kiinteistö sijaitsee. Määräys on laadittu nimenomaan pitäen silmällä lyhytaikaisia loma-asuntojen vuokrasopimuksia koskevia asioita. Sopimuskohdan mukaan asiassa, joka koskee kiinteistön vuokraamista tilapäiseen yksityiskäyttöön enintään kuudeksi peräkkäiseksi kuukaudeksi, toimivaltaisia ovat myös sen sopimusvaltion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka. Edellytyksenä on kuitenkin, että vuokramies on luonnollinen henkilö ja että kummallakaan asianosaisella ei ole kotipaikkaa siinä valtiossa, jossa kiinteistö sijaitsee.

Edellä mainittujen edellytysten täyttyessä kanne voidaan nostaa siis myös sen valtion tuomioistuimissa, jossa vastaajalla on kotipaikka. Esimerkiksi henkilö, jolla on kotipaikka Suomessa, voi nostaa vuokran perintää koskevan kanteen Espanjassa sijaitsevan loma-asuntonsa osalta vuokramiestä vastaan Suomen tuomioistuimissa, jos vastaajalla on kotipaikka täällä.

Yleissopimuksen Pöytäkirjan N:o 1 on otettu tätä sopimuskohtaa koskeva määräys (1 b artikla). Se on laadittu sen vuoksi, että yleissopimusta valmisteltaessa näytti siltä, että eräät valtiot eivät voisi hyväksyä yleissopimuksen 16 artiklan 1 b kohdan määräystä. Pöytäkirjan 1 b

artiklassa määrätäänkin varauman tekeminen tältä osin sallituksi. Varauman tehnyt valtio voi eräin edellytyksin kieltäytyä tunnustamasta ja panemasta täytäntöön sen alueella sijaitsevaa kiinteistöä koskevaa, muussa valtiossa annettua tuomiota.

Brysselin yleissopimuksen 16 artiklan 1 b kohta nykyisessä muodossaan on muutoin samansisältöinen kuin Luganon yleissopimuksen vastaava sopimuskohta, paitsi että Brysselin yleissopimuksessa sekä vuokranantajan että vuokramiehen edellytetään olevan luonnollisia henkilöitä, minkä lisäksi heidän kotipaikkansa edellytetään sijaitsevan samassa sopimusvaltiossa. Varauman tekeminen ei Brysselin yleissopimuksen mukaan ole mahdollista.

Artiklan 2 kohta sääntelee toimivallan yhtiön tai muun oikeushenkilön pätevyyttä, mitättömyyttä tai purkamista taikka niiden toimielinten päätöksiä koskevassa asiassa. Toimivalta kuuluu sille sopimusvaltiolle, jonka alueella asianomaisella oikeushenkilöllä on kotipaikka.

Sen vuoksi, että sopimuskohta koskee oikeushenkilön sisäistä toimintaa ja esimerkiksi rekisteröimistöimet tapahtuvat oikeushenkilön kotivaltiossa, on tuo valtio valittu sopimuskohtassa yksinomaisesti toimivaltaiseksi. Määräyksen soveltaminen johtaa lisäksi usein vastajan kotivaltioon.

Koska konkurssi tai siihen rinnastettava menettely ei kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, sopimuskohtassa ei yhtiön purkamista koskevalla asialla tarkoiteta konkurssin yhteydessä tapahtuvaa purkamista.

Sen ratkaisemiseksi, missä oikeushenkilöllä on kotipaikka, tuomioistuimen tulee soveltaa omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään. Tämä käy ilmi 53 artiklan 1 kappaleesta. Oikeushenkilöllä voi olla kaksi kotipaikkaa, virallinen (sääntöjen mukainen) ja tosiasiallinen. Jos nämä kotipaikat sijaitsevat eri sopimusvaltioissa, yksinomainen toimivalta voi kuulua kilpailevasti kummallekin valtiolle.

Artiklan 3 kohta koskee julkiseen rekisteriin tehtyjen merkintöjen pätevyyttä. Toimivaltamääräys on katsottu perustelluksi, koska julkiseen rekisteriin, kuten esimerkiksi kaupparekisteriin, tehdyt merkinnät liittyvät viranomaisen toimintaan. Tällaisten asioiden käsittely kuuluu perinteisesti asianomaisen valtion tuomioistuimen toimivaltaan.

Artiklan 4 kohta koskee patenttia, tavaramerkkiä, mallia tai muuta senkaltaista tallettamista tai rekisteröintiä edellyttävää oikeutta.

Jos kysymys on tällaisen oikeuden rekisteröimisestä tai pätevydestä, toimivalta kuuluu määräyksen mukaan sille valtiolle, jossa tallettamista tai rekisteröintiä on pyydetty, jossa tallettaminen tai rekisteröinti on tapahtunut tai jossa sen on katsottava tapahtuneen kansainvälisen sopimuksen määräysten mukaan.

Kysymys on, kuten 3 kohdassakin, julkiseen rekisteriin merkitsemistä koskevista asioista mutta lisäksi sopimuskohtassa tarkoitettun oikeuden pätevydestä. Kumpikin kysymys liittyy viranomaistoimintoihin, ja määräyksessä tarkoitetaan vain tällaisia asioita. Muilta osin toimivalta patenttia, mallia ja muuta senkaltaista oikeutta koskevassa asiassa määräytyy yleissopimuksen yleisten määräysten nojalla. Yleisten määräysten mukaan siis määräytyy toimivalta esimerkiksi patentinloukkausta koskevassa asiassa.

Kohdan viimeisessä lauseessa mainittu kansainvälisen sopimuksen määräysten mukaan tapahtuneeksi katsottava rekisteröinti viittaa järjestelmään, jonka mukaan kansainväliseen elimeen tehty tallettaminen tai rekisteröinti saa aikaan sopimusvaltioissa samat vaikutukset kuin jos toimenpide olisi tehty näissä valtioissa. Tällainen järjestelmä sisältyy Madridissa 14 päivänä huhtikuuta 1891 allekirjoitettuun yleissopimukseen tavaramerkin kansainvälisestä rekisteröinnistä myöhempine muutoksineen, Haagissa 6 päivänä marraskuuta 1925 allekirjoitettuun yleissopimukseen mallin kansainvälisestä tallettamisesta myöhempine muutoksineen ja Münchenissä 5 päivänä lokakuuta 1973 allekirjoitettuun yleissopimukseen eurooppalaisen patentin myöntämisestä. Esimerkiksi Saksan viranomaisen hakemuksesta Bernin kansainvälisessä toimistossa suoritettua mallin tallettamista koskevassa asiassa toimivaltaisista ovat yksinomaan Ranskan tuomioistuimet, jos kyse on siitä, onko malli katsottava talletetuksi Ranskassa. Suomi ei ole liittynyt yllä mainittuihin yleissopimuksiin.

Yleissopimuksen Pöytäkirjan N:o 1 V d artiklaan on otettu erillinen määräys sen varmistamiseksi, että sopimuskohtaa ei tulkita edellä mainitun Münchenissä 5 päivänä lokakuuta 1973 allekirjoitetun yleissopimuksen osalta väärin.

Yleissopimuksen 16 artiklan 4 kohdan määräys koskee siis ainoastaan kansallista patenttia, tavaramerkkiä tai muuta oikeutta. Se ei näin ollen koske esimerkiksi yhteisöpatenttia, josta on määrätty Luxemburgissa 15 päivänä

joulukuuta 1975 allekirjoitetussa EY:n yleissopimuksessa, joka koskee eurooppalaista patenttia yhteistä markkinaa varten. Tuon 15 päivänä joulukuuta 1989 allekirjoitetulla sopimuksella muutetun yleissopimuksen, joka tosin ei ole vielä tullut voimaan, mukainen yhteisöpatentti myönnetään kaikille EY-valtioille samassa, yhtenäisessä menettelyssä EY-oikeuden sisällön mukaisesti, ja patentin voimassaolo ja lakkaaminen on kaikkiin EY-valtioihin nähden yhteinen. Kansallinen patentti on kuitenkin eräissä tapauksissa mahdollinen siirtymävaiheen aikana. Myös Luganon yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan N:o 1 V d artiklasta käy ilmi, että sopimuskohta ei koske yhteisöpatenttia.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen 16 artiklan 4 kohtaa koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 15 päivältä marraskuuta 1983 asiassa 288/82, *Duijnste/Goderbauer*) patentin rekisteröintiä tai pätevyyttä koskevaa asiaa on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jota tulee tulkita kaikissa sopimusvaltioissa yhdenmukaisesti. Se ei tarkoita riitaa työnantajan ja työntekijän välillä, kun työntekijän keksinnölle on haettu tai saatu patentti, ja riidassa on kysymys kummankin työsopimuksesta johtuvasta oikeudesta patenttiin.

Artiklan 5 kohdan määräys on ilmaus useiden valtioiden lainsäädäntöön sisältyvästä periaatteesta, jonka mukaan täytäntöönpanoviranomaisten toiminta kuuluu täytäntöönpanovaltion sisäisen lainsäädännön alaisuuteen ja vain tuon valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan täytäntöönpanoa koskevia asioita.

Tällaisilla asioilla tarkoitetaan täytäntöönpanon riitauttamista tai vastustamista koskevia asioita. Turvaamistoimenpiteiden ja muiden väliaikaisten toimenpiteiden pyytämisen osalta sovellettavaksi tulee 24 artiklan erityismääräys.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 4 päivältä heinäkuuta 1985 asiassa 220/84, *AS-Autoteile/Malhé*) Saksan siviiliprosessilain 767 §:n nojalla tehdyt täytäntöönpanon vastustamista tarkoittavat hakemukset kuuluvat Brysselin yleissopimuksen vastaavan sopimuskohdan soveltamisalaan. Sopimuskohdan määräys ei kuitenkaan mahdollista sitä, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuimelle tehdyssä täytäntöönpanon vastustamista tarkoittavassa hakemuksessa voitaisiin vaatia täytäntöönpanotavana olevan saatavan kuittaamista sellaisella saatavalla, jota koskevaa vaatimusta mainitun

sopimusvaltion tuomioistuimet eivät olisi toimivaltaisia tutkimaan, jos sitä tarkoittava kanne nostettaisiin erikseen.

6 jakso. Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus

17 artikla. Artikla on 1—4 kappaleen osalta samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava artikla. Artiklan 5 kappale poikkeaa erään yksityiskohtan osalta Brysselin yleissopimuksen 5 kappaleesta.

Artikla koskee oikeuspaikkasopimusta. Se sisältää määräykset asianosaisten oikeudesta tehdä oikeuspaikkasopimus silloin, kun ainakin toisella sopijapuolella on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa ja toimivalta annetaan jonkin sopimusvaltion tuomioistuimelle tai tuomioistuimille. Oikeuspaikkasopimus voidaan tuollaisessa tapauksessa tehdä pätevästi valtion sisäisen lainsäädännön mahdollisista rajoituksista riippumatta kaikissa niissä yleissopimuksen sääntelemissä asioissa, joiden osalta sitä ei ole yleissopimuksessa nimenomaisesti kielletty. Artikla sisältää tällaisessa tapauksessa myös tyhjentävät määräykset oikeuspaikkasopimuksen tekemiselle asetettavista muotovaatimuksista. Sisäistä lainsäädäntöä sovelletaan täydentävästi ainoastaan arvioitaessa eräitä sopimuksen pätevyyttä koskevia aineellisia eli sopimuksen muotoon liittymättömiä edellytyksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi kysymykset pätevästä oikeustoimitahdosta ja kelpoisuudesta pätevästi tehdä sopimus.

Yleissopimuksen tarkoituksesta johtuu, että yleissopimuksen oikeuspaikkaa koskevia määräyksiä sovelletaan ainoastaan silloin, kun kysymyksessä on kansainvälisluontoinen oikeussuhde. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että oikeussuhde voi olla kansainvälisluontoinen silloinkin, kun asianosaisilla on kotipaikka samassa valtiossa. Jos oikeussuhde ei ole kansainvälisluontoinen, määräytyvät sopimuksen sitovuus ja vaikutukset tuomioistuimaan sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

Artikla ei sisällä täsmennystä siitä, minkä ajankohdan mukaan sopijapuolen kotipaikkaa tulisi arvioida. Selvänä voitaneen pitää, että artiklan 1 kappaleen ensimmäisen osan määräykset soveltuvat tapauksessa, jossa ainoastaan yhdellä sopijapuolella on ollut kotipaikka sopimusvaltiossa sopimuksentekohdella ja asian tullessa vireille ainoastaan toisella sopijapuolel-

la on ollut kotipaikka sopimusvaltiossa. Ongelmallisia ovat sitä vastoin ne tilanteet, joissa kummallakaan sopijapuolista ei ole ollut kotipaikkaa sopimusvaltiossa sopimuksentekohetkellä taikka kanteen vireilletulohetkellä.

Jotta oikeuspaikkasopimus olisi yleissopimuksen mukaan *pätevä*, sen tulee ensinnäkin koskea tiettyä jo syntyntyttä riitaa taikka tietystä oikeussuhteesta mahdollisesti syntyviä riitoja. Yleissopimuksen oikeuspaikkasopimuksen pätevyydelle asettamista *muotovaatimuksista* määrätään lisäksi *tyhjentävästi* kappaleen *a - c -kohdissa*. Muotomääräyksistä käy ilmi pyrkimys turvata se, että oikeuspaikkasopimus vastaa sopijapuolten todellista tahtoa, ottamalla samalla huomioon kansainvälisessä kaupassa noudatettava käytäntö. Pöytäkirjassa N:o 1 on oikeuspaikkasopimuksen pätevyydelle asetettu erityisehtoja silloin, kun sopijapuolella on kotipaikka Luxemburgissa.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimuksen 17 artiklaa useissa tapauksissa:

Tuomion 13 päivältä marraskuuta 1979 asiassa 25/79, *Sanicentral/Collin*), mukaan yleissopimuksen määräykset syrjäyttävät valtion sisäiset menettelyä koskevat säännökset niissä asioissa, joita yleissopimus sääntelee. Artikla soveltuu myös oikeuspaikkasopimukseen, joka on solmittu ennen yleissopimuksen voimaantuloa, kunhan oikeudenkäynti on pantu vireille yleissopimuksen tultua voimaan. Työsopimukseen sisällytettyä oikeuspaikkaa koskevaa lauseketta on pidettävä yleissopimuksen mukaan *pätevänä* siinäkin tapauksessa, että lauseke olisi ollut *pätemätön* sopimuksentekohetkellä voimassa olleen sisäisen lain mukaan. Tämä tuomio on annettu ennen kuin artiklaan on lisätty työsopimuksia koskeva 5 kappale. Tuomiosta käy kuitenkin ilmi periaate, jonka mukaan oikeuspaikkasopimus voidaan *pätevästi* tehdä sisäisen lainsäädännön rajoituksista riippumatta.

Tuomion 24 päivältä kesäkuuta 1981 asiassa 150/80, *Elefanten Schuh/Jacqmain*, mukaan sopimusvaltion lainsäädäntö ei voi olla esteenä oikeuspaikkasopimuksen pätevyydelle pelkästään sillä perusteella, että käytetty kieli ei ole tuon lainsäädännön määräämä.

Tuomiosta 9 päivältä marraskuuta 1978 asiassa 23/78, *Meeth/Glacet*, käy ilmi, että sopimus, jonka mukaan kanteen sopijapuolta vastaan, jolla on kotipaikka eri sopimusvaltiossa kuin kantajalla, voidaan nostaa vain hänen

kotipaikkavaltionsa tuomioistuimissa, on 17 artiklassa tarkoitettu oikeuspaikkasopimus. Saman tuomion mukaan 17 artiklan 1 kappale ei ole esteenä sille, että edellä tarkoitettunlaisen sopimuksen nojalla toimivaltainen tuomioistuin, jossa riita-asia on vireillä, ottaa tutkittavakseen myös sellaisen kuittausvaatimuksen, joka liittyy samaan riidanalaiseen oikeussuhteeseen.

Tuomion 17 päivältä tammikuuta 1980 asiassa 56/79, *Zelger/Salinitri*, mukaan sopimus, jolla sopijapuolet ovat määränneet sopimusvelvoitteen täyttämispaikan, ei ole 17 artiklassa tarkoitettu oikeuspaikkasopimus, eikä sen pätevyys riipu 17 artiklan muotovaatimuksista. Jos tarkoitettunlainen sopimus on sopimukseen sovellettavan sisäisen lain mukaan *pätevä*, sopimuksen osoittaman paikan tuomioistuin on toimivaltainen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla.

Tuomion 7 päivältä maaliskuuta 1985 asiassa 48/84, *Spitzley/Sommer*, mukaan oikeuspaikkasopimus estää asian tutkimisen muussa tuomioistuimessa vain siinä tapauksessa, että siihen asianmukaisesti vedotaan. Vastaajan vastaaminen muussa tuomioistuimessa syrjäyttää oikeuspaikkasopimuksin valitun tuomioistuimen toimivallan. Tapausta selostetaan lähemmin 18 artiklan kohdalla.

Tuomiosta 14 päivältä kesäkuuta 1983 asiassa 201/82, *Gerling/Tesoro dello Stato*, käy ilmi, että kun vakuutuksenantajan ja vakuutusnottajan kolmannen hyväksi tekemä vakuutussopimus sisältää oikeuspaikkalausekkeen kolmansien vireillepanemien oikeudenkäyntien varalta, nämä kolmannet voivat nojautua siihen, vaikkeivät he olekaan allekirjoittaneet oikeuspaikkalauseketta. Edellytyksenä kuitenkin on, että lauseke on vakuutuksenantajan ja vakuutusnottajan välillä tehty 17 artiklan muotovaatimuksia noudattaen ja vakuutusnottaja on selkeästi ilmaissut hyväksyvänsä sen.

Toinen oikeuspaikkasopimuksen vaikutuksia kolmansiin nähden koskeva EY-tuomioistuinten ratkaisu on jäljempänä 17 artiklan muotomääräysten kohdalla selostettava tuomio asiassa *Russ/Goeminne Hout*.

Muotomääräysten osalta on syytä todeta, että Brysselin yleissopimuksen alkuperäisen 17 artiklan mukaan edellytettiin, että oikeuspaikkasopimus oli tehty kirjallisesti, tai, jos se oli tehty suullisesti, että se oli vahvistettu kirjallisesti. Sitten muotomääräyksiä on lieven-

netty. Vuoden 1978 liittymissopimuksella sopimuskohtaa on muutettu muun ohella siten, että se on tullut käsittämään myöskin määräyksen, joka on samantapainen kuin Lukanon yleissopimukseen artiklan c -kohtana sisällytetty määräys. Lukanon yleissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaletta on muutettu vuoden 1989 liittymissopimuksella. Siihen on muutosten ohella lisätty Lukanon yleissopimukseen sisältyvä artiklan b -kohta. Kuten edellä on mainittu, tällä hetkellä Brysselin ja Lukanon yleissopimusten 17 artiklan 1 kappalet siis ovat samansisältöiset.

EY-tuomioistuin on tulkinut Brysselin yleissopimuksen *alkuperäisen* 17 artiklan muotovaatimuksia seuraavasti:

Tuomion 14 päivältä joulukuuta 1976 asiassa 24/76, *Colzani/RÜWA*, mukaan vaatimus oikeuspaikkasopimuksen kirjallisesta muodosta tilanteessa, jossa oikeuspaikkalauseke sisältyy toisen sopijapuolen käyttämiin, pääsopimuksen kääntöpuolelle painettuihin yleisiin sopimusehtoihin, täyttyy vain, jos tämä kummankin sopijapuolen allekirjoittama sopimus sisältää nimenomaisen viittauksen yleisiin sopimusehtoihin.

Samasta tuomiosta käy ilmi, että kun sopimus on solmittu viittauksin aikaisempiin tarjouksiin, jotka taas on tehty viittauksin toisen sopimuspuolen käyttämiin yleisiin, oikeuspaikkalausekkeen sisältäviin sopimusehtoihin, 17 artiklan vaatimus kirjallisesta muodosta täyttyy vain, jos viittaus on nimenomainen ja se siten on normaalia huolellisuutta noudattavan toisen osapuolen tarkistettavissa.

Tuomiosta 14 päivältä joulukuuta 1976 asiassa 25/76, *Segoura/Bonakdarian*, käy ilmi, että kun sopimus on solmittu suullisesti, 17 artiklassa mainittu muotovaatimus, jonka mukaan oikeuspaikkasopimus on tehtävä tai vahvistettava kirjallisesti, täyttyy vain, jos ostaja on vahvistanut kirjallisesti myyjän kirjallisen vahvistuksen, johon yleiset myyntiehdot on liitetty.

Saman tuomion mukaan se, ettei ostaja ole vastustanut myyjän suorittamaa yksipuolista vahvistusta, ei merkitse oikeuspaikkalausekkeen hyväksymistä, ellei suullinen sopimus ole sopijapuolten välisessä jatkuvassa kauppasuhteessa normaalina käytäntönä ja perustu toisen sopijapuolen käyttämiin yleisiin sopimusehtoihin, joihin oikeuspaikkalauseke sisältyy.

Tuomion 19 päivältä kesäkuuta 1984 asiassa 71/83, *Russ/Goeminne Hout*, mukaan konosse-

mentin painettuihin ehtoihin sisältyvä oikeuspaikkalauseke täyttää 17 artiklassa määrätty muotovaatimukset

jos kumpikin sopijapuoli on kirjallisesti hyväksynyt ehdot, joihin oikeuspaikkalauseke sisältyy, tai

jos juuri oikeuspaikkalausekkeesta on aikaisemmin sovittu suullisesti, missä tapauksessa rahdinottajan konossementin allekirjoittamisen on katsottava tarkoittavan suullisen sopimuksen kirjallista vahvistusta, taikka

jos konossementi kuuluu sopijapuolten jatkuvaan liikesuhteeseen, ja liikesuhdetta sääntelevät ne yleiset sopimusehdot, joihin oikeuspaikkalauseke sisältyy.

Saman tuomion mukaan rahdinottajan ja konossementin haltijana olevan kolmannen tahon välisessä suhteessa 17 artiklan vaatimukset täyttyvät, jos oikeuspaikkalauseke on hyväksytty päteväksi rahdinottajan ja rahdinantajan välillä ja sovellettavan sisäisen lain mukaan kolmas taho saamalla konossementin haltuunsa saa ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka rahdinantajalla oli.

Tuomion 11 päivältä heinäkuuta 1985 asiassa 221/84, *Berghoefer/ASA*, mukaan artiklassa määrättyjen muotovaatimusten on katsottava täyttyneen, kun on selvitetty, että toimivallasta on nimenomaisesti sovittu suullisesti ja että toinen sopijapuoli on vastaanottanut toisen sopijapuolen kirjallisen vahvistuksen esittämättä vastalauseita.

Tuomiosta 11 päivältä marraskuuta 1986 asiassa 313/85, *Iveco Fiat/Van Hool*, käy ilmi, että jos oikeuspaikkalausekkeen ja määräyksen, että sopimus oli uusittavissa vain kirjallisesti, sisältänyt kirjallinen sopimus on päättynyt, mutta se kuitenkin edelleen muodostaa pohjan sopijapuolten väliselle sopimussuhteelle, oikeuspaikkalauseke täyttää tietyin edellytyksin 17 artiklassa määrätty vaatimukset. Edellytyksenä on, että osapuolet voivat sovellettavan lain mukaan pätevästi uusia alkuperäisen sopimuksen muulla tavoin kuin kirjallisesti. Jos näin ei ole laita, vaaditaan, että jompi kumpi sopijapuoli on kirjallisesti vahvistanut joko oikeuspaikkalausekkeen taikka ne sopimuslausekkeet, jotka on hiljaisesti uusittu, ja joihin oikeuspaikkalauseke sisältyy, ilman että vahvistuksen tiedoksi saanut toinen sopijapuoli on vastustanut sitä.

Kuten aikaisemmin tämän artiklan kohdalla selostetusta käy ilmi, eivät oikeuspaikkasopimuksen vaikutukset siis tule arvioitaviksi yleis-

sopimuksen mukaan sellaisissa tilanteissa, joissa sopijapuolista kenelläkään ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa tai tilanteissa, joissa toimivalta on sopimuksin annettu muun kuin sopimusvaltion tuomioistuimelle. Näissä tilanteissa tuomioistuin, johon asia on saatettu, ratkaisee kysymyksen soveltamalla sitä lakia, jota sen omaan sisäiseen lainsäädäntöön sisältyvät lainvalintasäännökset osoittavat sovellettavaksi.

Artiklan 1 kappaleen viimeiseen osaan sisältyy määräys sen tapauksen varalta, ettei kummallakaan sopijapuolella ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa. Siitä huolimatta, ettei oikeuspaikkasopimuksen pätevyys tällöin määräydykään yleissopimuksen mukaan, on pidetty tärkeänä, että sopimuksen osoittaman sopimusvaltion tuomioistuimen mahdollinen toimivalta hyväksytään muissa sopimusvaltioissa. Sen vuoksi määräyksessä annetaan sopimuksin valituille sopimusvaltion tuomioistuimelle tai tuomioistuimille etusija toimivaltakysymyksen ratkaisemiseksi. Kuten edellä on selostettu, tämä tuomioistuin ratkaisee kysymyksen soveltamalla omaa lainsäädäntöään, sen kansainvälisysoikeudelliset säännökset mukaan lukien. Muut sopimusvaltioiden tuomioistuimet eivät saa ottaa asiaa tutkittavakseen, elleivät ensin mainittu tuomioistuin tai tuomioistuimet ole todenneet toimivaltansa puuttuvan. Velvollisuus pidättyä tutkimasta asiaa koskee kuitenkin vain tilannetta, jossa oikeuspaikkasopimus täyttää 17 artiklassa määrätyt muotovaatimukset.

Artiklan 2 kappale sisältää *trustia* koskevan erityismääräyksen. Sen mukaan myös *trustin* perustamisasiakirjassa voidaan pätevästi määrätä oikeuspaikasta *trustia* koskevassa asiassa.

Artiklan 3 kappale sisältää oikeuspaikkasopimusta rajoittavan määräyksen, jonka mukaan oikeuspaikkasopimuksin ei voida poiketa 12, 15 ja 16 artiklan määräyksistä.

Artiklan 4 kappaleeseen sisältyy määräys sen varalta, että oikeuspaikkasopimus on tehty ainoastaan toisen osapuolen hyväksi. Tällaisissa tapauksissa tämä asianosainen voi nostaa kanteen muussakin yleissopimuksen mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 24 päivältä kesäkuuta 1986 asiassa 22/85, *Anterist/Crédit Lyonnais*) oikeuspaikkasopimusta ei ole katsottava tehdyksi pelkästään toisen osapuolen hyväksi, jos on selvitetty pelkästään se, että asianosaiset ovat sopineet, että toimivaltaisia ovat tuomio-

istuin tai tuomioistuimet sen sopimusvaltion alueella, jossa kyseessä olevalla osapuolella on kotipaikka. Tuomion perusteluissa on kiinnitetty huomiota sopijapuolten yhteisen tahdon selvittämiseen. Sen, että sopijapuolten yhteinen tahto on antaa toiselle sopijapuolelle oikeuspaikkaa koskeva etu, tulee käydä selvästi ilmi joko itse sopimustekstistä tai olosuhteista sopimusenteossa.

Artiklan 5 kappaleen mukaan työ sopimusta koskevassa asiassa oikeuspaikkasopimus voidaan tehdä pätevästi vain riidan syntymisen jälkeen. Määräys on otettu Luganon yleissopimukseen uutena määräyksenä. Sittemmin myös Brysselin yleissopimuksen 17 artiklaan otettu erillinen, oikeuspaikkasopimusta työ sopimusta koskevassa asiassa rajoittava 5 kappale ei ole sen kanssa täysin samansisältöinen. Brysselin yleissopimuksen mukaan nimittäin oikeuspaikkasopimus tällaisessa asiassa on pätevä paitsi silloin, kun se on tehty riidan syntymisen jälkeen, myös silloin, kun työntekijä sen nojalla nostaa kanteen muussa kuin vastaajan kotipaikan tai 5 artiklan 1 kohdan mukaan määräytyvässä tuomioistuimessa.

18 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 18 artiklaa.

Artikla sisältää niin sanottua tuomioistuimen toimivallan *hiljaista hyväksymistä* koskevan määräyksen. Sen mukaan tuomioistuinta, jolta yleissopimuksen mukaan muutoin puuttuisi toimivalta asiassa, on pidettävä toimivaltaisena, jos vastaaja kiistämättä tuomioistuimen toimivaltaa vastaa kanteeseen siinä tuomioistuimessa. Esimerkiksi jos sopimusvaltiossa asuva vastaaja vastaa kanteeseen toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jonka toimivalta perustuu ainoastaan johonkin yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa luetelluista eksorbitanteista toimivaltasäännöksistä, tuomioistuimen toimivaltaa koskeva puute korjaantuu.

Poikkeuksen määräyksen sovellettavuudesta muodostaa kuitenkin 16 artiklan erityissäännös. Sen mukaan määräytyvää tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa ei voida syrjäyttää tämänkään artiklan nojalla.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimuksen 18 artiklaa muutamassa tapauksessa:

Tuomio 24 päivältä kesäkuuta 1981 asiassa 150/80, *Elefanten Schuh/Jacqmain*, mukaan tuomioistuin on tämän artiklan nojalla toimivaltainen vastaajan vastaamisen perusteella siinäkin tapauksessa, että asianosaiset ovat teh-

neet 17 artiklassa tarkoitetun oikeuspaikkasopimuksen muun tuomioistuimen hyväksi.

Tuomion 7 päivältä maaliskuuta 1985 asiassa 48/84, *Spitzley/Sommer*, mukaan tuomioistuinta on pidettävä tämän artiklan nojalla toimivaltaisena sellaisessakin tapauksessa, että pääkanteen nostanut kantaja vastaa hänelle tuossa oikeudenkäynnissä esitettyyn kuittausvaatimukseen, joka ei pohjaudu samaan sopimukseen tai perusteeseen kuin pääkanne, ja jonka osalta on olemassa 17 artiklassa tarkoitettu pätevä oikeuspaikkasopimus muun tuomioistuimen hyväksi.

Edellä mainitun tuomion asiassa *Elefanten Schuh/Jacqmain* mukaan artiklaa ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja kiistää tuomioistuimen toimivallan ennen tai samanaikaisesti kuin hän ensimmäisen kerran vastaa pääasiaan. Se, milloin vastaajan katsotaan vastaavan ensimmäisen kerran pääasiaan, määräytyy tuomioistuintalton sisäisen lainsäädännön mukaan. Samansuuntaiseen ratkaisuun EY-tuomioistuin on päättänyt myöhemmissä tuomioissa 22 päivältä lokakuuta 1981 asiassa 27/81, *Rohr/Ossberger*, 31 päivältä maaliskuuta 1982 asiassa 25/81, *C.H.W./G.J.H.* ja 14 päivältä heinäkuuta 1983 asiassa 201/83, *Gerling/Tesoro dello Stato*. Näissä tuomioissa EY-tuomioistuin on kuitenkin täsmentänyt, että toimivallan kiistämisen kanssa samanaikaisen pääasiaan vastaamisen tulee olla toissijaista toimivallan kiistämiseen nähden, jotta kiistämisen merkitys säilyisi.

7 jakso. Tuomioistuimen toimivallan ja menettelyn edellytysten tutkiminen

19 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 19 artikla.

Artiklan mukaan tuomioistuimen tulee ottaa viran puolesta huomioon yleissopimuksen 16 artiklan yksinomaista toimivaltaa koskevat määräykset ja tutkia, onko sillä toimivaltaa asiassa. Kun toisen sopimusvaltion tuomioistuin on 16 artiklan nojalla yksinomaisesti toimivaltainen, vastaajalta ei voida edellyttää minkäänlaista väitettä toimivallan puuttumisesta, vaan väärän tuomioistuimen on todettava toimivallan puute oma-aloitteisesti ja jätettävä asia tutkimatta. Toimivaltakysymys voidaan ottaa esille missä oikeudenkäyntivaiheessa tahansa, esimerkiksi muutoksenhakutuomioistuimessa.

Määräys on yhdensuuntainen 18 artiklan

määräyksen kanssa, jonka mukaan vastaaja ei kysymyksessä olevissa asiaryhmissä voi pätevästi hyväksyä väärää tuomioistuinta toimivaltaiseksi. Määräys voidaan rinnastaa myös valtion sisäisessä lainsäädännössä esiintyvään ehdottomaan oikeuspaikkasäännökseen.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 15 päivältä marraskuuta 1983 asiassa 288/82, *Duijnste/Goderbauer*) tuomioistuimen tulee jättää asia tutkimatta aina, kun se toteaa, että toisen sopimusvaltion tuomioistuin on 16 artiklan nojalla yksinomaisesti toimivaltainen. Tuomioistuimen tulee soveltaa 19 artiklan määräystä silloinkin, kun on kyse niin sanotusta kassaa-tiomenettelystä, vaikka asianosaisten esittämät perusteet valtion sisäisen lain mukaan rajoittaisivatkin tuomioistuimen mahdollisuutta tutkia asia.

20 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 20 artiklaa.

Artikla koskee saapumatta jääneen vastaajan suojaa. Saapumatta jääminen tarkoittaa tässä, että vastaaja, joka on kutsuttu tuomioistuimeen, jää saapumatta oikeuden istuntoon joko henkilökohtaisesti tai, jos hänen ei ole tarvinnut saapua henkilökohtaisesti, asiamiehen edustamana. Saapumatta jääminen voi lisäksi tarkoittaa sitä, että vastaaja, jota on pyydetty vastaamaan kanteeseen kirjallisesti, ei ole sitä tehnyt.

Artiklan *1 kappaleen* määräys on ilmaus periaatteesta, jonka mukaan tuomioistuimen tulee oma-aloitteisesti selvittää toimivaltansa, jos vastaaja, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, on jäänyt oikeuteen saapumatta. Jos vastaaja on kutsuttu yleissopimuksen määräysten mukaan väärään tuomioistuimeen, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta. Merkitystä ei ole sillä, olisiko tuomioistuin asianomaisen valtion sisäisen lain mukaan toimivaltainen.

Sopimusvaltiossa asuvan saapumatta jääneen vastaajan suoja siis edellyttää, että tuomioistuin ottaa asian tutkittavakseen vain, jos sen toimivalta on selvitetty. Jos tuomioistuimella on aihetta olettaa, ettei sillä mahdollisesti olisi toimivaltaa asiassa, ei pelkästään kantajan ilmoitusta siitä, että tuomioistuin on toimivaltainen, voida pitää riittävänä. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun kantaja väittää, että vastaajalla on kotipaikka siinä valtiossa, jonka tuomioistuimeen hänet on kutsuttu, mutta haasteasiakirjoista käy ilmi, että

ne on annettu vastaajalle tiedoksi muussa valtiossa.

Se, mihin toimenpiteisiin tuomioistuin ryhtyy selvityselvöllisyytensä täyttämiseksi, määräytyy tuomioistuinvaltion lain mukaan. Eräissä sopimusvaltioissa kantajan asiana on toimittaa tuomioistuimen pyytämä selvitys asiassa. Toisissa taas tuomioistuin voi itsekkin suorittuttaa selvitystoimenpiteitä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tuomioistuin ei voi jatkaa asian käsittelyä, ennen kuin on selvitetty, että saapumatta jäänyt vastaaja on kutsuttu tuomioistuimeen asianmukaisesti ja riittävän hyvissä ajoin. Tuomioistuimen on siis tarkastettava, että vastaajalla on ollut mahdollisuus saada tieto haastehakemuksesta tai vastaavasta asiakirjasta niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa tai että kaikkiin tätä varten välttämättömiin toimenpiteisiin on ryhdytty. Tuomioistuimen on tarvittaessa keskeytettävä asian käsittely, kunnes tämä on selvitetty.

Vaikka määräyksessä ei sitä nimenomaisesti ilmoiteta, sekin koskee vain sellaista vastaajaa, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa.

Kappaleen määräys tulee sovellettavaksi vain niiden valtioiden osalta, jotka eivät ole Haagissa 15 päivänä marraskuuta 1965 tehdyn oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksianto ulkomailla siviili- ja kauppa-oikeudellisissa asioissa koskevan yleissopimuksen (SopS 51/69) osapuolia. Määräys onkin tarkoitettu olemaan voimassa vain väliaikaisesti, kunnes edellä mainittu Haagin yleissopimus tulee kaikkien sopimusvaltioiden välillä voimaan.

Artiklan 3 kappaleen mukaan edellä mainittuun Haagin yleissopimukseen liittyneiden valtioiden välillä tulevat noudatettavaksi tuon yleissopimuksen 15 artiklan määräykset. Jos ulkomailla haastettava vastaaja on jäänyt tuomioistuimeen saapumatta, tuomioistuimen on mainitun artiklan mukaan ennen asian ratkaisemista selvítettävä, että haasteasiakirja on annettu tiedoksi sillä tavalla kuin tiedoksiantovaltion laissa on säädetty siinä valtiossa laadittujen asiakirjojen tiedoksiantamisesta sen alueella oleville henkilöille tai että haasteasiakirja on toimitettu vastaajalle tai hänen asuntoonsa muulla yleissopimuksen mukaan hyväksyttävällä tavalla. Kummassakin tapauksessa edellytetään vielä, että asiakirja on toimitettu riittävän ajoissa, jotta vastaaja on voinut ryhtyä vastaamaan.

Toisin kuin Luganon yleissopimuksen 20 artiklan 2 kappaleen määräys, joka siis koskee vain sellaista vastaajaa, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, 15 artiklan määräykset tulevat sovellettaviksi aina, kun tiedoksianto tapahtuu toisessa Haagin yleissopimukseen liittyneessä valtiossa.

Edellä mainittu Haagin yleissopimus on voimassa lähes kaikissa EY- ja EFTA -valtioissa. Sen ulkopuolella ovat enää Irlanti, Islanti, Itävalta ja Sveitsi. Näistä valtioista Irlanti ja Sveitsi ovat allekirjoittaneet sopimuksen.

8 jakso. Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet

21 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 21 artikla.

Artikla sisältää kanteen vireilläolon vaikutusta, *lis pendens*, koskevan määräyksen. Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on nostettu ensin, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely. Jos se tuomioistuin, jossa kanne on nostettu ensin, ottaa asian tutkittavakseen, on muiden sopimusvaltioiden tuomioistuinten oma-aloitteisesti jätettävä kanne tutkimatta. Päätös tutkimatta jättämisestä tulee siis tehdä vasta sitten, kun on käynyt ilmi, että tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, on katsonut olevansa toimivaltainen.

Määräyksen soveltamisen edellytyksenä on, että eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa vireillä olevissa kanteissa on kysymys samasta asiasta samojen asianosaisten välillä. Asianosaisten ei kuitenkaan tarvitse eri oikeudenkäynneissä olla samassa asemassa, vaan asianosainen voi toisessa tuomioistuimessa olla kantaja ja toisessa vastaaja. EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 8 päivältä joulukuuta 1987 asiassa 144/86, *Gubisch/Palumbo*) Brysselin yleissopimuksen vastaavassa artiklassa tarkoitettu vireilläolon vaikutus on olemassa silloin, kun asianosainen panee toista vastaan vireille kansainvälisen myyntisopimuksen peruuttamista tai purkamista koskevan kanteen, vaikka jälkimmäisen ensiksi mainittua vastaan nostama kanne sopimuksen täyttämiseksi on jo vireillä toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa. Tuomion perusteluissa todetaan, että yleis-

sopimuksen lis pendens -käsitettä on tulkittava autonomisesti.

Yleissopimuksessa ei määritellä kanteen viireilläolon alkamisajankohtaa. EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 7 päivältä kesäkuuta 1984 asiassa 129/83, *Zelger/Salintri*) Brysselin yleissopimuksen 21 artiklaa on tulkittava niin, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on se tuomioistuin, jossa kaikki välttämättömät toimenpiteet asian saattamiseksi lopullisesti vireille on ensimmäisenä saatu päätökseen. Näitä välttämättömiä toimenpiteitä on arvioitava kunkin tuomioistuimen osalta sen oman valtion sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

Tuomioistuin, jossa kanne on pantu myöhemmin vireille, joutuu siis tarkastamaan asian viireilläolon ensimmäisessä tuomioistuimessa tämän valtion oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lainsäädännön perusteella. Eräissä valtioissa kanne tulee vireille, kun haastehakemus jätetään tuomioistuimen kansliaan, eräissä valtioissa taas viireilläolo alkaa siitä ajankohdasta, jolloin haastehakemus annetaan vastaajalle tiedoksi.

22 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 22 artikla.

Artikla sisältää määräykset toisiinsa liittyvien eli niin sanotussa *konneksiteetissä* olevien kanteiden käsittelemisestä. Jos toisiinsa liittyviä kanteita on viireillä eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa, se tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi niin kauan, kun kanne on viireillä ensimmäisessä oikeusasteessa, tietyin edellytyksin keskeyttää asian käsittelyn tai katsoa, ettei se ole toimivaltainen ja jättää asian tutkimatta.

Toisin kuin 21 artiklassa mainitun viireilläolon vaikutuksen osalta 22 artiklan 1 *kappaleessa* tarkoitettu asian käsittelyn keskeyttäminen ei ole pakollista. Tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, voi kuitenkin tehdä sen omasta aloitteestaan. Artiklan 2 *kappaleessa* tarkoitettu tutkimatta jättäminen sitä vastoin edellyttää, että asianosainen sitä pyytää. Ratkaisu on tässäkin tapauksessa tuomioistuimen harkinnassa.

Vain siinä tapauksessa, että tuomioistuin, jossa kanne on ensin pantu vireille, on lainsäädäntönsä mukaan toimivaltainen ja että kanteiden yhdistäminen on mahdollista tuon lain mukaan, tuomioistuin voi jättää asian tutkimatta, jos asianosainen sitä pyytää.

Artiklan 3 *kappaleessa* määritellään, mitä pidetään toisiinsa liittyvinä kanteina. Yleisso-

pimuksessa ei sitä vastoin määrätä, millä tavoin toisiinsa liittyvien kanteiden yhdistämisen tulee tapahtua. Tältä osin sovelletaan kunkin sopimusvaltion sisäistä lainsäädäntöä.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 24 päivältä kesäkuuta 1981 asiassa 150/80, *Elefanten Schuh/Jacqmain*) Brysselin yleissopimuksen 22 artiklaa ei voida tulkita siten, että tuomioistuin sen perusteella tulisi toimivaltaiseksi, vaikka sillä ei muutoin olisi toimivaltaa tutkia asiaa. Artikla tulee sovellettavaksi ainoastaan, kun kanteet on nostettu eri sopimusvaltioissa. Kan-teita ei siis voi saattaa samanaikaisesti yhden tuomioistuimen tutkittavaksi, jos ne erikseen nostettuina olisi tullut saattaa eri sopimusvaltioiden tuomioistuimiin, vaikkakin valitulla tuomioistuimella olisi oman valtionsa sisäisen lain mukaan toimivalta tutkia kumpikin kanne.

23 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 23 artikla.

Jos useampi tuomioistuin on yksinomaisesti toimivaltainen, on artiklan mukaan muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, jätettävä asia tutkimatta. Määräys on laadittu sen mahdollisuuden varalta, että 16 artiklan yksityiskohtaisesta sääntelystä huolimatta eri sopimusvaltioiden tuomioistuimet ovat samassa asiassa yksinomaisesti toimivaltaisia. Mahdollisuus on olemassa esimerkiksi silloin, kun yhteisön tosiasiallinen ja rekisteröity kotipaikka sijaitsevat eri valtioissa.

9 jakso. Turvaamistoimenpiteet ja muut väliaikaiset toimenpiteet

24 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 24 artikla.

Määräyksen mukaan sopimusvaltion tuomioistuin voi määrätä oman lainsäädäntönsä mukaisia turvaamis- ja muita väliaikaisia toimenpiteitä silloinkin, kun tuon valtion tuomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan pääasiaa. Tuomioistuimen toimivalta määräytyy silloin tuomiovaltion sisäisen lainsäädännön mukaan. Määräyksen soveltamisen edellytyksenä on kuitenkin, että se asia, johon väliaikainen toimenpide liittyy, kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan. Tämä käy ilmi Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevasta EY-tuomioistuimen tuomioista 27 päivältä maaliskuuta 1979 asiassa 143/78, *de Cavel/de Cavel*, ja 31 päivältä maaliskuuta 1982 asiassa 25/81, *C.H.W./*

G.J.H., joita on selostettu lähemmin edellä 1 artiklan 2 kappaleen perusteluissa.

Artikla ei sovellu esimerkiksi turvaamistoi-
menpiteen kumoamista koskevaan vaatimuk-
seen, joka perustuu esimerkiksi siihen, ettei
saatavaa ole olemassa, sillä kysymyksen ratkai-
seminen edellyttää kannanottoa pääasiaan.

Vaikka yleissopimus nimenomaisesti oikeut-
taakin tuomioistuimen noudattamaan oman
valtion väliaikaisia määräyksiä koskevia sään-
nöksiä, tällaisten määräysten tunnustamista ja
täytäntöönpanoa muussa sopimusvaltiossa rajoit-
tavat yleissopimuksen III osaston määräyk-
set. Tämä käy ilmi muun ohella EY-tuomiois-
tuimen Brysselin yleissopimuksen tulkintaa
koskevasta tuomiosta 21 päivältä toukokuuta
1980 asiassa 125/79, *Denilauler/Couchet*, jota
selostetaan lähemmin 25 ja 27 artiklan perus-
teluissa.

III OSASTO

TUNNUSTAMINEN JA TÄYTÄNTÖÖN- PANO

25 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin
Brysselin yleissopimuksen 25 artikla.

Yleissopimuksen III osaston määräyksiä so-
velletaan sopimusvaltioiden tuomioistuinten
ratkaisuihin, jotka on annettu sopimuksen so-
veltamisalaa kuuluvissa asioissa sopimuksen
voimaantulon jälkeen. Muita liittymiä sopimus-
valtioihin kuin että ratkaisun on antanut sopi-
musvaltion tuomioistuin ei siis vaadita, kunhan
ratkaisu koskee yleissopimuksen sovelta-
misalaa kuuluvaa asiaa. Tunnustamis- ja täy-
täntöönpanovaiheessa ei näin ollen kiinnitetä
huomiota siihen, onko asianosaisilla mahdolli-
sesti ollut kotipaikka sopimusvaltioiden alueel-
la, sen enempää kuin heidän kansalaisuuteen-
kaan.

Tuomioiden vastavuoroista tunnustamista ja
täytäntöönpanoa turvaa omalta osaltaan myös
se, että perusteet, jotka oikeuttavat kieltäyty-
mään tunnustamasta ja panemasta täytäntöön-
toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota,
ovat varsin rajoitetut. Ne on lueteltu tyhjentä-
västi 1 jakson 27 ja 28 artiklassa. Lisäksi
menettely täytäntöönpanomääräyksen saami-
seksi on määrätty yksinkertaiseksi, nopeaksi ja
kaikissa sopimusvaltioissa lähes samanlaiseksi.

Tunnustettavan ja täytäntöön pantavan rat-
kaisun tulee siis olla oikeusviranomaisen anta-

ma. Tuomioistuimen tai tuomarin tekemän
ratkaisun veroisena pidetään tuomioistuimen
virkamiehen tekemää oikeudenkäyntikulujen
määrää koskevaa ratkaisua. Tällä tarkoitetaan
esimerkiksi Saksan liittotasavallan siviilipro-
sessilain 104 §:ssä tarkoitettua menettelyä (*Kos-
tenfeststellungsbeschluss des Urkundsbeamten*),
jossa tuomioistuimen virkamies tuomioistu-
imen tekemän asiaratkaisun perusteella vahvis-
taa taulukon mukaisesti oikeudenkäyntikulujen
määrän.

Kuten artiklan sanamuodosta käy ilmi, tuo-
miolla tarkoitetaan tuomioistuimen ratkaisua
riippumatta siitä, mikä nimike ratkaisulla on.
Tuomiolla tarkoitetaan siis myös väliaikaisia
päätöksiä ja määräyksiä. Vastaajan oikeuksien
suojaaminen edellyttää kuitenkin, että III osas-
ton soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kokoa-
naan tuomiot, jotka on annettu sellaisessa
menettelyssä, johon vastaajaa ei ole lainkaan
kutsuttu, ja jotka on tarkoitettu panna täytän-
töön ilman, että tuomiosta annetaan vastaajalle
tieto. Tämä käy ilmi EY-tuomioistuimen Brys-
selin yleissopimuksen tulkintaa koskevasta tuo-
miosta 21 päivältä toukokuuta 1980 asiassa
125/79, *Denilauler/Couchet*. Niinpä Suomessa
ulosotonhaltijan velallista kuulematta antamaa
päätöstä, jolla velallisen omaisuutta on mää-
rätty pantavaksi takavarikkoon, ei tunnusteta
muissa sopimusvaltioissa tämän osaston mää-
rysten mukaan.

Selvänä voidaan pitää, ettei tuomioistuimen
ratkaisulla tarkoiteta päätöstä, jolla vieraassa
valtiossa annettu tuomio on tunnustettu ja
määrätty täytäntöön pantavaksi.

1 jakso. Tunnustaminen

26 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin
Brysselin yleissopimuksen 26 artikla.

Artiklan 1 kappaleesta käy ilmi pääsääntö,
jonka mukaan tuomiot tunnustetaan ilman että
mikään viranomaisella valtiossa, jossa
tuomioon vedotaan, olisi erityisessä menettelys-
sä vahvistanut, että tuomio on tunnustettava.
Tämä tarkoittaa, että 26 artiklan nojalla tun-
nustetulla ulkomaisella tuomiolla tulee periaat-
teissa olla siinä valtiossa, jossa täytäntöönpano-
na haetaan, samat vaikutukset kuin tuomiolla
on siinä valtiossa, jossa se on annettu. Tämä
käy ilmi myös EY-tuomioistuimen tuomiosta 4
päivältä helmikuuta 1988 asiassa 145/86, *Hoff-
man/Krieg*.

Eriytyinen tunnustamismenettely tulee artik-

lan mukaan kysymykseen vain, jos tunnustaminen riitautetaan. Tämän lisäksi sopimusvaltion tuomioistuin joutuu ratkaisemaan tunnustamista koskevan kysymyksen, jos tämä tulee esille esikysymyksenä muun tuomioistuimessa vireillä olevan asian yhteydessä.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään tunnustamisen riitauttamisen varalta, että se asianosainen, joka vaatii tunnustamista, voi, jos tunnustaminen riitautetaan, hakea tunnustamisen vahvistamista yleissopimuksen III osaston 2 ja 3 jaksossa tarkoitettussa menettelyssä. Artiklan sanamuodosta huolimatta tunnustamisen vahvistamista voidaan hakea aina, kun hakijalla voidaan katsoa olevan siihen perusteltua aihetta, siis siinäkin tapauksessa, ettei tunnustamista olisi nimenomaisesti riitautettu. Asianomaiset viranomaiset, joilta tunnustamisen vahvistamista tällaisissa tapauksissa haetaan, on lueteltu 32 artiklan 1 kappaleessa ja menettely on siis sama kuin täytäntöönpanoa haettaessa.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään menettelystä silloin, kun sopimusvaltiossa annettuun tuomioon vedotaan toisessa sopimusvaltiossa vireillä olevassa muussa asiassa. Jos tuon asian ratkaiseminen riippuu siitä, onko ulkomainen tuomio tunnustettava, tuomioistuin voi ratkaista esikysymyksenä myös tuomion tunnustamista koskevan kysymyksen. Silloin kun kysymys tunnustamisesta on ratkaistu asian esikysymyksenä, ei tunnustamisella ole vaikutusta muussa kuin siinä asiassa. Tällaisessakin tapauksessa oikeudenkäynnissä ulkomaiseen tuomioon vetoava osapuoli joutuu esittämään 46 artiklassa luetellut tarpeelliset asiakirjat.

27 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 27 artikla. Siinä luetellaan ne tapaukset, joissa toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota ei tunnusteta.

Artiklan 1 kohdan mukaan tuomiota ei tunnusteta, jos tunnustaminen johtaisi tulokseen, joka olisi vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*).

Ordre public -määräystä tulee tulkita suppeasti. Tuomion tunnustamisesta ei voida kieltäytyä esimerkiksi sillä perusteella, että asia on ratkaistu muun valtion lakia soveltaen kuin mitä sen valtion lainvalintasäännösten mukaan olisi sovellettu, jossa tuomioon vedotaan. Tästä periaatteesta on tosin poikettu artiklan jäljempänä selostettavassa 4 kohdassa. Myöskään se, että asian ratkaisu poikkeaa siitä, mikä se olisi ollut, jos tuomion olisi antanut sen valtion tuomioistuin, jossa tunnustamiseen vedotaan,

ei yksistään riitä tunnustamisen epäämiseksi. Tunnustaminen voidaan evätä vain, jos tunnustaminen yksittäistapauksessa johtaisi sellaiseen lopputulokseen, joka olisi ristiriidassa valtion oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa. Yleissopimuksen 28 artiklassa on nimenomainen määräys siitä, etteivät tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset kuulu tässä kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan tuomiota ei tunnusteta, jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan, eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että vastaaja on voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Tämäkin määräys on ilmaus yleissopimuksen tuomioistuimesta poisjääneelle vastaajalle antamasta suojasta.

Kuten edellä 25 artiklan perusteluissa on mainittu, EY-tuomioistuin on tapauksessa *Denilauler/Couchet* katsonut vastaajan suojan edellyttävän, että kaikki sellaiset tuomioistuimen väliaikaiset määräykset tai turvaamistoimenpiteitä koskevat määräykset, jotka annetaan varaamatta vastaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi, ja jotka on tarkoitus panna täytäntöön ilman, että ne annetaan tiedoksi vastaajalle, jäävät kokonaan Brysselin yleissopimuksen III osaston soveltamisalan ulkopuolelle.

Silloin, kun tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan, täytäntöönpanovaltion viranomaisen tulee siis tarkastaa ensinnäkin se, onko haastehakemuksen tai muun vastaavan asiakirjan tiedoksianto suoritettu asianmukaisesti eli tuomioistuinvaltiossa sovellettavien säännösten mukaisesti. Toiseksi tuomioistuimen tulee tarkastaa, onko aika vastaajan puolustuksen järjestämiseksi ollut riittävä. Tuomioistuimen tai muun viranomaisen, jossa täytäntöönpanomääräystä haetaan, on siis kussakin yksittäistapauksessa arvioitava myös sen ajan riittävyys, joka poisjääneellä vastaajalla on ollut käytettävissään valmistautuakseen vastaamaan asiassa. Jos aika on ollut riittämätön, tuomioistuimen tulee jättää tuomio tunnustamatta.

Sanonnalla haastehakemus tai muu vastaava asiakirja tarkoitetaan kaikkia sellaisia asiakirjoja, joissa vastaajalle ilmoitetaan kantajan tuomioistuimessa vireillepanemasta oikeudenkäynnistä tai muusta menettelystä, sekä siitä, miten vastaajan on vastattava asiassa. Tämä käy ilmi EY-tuomioistuimen tuomiosta 16 päivältä kesäkuuta 1981 asiassa 166/80,

Klomps/Michel, jossa on tulkittu Brysselin yleissopimuksen vastaavaa sopimuskohtaa Saksan lain mukaisen maksamismääräysmenettelyn (*Mahnverfahren*) johdosta. Tuomion mukaan sopimuskohdan termi haastehakemus tai muu vastaava asiakirja (*acte introductif d'instance*) tarkoittaa esimerkiksi Saksan silloisessa laissa tarkoitettua maksukehotusta (*Zahlungsbefehl*), jonka tiedoksiantaminen vastaajalle oikeuttaa, vastaajan jätettyä asianmukaisesti vastustamatta maksamismääräyksen antamista, kantajan saamaan sellaisen päätöksen, joka on tunnustettavissa ja täytäntöön pantavissa yleissopimuksen mukaan. Termi haastehakemus ei sitä vastoin tarkoita jälkimmäistä päätöstä eli täytäntöönpanomääräystä (*Vollstreckungsbefehl*), joka tehdään maksukehotuksen tiedoksiantamisen jälkeen, ja joka on tunnustettavissa ja pantavissa täytäntöön yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

Tuomion mukaan tuomioistuimen, jossa täytäntöönpanoa haetaan, tulee tutkiessaan, onko vastaajalla ollut aikaa järjestää puolustuksensa yleissopimuksen vaatimalla tavalla, kiinnittää huomiota vain siihen aikaan, joka vastaajalla on ollut käytettävissään sen estämiseksi, että hänen poissaollessaan annetaan yleissopimuksen mukaan täytäntöön pantavissa oleva ratkaisu. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi aikaa, joka Saksan laissa on säädetty maksukehotuksen vastustamiselle (*Widerspruch*).

Samana tuomion mukaan artiklan 2 kohtaa sovelletaan silloinkin, kun vastaaja on takaisinsaantikanteella (*Einspruch*) vaatinut hänen poissaollessaan annetun täytäntöönpanomääräyksen kumoamista, vaikka tuomiovaltion tuomioistuin on hylännyt vaatimuksen sillä perusteella, että aika takaisinsaantikanteen nostamista varten oli kulunut umpeen.

Edelleen samassa tuomiossa EY-tuomioistuin on todennut 27 artiklan 2 kohdan edellyttävän, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin tutkii, onko tiedoksianto tapahtunut riittävän ajoissa. Näin siitä huolimatta, että tuomiovaltion tuomioistuin olisi erillisessä menettelyssä, kuultuaan myös sitä, jota vastaan tuomio on annettu, katsonut, että tiedoksianto oli tapahtunut asianmukaisesti. Pääsäännön mukaan on tältä osin riittävää tutkia, että se aika, joka alkaa asianmukaisesta tiedoksiannosta, on ollut riittävän pitkä vastaajan puolustuksen järjestämiseksi. Täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen tulee kuitenkin kiinnittää huomiota myös siihen, johtuuko yksittäistapauksessa jos-

takin poikkeuksellisesta olosuhteesta, ettei voida katsoa, että valmistautumisaika alkaisi kuulua sinänsä asianmukaisesti suoritetusta tiedoksiannosta. Tällainen tilanne saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun tiedoksianto on suoritettu muulla tavalla kuin vastaajalle henkilökohtaisesti.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 15 päivältä heinäkuuta 1982 asiassa 228/81, *Pendy Plastic Products/Pluspunkt*) sen valtion tuomioistuin, jossa täytäntöönpanoa haetaan, voi 27 artiklan 2 kohdan nojalla kieltäytyä tunnustamasta päätöstä ja määräämästä sitä täytäntöön pantavaksi, vaikka tuomiovaltion tuomioistuin olisi pitänyt näytettynä, että pois jääneellä vastaajalla oli yleissopimuksen 20 artiklan 3 kappaleen ja Haagissa 15.11.1965 tehdyn yleissopimuksen 15 artiklan määräysten mukaisesti ollut mahdollisuus saada tietoonsa haastehakemus riittävän ajoissa puolustuksensa järjestämiseksi. Tästäkin tuomiosta käy siis ilmi, että tuomioistuimen tulee tarkistaa tiedoksiannon asianmukaisuus ja se, että vastaajalla on ollut riittävä aika järjestää puolustuksensa, vaikka jo tuomiovaltion tuomioistuin olisi ottanut näihin seikkoihin kantaa.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 11 päivältä kesäkuuta 1985 asiassa 49/84, *Debaecker & Plouvier/Bouwman*) Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 2 kohtaa, joka koskee vaatimusta toimittaa haastehakemuksen tai muun vastaavan asiakirjan tiedoksianto hyvissä ajoin, tulee soveltaa myös silloin, kun tiedoksianto on tapahtunut tuomioistuimen määräämässä ajassa siinä valtiossa, jossa tuomio oli annettu. Määräystä on sovellettava silloinkin, kun vastaajalla oli ollut yksi asuinpaikoistaan tai ainoa asuinpaikkansa tuomion antaneen tuomioistuimen tuomiopiirissä tai tuon tuomioistuimen sijaintivaltiossa.

Samana tuomion mukaan tuomioistuin, jossa tuomion täytäntöönpanoa haetaan, voi arvioidessaan, onko tiedoksianto tapahtunut riittävän hyvissä ajoin, ottaa huomioon myös sellaisia poikkeuksellisia seikkoja tai olosuhteita, jotka ovat syntyneet asianmukaisesti toimitetun tiedoksiannon jälkeen. Lisäksi tuomioistuin voi, silloin kun on käytetty tuomiovaltion sallimaa sijaistiedoksiantoa, ottaa huomioon esimerkiksi sen, että kantaja oli tuomiovaltion salliman sijaistiedoksiannon jälkeen saanut tietoonsa vastaajan uuden osoitteen, ja sen, että vastaaja oli ollut vastuussa siitä, ettei asianmu-

kaisesti tiedoksiannettu asiakirja ollut saapunut hänelle.

EY-tuomioistuimien on tuomiossaan 3 päivältä heinäkuuta 1990 asiassa C-305/88, *Lancray/Peters & Sickert* vielä täsmentänyt, että poisjäänyttä vastaajaa vastaan annetun tuomion tunnustaminen on evättävä, kun haastehakemuksen tai muun vastaavan asiakirjan tiedoksiannettua vastaajalle ei ole suoritettu asianmukaisesti, vaikka vastaajalla olisikin ollut riittävä aika puolustuksensa järjestämiseksi. Tiedoksiannossa tapahtuneiden virheiden tai puutteiden korjaamista on arvosteltava tuomiovaltion lainsäädännön mukaan, kansainväliset sopimukset ja lainvalintasäännökset mukaanluettuina.

Artiklan 3 kohdan mukaan tuomiota ei tunnusteta, jos se on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään. Määräys noudattaa yleistä periaatetta, jonka mukaan kotimainen tuomio syrjäyttää ulkomaisen tuomion.

Määräys ei edellytä, että keskenään kilpailevat tuomiot koskisivat samaa riitaa. Näin ollen esimerkiksi Belgiassa annetun tuomion tunnustaminen voidaan evätä Suomessa, jos tuossa tuomiossa on määrätty maksettavaksi sopimus-suhteeseen perustuvaa vahingonkorvausta, ja täällä on jo annettu tuomio, jonka mukaan tuo sopimus on mitätön.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 4 päivältä helmikuuta 1988 asiassa 145/86, *Hoffman/Krieg*) ulkomainen tuomio, joka velvoittaa henkilön maksamaan elatusapua puolisolleen avioliiton aikana, on Brysselin yleissopimuksen vastaavan sopimuskohdan tarkoittamassa ristiriidassa sellaisen kotimaisen tuomion kanssa, jolla kyseiset aviopuolisot on tuomittu avioeroon. Kyseessä olleessa tapauksessa ulkomainen tuomioistuimien oli antanut elatusaputuomion, joka siis koski elatusvelvollisuutta avioliiton aikana. Silloin kun tuomio määrättiin täytäntöönpantavaksi täytäntöönpanovaltiossa, asianosaisten avioliitto tässä jälkimmäisessä valtiossa oli jo purettu.

Artiklan 4 kohdassa mainitaan tunnustamisen epämissperusteeksi se, että tuomioistuimien on tuomiossaan luonnollisen henkilön oikeudellista asemaa, oikeuskelpoisuutta tai oikeustoimikelpoisuutta taikka aviovarallisuutta, perintöä taikka testamenttia koskevan esikysymyksen osalta päätyttyä sellaiseen ratkaisuun, joka on vastoin sen valtion kansainvälisen yksityisoikeuden säännöstä, jossa tuomioon vedotaan.

Jos kuitenkin lopputulos olisi ollut sama siinä tapauksessa, että olisi sovellettu jälkimmäisen valtion kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä, on ulkomainen tuomio tunnustettava.

Artiklan 5 kohdan mukaan tuomiota ei tunnusteta, jos tuomio on ristiriidassa sellaisen aikaisemman tuomion kanssa, joka on annettu muussa kuin sopimusvaltiossa, kun tuomio koskee samaa asiaa ja samoja asianosaisia. Tässä kohdassa vaaditaan siis, toisin kuin artiklan 3 kohdassa, että tuomio koskee samaa asiaa. Tunnustamisen epääminen edellyttää vielä, että aikaisemmin annettu tuomio on sellainen, että se täyttää tunnustamisen edellytykset siinä valtiossa, jossa tuomioon vedotaan.

28 artikla. Artiklan 1 kappale vastaa sisältöään Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan 1 kappaleella. Muilta osin artikla poikkeaa Brysselin yleissopimuksen 28 artiklasta. Lukanon yleissopimuksen 28 artiklan 2 kappaleeksi on otettu määräys, joka ei sisälly Brysselin yleissopimukseen, ja tämä on vaikuttanut myös 3 ja 4 kappaleen sisältöön.

Artiklan 1 kappale liittyy siten 27 artiklaan, että myös se sisältää määräyksiä niistä tilanteista, jolloin tuomiota ei tunnusteta.

Siinä valtiossa, jossa tuomioon vedotaan, ei 4 kappaleeseen sisältyvän pääsäännön mukaan saa tutkia, onko tuomion antanut tuomioistuimien ollut toimivaltainen. Poikkeuksen muodostavat yleissopimuksen II osaston vakuutusasioita (3 jakso), kuluttaja-asioita (4 jakso) ja yksinomaista toimivaltaa (5 jakso) koskevat määräykset. Näiden määräysten noudattamista on pidetty niin tärkeänä, että niiden noudattamatta jättämisestä seuraa tuomion tunnustamatta jättäminen. Sen vuoksi tuomion antaneen tuomioistuimen toimivalta tulee näiltä osin tutkia.

Tuomiota ei tunnusteta myöskään 59 artiklassa tarkoitettussa tapauksessa. Asiaa selostetaan tuon artiklan kohdalla.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään mahdollisuudesta kieltäytyä tunnustamisesta eräissä tilanteissa. Nämä tapaukset on lueteltu tyhjentävästi 54 b artiklan 3 kappaleessa ja 57 artiklan 4 kappaleessa, joita selostetaan jäljempänä asianomaisten sopimusmääräysten kohdalla. Nämäkin määräykset sisältävät poikkeuksia säännöstä, jonka mukaan tuomion antaneen tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia.

Artiklan 3 kappaleen mukaan tuomioistuimien, joka tutkii artiklan 1 ja 2 kappaleessa mainittujen toimivaltaperusteiden olemassaoloa, ei saa tutkia niiden tosiseikkojen olemassaoloa,

joihin tuomion antanut tuomioistuin on perustanut toimivaltansa. Jos esimerkiksi Suomessa sijaitseva tuomioistuin kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa on perustanut toimivaltansa siihen, että kantajana olevalle kuluttajalla on kotipaikka täällä, koska hän esitetyn selvityksen perusteella on muuttanut Suomeen aikomuksin jäädä tänne, ei muun sopimusvaltion tuomioistuin saa myöhemmin tutkia niiden seikkojen olemassaoloa, joiden perusteella Suomen tuomioistuin on katsonut kantajan aikomuksena olleen jäädä Suomeen.

Artiklan 4 kappaleen mukaan täytäntöönpanovaltion tuomioistuin saa tutkia tuomion antaneen tuomioistuimen toimivallan ainoastaan 1 ja 2 kappaleen edellyttämässä tapauksissa. Tämän lisäksi määräyksestä käy ilmi, että niitä säännöksiä, joihin tuomiovaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa, ei voida pitää oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvina.

29 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 29 artikla. Siihen on otettu nimenomainen kielto tutkia ulkomaista tuomiota asiaratkaisun osalta.

30 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 30 artikla.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään tuomioistuimen oikeudesta lykätä tunnustamista koskevan asian ratkaisu, jos tuomioon on tuomiovaltiossa haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakueinoin. Määräys siis antaa tuomioistuimelle mahdollisuuden lykkäykseen mutta ei velvoita siihen. Lykkäyksen edellytyksenä on selvitys siitä, että tuomioon on haettu muutosta tuomiovaltiossa.

EY-tuomioistuin on tuomiossaan 22 päivältä marraskuuta 1977 asiassa 43/77, *Diamond/Riva*, tulkinnut Brysselin yleissopimuksen 30 ja 38 artiklaa siten, että käsitettä varsinainen muutoksenhakukeino (*recours ordinaire*) on tulkittava autonomisesti. Sillä tarkoitetaan kaikkia sellaisia muutoksenhakukeinoja, jotka voivat johtaa sen tuomion kumoamiseen tai muuttamiseen, jonka tunnustamista tai täytäntöönpanoa haetaan yleissopimuksen nojalla, ja joiden käyttäminen on sidottu tuomiovaltiossa lailla säädettyyn määräaikaan, jonka kuluminen alkaa tuomiosta. Tuon tuomion perusteluissa todetaan muun ohella, että varsinaiseksi on katsottava sellaiset muutoksenhakukeinot, jotka ovat säännönmukaisesti asianosaisten käytössä ja joiden käyttäminen on sidottu lailla tiettyyn, täytäntöönpantavaksi pyydytystä tuomiosta alkavaan määräaikaan.

Kyseisen oikeustapauksen valossa esimerkiksi Suomessa ei siis voida lähteä siitä, että täällä oikeuskirjallisuudessa tehty jako varsinaisten ja ylimääräisten muutoksenhakukeinojen välillä olisi voimassa sovellettaessa Luganon yleissopimusta. Näyttää selvältä, että esimerkiksi takaisinsaanti yksipuoliseen tuomioon on katsottava yleissopimuksessa tarkoitetuksi varsinaiseksi muutoksenhakukeinoksi.

Sen johdosta, ettei Irlannissa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa tunneta lainkaan käsitteitä varsinainen ja ylimääräinen muutoksenhaku, on näiden valtioiden Brysselin yleissopimukseen liittymisen yhteydessä artiklan 2 kappaleeseen otettu määräys, jonka tarkoituksena on vastata 1 kappaleen määräystä.

2 jakso. Täytäntöönpano

31 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava artikla.

Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomiovaltiossa annetun tuomion täytäntöönpano täytäntöönpanovaltiossa edellyttää jälkimmäisessä valtiossa annettua täytäntöönpanomääräystä. Määräyksen mukaan sopimusvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio on pantavissa täytäntöönpanovaltiossa täytäntöön, kun tuomio asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.

Yhdistyneen Kuningaskunnan oikeus ei tunne varsinaista täytäntöönpanomääräyksen antamista koskevaa menettelyä, jossa ulkomaiset tuomiot määrättäisiin täytäntöönpanokelpoiksi. Tämän vuoksi artiklan 2 kappaleeseen on otettu erityinen määräys, jonka mukaan rekisteröinti täytäntöönpanoa varten asianomaisessa Yhdistyneen Kuningaskunnan osassa vastaa 1 kappaleessa tarkoitettua menettelyä.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 30 päivältä marraskuuta 1976 asiassa 42/76, *de Wolf/Cox*) Brysselin yleissopimuksen määräykset estävät osapuolta, joka on sopimusvaltiossa saanut hyväkseen toisessa sopimusvaltiossa 31 artiklan nojalla täytäntöönpantavissa olevan tuomion, vaatimasta kanteella tuon toisen valtion tuomioistuimessa samanlaisia tuomiota kuin se, joka ensiksimmäisessä valtiossa jo on annettu.

EY-tuomioistuin on tuomiossaan 4 päivältä helmikuuta 1988 asiassa 145/86, *Hoffman/Krieg*, Brysselin yleissopimuksen osalta katsonut myös, että ulkomaisen tuomion, joka

on määrätty toisessa sopimusvaltiossa täytäntönpantavaksi 31 artiklan mukaisesti ja joka on edelleen täytäntönpantavissa tuomiovaltiossa, täytäntönpanoa ei saa jatkaa täytäntönpantavaltiossa, kun täytäntönpano tämän valtion lainsäädännön mukaan ei enää ole mahdollinen sellaisista syistä, joiden arvioinnissa yleissopimuksella ei ole merkitystä. Tapausta on selostettu aiempänä 26 ja 27 artiklan kohdalla.

32 artikla. Artiklan 1 kappale on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava sopimuskohta, paitsi että oikeusviranomaisia koskeviin luetteloihin sisältyvät luonnollisesti myös EFTA-valtioiden tuomioistuimet ja viranomaiset. Artiklan 2 kappale on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava sopimuskohta.

Artiklan 1 kappale osoittaa kussakin sopimusvaltiossa kysymykseen tulevan oikeusviranomaisen, jolle 26 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu tunnustamista koskeva hakemus tai 31 artiklassa tarkoitettu hakemus täytäntönpantomääräyksen saamiseksi on osoitettava.

Suomessa asianomainen viranomainen on toistaiseksi ulosotonhaltija eikä siis tuomioistuin. Tuomioistuimella tarkoitetaan yleissopimukseen liitetyn Pöytäkirjan N:o 1 V a artiklan mukaan kuitenkin myös ulosotonhaltijaa. Siinä yhteydessä, kun ulosotonhaltijat Suomessa lakautetaan, on niiden tuomitsemistoimintaan rinnastettavat tehtävät tarkoitus siirtää yleisille alioikeuksille.

Alueellisesti toimivaltainen on 2 kappaleen mukaan se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä on sen henkilön kotipaikka, jota vastaan täytäntönpanoa pyydetään. Toissijaisesti, jollei asianomaisella henkilöllä ole kotipaikkaa siinä valtiossa, toimivalta kuuluu sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä täytäntönpanon tulee tapahtua.

33 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 33 artikla.

Artikla sisältää täytäntönpantomääräyksen antamista koskevia määräyksiä. Menettely täytäntönpanoa pyydetäessä määräytyy täytäntönpantavaltion lain mukaisesti (1 kappale). Täytäntönpanon hakijan tulee toimittaa hakemuksensa artiklassa tarkoitettuine liitteineen asianomaiselle oikeusviranomaiselle (3 kappale). Hänen tulee samalla ilmoittaa tuomioistuimen tuomiopiirin alueella osoite, johon oikeudenkäyntiä koskevat tiedoksiannot voidaan toimittaa, tai, jos hän ei voi sellaista osoitetta

ilmoittaa, hänen tulee ilmoittaa asiamies (2 kappale). Osoitteen tai asiamiehen ilmoittaminen on tarpeen ensinnäkin sitä varten, että täytäntönpantomääräystä koskevasta päätöksestä voidaan ilmoittaa hakijalle. Se on tarpeen myös muutoksenhakumenettelyssä. Kun muutoksenhakemuksen johdosta täytäntönpanon hakijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, menettely saattaisi tarpeettomasti pitkittyä, jollei hakija olisi helposti tavoitettavissa.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 10 päivältä kesäkuuta 1986 asiassa 198/85, *Caron/R.F.A.*) Brysselin yleissopimuksen 33 artiklan 2 kappaleen mukainen ilmoitus osoitteesta oikeudenkäyntiä koskevia tiedoksiantoja varten tulee täyttää täytäntönpantavaltion laissa säädetyllä tavalla. Jos asianomaisessa laissa ei ole säännöstä siitä, milloin tämä on tehtävä, se tulee tehdä viimeistään samana päivänä, kun täytäntönpantoon oikeuttava ratkaisu annetaan tiedoksi.

Saman tuomion mukaan seuraukset kotipaikan valintaa koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta määräytyvät täytäntönpantavaltion lain mukaisesti. Tällöin on kuitenkin edellytyksenä, etteivät täytäntönpantavaltion lain säännökset ole ristiriidassa yleissopimuksen tavoitteiden kanssa, esimerkiksi siten, että täytäntönpantomääräyksen pätevyys asetetaan kyseenalaiseksi, taikka että vastapuolen oikeuksia loukataan.

34 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 34 artikla.

Artiklan 1 kappaleen mukaan se tuomioistuin, jolta täytäntönpantomääräystä on haettu, on velvollinen ratkaisemaan asian joutuisasti. Määräyksestä käy myös ilmi, ettei vastapuolelle saa varata tilaisuutta tulla kuulluksi täytäntönpantohakemuksen johdosta.

Täytäntönpantomääräyksen epäämisperusteet mainitaan tyhjentävästi artiklan 2 kappaleessa. Ne ovat samat kuin tunnustamisen epäämisperusteet.

Ulkomaista tuomiota ei asiaratkaisun osalta myöskään tässä vaiheessa saa ottaa uudelleen tutkittavaksi. Tätä tarkoittava 3 kappaleen määräys vastaa tunnustamista koskevaa 29 artiklan määräystä. Täytäntönpantavaltion tuomioistuimella ei siten esimerkiksi ole valtaa ottaa tutkittavaksi mahdollisia uusia liitännäisvaatimuksia eikä se myöskään voi miltään osin muuttaa ulkomaista tuomiota. Se voi ainoastaan joko antaa tuomiolle täytäntönpantomääräyksen tai olla antamatta sitä. Kuten jäljem-

pänä 42 artiklasta ilmenee, täytäntöönpanomääräys voidaan kuitenkin antaa myös osittaisena.

35 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 35 artikla.

Artiklassa määrätään sen tuomioistuimen, jolta täytäntöönpanoa pyydetään, asianomaisen virkamiehen velvollisuudesta ilmoittaa viivytyksettä tuomioistuimen ratkaisusta hakijalle. Ilmoitus on tehtävä täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti.

36 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 36 artikla.

Artikla sisältää määräyksiä muutoksenhaku-oikeudesta täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen sekä muutoksenhaun määräajasta.

Artiklan *1 kappale* koskee sekä sellaisia vastapuolia, joilla on kotipaikka siinä valtiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, että niitä vastapuolia, joilla on kotipaikka sopimusvaltioiden ulkopuolella. Jos vastapuolella on kotipaikka siinä valtiossa, jonka tuomioistuin on antanut täytäntöönpanomääräyksen, hänellä on oikeus hakea muutosta kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on annettu hänelle tiedoksi. Tiedoksiantomenettely samoin kuin milloin tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen ja määräajan kulumisen tarkempi alkamishetki määräytyy yksinomaan täytäntöönpanovaltion sisäisen lain mukaisesti. Jos taas vastapuolella ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa, määräaika alkaa kulua siitä päivästä, jolloin tiedoksianto on suoritettu tai se on katsottava suoritetuksi täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti. Tämä määräaika, joka on yksi kuukausi, on pidennettävissä etäisyyden perusteella, jos täytäntöönpanovaltion laki sen sallii.

Artiklan *2 kappale* koskee tilannetta, jossa vastapuolella on kotipaikka muussa sopimusvaltiossa kuin täytäntöönpanovaltiossa. Tällöin aika muutoksen hakemiselle on kaksi kuukautta siitä päivästä, jolloin päätös on annettu tiedoksi. Määräyksen mukaan päätös on annettava tiedoksi vastapuolelle henkilökohtaisesti tai hänen asunnossaan. Tämä määräaika ei ole pidennettävissä etäisyyden perusteella.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 2 päivältä heinäkuuta 1985 asiassa 148/84, *Deutsche Genossenschaftsbank/Brasserie du Pêcheur*) kolmansilla tahoilla ei ole oikeutta hakea muutosta täytäntöönpanomääräykseen. Heillä ei ole tällaista oikeutta siinäkään tapauksessa, että

heillä täytäntöönpanovaltion sisäisen lain mukaan olisi tällainen oikeus.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 4 päivältä helmikuuta 1988 asiassa 145/86, *Hoffman/Krieg*) Brysselin yleissopimuksen vastavaa artiklaa on tulkittava siten, että osapuoli, joka ei ole hakenut muutosta täytäntöönpanomääräykseen, ei voi myöhemmin tuomiota täytäntöönpanontaessa vedota sellaiseen pätevään perusteeseen, jota hän olisi voinut käyttää muutoksenhaussa mainittuun päätökseen. Tätä sääntöä on noudatettava viran puolesta. Sääntö ei kuitenkaan tule sovellettavaksi silloin, kun siitä seuraisi, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä kotimaisen, yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävässä asiassa annetun tuomion vaikutukset riippuvaiseksi sen tunnustamisesta siinä vieraassa valtiossa, jossa annetun tuomion täytäntöönpanosta on kysymys.

Kyseessä olevassa tapauksessa Saksassa annettu elatusaputuomion täytäntöönpano oli aloitettu Alankomaissa. Aviomies, joka oli tuomiossa määrätty maksamaan vaimolleen elatusapua avioliiton aikana, oli vastustanut täytäntöönpanoa sillä perusteella, että puoliso oli tuomittu Alankomaissa avioeroon. Mies ei sitä vastoin ollut aikaisemmin vastustanut samaa elatusaputuomiota koskevaa täytäntöönpanomääräystä. Avioerotuomion tunnustamista taas ei ollut haettu Saksassa. Tapausta on selostettu edellä myös 26, 27 ja 31 artiklan kohdalla.

37 artikla. Artikla on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 37 artikla, paitsi että tuomioistuinta koskeviin luetteloihin sisältyvät luonnollisesti myös EFTA-valtioiden tuomioistuint.

Artikla sisältää määräyksiä muutoksenhausta päätökseen, jolla täytäntöönpanomääräys on annettu. Siitä ilmenee, että muutoksenhakumenettelyssä on kuultava myös muutoksenhakijan vastapuolta. Tätä tarkoittavat artiklan johdanto-osan sanat ”kontradiktorisessa menettelyssä”. Artiklan *1 kappaleessa* luetellaan ne sopimusvaltioiden tuomioistuint, joilta se, jota vastaan täytäntöönpanomääräys on annettu, voi hakea muutosta. Artiklan *2 kappale* sisältää määräyksen muutoksenhausta *1 kappaleessa* mainitun tuomioistuimen päätökseen.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 7 päivältä marraskuuta 1984 asiassa 258/83, *Brennero/Wendel*) Brysselin yleissopimuksen 37 artiklan *2 kappaleessa* tarkoitettut kassaatiovali-

tus ja Saksan oikeuden *Rechtsbeschwerde* ovat käytettävissä ainoastaan haettaessa muutosta muutoksenhaun johdosta annettuun päätökseen. Määräystä ei siis voi tulkita laajentavasti siten, että esimerkiksi tuomioistuimen väliaikaismääräyksiin voisi hakea muutosta näillä muutoksenhakuineilla.

38 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava artikla.

Artiklan 1 kappaleen mukaan tuomioistuin, jolta on haettu muutosta päätökseen, jolla täytäntöönpanomääräys on annettu, voi eräissä tapauksissa keskeyttää muutoksenhakuasian käsittelyn. Velvollisuutta keskeyttämiseen tuomioistuimella ei siis ole. Keskeyttäminen on mahdollinen, jos tuomioon on tuomiovaltiossa haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakuinein. Lisäksi se on mahdollinen silloin, kun edellä tarkoitettunlaista muutoksenhakemusta ei ole tehty, mutta muutoksenhaun määräaika ei vielä ole kulunut loppuun. Jälkimmäisen tilanteen varalta täytäntöönpanovaltion muutoksenhakutuomioistuimella on valta määrätä, missä ajassa muutosta on haettava.

Artiklan 2 kappale sisältää erityisen määräyksen Irlannin ja Yhdistyneen Kuningaskunnan osalta. Määräys on katsottu tarpeelliseksi siitä syystä, että näissä valtioissa ei tunneta jakoa varsinaisten ja ylimääräisten muutoksenhakuineiden välillä. Määräyksen nojalla muissa sopimusvaltioissa voidaan jokaista Irlannissa tai Yhdistyneessä Kuningaskunnassa käytettävissä olevaa muutoksenhakuineoa pitää 1 kappaleessa tarkoitettuna varsinaisena muutoksenhakuineona.

Tuomioistuimella on 3 kappaleen mukaan myös valta täytäntöönpanomääräystä antaessaan määrätä täytäntöönpanon edellytykseksi, että hakija asettaa vakuuden. Vakuuden asettamista koskeva määräys tulee kysymykseen ainoastaan sellaisessa tilanteessa, jossa vastapuoli on hakenut muutosta päätökseen, jolla täytäntöönpanomääräys on annettu. EY-tuomioistuin on tuomiossaan 27 päivältä marraskuuta 1984 asiassa 258/83, *Brennero/Wendel*, lisäksi katsonut, että tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanon edellytykseksi vakuuden asettamisen ainoastaan muutoksenhakemuksen johdosta antamassaan päätöksessä.

EY-tuomioistuimen tuomiota asiassa *Diamond/Riva*, jossa on tulkittu varsinaisen muutoksenhaun käsitettä myös tämän artiklan osalta, on selostettu edellä 30 artiklan kohdalla.

39 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 39 artikla.

Artiklan (1 ja 2 kappale) mukaan ensi asteen tuomioistuimen antama täytäntöönpanomääräys oikeuttaa sellaisenaan kohdistamaan velallisen omaisuuteen turvaamistoimenpiteitä. Ne määräytyvät täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti. Toisaalta mihinkään muihin kuin turvaamistoimenpiteisiin ei saa ryhtyä, ellei aika muutoksen hakemiselle ensi asteen päätökseen ole kulunut loppuun tai ennen kuin muutoksenhakutuomioistuin on antanut asiassa päätöksen.

Esimerkiksi jos vastapuoli on hakenut muutosta ensi asteen tuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla täytäntöönpanomääräys on annettu, artiklan määräyksestä seuraa, että varsinaiseen täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä heti, kun muutoksenhakutuomioistuin on antanut täytäntöönpanomääräyksen. Täytäntöönpanoon voidaan siis ryhtyä siitä huolimatta, että myös tähän päätökseen on mahdollista hakea muutosta. Täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä sellaisessakin tapauksessa, että alkupe räiseen tuomioon olisi vielä mahdollista hakea muutosta tuomiovaltiossa. Tällaisessa tapauksessa saattaa olla perusteltua asettaa 38 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu vakuus täytäntöönpanon edellytykseksi.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 3 päivältä lokakuuta 1985 asiassa 119/84, *Capelloni & Aquilini/Pelkmans*) osapuoli, joka on saanut hyväkseen täytäntöönpanomääräyksen, voi 39 artiklassa mainitun ajan kuluessa suoraan ilman erillistä lupaa saada velallisen omaisuuden kohdistetuiksi turvaamistoimenpiteitä. Turvaamistoimenpiteitä voi jatkaa siihen saakka, kun 36 artiklassa muutoksenhauille määrätty aika on kulunut loppuun ja, jos muutosta on haettu, kun päätös muutoksenhakemuksen johdosta on annettu.

Saman tuomion mukaan osapuolen, jonka hakenuksesta on pantu täytäntöön 39 artiklassa tarkoitettuja turvaamistoimenpiteitä, ei tarvitse enää hakea näille toimenpiteille vahvistavaa tuomiota, vaikka tätä vaadittaisiin täytäntöönpanovaltion sisäisessä laissa.

40 artikla. Artiklan 1 kappale on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava sopimuskohta, paitsi että tuomioistuinten luetteloon on EY-valtioiden tuomioistuinten lisäksi sisällytetty luonnollisesti myös EFTA-valtioiden tuomioistuimet. Artiklan 2

kappale on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava kappale.

Artikla sisältää määräyksiä muutoksenhausta silloin, kun täytäntöönpanomääräys on ensi asteessa evätty. Artiklan 1 kappaleessa luetellaan ne tuomioistuimet, joilta täytäntöönpanon hakija voi hakea muutosta.

Toisin kuin 36 artikla, tämä artikla ei sisällä määräystä siitä ajasta, jonka kuluessa muutosta on haettava. Aika määräytyy täytäntöönpanovaltion sisäisen lain mukaisesti. Täytäntöönpanovaltiolla on myös mahdollisuus säätää lailla tällaista tilannetta varten erityinen määräaika.

Artiklan 2 kappale sisältää määräyksen vastapuolen kuulemisesta muutoksenhaun johdosta. Sen mukaan tuomioistuin on velvollinen varaamaan vastapuolelle tilaisuuden tulla kuuluksi. Tämä velvollisuus ulottuu niihinkin tapauksiin, joissa vastapuolella ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa. EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimusta koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 12 päivältä heinäkuuta 1984 asiassa 178/83, P./K.) velvollisuus on olemassa siinäkin tapauksessa, että hakemus olisi ensimmäisen asteen tuomioistuimessa hylätty pelkäämään siitä syystä, ettei hakija ollut toimittanut tarvittavia asiakirjoja oikeassa ajassa, ja vaikka täytäntöönpanomääräystä haetaan valtiossa, jossa vastapuoli ei asu. Tuomion perustelujen mukaan yleissopimus edellyttää menettelyltä muutoksenhakuasteessa ehdottomasti, että kummallekin asianosaiselle annetaan tilaisuus tulla kuulluksi. Tästä säännöstä ei voida poiketa sillä perusteella, että hakemus on ensi asteessa hylätty pelkäämään menettelyyn liittyvin perustein.

Tilaisuuden varaaminen tapahtuu täytäntöönpanovaltion laissa säädetyllä tavalla. Jos vastapuoli jää pois, tuomioistuimen on sovellettava 20 artiklan 2 ja 3 kappaleen määräyksiä ja varmistauduttava, että vastapuoli on kutsuttu niin hyvissä ajoin, että hänellä on ollut mahdollisuus valmistautua vastaamaan. Näitä määräyksiä on sovellettava siinäkin tapauksessa, ettei vastapuolella ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa.

41 artikla. Artikla on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 41 artikla, paitsi että artikla sisältää määräyksiä muutoksenhausta paitsi EY-valtioissa myös EFTA-valtioissa.

Artiklassa määrätään muutoksenhausta 40 artiklassa tarkoitettuun päätökseen. Menettely

muutosta haettaessa samoin kuin aika, jonka kuluessa muutosta on haettava, määräytyy asianomaisen valtion sisäisen lain mukaisesti. Valtio voi, samoin kuin 40 artiklan osalta, säätää muutoksenhakua varten erityisen määräajan.

42 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 42 artikla.

Täytäntöönpanomääräys on artiklan mukaan mahdollista antaa osittain. Tällainen päätös edellyttää, että ulkomaisessa tuomiossa on lausuttu eri vaatimuksista siten, että osittainen täytäntöönpano on mahdollinen. Täytäntöönpanomääräyksen antaminen osittain ei siis tarkoita sitä, että sen antava tuomioistuin voisi osaksikaan muuttaa täytäntöönpanotavaksi pyydettyä tuomiota, esimerkiksi määräämällä harkintansa mukaan täytäntöönpanokelpoiseksi tuomiossa maksettavaksi määrättyä summaa pienemmän rahamäärän.

Osittainen täytäntöönpanomääräys annetaan 1 kappaleen mukaan silloin, kun ulkomaisella tuomiolla on ratkaistu useampia vaatimuksia ja täytäntöönpanoa ei voida sallia kaikkien vaatimusten osalta. Tällainen tilanne on käsillä ensinnäkin silloin, kun tuomion eri osat kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan mutta täytäntöönpanomääräykselle asetettavat edellytykset täyttyvät vain eräiden vaatimusten osalta. Toiseksi osittainen täytäntöönpanomääräys voi tulla kysymykseen silloin, kun samaan tuomioon sisältyy sekä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia että siihen kuulumattomia osia. Jos esimerkiksi on kyse tuomiosta, joka sisältää lapsen huoltoa koskevan ratkaisun lisäksi elatusapua koskevan määräyksen, täytäntöönpanomääräys annetaan tämän yleissopimuksen nojalla tuomion sille osalle, joka koskee elatusapua. Lapsen huoltoa koskevilta osin tuomion mahdollinen täytäntöönpano ja siinä noudatettava menettely määräytyy sisäisen lainsäädännön tai muun kansainvälisen sopimuksen mukaan.

Osittainen täytäntöönpanomääräys voi luonnollisesti tulla kysymykseen myös hakijan nimellisestä pyynnöstä (2 kappale).

43 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 43 artikla.

Uhkasakkoa koskevan tuomion täytäntöönpano toisessa valtiossa on artiklan mukaan mahdollinen ainoastaan siinä tapauksessa, että alkuperäisessä tuomiossa on lopullisesti vahvistettu uhkasakon rahamäärä. Määräyksen tarkoituksena on niiden vaikeuksien välttäminen

täytäntöönpanovaiheessa, jotka johtuvat eri maissa noudatettavista erilaisista uhkasakon määräytymistavoista. Eräissä sopimusvaltioissa uhkasakon rahamäärä määräytyy esimerkiksi siten, että se kasvaa tietyllä määrällä jokaiselta päivältä, jolta se velvollisuus, jonka tehosteeksi uhkasakko on asetettu, on laiminlyöty. Ellei tuomiovaltion tuomioistuimissa ole vahvistanut tällaisen uhkasakon lopullista rahamäärää, ei tuomiota panna yleissopimuksen nojalla täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa.

44 artikla. Artikla on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 44 artikla, paitsi että Luganon yleissopimuksen 2 kappale koskee, toisin kuin Brysselin yleissopimuksen 2 kappale, Tanskan lisäksi myös Islantia.

Artikla sisältää määräyksen täytäntöönpanon hakijan oikeudesta maksuttomaan oikeudenkäyntiin täytäntöönpanohakemuksen käsittelyä koskevassa menettelyssä. Määräys ei kuitenkaan tule sovellettavaksi muutoksenhakumenettelyssä, vaan ainoastaan yleissopimuksen 32—35 artiklassa tarkoitetussa menettelyssä.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan hakijalle on myönnettävä kokonaan maksuton oikeudenkäynti ja vapautus kulujen ja maksujen suorittamisesta niin laajalti kuin mahdollista, jos hänelle on tuomiovaltiossa myönnetty joko kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti. Tämä tarkoittaa ensinnäkin, että jos hakijalla on tuomiovaltiossa ollut maksuton oikeudenkäynti, häneltä ei saa täytäntöönpanovaltiossa vaatia minkäänlaista selvitystä esimerkiksi hänen tuloistaan ja varallisuudestaan. Lisäksi tämä tarkoittaa, että hakijalla on oikeus täytäntöönpanovaltiossa kokonaan maksuttomaan oikeudenkäyntiin, vaikka hän olisi tuomiovaltiossa saanut hyväkseen tämän etuuden vain osittain. Kappaleen viimeisestä virkkeestä käy ilmi, että se, minkä maksujen korvausvelvollisuudesta maksuttoman oikeudenkäynnin saanut vapautuu, määräytyy täytäntöönpanovaltion lain mukaan.

Artiklan *2 kappaleessa* on erityismääräys Islannin ja Tanskan osalta. Näissä valtioissa elatusapuasioita käsittelevät hallintoviranomaiset maksuttomassa menettelyssä. Jotta Islannissa tai Tanskassa elatusapupäätöksen hyväkseen saanut voisi muussa täytäntöönpanovaltiossa saada hyväkseen mahdollisesti tarvitsemansa maksuttoman oikeudenkäynnin, hänen tulee esittää sopimuskohdassa tarkoitettu asianomaisen tuomiovaltion oikeusministeriön todistus.

45 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 45 artikla.

Artiklan mukaan asianosaiselta, joka hakee sopimusvaltiossa annetun tuomion täytäntöönpanoa toisessa sopimusvaltiossa, ei saa vaatia vakuutta tai siihen rinnastettavaa suoritusta sillä perusteella, että hänellä ei ole täytäntöönpanovaltion kansalaisuutta taikka kotipaikkaa tai oleskelupaikkaa tuossa valtiossa. Vastavantaan määräys sisältyy Haagissa 25 päivänä lokakuuta 1980 tehtyyn kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamista koskevaan yleissopimukseen (SopS 47/88).

Määräyksellä pyritään siihen, ettei valtio saa asettaa täytäntöönpanomääräyksen antamista koskevassa menettelyssä ketään omia kansalaisiaan tai asukkaitaan huonompaan asemaan. Määräyksessä esitetty kielto ei sovellu, kun täytäntöönpanoa haetaan tuomiovaltiossa. Kiellettyä ei ole myöskään esimerkiksi vakuuden vaatiminen muulla kuin artiklassa mainitulla perusteella.

3 jakso. Yhteiset määräykset

46 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 46 artikla.

Artiklassa luetellaan ne asiakirjat, jotka on esitettävä haettaessa tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa. Artiklan *1 kohdan* mukaan tuomiosta on annettava sellainen jäljennös, jonka perusteella asiakirjan alkuperäisyys (*authenticité*) voidaan todeta. Artiklan sanamuodon mukaan jäljennöksen tulee täyttää ”välttämättömät vaatimukset sen alkuperäisyyden toteamiseksi”.

Artiklan *2 kohta* koskee asiakirjoja, jotka on esitettävä silloin, kun tuomio on annettu poisjäänyttä asianosaista vastaan. Tällöin hakijan tulee esittää sellaisia asiakirjoja, joista käy ilmi, että pois jääneelle vastaajalle on asianmukaisesti ja riittävän hyvissä ajoin annettu tiedoksi haastehakemus tai muu vastaava asiakirja. Asia-irtojen esittäminen on välttämätöntä sen vuoksi, että tuomion tunnustaminen on 27 artiklan 2 kohdan mukaan evättävä, jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa.

47 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 47 artikla.

Artiklan *1 kohdassa* määrätään täytäntöön-

panomääräystä haettaessa esitettävästä selvityksestä. Sen mukaan asianosaisen, joka pyytää täytäntöönpanoa, on annettava asiakirjat, joista ilmenee, että tuomio on täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltion lain mukaan ja että se on annettu tiedoksi vastapuolelle. Tuomion tiedoksiantoa koskeva vaatimus johtuu siitä, että on katsottu asianmukaiseksi, että vastapuolella on täytäntöönpanomääräystä haettaessa tieto tuomiosta ja näin ollen myös mahdollisuus täyttää velvoitteensa vapaaehtoisesti. Eräiden valtioiden, kuten esimerkiksi Tanskan, sisäisenkin lainsäädännön mukaan täytäntöönpanon edellytyksenä on, että tuomio on annettu vastapuolelle tiedoksi.

Artiklan 2 kohdassa määrätään tarvittavasta selvityksestä maksuttoman oikeudenkäynnin saamiseksi täytäntöönpanovaltiossa silloin, kun täytäntöönpanomääräyksen hakijalla on tuomiovaltiossa ollut kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti. Kuten 44 artiklan kohdalla on selostettu, täytäntöönpanon hakijalla on nimittäin oikeus saada maksuton oikeudenkäynti, jos hänelle on tuomiovaltiossa myönnetty kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti.

48 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 48 artikla.

Artikla sisältää määräyksiä sen varalta, ettei 46 artiklan 2 kohdassa tai 47 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja ole esitetty. Sen 1 kappaleessa määrätään ensinnäkin tuomioistuimen mahdollisuudesta myöntää lykkäystä ja asettaa määräaika tarkoitettujen asiakirjojen esittämistä varten. Lisäksi määrätään, että tuomioistuin voi hyväksyä näiden asiakirjojen asemesta muita asiaa selvittäviä asiakirjoja tai myös vapauttaa asiakirjojen antamisvelvollisuudesta, jos asia on ilman niitäkin selvitetty.

Artiklan 2 kappaleeseen sisältyy määräys tarvittavista käännöksistä. Sen mukaan asiakirjoista on annettava käännös, jos tuomioistuin niin vaatii. Tällöinkin riittää, että käännös on sellaisen henkilön oikeaksi todistama, joka jonkin sopimusvaltion lain mukaan voi tällaisia todistuksia antaa. Merkitystä ei siis ole sillä, minkä sopimusvaltion lain mukaan henkilöllä on tällainen oikeus.

49 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 49 artikla.

Artiklassa määrätään nimenomaisesti, ettei tuomioistuin saa vaatia edellä 46 ja 47 artiklassa ja 48 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettujen

asiakirjojen eikä mahdollisen asianajovaltakirjan laillistamista tai muuta vastaavaa muodollisuutta. Tuomioistuin ei saa vaatia edes sellaista todistusta, jota tarkoitetaan Haagissa 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyssä ulkomaisten yleisten asiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 46/85).

IV OSASTO

VIRALLISET ASIAKIRJAT JA TUOMIOISTUIMESSA TEHTY SOVINTO

50 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 50 artikla.

Virallisilla asiakirjoilla tarkoitetaan eräissä Manner-Euroopan maissa tunnettuja siviili- tai kauppa oikeudellista asiaa koskevia asiakirjoja, jotka ovat täytäntöön pantavissa ilman tuomiota tai päätöstä. Virallisilta asiakirjoilta edellytetään ensinnäkin, että niiden alkuperäisyyden on vahvistanut viranomainen. Lisäksi edellytetään, että tämän vahvistamisen tulee koskea myös asiakirjan sisältöä eikä yksinomaan esimerkiksi allekirjoituksia. Lopuksi edellytetään, että asiakirjan tulee olla täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on laadittu. Tässä yleissopimuksessa edellytetään luonnollisesti vielä, että asiakirja koskee asiaa, joka kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Niissä valtioissa, joissa on olemassa erityinen notaarilaitos, notaari voi yleensä vahvistaa tietyntylaisia täytäntöönpanokelpoisia asiakirjoja. Esimerkiksi Tanskan oikeuden tuntema tuomioistuimen ulkopuolella tehty yksityisoikeudellista vaatimusta koskeva sovinto (*udenretlig forlig*), joka on täytäntöön pantavissa suoraan Tanskan lain mukaan, ei ole artiklassa tarkoitettu virallinen asiakirja. Vekseli tai shekki ei myöskään ole tällainen asiakirja siinäkään tapauksessa, että se, kuten esimerkiksi Tanskan lain mukaan, olisi täytäntöönpanokelpoinen ilman erityistä tuomiota tai päätöstä.

Suomen lainsäädäntö ei tunne artiklassa tarkoitettuja virallisia asiakirjoja. Virallisia asiakirjoja täällä muistuttavat sellaiset lapsen elatusapua koskevat sopimukset, jotka sosiaalilautakunta vahvistaa. On kuitenkin epäselvää, voidaanko tällaisia sosiaalilautakunnan vahvistamia sopimuksia pitää yleissopimuksessa tarkoitettuina virallisina asiakirjoina.

Artiklan 1 *kappaleen* mukaan sopimusvaltiossa laaditut viralliset asiakirjat, jotka ovat siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoisia, on toisessa sopimusvaltiossa III osaston 2 jaksossa tarkoitettussa menettelyssä julistettava täytäntöönpanokelpoisiksi. Ainoa peruste täytäntöönpanomääräyksen epäämiseksi on se, että täytäntöönpano olisi vastoin täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksen perusteita.

Toimivalta ja määrämuodot asiakirjan laatimiseksi määräytyvät sen valtion lain mukaan, jossa asiakirja laaditaan. Artiklan 2 *kappaleen* mukaan asiakirjan on sen alkuperäisyyden toteamiseksi täytettävä sen valtion lain mukaiset vaatimukset, jossa asiakirja on laadittu. Lisäksi menettelyssä täytäntöönpanomääräyksen saamiseksi noudatetaan artiklan 3 *kappaleen* mukaan soveltuvin osin III osaston 3 jakson määräyksiä. Tämä tarkoittaa muun ohella sitä, ettei täytäntöönpanovaltiossa voida vaatia asiakirjojen laillistamista tai muun vastaavan muodollisuuden täyttämistä.

51 *artikla*. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 51 artikla.

Artiklan mukaan sopimusvaltion tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikana tehty sovinto, joka on täytäntöönpanokelpoinen sanotussa valtiossa, on täytäntöönpantavissa samoin edellytyksin kuin viralliset asiakirjat. Eräissä sopimusvaltioissa, kuten esimerkiksi Saksassa ja Alankomaissa, tuomioistuimen edessä tehdyt sovinnot ovat ilman erityistä vahvistamista suoraan täytäntöönpanokelpoisia. Suomessa tilanne on toinen. Suomen oikeuden mukaan täytäntöönpanon edellytyksenä on, että sovinto on oikeuden vahvistama. Tämä vahvistaminen ei kuitenkaan tapahdu tuomiolla.

V OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

52 *artikla*. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 52 artikla.

Yleissopimus ei sisällä määräyksiä siitä, missä asianosaisella katsotaan olevan kotipaikka. Myöskään itse kotipaikan käsitettä ei määritellä yleissopimuksessa. Tämä artikla samoin kuin seuraava 53 artikla sisältävätkin määräyksiä siitä, mitä lakia on sovellettava, kun on ratkaistava, missä asianosaisella on katsottava

olevan kotipaikka. Kotipaikan käsitettä Suomen oikeuden kannalta on selostettu lyhyesti 2 artiklan kohdalla.

Artikla koskee ensinnäkin tilannetta, jossa tuomioistuimen on ratkaistava, onko henkilöllä kotipaikka tuomioistuinvaltiossa. Toiseksi se koskee tilannetta, jossa tuomioistuimen on ratkaistava, onko henkilöllä kotipaikka muussa sopimusvaltiossa. Sitä vastoin artikla ei sisällä määräyksiä siitä, onko henkilöllä katsottava olevan kotipaikka kolmannessa valtiossa. Määräykset koskevat sekä vastaajan että kantajan kotipaikkaa. Käytännössä määräykset tulevat useimmiten sovellettaviksi silloin, kun kysymys vastaajan kotipaikasta on riittävä.

Artiklan 1 *kappaleen* mukaan sopimusvaltion tuomioistuimen on sovellettava omaa lakiaan ratkaistessaan, onko asianosaisella kotipaikka siinä valtiossa. Tällöin noudatetaan tuomioistuinvaltion sisäistä lakia. Jos esimerkiksi on epäselvää, onko Suomessa sijaitsevaan tuomioistuimeen haastetulla vastaajalla kotipaikka Suomessa vai Belgiassa, tuomioistuimen tulee soveltaa ainoastaan Suomen lakia. Jos vastaajalla Suomen lain mukaan on kotipaikka täällä, ei tuomioistuimen tarvitse ottaa huomioon minkään muun maan lakia. Jos vastaaja on lisäksi haastettu Belgian tuomioistuimeen sillä perusteella, että hänellä Belgian lain mukaan on kotipaikka Belgiassa, kysymys siitä, mikä tuomioistuin saa tutkia asian, ratkeaa yleissopimuksen vireilläolovaikutusta koskevien määräysten (21 artikla) mukaan.

Niiden tapausten varalta, ettei asianosaisella ole kotipaikkaa tuomioistuinvaltiossa, on määräys artiklan 2 *kappaleessa*. Sen mukaan tuomioistuimen tulee ratkaistessaan, onko asianosaisella kotipaikka jossakin muussa sopimusvaltiossa, soveltaa tuon valtion lakia. Jos esimerkiksi Suomen tuomioistuimeen haastettu vastaaja esittää väitteen, että hänellä on kotipaikka Belgiassa, vaikka se kantajan mukaan on muussa kuin sopimusvaltiossa, tuomioistuimen tulee Belgian lakia soveltamalla ratkaista, onko vastaajalla kotipaikka Belgiassa.

Eräissä valtioissa kotipaikka on voitu määrittellä eri tavalla toisaalta aineellisoikeudellisessa lainsäädännössä ja toisaalta menettelyä koskevassa lainsäädännössä. Tällaisissa tapauksissa yleissopimus edellyttäne sovellettavaksi niitä kotipaikkasäännöksiä, jotka sisältävät menettelyä koskevaan lainsäädäntöön.

Artiklassa ei lausuta, minkä säännösten mukaan kotipaikka määräytyy silloin, kun asian-

osaisella ei ole kotipaikkaa minkään sopimusvaltion alueella. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin soveltaa oman valtiossa kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä.

53 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava artikla.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan kotipaikalla tarkoitetaan myös yhtiön ja oikeushenkilön kotipaikkaa. Se, missä yhtiöllä tai oikeushenkilöllä on kotipaikka, määräytyy kuitenkin tuomioistuinvaltion kansainvälisen yksityisoikeuden säännösten mukaisesti.

Artiklassa mainitaan erikseen yhtiö ja oikeushenkilö. Tämä johtuu siitä, että pelkästään oikeushenkilön mainitseminen olisi merkinnyt eräiden yhtiöiden jäämistä artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. Esimerkiksi Saksan lain mukaista avointa yhtiötä ei pidetä oikeushenkilönä.

Yhtiön tai oikeushenkilön kotipaikka voi määräytyä eri valtioiden lainsäädännöissä eri perusteiden mukaan. Eräissä valtioissa, kuten esimerkiksi Suomessa ja Ruotsissa, on vakiintuneesti pidetty ratkaisevana sitä kotipaikkaa, joka on määrätty yhtiön tai oikeushenkilön säännöissä. Toisissa valtioissa, esimerkiksi Tanskassa, yhtiön tai oikeushenkilön kotipaikkana pidetään sitä paikkakuntaa, missä yhtiön pääkonttori sijaitsee. Näissäkin valtioissa oletetaan yleensä, kunnes muuta näytetään, että yhtiöllä tai oikeushenkilöllä on kotipaikka sillä paikkakunnalla, joka sen säännöissä on mainittu kotipaikkakunnaksi.

Trustin päähallinnon osalta artiklan *2 kappale* sisältää erityismääräyksen. Sääntö on kuitenkin sama kuin yhtiöiden ja oikeushenkilöiden osalta.

VI OSASTO

SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET

54 artikla. Artikla vastaa asiallisesti Brysselin yleissopimuksen 54 artiklaa.

Täytäntöönpanoa koskevia yleissopimuksia ei yleensä sovelleta taannehtivasti. Sama pääsääntö on omaksuttu myös tässä yleissopimuksessa.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan yleissopimusta sovelletaan vain sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, tai virallisiin asiakirjoi-

hin, jotka on laadittu, sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan tuomiovaltiossa. Kun on kysymys tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta, vaaditaan lisäksi, että tuomio on annettu tai asiakirja on laadittu sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan myös täytäntöönpanovaltiossa.

Artiklan *2 kappale* sisältää poikkeuksen 1 kappaleessa mainittuun pääsääntöön. Sen mukaan yleissopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia III osaston määräyksiä sovelletaan silloinkin, kun on kyse ennen yleissopimuksen voimaantuloa vireille pannuista asioista, kunhan tuomio on annettu sen voimaantulon jälkeen. Edellytyksenä on kuitenkin tässä tapauksessa, että sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat yleissopimuksen II osaston määräyksiä tai asianomaisten valtioiden välillä voimassa olleen muun kahden- tai monenvälisen sopimuksen määräyksiä. Täytäntöönpanovaltion tuomioistuimella on siten valta tutkia tuomiovaltion tuomioistuimen toimivalta olennaisesti laajemmin kuin silloin, kun kante, jonka johdosta tuomio on annettu, on pantu vireille yleissopimuksen voimaantulon jälkeen. Tämä johtuu siitä, ettei vastaajalla ole ennen yleissopimuksen voimaantuloa tapahtuneessa oikeudenkäynnissä ollut yleissopimuksen turvaamaa mahdollisuutta kiistää tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa.

Yleissopimuksen voimaantulolla ei ole minäkäänlaista vaikutusta oikeudenkäyntiin, joka on pantu vireille ennen yleissopimuksen voimaantuloa. Jos esimerkiksi Suomen tuomioistuimessa on nostettu kante sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, sillä perusteella, että hänellä on omaisuutta Suomessa (oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momentin toinen virke), tuomioistuin ei saa yleissopimuksen 3 artiklaan nojautuen vastaajan väitteen johdosta jättää asiaa tutkimatta.

Artiklan *3 kappale* sisältää erityismääräyksen Irlannin ja Yhdistyneen Kuningaskunnan tuomioistuinten toimivallasta sopimusta koskevissa riidoissa. Näissä valtioissa on sääntönä, että sovellettavan lain valitseminen tarkoittaa samalla myös tuomioistuimen valitsemista. Tämän vuoksi määrätään, että ennen yleissopimuksen voimaantuloa kirjallisesti tehty sopimus näiden valtioiden lain soveltamisesta sopimukseen oikeuttaa asianomaisen valtion tuomioistuimen tutkimaan asian myös yleissopimuksen voimaantulon jälkeen.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen 17 ja 54 artiklaa koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 13 päivältä marraskuuta 1979 asiassa 25/79, *Sanicentral/Collin*) oikeuspaikkasopimus on yleissopimuksen voimaantulon jälkeän vireille pannuissa oikeudenkäynneissä pätevä silloinkin, kun se on sisältynyt lausekkeena ennen yleissopimuksen voimaantuloa tehtyyn sopimukseen, vaikka oikeuspaikkasopimusta ei siihen sovellettavan valtion sisäisen lain mukaan voitu pätevästi tehdä. Tuomion perusteluissa todetaan muun ohella, että oikeuspaikkalausekkeen oikeudellinen merkitys tulee ajankohtaiseksi vasta silloin, kun riita-asia pannaan vireille.

54 a artikla. Artikla on lähes samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava artikla. Poikkeavuudet Lukanon yleissopimuksen ja Brysselin yleissopimuksen 54 a artiklan välillä johtuvat siitä, että kyse on eri yleissopimusten voimaantulosta. Lukanon yleissopimuksen 54 a artikla koskee EY-valtioista Tanskaa, Kreikkaa ja Irlantia sekä EFTA-maista Islantia, Norjaa, Ruotsia ja Suomea.

Artikla on otettu yleissopimukseen sen vuoksi, että toimivaltamääräykset muussa tapauksessa jäisivät liian puutteellisiksi niiden sopimusvaltioiden - kuten esimerkiksi Suomen - osalta, jotka eivät ole Brysselissä 10 päivänä toukokuuta 1952 tehdyn arrostiyleissopimuksen osapuolia.

Artiklan toimivaltaa koskevat määräykset vastaavat arrostiyleissopimukseen sisältyviä toimivaltamääräyksiä. Niitä sovelletaan siis niissä sopimusvaltioissa, jotka eivät ole liittyneet arrostiyleissopimukseen. Niin kuin yleisperusteluissa on mainittu, artikla on kuitenkin tarkoitettu vain väliaikaiseksi. Sen määräyksiä asianomainen valtio soveltaa vain kolmen vuoden ajan luettuna siitä, kun yleissopimus on tuon valtion osalta tullut voimaan.

Artiklassa mainituissa valtioissa sovelletaan merioikeudellisissa asioissa siis Lukanon yleissopimuksen tuomioistuimen toimivaltaa koskevien määräysten lisäksi tämän artiklan määräyksiä. Kuten artiklan *alkuosasta* ilmenee, arrostiyleissopimus tulee artiklan määräysten asemesta sovellettavaksi heti kun se on tullut voimaan kyseisen valtion osalta. Artiklassa mainituista valtioista Tanska on jo liittynyt arrostikonventionon. Koska artikla on tarkoitettu vain väliaikaiseksi, ei sitä selosteta tässä tarkemmin.

VII OSASTO

YLEISSOPIMUKSEN SUHDE BRYSSELIN YLEISSOPIMUKSEEN SEKÄ MUIHIN SOPIMUKSIIN

54 b artikla. Artiklassa määrätään Lukanon yleissopimuksen suhteesta Brysselin yleissopimukseen ja sitä on selostettu lähemmin yleisperusteluissa 2.7. jakson kohdalla.

55 artikla. Artikla koskee, samoin kuin Brysselin yleissopimuksen 55 artikla, yleissopimuksen korvaamia kansainvälisiä sopimuksia. Brysselin yleissopimuksen 55 artiklassa luetaan EY-valtioiden välisiä sopimuksia. Tässä artiklassa sitä vastoin luetaan sopimuksia, joissa osapuolena on yksi tai useampi EFTA-valtio.

Artiklassa luetaan ne kansainväliset sopimukset, jotka Lukanon yleissopimus korvaa siltä osin kuin tällaisiin sopimuksiin sisältyy Lukanon yleissopimuksen soveltamisalaa kuuluvia määräyksiä. Suomen osalta tällä tavoin korvautuva yleissopimus on ensinnäkin maaliskuun 16 päivänä 1932 Kööpenhaminassa allekirjoitettu vuoden 1932 pohjoismainen sopimus (SopS 9/33). Tämä sopimus on nykyisin voimassa ainoastaan Islannin ja muiden Pohjoismaiden välisissä suhteissa. Muita korvautuvia sopimuksia ovat lokakuun 11 päivänä 1977 Kööpenhaminassa allekirjoitettu vuoden 1977 pohjoismainen sopimus (SopS 56/77) sekä marraskuun 17 päivänä 1986 Wienissä allekirjoitettu Suomen ja Itävallan välinen sopimus yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 17/88).

Sopimusten korvautumista rajoittavat kuitenkin 54 artiklan 2 kappaleen ja 56 artiklan määräykset. Ensiksi mainittu rajoitus tarkoittaa sitä, että haettaessa sellaisessa asiassa, joka on pantu vireille ennen yleissopimuksen voimaantuloa, annetun tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa, tunnustaminen ja täytäntöönpano saattaa eräissä tapauksissa edellyttää, että toimivaltaa koskevat määräykset vastaavat korvattavaksi tulevan sopimuksen määräyksiä.

56 artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimuksen 56 artiklaa.

Artiklan *1 kappaleesta* käy ilmi, että 55 artiklassa luellut sopimukset korvautuvat vain sellaisten asioiden osalta, joihin Lukanon yleissopimusta sovelletaan. Tämä merkitsee,

että esimerkiksi edellä 55 artiklassa mainittu vuoden 1932 pohjoismainen sopimus jää voimaan Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisissä suhteissa tuossa yleissopimuksessa tarkoitettujen sovintolautakunnassa tehtyjen sovintojen täytäntöönpanon osalta.

Vuoden 1977 pohjoismainen sopimus jää eräiltä osin sovellettavaksi Pohjoismaiden välisissä suhteissa Islantia lukuunottamatta. Suomessa tuohon sopimukseen perustuvan pohjoismaisen tuomiolain nojalla hyväksytään esimerkiksi Norjan syyttäjäviranomaisen antama korvausvelvollisuutta koskeva määräys, jonka määrääksessä tarkoitettu henkilö on hyväksynyt. Tällainen määräys katsotaan tuomion veroiseksi. Lisäksi lakia sovelletaan täytäntöönpanoon, joka koskee esimerkiksi muun viranomaisen kuin tuomioistuimen edessä tehtyä yksityisoikeudellista vaatimusta koskevaa sovintoa, Tanskan oikeudenkäyntilain 478 §:n 1 kappaleen 4 kohdan mukaisesti tuomioistuimen ulkopuolella tehtyä sovintoa (*udenretlig forlig*), Tanskan lain mukaan ilman oikeudenkäyntiä täytäntöönpanon perusteeksi kelpaavaa velkakirjaa, vekseliä tai shekkiä, ja Norjan lain mukaan ilman oikeudenkäyntiä täytäntöönpanon perusteeksi kelpaavaa velkakirjaa. Lakia sovelletaan myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta sekä lapsen luovuttamista koskevan ratkaisun täytäntöönpanoon. Suomen ulosottomiehen tekemä osamaksukaupan tilitystä koskeva lainvoimainen päätös voidaan eräin edellytyksin panna täytäntöön Norjan, Ruotsin ja Tanskan vastaavien tuomiolakien nojalla.

Artiklan 2 kappaleen mukaan mainittuja sopimuksia sovelletaan edelleenkin ennen Luganon yleissopimuksen voimaantuloa annettuihin tuomioihin ja laadittuihin virallisiin asiakirjoihin.

EY-tuomioistuimen mukaan (tuomio 14 päivältä heinäkuuta 1977 asioissa 9 ja 10/77, *Bavaria & Germanair/Eurocontrol*) Brysselin yleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen määräys ei ole esteenä sille, että kahdenvälistä sopimusta, kuten esimerkiksi Brysselin yleissopimuksen 55 artiklassa lueteltua Saksan ja Belgian välistä sopimusta, jatkossakin sovelletaan tuomioihin, joita tosin ei ole annettu yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä asioissa, mutta joihin yleissopimusta ei kuitenkaan sovelleta. Kyseessä olevaan kahdenväliseen sopimukseen sisältyvän

käsitteen ”yksityisoikeudelliset asiat” (*matière civile et commerciale*) sisältö poikkesi siitä tulkinnasta, joka Brysselin yleissopimuksessa annettiin tälle käsitteelle.

57 artikla. Artikla poikkeaa Brysselin yleissopimuksen 57 artiklasta. Artiklojen rakenteellisista eroavaisuuksista huolimatta niiden tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset ovat samansisältöiset kummassakin yleissopimuksessa. Sitä vastoin tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien määräysten osalta artiklat poikkeavat toisistaan.

Artiklassa määrätään Luganon yleissopimuksen suhteesta erityisiä oikeudenaloja koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Tällaiset sopimukset voivat sisältää esimerkiksi vain toimivaltaa tai vain tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä mutta ne voivat myös sisältää kummankinlaisia määräyksiä. Artiklan soveltamisen kannalta on yhdentekevää, sisältääkö asianomainen sopimus myös täydentäviä määräyksiä sovellettavasta laista tai aineellisia määräyksiä. Artiklasta käy ilmi, ettei sen soveltamisen kannalta ole merkitystä myöskään sillä, onko kyseinen sopimus tullut voimaan ennen Luganon yleissopimuksen voimaantuloa vai sen jälkeen.

Artiklassa tarkoitettuja erityisalaa koskevia kansainvälisiä sopimuksia, joissa Suomi on osapuolena, ovat esimerkiksi seuraavat:

— Varsovassa 12 päivänä lokakuuta 1929 eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtäläistyttyästä tehty yleissopimus (SopS 26/37);

— Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tehty avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävä sopimus (SopS 20/31) siltä osin kuin on kyse toimivallasta elatusapua koskevassa asiassa (8 artiklan 2 kappale);

— Genevessä 19 päivänä toukokuuta 1956 tavarankansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta (CMR) tehty yleissopimus (SopS 50/73);

— Haagissa 15 päivänä huhtikuuta 1958 tehty lapsen elatusapua koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva yleissopimus (SopS 42/67);

— Pariisissa 29 päivänä heinäkuuta 1960 tehty yleissopimus vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla (SopS 20/72);

— Osllossa 23 päivänä maaliskuuta 1962

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä tehty sopimus elatusavun perimisestä pakkotoimin (SopS 8/63);

— Brysselissä 20 päivänä marraskuuta 1969 öljyn aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johduttavasta siviilioikeudellisesta vastuusta tehty kansainvälinen yleissopimus ja Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1971 öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamisesta tehty kansainvälinen yleissopimus (SopS 80/80);

— Haagissa 2 päivänä lokakuuta 1973 tehty elatusapua koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva yleissopimus (SopS 35/83);

— Bernissä 9 päivänä toukokuuta 1980 tehty kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskeva yleissopimus (COTIF) (SopS 5/85).

Artiklan 1 kappale sisältää Luganon yleissopimuksen ja erityistä oikeudenalaa koskevien sopimusten välistä suhdetta koskevan pääsäännön. Sen mukaan yleissopimus ei vaikuta tuomioistuimen toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla säänteleviin sopimuksiin, joiden osapuoliksi yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat tai joiden osapuoliksi ne myöhemmin tulevat.

Määräys ei merkitse, että erityisalaa koskeva sopimus sellaisenaan automaattisesti syrjäyttäisi Luganon yleissopimuksen. Kuten edellä on selostettu, erityistä oikeudenalaa koskevat sopimukset saattavat sisältää esimerkiksi ainoastaan toimivaltaa koskevia määräyksiä tai pelkästään tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä. Esimerkiksi tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta sopimuksesta saattavat puuttua määräykset noudatettavasta menettelystä. Luganon yleissopimus jää sovellettavaksi ainakin siltä osin kuin erityistä oikeudenalaa koskeva sopimus ei sisällä erityismääräyksiä tai sisällä lainkaan Luganon sopimuksen määräyksiä vastaavia määräyksiä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimus ei ole esteenä sille, että tuomioistuin sellaisessa valtiossa, joka on osapuolena erityistä oikeudenalaa koskevassa sopimuksessa, pitää itseään toimivaltaisena sillä perusteella, että se on toimivaltainen tuon sopimuksen perusteella. Toimivallan perustaminen erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen toimivaltamääräyksiin on mahdollista silloinkin, kun vastaajalla on kotipaikka sellaisessa Luganon yleissopi-

muksen sopimusvaltiossa, joka ei ole erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen osapuoli.

Jos siis erityistä oikeudenalaa koskeva sopimus sisältää sellaisia toimivaltaperusteita, joita ei ole Luganon yleissopimuksessa, tuomioistuimen toimivalta voi sellaisessa valtiossa, joka on tuon erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen osapuoli, määräytyä näiden toimivaltaperusteiden mukaan, vaikka valtio olisi myös Luganon yleissopimuksen osapuoli.

Edellä kerrottu merkitsee esimerkiksi seuraavaa: Suomi ei ole, toisin kuin Espanja, Ateenassa 13 päivänä joulukuuta 1974 tehdyn matkustajien ja näiden matkatavaroiden merikuljetusta koskevan yleissopimuksen (jäljempänä *Ateenan yleissopimus*) osapuoli. Tämän estämättä Espanjassa voitaisiin nostaa kanne Suomessa asuvaa rahdinottajaa vastaan sillä perusteella, että kuljetussopimuksen mukainen kuljetuksen määräsäätäjä on ollut Espanjassa. Kanne Espanjan tuomioistuimessa olisi siis mahdollinen, vaikka Luganon yleissopimuksessa ei ole kuljetuksen määräsätämään perustuvaa toimivaltamääräystä, ja vaikkei Suomi ole Ateenan yleissopimuksen osapuoli.

Kappaleeseen on selvyuden vuoksi otettu määräys, jonka mukaan tuomioistuimen tulee joka tapauksessa soveltaa yleissopimuksen 20 artiklan määräyksiä. Tämä vastaajan oikeuksien suojaksi laadittu määräys tulee sovellettavaksi silloin, kun vastaaja, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, on jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Tuomioistuimen tulee tällöin viran puolesta selvittää, onko se toimivaltainen sekä onko vastaaja kutsuttu asianmukaisesti ja riittävän hyvissä ajoin.

Artiklassa ei määrätä erikseen erityistä oikeudenalaa koskevien sopimusten ja yleissopimuksen asian vireilläolon vaikutusta koskevien määräysten välisestä suhteesta. Esimerkiksi jos tuomioistuin, jossa kanne on nostettu ensimmäisenä, on perustanut toimivaltansa erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen toimivaltamääräykseen, olisi ilmeisesti se toisen sopimusvaltion tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, velvollinen yleissopimuksen mukaan viran puolesta keskeyttämään asian käsittelyn, vaikka jälkimmäinen valtio ei olisikaan tarkoitettua erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen osapuoli. Näin ainakin niissä tapauksissa, joissa oikeudenkäynti ensiksi mainitussa sopimusvaltiossa voisi johtaa tuomioon, joka on tunnustettava ja pantava täytäntöön jälkimmäisessä sopimusvaltiossa.

Artiklan 3 *kappaleen* mukaan Luganon yleissopimukseen liittyneessä valtiossa on yleissopimuksen III osaston määräysten mukaisesti tunnustettava ja pantava täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa annettu tuomio silloinkin, kun tuomioistuimen toimivalta on perustunut erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen toimivaltamääräyksiin.

Tämän sopimuskohdan nojalla tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa annettu tuomio ensinnäkin siinä tapauksessa, ettei täytäntöönpanovaltio ole osapuolena siinä erityistä oikeudenalaa koskevassa sopimuksessa, jonka toimivaltamääräyksiin tuomiovaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa. Merkitystä ei tällaisessa tapauksessa ole sillä, sisältääkö myös erityistä oikeudenalaa koskeva sopimus määräyksiä tuomioiden tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta.

Edellä mainitussa Ateenan yleissopimusta koskevassa esimerkkitapauksessa sovellettaisiin Espanjassa annetun tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon Suomessa Luganon yleissopimuksen III osaston määräyksiä, jos Espanjan tuomioistuimen toimivalta on perustunut Ateenan yleissopimuksen määräyksiin.

Lisäksi tämä sopimuskohta tulee sovellettavaksi silloin, kun sekä tuomiovaltio että täytäntöönpanovaltio ovat osapuolena erityistä oikeudenalaa koskevassa sopimuksessa, mutta tuo sopimus ei sisällä tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevia ehtoja sisältäviä määräyksiä. Siinä tapauksessa taas, että erityistä oikeudenalaa koskeva sopimus sisältää tuollaisia määräyksiä, sovelletaan jäljempänä selostettavaa artiklan 5 kappaletta.

Edellä mainittu Ateenan yleissopimus ei sisällä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä. Näin ollen sovellettaisiin tuon yleissopimuksen nojalla Espanjassa annetun tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon Suomessa Luganon yleissopimuksen III osaston määräyksiä siinäkin tapauksessa, että myös Suomi olisi Ateenan yleissopimuksen osapuoli.

Artiklan 3 *kappaleessa* mainittua velvollisuutta tunnustaa ja määrätä tuomio täytäntöön pantavaksi rajoittaa 4 *kappaleen* määräys. Sen mukaan tunnustaminen ja täytäntöönpano voidaan evätä, jos täytäntöönpanovaltio ei ole tuon erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen osapuoli ja sillä, jota vastaan tunnustamista tai täytäntöönpanoa haetaan, on kotipaikka täytäntöönpanovaltiossa. Tunnustamisen ja

täytäntöönpanon epääminen tällä perusteella on siis kuitenkin määrätty harkinnasta riippuvaksi eikä automaattisesti seuraavaksi.

Jos tuomio kuitenkin täytäntöönpanovaltion sisäisen lain mukaan voitaisiin tunnustaa tai panna täytäntöön, ei tunnustamista tai täytäntöönpanoa saa evätä. Toisin kuin meillä, voidaan eräissä valtioissa nimittäin varallisuusoikeudellisissa asioissa annettu tuomio tunnustaa ja panna täytäntöön sellaisessakin tapauksessa, ettei ole olemassa mitään siihen velvoittavaa kansainvälistä sopimusta.

Kappale otettiin Luganon yleissopimukseen EFTA-valtioiden vaatimuksesta nimenomaan sen estämiseksi, että sellaisten sopimusvaltioiden, jotka eivät ole EY:n jäseniä, olisi pakko tunnustaa ja panna täytäntöön EY-valtiossa annettu tuomio, jonka osalta tuomioistuimen toimivalta on perustunut pelkästään johonkin EY-valtioiden välillä tehtyyn sopimukseen tai EY:n päätöksiin (*actes communautaires*). Kuten jäljempänä artiklan 57 soveltamista koskevasta Pöytäkirjasta N:o 3 käy ilmi, EY:n päätöskätkit rinnastetaan tässä artiklassa tarkoitettuihin erityistä oikeudenalaa koskeviin sopimuksiin. EY:n päätöskätketä ovat esimerkiksi EY:n asetukset ja direktiivit. Niille on yhteistä se, että ne on annettu EY:n eikä sen jäsenvaltioiden nimissä. Vastaavanlaista määrystä ei sisälly Brysselin yleissopimukseen.

Esimerkiksi EY-valtioiden välillä Luxemburgissa 15 päivänä joulukuuta 1975 tehtyyn eurooppalaista patenttia yhteistä markkinaa varten koskevaan yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan (*Protocol on litigation*) mukaan vastaaja, jolla ei ole kotipaikkaa tämän sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa, voidaan eräissä tapauksissa haastaa siihen EY:n alueella sijaitsevaan tuomioistuimeen, jonka tuomiopiirissä kantajalla on kotipaikka. Näin ollen voi syntyä tilanteita, joissa kanne sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka muussa Luganon yleissopimuksen sopimusvaltiossa kuin EY-valtiossa, voitaisiin nostaa tuomioistuimesa, jonka toimivalta perustuu eksorbitanttiin toimivaltaperusteeseen. Tämän vuoksi on pidetty tarpeellisena mahdollistaa tällaisessa tapauksessa annetun tuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon epääminen siinä valtiossa, jossa vastaajalla on kotipaikka.

Artiklan 5 *kappale* sisältää määräyksiä sen tilanteen varalta, että sekä tuomiovaltio että täytäntöönpanovaltio ovat erityisalaa koskevan kansainvälisen sopimuksen osapuolia, ja tuossa

sopimuksessa määrätään tuomion tunnustamisen tai täytäntöönpanon ehdoista. Näissä tilanteissa erityistä oikeudenalaa koskevaan sopimukseen sisältyviä ehtoja tuomion tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on noudatettava Luganon yleissopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien määräysten asemesta.

Sopimuskohdan mukaan voidaan kuitenkin niitä Luganon yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa noudatettavaa menettelyä, aina soveltaa.

Määräys siis merkitsee, että tunnustamista tai täytäntöönpanomääräystä pyytävä asianosainen voi valita Luganon yleissopimuksen menettelyä koskevien määräysten ja erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen menettelymääräysten väliltä. Näin siis huolimatta siitä, että sekä tuomio- että täytäntöönpanovaltio ovat erityistä oikeudenalaa koskevan sopimuksen osapuolia. Esimerkiksi Haagissa vuonna 1973 tehty elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittava yleissopimus edellyttää täytäntöönpanovaltiossa oleskelevan elatusvelvollisen kuulemista ennen kuin täytäntöönpanohakemukseen voidaan suostua. Luganon yleissopimuksen mukaan tällainen kuuleminen tulee kysymykseen vasta muutoksenhakuvaiheessa. Haagin yleissopimuksen mukaan täytäntöönpanovalle elatusapua koskevalle päätökselle haetaan Suomessa täytäntöönpanomääräystä Helsingin hovioikeudelta, kun taas Luganon yleissopimuksen mukaan täytäntöönpanomääräyksen antava viranomainen on ulosotonhaltija.

58 artikla on jätetty tyhjäksi. Tämä johtuu siitä, että on pyritty noudattamaan Brysselin yleissopimuksen numerjärjestystä. Brysselin yleissopimuksessa vastaava artikla sisältää määräyksen, jota on sovellettava Ranskan ja Sveitsin välillä. Koska tarkoituksena on, että nämä valtiot liittyvät Luganon yleissopimukseen, ei määräyksellä ole sijaa tässä yleissopimuksessa.

59 artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimuksen 59 artikla.

Artikla koskee ainoastaan tilanteita, joissa vastaajan kotipaikka tai asuinpaikka sijaitsee sellaisessa valtiossa, joka ei ole yleissopimuksen osapuoli. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltio voi kolmannen valtion kanssa tehtävässä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa sopimuksessa sitoutua siihen, ettei se tunnusta tuomioita, jotka on

annettu toisessa sopimusvaltiossa sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka tai asuinpaikka tuossa kolmannessa valtiossa, jos tuomioistuimen toimivalta on voinut perustua ainoastaan sellaiseen toimivaltaperusteeseen, joka on mainittu 3 artiklan 2 kappaleessa.

Edellä mainitussa 3 artiklan 2 kappaleessa on lueteltu sopimusvaltioiden eksorbitantteja toimivaltasäännöksiä. Tunnustamisesta voitaisiin kieltäytyä siis ainoastaan silloin, kun tuomion antaneen tuomioistuimen toimivalta on voinut perustua pelkästään näihin nimenomaisesti mainittuihin toimivaltasäännöksiin. Tunnustamisesta ei siten voitaisi kieltäytyä sellaisessa tapauksessa, jossa toimivalta on voinut perustua muuhun valtion sisäisen lain mukaiseen toimivaltaperusteeseen, vaikka sitäkin voitaisiin pitää luonteeltaan eksorbitanttina. Edelleen tunnustamisesta ei voitaisi kieltäytyä myöskään sellaisessa tapauksessa, jossa toimivalta on perustunut sopimuskohdassa tarkoitettuun eksorbitanttiin toimivaltasäännökseen mutta lisäksi voinut perustua johonkin muuhun säännökseen.

Artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa sitoumista noudatetaan siis Luganon yleissopimuksen määräyksistä riippumatta. Jos esimerkiksi Suomi olisi tehnyt Puolan kanssa tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen, johon sisältyy tällainen määräys, ei täällä tunnustettaisi Puolassa asuvaa vastaajaa vastaan Saksassa annettua tuomiota, jos Saksan tuomioistuimen toimivalta on perustunut yksinomaan siihen, että vastaajalla on ollut omaisuutta Saksassa (Saksan riita-asioiden oikeudenkäyntilain 23 §).

Tällainen sitoumus sisältyy esimerkiksi 55 artiklassa mainittuun Suomen ja Itävallan välillä vuonna 1986 tehtyyn sopimukseen (16 artiklan 2 kappale).

Artiklan 2 kappale kuitenkin sisältää sopimusvaltion edellä mainittua sitoutumisvaltaa koskevan rajoituksen. Sen mukaan sopimusvaltio ei eräiden tilanteiden osalta voi sitoutua olemaan tunnustamatta toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota, jos tuomioistuin on perustanut toimivaltansa vastaajan omaisuuden sijaintiin tuossa sopimusvaltiossa taikka siihen, että tarkoitettu omaisuus on takavarikoitu tai siihen on kohdistettu muu turvaamistoimi kantajan hakemuksesta. Nämä tilanteet on lueteltu kappaleen 1 ja 2 kohdassa. Kappaleen 1 kohdassa mainitaan parempaa oikeutta omaisuuteen, omaisuuden hallintaa tai määräämis-

oikeutta koskevat kanteet ja muut kanteet, jotka koskevat tuota omaisuutta. Kappaleen 2 kohta koskee tilannetta, jossa tarkoitettu omaisuus on oikeudenkäynnin kohteena olevan saatavan vakuutena. Jos siis edellä kuvatussa esimerkkitapauksessa riita koskisi Puolassa asuvan vastaajan omistusoikeutta Saksassa sijaitsevaan, saatavan vakuutena olevaan irtaimen omaisuuteen, olisi asiassa annettava tuomio tunnustettava Suomessa.

VIII OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

Tähän jaksoon sisältyviä loppumääräyksiä on selostettu osittain myös yleisperustelujen jaksoissa 2.3.—2.4.

60 artikla. Artikla, samoin kuin seuraavat 61 ja 62 artikla, sisältää määräyksiä Luganon yleissopimuksen osapuoleksi tulemisesta. Artiklan mukaan osapuoliksi voivat tulla ensinnäkin ne valtiot, jotka silloin, kun sopimus avataan allekirjoittamista varten, ovat EY:n tai EFTAn jäseniä. Toiseksi yleissopimuksen osapuoliksi voivat tulla ne valtiot, jotka myöhemmin tulevat EY:n tai EFTAn jäseniksi. Kolmanneksi yleissopimukseen voivat liittyä sellaiset EY:hyn tai EFTAan kuulumattomat valtiot, jotka on 62 artiklan edellyttämällä tavalla kutsuttu liittymään sopimukseen.

61 artikla. Artiklan mukaan yleissopimuksen voivat allekirjoittaa EY:n tai EFTAn jäsenvaltiot. Allekirjoittajavaltioiden on myös ratifioitava yleissopimus. Ratifioimiskirjojen tallettajana on Sveitsin liittoneuvosto. Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä siitä lukien, kun kaksi valtiota, joista toinen on EY:n ja toinen EFTAn jäsen, ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa. Muiden yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden osalta yleissopimus tulee voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun asianomainen valtio on tallettanut ratifioimiskirjansa.

Yleissopimus on avattu allekirjoittamista varten 16 päivänä syyskuuta 1988, jolloin sen ovat allekirjoittaneet EY-valtioista Belgia, Italia, Kreikka, Luxemburg, Portugali ja Tanska sekä EFTA-valtioista Islanti, Norja, Ruotsi ja Sveitsi. Yleissopimuksen ovat sittemmin allekirjoittaneet kaikki muut EY- ja EFTA-valtiot paitsi Espanja ja Irlanti. Yleissopimuksen ovat

ratifioineet Alankomaat, Luxemburg, Portugali, Ranska, Sveitsi ja Yhdistynyt Kuningaskunta. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

62 artikla. Artikla sisältää määräyksiä yleissopimukseen liittymisestä sen voimaantulon jälkeen.

Artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimukseen voivat sen voimaantulon jälkeen liittyä ne valtiot, jotka tulevat EY:n tai EFTAn jäseniksi sen jälkeen, kun yleissopimus on avattu allekirjoittamista varten. Lisäksi yleissopimukseen voivat liittyä ne muut valtiot, jotka on kutsuttu liittymään siihen. Tällainen kutsu voidaan esittää ainoastaan sellaisessa tapauksessa, että jokin sopimusvaltio on sitä pyytänyt. Lisäksi edellytyksenä kutsun esittämiselle on, että sekä yleissopimuksen allekirjoittaneet valtiot että ne sopimusvaltiot, jotka silloin, kun yleissopimus avattiin allekirjoittamista varten, olivat EY:n tai EFTAn jäseniä tai jotka myöhemmin ovat tulleet niiden jäseniksi, ovat yksimielisesti siihen suostuneet. Suostumus voidaan antaa sen jälkeen, kun sopimuksen tallettajavaltio on ilmoittanut, mitkä selitykset kysymyksessä oleva valtio aikoo yleissopimuksen 63 artiklan mukaisesti antaa. Varsinaisen kutsun sopimukseen liittymiseksi esittää Sveitsi yleissopimukseen tallettajavaltiona.

Muita kuin EY- ja EFTA-valtioita koskevat määräykset osoittavat, että yleissopimuksen osapuoliksi voidaan hyväksyä ainoastaan sellaisia valtioita, joiden yhteiskunta- ja talousjärjestelmät ovat samantapaiset. EY:hyn ja EFTAan kuuluvien valtioiden osalta tätä samankaltaisuutta pidetään itsestään selvänä. Muiden valtioiden osalta kullakin sopimuksen allekirjoittaneella valtiolla ja sopimuksen osapuoleksi tulleella EY- tai EFTA-valtiolla on mahdollisuus harkita kysymystä itsenäisesti ja tarvittaessa estää uuden valtion hyväksyminen yleissopimuksen osapuoleksi. Tätä mahdollisuutta ei siis ole sellaisella mahdollisella sopimusvaltiolla, joka ei silloin, kun sopimus avattiin allekirjoittamista varten, kuulunut jompaan kumpaan näistä järjestöistä, eikä myöhemminkään ole niihin liittynyt. Kuten jäljempänä 4 kappaleesta käy ilmi, tällaisellakin sopimusvaltiolla on kuitenkin oikeus määrätä, ettei yleissopimusta sovelleta sen ja uuden sopimusvaltion välillä.

Yleissopimukseen sen voimaantulon jälkeen liittyvällä valtiolla on artiklan 2 kappaleen mukaan oikeus saada aikaan neuvottelut Pöytäkirjan N:o 1 määräysten tarkistamiseksi.

Neuvottelukokouksen koollekutsujana on Sveitsin liittoneuvosto. Määräys ei siis mahdollista neuvotteluja itse yleissopimuksen muuttamiseksi. Muun muassa tältä osin ratkaisu poikkeaa Brysselin yleissopimuksessa omaksutusta. Artiklan määräyksistä seuraa myös, että sellaisen uuden valtion, joka ei ole EY:n tai EFTAn jäsen, jäsenvaltioksi hyväksyminen artiklan 1 kappaleessa määrättyllä tavalla voi tapahtua vasta sen jälkeen, kun valtio on ilmoittanut myös sen, miten se tahtoo Pöytäkirjan N:o 1 määräyksiä täsmennettäväksi.

Artiklan 3 kappale sisältää määräyksen sopimuksen voimaantuloajankohdasta yleissopimukseen liittyvän valtion osalta. Sen mukaan yleissopimus tulee voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä siitä lukien, kun liittymistä koskevat asiakirjat on talletettu.

Artiklan 4 kappale sisältää voimaantuloa koskevan täsmennyksen. Sen mukaan yleissopimus tulee voimaan ainoastaan sopimukseen liittyvän valtion ja niiden sopimusvaltioiden välillä, jotka eivät ole vastustaneet valtion liittymistä yleissopimukseen ennen liittymistä koskevien asiakirjojen tallettamista seuraavan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäistä päivää. Liittyvällä valtiolla tarkoitetaan sekä valtiota, joka on tämän artiklan 1 b kohdan mukaisesti kutsuttu liittymään yleissopimukseen, että 60 artiklan b kohdassa tarkoitettua valtiota eli valtiota, joka on tullut EY:n tai EFTAn jäseneksi sen jälkeen, kun yleissopimus avattiin allekirjoittamista varten.

Kappaleessa tarkoitettu oikeus yleissopimuksen soveltamisen rajoittamiseen kuuluu, toisin kuin 1 kappaleessa tarkoitettu oikeus, kaikille sopimusvaltioille. Määräys on ilmaus periaatteesta, joka on omaksuttu eräissä Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin piirissä tehdyissä yleissopimuksissa. Sen tarkoituksena on muun muassa, ettei yksi valtio välttämättä estäisi sopimuksen voimaantuloa uuden valtion ja muiden sopimusvaltioiden välillä, vaan voisi rajata voimaantulon niin, ettei sopimus tule voimaan sen ja uuden valtion välillä.

63 artikla. Artikla sisältää määräyksen niistä tiedoista, jotka jokaisen sopimukseen liittyvän valtion on ilmoitettava liittymisasiakirjojen tallettamisen yhteydessä. Näitä tietoja ovat ensinnäkin tiedot, joita tarvitaan yleissopimuksen 3, 32, 37, 40, 41 ja 55 artiklan soveltamisessa. Toiseksi valtion on tässä yhteydessä ilmoitettava ne mahdolliset tarkistukset, joista on

päätetty neuvoteltaessa Pöytäkirjan N:o 1 sisällöstä.

64 artikla. Artikla sisältää yleissopimuksen voimaantuloa koskevia määräyksiä.

Artiklan 1 kappaleesta käy ilmi, että yleissopimus on, toisin kuin Brysselin yleissopimus, joka on sen 66 artiklan mukaan tarkoitettu olemaan voimassa rajoittamattoman ajan, voimassa ensin viisi vuotta siitä alkaen, kun se on tullut kansainvälisesti voimaan 61 artiklan 3 kappaleen mukaisesti. Tämä voimaantuloaika koskee myös niitä valtioita, jotka ovat ratifioineet yleissopimuksen tai liittyneet siihen tuon voimaantuloajankohdan jälkeen.

Edellä tarkoitettujen viiden vuoden kuluttua umpeen yleissopimus katsotaan artiklan 2 kappaleen mukaan uudistetuksi vuodeksi kerrallaan.

Artiklan 3 kappaleen mukaan jokainen sopimusvaltio voi ensimmäisen viiden vuoden voimaantuloajan kuluttua umpeen irtisanoa yleissopimuksen milloin tahansa. Irtisanominen tapahtuu lähettämällä ilmoitus siitä Sveitsin liittoneuvostolle.

Artiklan 4 kappale sisältää irtisanomisen voimaantuloa koskevan määräyksen. Sen mukaan irtisanominen tulee voimaan sen kalenterivuoden päättyessä, joka seuraa kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun Sveitsin liittoneuvosto on ottanut vastaan irtisanomista koskevan ilmoituksen.

65 artikla. Artiklassa luetellaan yleissopimuksen liitteet. Näitä ovat Pöytäkirja N:o 1, joka koskee eräitä toimivaltaa, menettelyä ja täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä, Pöytäkirja N:o 2, joka koskee yleissopimuksen yhdenmukaista tulkintaa ja Pöytäkirja N:o 3, joka koskee 57 artiklan soveltamista. Mainittuja jäljempänä erikseen selostettavia pöytäkirjoja pidetään osana yleissopimusta.

66 artikla. Artikla sisältää yleissopimuksen muuttamista koskevia määräyksiä. Niiden mukaan jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus pyytää yleissopimuksen muuttamista. Tällaisessa tapauksessa Sveitsin liittoneuvoston on kuuden kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä kutsuttava sopimusvaltiot sopimuksen muuttamista tarkoittavaan konferenssiin. Määräys on samantapainen kuin Brysselin yleissopimuksen 67 artiklan määräys, joka koskee tuon yleissopimuksen muuttamista.

67 artikla. Artikla sisältää määräyksiä Sveitsin liittoneuvoston ilmoitusvelvollisuudesta. Sen mukaan Sveitsin liittoneuvoston tulee il-

moittaa artiklassa luetelluista asioista sekä niille valtioille, jotka ovat olleet edustettuina Luganon diplomaattikonferenssissa, että niille valtioille, jotka ovat myöhemmin liittyneet yleissopimukseen. Ilmoitettavia asioita ovat muun muassa ratifioimis- tai liittymiskirjojen tallettamiset, yleissopimuksen voimaantuloajankohdat ja sopimusvaltioiden tekemät selitykset ja ilmoitukset. Luettelon *g kohdassa* mainitaan Pöytäkirjaan N:o 1 sisältyvän VI artiklan mukaiset ilmoitukset. Näillä tarkoitetaan ilmoituksia sellaisesta sopimusvaltion sisäisen lainsäädännön muuttumisesta, jolla sinänsä voi olla merkitystä yleissopimuksen soveltamisessa, mutta joka ei aiheuta tarvetta muuttaa yleissopimusta 66 artiklan mukaisessa neuvottelumenettelyssä. Tällaisia muutoksia voisi olla esimerkiksi se, että täytäntöönpanomääräyksen antava tuomioistuin vaihtuu toiseen.

68 artikla. Artiklassa määrätään muun ohella, että neljällätoista eri kielellä laaditun yleissopimuksen kaikki versiot ovat yhtä todistusvoimaisia. Kullakin eri kielellä laadittu versio on siis alkuperäinen.

2. Pöytäkirjat

PÖYTÄKIRJA N:o 1

KOSKIEN ERÄITÄ TOIMIVALTA MENETTELYÄ JA TÄYTÄNTÖÖNPANO KOSKEVIA KYSYMYKSIÄ

I artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan I artikla.

Artiklan *1 kappale* sisältää erityismääräyksen tuomioistuimen toimivallan määräytymisestä, kun vastaajalla on kotipaikka Luxemburgissa. Tällaisella vastaajalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kanteeseen toisessa sopimusvaltiossa, jos tuomioistuimen toimivalta on voinut perustua ainoastaan 5 artiklan 1 kohtaan. Jos vastaaja jää saapumatta, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

Luxemburgille artiklassa myönnetty erityisasema pohjautuu Belgian, Alankomaiden ja Luxemburgin välillä Brysselissä 24 päivänä marraskuuta 1961 allekirjoitettuun niin sanottuun *Benelux-sopimukseen*, jossa Luxemburgille oli suotu samantapainen etuus. Syynä ovat erityisesti Luxemburgin ja Belgian väliset taloudelliset suhteet. Niistä seuraa, että näissä val-

tiouissa asuvien välisestä sopimusvelvoitteista suuri osa tulee täytettäväksi Belgiassa. Näin ollen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan Belgiassa asuva kantaja voisi usein nostaa kanteen Belgiassa. Tätä ei ole pidetty Luxemburgin taholta asianmukaisena.

Artiklan *2 kappaleen* mukaan 17 artiklassa tarkoitettun oikeuspaikkasopimuksen pätevyys edellyttää sellaisen asianosaisen osalta, jolla on kotipaikka Luxemburgissa, että tämä asianosainen on nimenomaisesti ja erikseen hyväksynyt oikeuspaikkasopimuksen.

Eriytyinen määräys on katsottu välttämättömäksi sen johdosta, että Luxemburgissa asuvien henkilöiden tekemät sopimukset ovat usein kansainvälisiä sopimuksia. Yleissopimuksen 17 artiklaan sisältyvien oikeuspaikkasopimusta koskevien määräysten ei ole katsottu suojaavan Luxemburgissa asuvaa henkilöä riittävästi. Myös tämä erityismääräys pohjautuu edellä mainittuun Benelux-sopimukseen.

EY-tuomioistuimen Brysselin yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan vastaavaa määräystä koskevan tulkinnan mukaan (tuomio 6 päivältä toukokuuta 1980 asiassa 784/79, *Porta-Leasing/Prestige International*) oikeuspaikkalauseketta ei artiklassa tarkoitettussa tilanteessa voida pitää nimenomaisesti ja erikseen hyväksytynä, jollei lauseke, sen lisäksi että se on tehty 17 artiklan vaatimusten mukaisesti kirjallisesti, sisälly määräykseen, joka koskee nimenomaisesti ja erityisesti oikeuspaikkaa ja jollei Luxemburgissa asuva osapuoli ole erikseen allekirjoittanut lauseketta. Riittävää ei ole, että allekirjoitetaan pelkästään sopimus, johon oikeuspaikkalauseke sisältyy. Toisaalta ei ole välttämätöntä, että lauseke muodostaa sopimuksesta erillisen asiakirjan. On huomattava, että tuomion antamisen aikaan Brysselin yleissopimuksen 17 artikla edellytti, että oikeuspaikkasopimus joko tehtiin kirjallisesti tai ainakin vahvistettiin kirjallisesti. Sittemmin muotovaatimuksia on olennaisesti lievennetty. On jossain määrin epäselvää, miten tämän on katsottava vaikuttavan pöytäkirjan I artiklan nykyiseen tulkintaan.

I a artikla. Artikla sisältää määräyksen Sveitsin mahdollisuudesta tehdä varauma yleissopimukseen. Sen mukaan Sveitsi voi ratifiointikirjansa tallettamisen yhteydessä selittää, ettei toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota tunnusteta eikä panna täytäntöön Sveitsissä, jos tuomiovaltion tuomioistuimen toimivalta on perustunut yksinomaan 5 artiklan 1 koh-

taan ja jos muut artiklan 1 kappaleessa mainitut edellytykset täyttyvät. Sveitsin osalta mahdollisuus varauman tekemiseen perustuu siihen, että yleissopimuksen toimivaltaa koskevat määräykset ovat sopimusta koskevien asioiden osalta ristiriidassa Sveitsin perustuslain 59 artiklan kanssa. Tuon artiklan mukaan jokaisella, jolla on kotipaikka Sveitsissä, on kansalaisuudestaan riippumatta pääsäännön mukaan oikeus vastata sopimusta koskevaan kanteeseen ainoastaan kotipaikkansa tuomioistuimissa.

Vaikka kappaleen *a kohdassa* mainitaankin lyhyesti yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta, ei varaumaa ole Sveitsiä sopimusneuvotteluissa edustaneen valtuuskunnan mukaan tarkoitettu ulotettavaksi työ sopimusta koskeviin asioihin.

Kappaleen *b kohdassa* edellytetään muun ohella, että vastaajalla oli oikeudenkäynnin tullessa vireille kotipaikka Sveitsissä. Kotipaikka määräytyy yleissopimuksen 52 artiklan mukaan. Yhtiön ja muun oikeushenkilön osalta kotipaikan voidaan katsoa olevan Sveitsissä kuitenkin ainoastaan silloin, kun sekä sen rekisteröity kotipaikka että sen toiminnallinen keskus sijaitsee Sveitsissä.

Kappaleen *c kohdan* mukaan edellytyksenä sille, ettei tuomiota tunnusteta ja panna täytäntöön Sveitsissä, on lisäksi, että vastaaja tuossa vaiheessa vastustaa tunnustamista tai täytäntöönpanoa, eikä ole luopunut oikeudestaan vedota varaumaan. Sveitsin lain mukaan on mahdollista, että vastaaja luopuu tästä perustuslain hänelle turvaamasta oikeudesta vastata kanteeseen ainoastaan Sveitsissä. Luopuminen voi tapahtua missä vaiheessa tahansa, vaikkapa ennen kuin Sveitsi tekee tässä artiklassa tarkoitettua varauman. Luopuminen voidaan tehdä missä muodossa tahansa, esimerkiksi suullisesti. Kun Sveitsissä haetaan ulkomaisen tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa, Sveitsin tuomioistuimet pitävät riittävänä, että luopumisesta on tuossa vaiheessa riittävä näyttö.

Artiklan 2 kappaleen mukaan varaumaa ei sovelleta tunnustamis- ja täytäntöönpanovaiheessa siltä osin kuin Sveitsin perustuslain 59 artiklan soveltamisalaan on tehty poikkeuksia silloin, kun tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään. Artiklan 3 kappaleen mukaan varauman on joka tapauksessa lakattava viimeistään vuoden 1999 lopussa. Jollei Sveitsi siihen mennessä ole muuttanut perustuslakiaan, se voi omalta osaltaan irtisanoa yleissopimuksen ja

liittyä tähän uudelleen sitten, kun edellytykset liittymiselle ovat olemassa.

Jos Sveitsi tekee tässä artiklassa tarkoitettua varauman, on jokaisella muulla sopimusvaltiolla oikeus vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti olla vastaavassa laajuudessa tunnustamatta ja panematta täytäntöön Sveitsissä annettuja tuomioita. Tämä periaate käy ilmi muun ohella Wienissä 23 päivänä toukokuuta 1969 tehdyn valtiosopimus oikeutta koskevan yleissopimuksen (SopS 33/80) 21 artiklasta.

I b artikla. Artiklaa vastaavaa määräystä ei ole Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitettyssä pöytäkirjassa.

Artikla sisältää varaumantekomahdollisuutta koskevan määräyksen yleissopimuksen 16 artiklan 1 b kohdassa tarkoitettujen kiinteistön vuokrasopimusta koskevien asioiden osalta. Sen mukaan jokainen valtio voi allekirjoittaessaan yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi- tai liittymiskirjansa varaumin pidättää itselleen oikeuden olla tunnustamatta tai panematta täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota. Tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymisen edellytyksenä on, että kiinteistö, jonka vuokrasopimusta koskeva riidasta on kysymys, sijaitsee varauman tehneessä valtiossa ja tuomiovaltion tuomioistuimen toimivalta on perustunut yksinomaan siihen, että vastaajalla on kotipaikka tuomiovaltiossa.

Varaumantekomahdollisuus katsottiin yleissopimusta tehtäessä välttämättömäksi siitä syystä, että erälle EY:hyn kuuluville valtioille näytti sopimusta koskevissa neuvotteluissa olevan poliittisesti mahdotonta hyväksyä 16 artiklan 1 b kohdan määräystä. Varauma voidaan luonnollisesti tehdä artiklassa määrättyä rajoitetumpanakin, esimerkiksi siten, että se koskee vain sellaisia tapauksia, joissa omistaja on oikeushenkilö.

Jos esimerkiksi Espanja tekisi artiklassa tarkoitettua varauman, sillä ei edellä selostetun mukaan kuitenkaan olisi oikeutta kieltäytyä tunnustamasta ja panemasta täytäntöön 16 artiklan 1 b kohdan tarkoittamassa asiassa annettua tuomiota, jos kiinteistö sijaitsee muussa sopimusvaltiossa, esimerkiksi Italiassa, ja tuomio on annettu sellaisessa kolmannessa sopimusvaltiossa, jossa vastaajalla on kotipaikkansa, esimerkiksi Ruotsissa. Sillä ei olisi tällaista oikeutta siinäkään tapauksessa, että myös se valtio, jossa kiinteistö sijaitsee, olisi tehnyt samanlaisen varauman.

II artikla. Artikla vastaa Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan II artiklaa.

Artikla sisältää määräyksen vastaajan oikeudesta puolustautumiseen rikosoikeudellisissa asioissa. Yleissopimushan koskee myös rikosoikeudenkäynnissä annettuja yksityisoikeudellisia vaatimuksia koskevia tuomioita. Artikla pohjautuu aikaisemmin mainitun Benelux-sopimuksen vastaavanlaiseen määräykseen. Määräys oli tuossa yhteydessä katsottu välttämättömäksi, koska Alankomaiden viranomaiset olivat suhtautuneet ulkomaisten rikostuomioistuinten antamiin yksityisoikeudellista vaatimusta koskeviin tuomioihin varauksellisesti. Tämä johtui siitä, että Alankomaiden kansalainen, jota oli syytetty ulkomailla tehdystä rikoksesta, oli saattanut joutua saapumaan henkilökohtaisesti ulkomaan tuomioistuimeen, jotta hän olisi voinut puolustautua myös rikosasian yhteydessä esitettyjä yksityisoikeudellisia vaatimuksia vastaan. Näin siitä huolimatta, että Alankomaat kieltäytyi luovuttamasta omia kansalaisiaan.

Edellä mainitun syyn lisäksi artiklaa pidettiin Brysselin yleissopimusta laadittaessa perusteltuna siitä syystä, että rikosoikeudenkäynnissä annettu tuomio muodostaa useiden valtioiden lainsäädännön mukaan sitovan perustan myöhemmin vireille pantaville yksityisoikeudellista vaatimusta koskeville kanteille. Tämän vuoksi on tärkeää, että syytetty voi järjestää puolustuksensa jo rikosasian käsittelyn yhteydessä. Määräykset eivät kuitenkaan sovellu silloin, kun syyte koskee tahallista rikosta.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan vastaajalla, jota syytetään tuottamuksellisesta rikoksesta sellaisen valtion tuomioistuimessa, jonka kansalainen hän ei ole, on tuossa rikosoikeudenkäynnissä oikeus käyttää puolustautumiseensa tähän tehtävään oikeutettua henkilöä. Hänellä on tämä oikeus silloinkin, kun hän jää henkilökohtaisesti saapumatta tuomioistuimeen. Oikeus on olemassa siinäkin tapauksessa, ettei sitä olisi tuomiovaltion sisäisen lainsäädännön mukaan.

Artiklan *2 kappaleen* mukaan tuomioistuintella on kuitenkin valta määrätä asianosainen saapumaan oikeuteen henkilökohtaisesti. Jos tällaista määräystä ei ole noudatettu, yksityisoikeudellista vaatimusta koskeva tuomio voidaan jättää toisessa sopimusvaltiossa tunnustamatta ja panematta täytäntöön, jos vastaajalla ei ole ollut mahdollisuutta puolustautua

siitä syystä, että hän on jäänyt henkilökohtaisesti saapumatta tuomioistuimeen.

EY-tuomioistuin on tulkinnut Brysselin yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan vastaavaa artiklaa tuomioissaan 26 päivältä toukokuuta 1981 asiassa 157/80, *Rinkau*. Tuomion mukaan käsitteellä *tuottamuksellinen rikos* tarkoitetaan tässä yhteydessä mitä tahansa rikosta, jonka tunnusmerkit ei edellytä, joko nimenomaisesti tai rikoksen luonteesta johtuen, tahallisuutta. Tuomion perusteluissa todetaan tältä osin, että tuottamuksellinen rikos on käsite, jota on tulkittava autonomisesti, siis ensisijaisesti yleissopimuksen tavoitteet huomioon ottaen. Yleissopimuksen tavoitteena taas on ollut sen soveltuminen myös esimerkiksi liikenne rikoksiin.

Samana tuomion mukaan artiklassa tarkoitettu syytetyn oikeus puolustautumiseen silloin, kun hän jää henkilökohtaisesti saapumatta tuomioistuimeen, koskee kaikkia sellaisia tuottamuksellisen rikoksen johdosta käytäviä rikosprosesseja, joissa esitetään tai voitaisiin esittää yksityisoikeudellinen vaatimus syytettyä kohtaan. Tämä koskee myös sellaisia tapauksia, joissa syytetyn rikosoikeudellinen vastuu voisi olla myöhemmin esitettävän yksityisoikeudellista vastuuta koskevan vaatimuksen perustana.

III artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan III artikla.

Artiklassa kielletään riidan kohteen arvon mukaan määräytyvän maksun tai veron periminen täytäntöönpanomääräyksen antamista koskevassa menettelyssä. Sopimusvaltioiden sisäiset maksujen ja verojen määräytymistä koskevat lainsäädännöt poikkeavat toisistaan. Eräissä valtioissa maksut ovat kiinteät kun taas toisissa ne on porrastettu riidan kohteen arvon mukaan. Määräyksellä on tahdottu poistaa tämä eroavaisuus. Maksujen tai verojen perimistä sinänsä ei siis kiellä. Artiklassa ei luonnollisestikaan tarkoiteta esimerkiksi asianajajien palkkioita eikä muitakaan sellaisia maksuja, joita voidaan pitää korvauksena asianosaisille annetuista palveluista.

IV artikla. Artikla on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan IV artikla, paitsi että artiklassa tarkoitettu selitys jätetään Sveitsin liittoneuvostolle eikä EY:n neuvoston pääsihteerille.

Artiklan *1 kappaleen* mukaan oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantamisessa toisessa sopimusvaltiossa oleskelevalle on nou-

datettava sopimusvaltioiden välillä tehtyjä yleissopimuksia tai sopimuksia. Määräys liittyy yleissopimuksen 20 artiklaan.

Artiklan 2 *kappaleessa* mahdollistetaan menettely, joka vastaa Haagissa 15 päivänä marraskuuta 1965 tehdyn oikeudenkäyntiasiakirjojen ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa ulkomailla siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan yleissopimuksen (SopS 51/69) 10 artiklan b kohdassa tarkoitettua menettelyä. Sen mukaan asiakirjojen tiedoksianto toimitetaan suoraan eri valtioiden tiedoksiannosta huolehtivien virkamiesten välityksellä. Lisäksi artiklassa määrätään erikseen tällaisissa tapauksissa noudatettavasta menettelystä. Kuten sopimuskohdasta käy ilmi, sopimusvaltiolla on kuitenkin mahdollisuus vastustaa tällaista menettelyä Sveitsin liittoneuvostolle annettavalla selityksellä.

Suomi on Haagin edellä mainitun yleissopimuksen osalta antanut selityksen, jonka mukaan Suomen haastemiehillä ei ole velvollisuutta ottaa vastaan edellä mainittuja asiakirjoja. Ottaen huomioon, että tuohon sopimukseen liittymisen jälkeen kansainvälinen kanssakäyminen on olennaisesti lisääntynyt ja että tavoitteena on asiakirjojen tiedoksiantaminen mahdollisimman nopeasti, ei vastaavanlaista järjestelmää ole aiheellista pitää voimassa tässä yleissopimuksessa. Sen vuoksi tätä ehdotusta valmisteltaessa on lähdetty siitä, ettei Suomi anna artiklan 2 *kappaleessa* tarkoitettua selitystä. Suomen haastemiehet ovat näin ollen velvollisia ottamaan vastaan tässä tarkoitettuja asiakirjoja tiedoksiantoa varten.

Sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä tulee harkittavaksi, onko myös aiheellista poistaa Haagin yleissopimuksen osalta annettu edellä kerrottu selitys. Tämä voisi olla perusteltua ottaen huomioon, että keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa annetun asetuksen (211/82) säännöksistä seuraa muun ohella, että muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä laadittuun tiedoksiannettavaan asiakirjaan on pääsäännön mukaan oltava liitettyinä käännös jommallekummalle näistä kielistä.

Muita artiklassa tarkoitettuja sopimuksia, joihin Suomi on liittynyt, on ensinnäkin Kööpenhaminassa 26 päivänä huhtikuuta 1974 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisesta ja todistelusta tehty sopimus (SopS 26/75). Lisäksi Suomi on liittynyt Haagissa 17

päivänä heinäkuuta 1905 ja 1 päivänä maaliskuuta 1954 tehtyihin riita-asiain oikeudenkäyntiä koskeviin yleissopimuksiin (SopS 37/26 ja SopS 2/57), joiden tiedoksiantoa koskevat määräykset edellä mainittu vuoden 1965 yleissopimus korvaa niiden valtioiden osalta, jotka ovat tuohon yleissopimukseen liittyneet.

V artikla. Artikla poikkeaa Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan V artiklasta siinä, että se sisältää Saksan liittotasavaltaa koskevien määräysten lisäksi määräyksiä myös Espanjan, Itävallan ja Sveitsin osalta.

Artiklan 1 *kappaleen* mukaan mainituissa valtioissa sovelletaan yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan ja 10 artiklan toimivaltaa koskevien määräysten asemesta tässä artiklassa lueteltuja valtion sisäisiä säännöksiä, kun kanne koskee edellä mainituissa artikloissa tarkoitettua takautumisvaatimusta ja siihen rinnastettava vaatimusta.

Itävallan, Saksan ja Sveitsin sisäinen lainsäädäntö tuntee erityisen menettelyn, jolla voidaan saada kolmatta tahoja sitova tuomio. Tämän *litis denuntiatio* -menettelyn mukaan kolmas taho voidaan kutsua asianosaisten välillä tapahtuvaan oikeudenkäyntiin. Jos kolmas on ollut kutsuttuna tuohon oikeudenkäyntiin, asianosaisten välillä annettu tuomio sitoo myös tätä. Mahdollisen suorituksen saaminen kolmannelta edellyttää kuitenkin vielä erillisen kanteen nostamista tätä vastaan.

Espanjan osalta tilanne on menettelyn osalta jossakin määrin selkiintymätön. Espanja on kuitenkin tässä yhteydessä katsottu tarkoituksemukaiseksi rinnastaa edellä mainittuihin valtioihin.

Edellä selostetusta erityisen menettelyn vaatimuksesta huolimatta artiklan 2 *kappaleen* mukaan on Espanjassa, Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä yleissopimuksen III osaston määräysten mukaisesti pantava täytäntöön muussa sopimusvaltiossa annettu tuomio, joka on annettu yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan tai 10 artiklan nojalla. Vastaavasti määrätään, että se kolmatta tahoja sitova oikeusvaikutus, joka Espanjassa, Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä annettulla, valtion sisäisiin säännöksiin pohjautuvalla tuomiolla on, tunnustetaan muissa sopimusvaltioissa. Tällainen tuomio ei siis ole sellaisenaan täytäntöönpanokelpoinen kolmatta tahoja vastaan.

V a artikla. Artikla on 1 *kappaleen* osalta muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleis-

sopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan V a artikla, paitsi että se koskee Tanskan lisäksi myös Islantia ja Norjaa.

Sen johdosta, että Tanskassa, Islannissa ja Norjassa hallintoviranomaiset ovat toimivaltaisia ratkaisemaan elatusapua koskevia asioita, on artiklan 1 kappaleeseen otettu määräys, jonka mukaan elatusapua koskevissa asioissa tarkoitetaan tuomioistuimilla näiden valtioiden osalta myös hallintoviranomaisia.

Artiklan 2 kappaleeseen sisältyy määräys, jonka mukaan yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa tuomioistuihin rinnastetaan Suomen ulosotonhaltija. Määräystä on pidetty tarpeellisena sen johdosta, että meillä ulosotonhaltija päättää yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitetuista väliaikaisista toimenpiteistä sekä ratkaisee lainhakuasiat ja ulosottolain 7 luvun 14 ja 15 §:ssä tarkoitettut asiat.

Eduskunta on 15 päivänä helmikuuta 1991 hyväksynyt lait oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (1052/91) ja (1065/91) ja ulosottolain muuttamisesta (1055/91) ja (1066/91). Niiden voimaantulon myötä ulosotonhaltijan eräät tuomitsemistoimintaan rinnastettavat tehtävät siirtyvät tuomioistuimille. Myös turvaamistoimista päättäminen siirtyy tuomioistuimen tehtäväksi. Näiden lakien voimaantulosta on annettu esitys eduskunnalle (HE 130/92 vp).

Ruotsissa tulee vuoden 1992 alusta voimaan laki, jonka mukaan Ruotsissa kruununvoutiviranomainen (*kronofogdemyndigheten*) ratkaisee eräitä rahasaamisia koskevia asioita tuomioistuimen asemesta. Luganon yleissopimus ei kuitenkaan koske tämän viranomaisen antamia ratkaisuja. Niitä ei voida panna täytäntöön täällä myöskään voimassaolevan pohjoismaisen tuomiolain säännösten nojalla.

V b artikla. Artikla poikkeaa Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan V b artiklasta. Poikkeavuus on kuitenkin ainoastaan siinä, että artiklassa luetellaan eräiden EY-valtioiden lisäksi myös Islanti, Norja ja Ruotsi.

Artiklassa määrätään ilmoitusvelvollisuudesta kapteenin ja miehistön välisessä palkkaa tai muita palvelussuhteen ehtoja koskevassa riita-asiassa silloin, kun kyseessä oleva avoimella merellä käytettävä alus on rekisteröity jossakin artiklassa mainituista valtioissa. Tuomioistuin, jonka tutkittavana tällainen asia on, on velvollinen tutkimaan, onko aluksesta vastuussa olevalle diplomaatti- tai konsulivirkamiehelle il-

moitettu riita-asiasta. Asian käsittelyn jatkaminen tuomioistuimessa ennen ilmoituksen toimittamista ei ole mahdollista. Edelleen artiklassa määrätään, että mikäli asianomainen virkamies on käyttänyt asiassa sellaisia oikeuksia, joita hänellä on konsulisopimuksen perusteella, tai mikäli hän on sopimuksen puuttuessa tehnyt väitteen tuomioistuimen toimivallan puuttumisesta, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

Määräyksen lähtökohtana on artiklassa mainituissa valtioissa voimassa oleva lainsäädäntö, jonka mukaan vieraan valtion tuomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan kapteenin ja miehistön välistä riita-asiata, jos alus on artiklassa mainitun valtion alainen. Tämä lähtökohta on myös otettu huomioon näiden valtioiden solmimissa konsulisopimuksissa. Myös Suomessa on ollut voimassa vastaavanlainen säännöstö. Se on kuitenkin kumottu merimieslain (423/78) säätämisen yhteydessä.

V c artikla on jätetty tyhjäksi. Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan V c artiklalla ei tässä yhteydessä ole merkitystä.

V d artikla. Artikla on samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan V d artikla.

Artikla sisältää määräyksen tuomioistuinten toimivallasta Münchenissä 5 päivänä lokakuuta 1973 allekirjoitetussa eurooppalaisen patentin myöntämistä koskevassa sopimuksessa tarkoitettujen patenttien rekisteröintiä tai niiden pätevyyttä koskevissa asioissa. Näissä asioissa jokaisen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat asianosaisten kotipaikasta riippumatta yksinomaisesti toimivaltaisia, kun on kyse sanotun valtion osalta myönnettäväksi patenteista. Toimivalta kuitenkin syrjäytyy sellaisen toimivallan hyväksi, joka perustuu edellä mainittuun kansainväliseen sopimukseen.

Artiklassa mainittu yleissopimus on tehty sen jälkeen, kun alkuperäinen Brysselin yleissopimus oli tehty. Se sisältää tuomioistuimen toimivaltaa koskevia määräyksiä, jotka siis syrjäyttävät tämän yleissopimuksen 16 artiklan 4 kohdan toimivaltamääräyksen. Jälkimmäinen määräys jää sovellettavaksi ainoastaan Münchenissä allekirjoitetun yleissopimuksen erityisten määräysten puuttuessa. Artikla on otettu pöytäkirjaan sen varmistamiseksi, ettei 16 artiklan 4 kohdan määräystä tulkita siten, että patentin rekisteröintiä tai sen pätevyyttä koskeva kanne olisi nostettava sen valtion tuomio-

istuimessa, mihin valtioon patenttia koskeva hakemus on jätetty.

Artiklasta käy lisäksi ilmi, ettei se koske Luxemburgissa 15 päivänä joulukuuta 1975 allekirjoitetussa eurooppalaisen patentin myöntämistä yhteistä markkinaa varten koskevassa yleissopimuksessa tarkoitettuja yhteisöpatentteja. Artiklassa viitataan tuon yleissopimuksen 86 artiklaan. Mainittua yleissopimusta on sittemmin 15 päivänä joulukuuta 1989 allekirjoitetulla sopimuksella muutettu. Samaa tarkoittava määräys sisältyy nykyisin yleissopimuksen 81 artiklaan. Määräyksestä käy ilmi, että yleissopimuksen voimaantulon jälkeen on siirtymävaiheen aikana mahdollista hakea myös kansallista patenttia. Tällöin hakemuksessa on nimenomaisesti ilmoitettava, ettei haeta yhteisöpatenttia. Tämän pöytäkirjan määräys merkitsee siis toisaalta myös sitä, että tämän siirtymävaiheen aikana myönnettyjen kansallisten patenttien rekisteröintiä ja pätevyyttä koskevissa asioissa on sovellettava Luganon yleissopimuksen 16 artiklan 4 kohtaa, jollei tuo määräys syrjäydy erityistä oikeudenalaa koskevan kansainvälisen sopimuksen määräysten johdosta.

VI artikla. Artikla on muutoin samansisältöinen kuin Brysselin yleissopimukseen vuonna 1968 liitetyn pöytäkirjan VI artikla, paitsi että säädöstekstit muokataan eri viranomaiselle.

Artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee toimittaa Sveitsin liittoneuvostolle ne säädöstekstit, joilla on muutettu sellaisia valtion sisäisiä säännöksiä, jotka on mainittu tässä yleissopimuksessa tai jotka vaikuttavat niihin tuomioistuinten luetteloihin, jotka on mainittu III osaston 2 jaksossa. Kuten edellä 67 artiklan kohdalla on selostettu, tässä tarkoitettut säädöstekstit ovat sellaisia, ettei niiden johdosta ole tarvetta ryhtyä neuvotteluihin yleissopimuksen muuttamiseksi.

PÖYTÄKIRJA N:o 2

YLEISSOPIMUKSEN YHDEN- MUKAISESTA TULKINNASTA

Kuten yleisperusteluissa on todettu, tämä pöytäkirja, toisin kuin Brysselin yleissopimukseen liitetty vuoden 1971 pöytäkirja, rakentuu neuvonpidon ja tietojen vaihdon periaatteelle. Näitä pöytäkirjoja on selostettu lähemmin yleisperustelujen jaksossa 2.6.

Luganon yleissopimuksen 65 artiklan mukaan pöytäkirja on osa yleissopimusta.

Pöytäkirjan johdanto-osasta käy ilmi muun ohella, että Luganon yleissopimukseen johtaneet neuvottelut ovat perustuneet Brysselin yleissopimukseen sellaisena kuin se on EY-tuomioistuimen tulkitsemana siihen mennessä kun Luganon yleissopimus avattiin allekirjoittamista varten. Tämä merkitsee, että ennen sanottua ajankohtaa annetut Brysselin yleissopimusta koskevat EY-tuomioistuimen tulkintaratkaisut ovat käytännössä Luganon yleissopimusta sovellettaessa sitovia. Näin ollen yleissopimuksen niitä artikloja, jotka ovat samansisältöiset kuin Brysselin yleissopimuksen vastaavat artiklat, on tulkittava siten kuin EY-tuomioistuin on tulkinut viimeksi mainittuja määräyksiä.

1 artikla. Artiklan mukaan sopimusvaltioiden tuomioistuinten on yleissopimusta soveltaessaan kiinnitettävä asianmukaista huomiota niihin periaatteisiin, jotka ilmenevät toisten sopimusvaltioiden tuomioistuinten tätä yleissopimusta koskevista varteenotettavista tuomioista. Varteenotettavilla tuomioilla tarkoitetaan tässä sekä sopimusvaltioiden viimeisen oikeusasteen tuomioita että muita näiden valtioiden tuomioistuinten antamia lainvoimaisia tuomioita, jotka ovat erityisen merkittäviä, ja jotka on toimitettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle.

Artiklassa mainitaan siis ainoastaan sellaiset tuomiot, joissa on sovellettu Luganon yleissopimusta. Tuomioita, joissa on sovellettu sellaisia Brysselin yleissopimuksen määräyksiä, jotka ovat samansisältöisiä sekä Brysselin että Luganon yleissopimuksessa, ei mainita tässä yhteydessä. Tätä pöytäkirjaa täydentää kuitenkin kaksi selitystä. Toisessa EY:n jäsenvaltiot selittävät pitävänsä perusteltuna, että myös EY-tuomioistuin tulkitessaan Brysselin yleissopimusta ottaa huomioon sen oikeuskäytännön, joka on muodostunut Luganon yleissopimusta sovellettaessa. Toisessa EFTAn jäsenvaltiot selittävät pitävänsä perusteltuna, että niiden tuomioistuimet kiinnittävät huomiota niihin EY-tuomioistuimen ja EY-valtioiden tuomioistuinten antamiin tuomioihin, joissa on sovellettu Brysselin yleissopimusta, kun tuomiot koskevat sellaisia määräyksiä, jotka ovat samansisältöisiä kuin Luganon yleissopimuksessa.

2 artikla. Artiklassa selostetaan se järjestelmä, jolla sopimusvaltiot vaihtavat keskenään tietoja sekä Luganon yleissopimuksen että

Brysselin yleissopimuksen soveltamisesta. Sen mukaan sopimusvaltioiden asianomaiset viranomaiset toimittavat keskusviranomaisiksi nimetyille EY-tuomioistuimen kirjaajalle tuomioita, joissa on sovellettu jompaa kumpaa yleissopimusta. Keskusviranomaiselle toimitetaan sopimusvaltioista viimeisen oikeusasteen antamia tuomioita ja muitakin sellaisia lainvoimaisia tuomioita, joilla on erityistä merkitystä. Keskusviranomaisen luokittelee nämä tuomiot samoin kuin sellaiset EY-tuomioistuimen tuomiot, joissa on tulkittu Brysselin yleissopimusta, sekä toimittaa ja julkaisee näistä tuomioista tarpeellisessa laajuudessa käännöksiä ja yhteenvedoja. Se myös lähettää asiaan vaikuttavat asiakirjat kaikkien niiden valtioiden asianomaisille viranomaisille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen tai jotka ovat siihen liittyneet. Lisäksi se toimittaa asiakirjat EY:n komissiolle.

Kaikkia tuomioita, joissa on sovellettu mainittuja yleissopimuksia, ei siis tarvitse eikä niitä tulekaan toimittaa keskusviranomaiselle. Esimerkiksi Suomesta toimitetaan keskusviranomaiselle ensinnäkin kaikki sellaiset korkeimman oikeuden ratkaisut, joissa on sovellettu Luganon yleissopimusta. Lisäksi keskusviranomaiselle toimitetaan sellaiset, lähinnä hovioikeuksien lainvoimaiset tuomiot, joissa tätä yleissopimusta on sovellettu ja joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä. Oikeusministeriö olisi Suomessa se kansallinen viranomainen, joka toimittaa tuomiot EY-tuomioistuimen kirjaajalle ja joka toimittaa tuomioistuimille EY-tuomioistuimen kirjaajan sille toimittaman aineiston.

3 artikla. Artiklassa määrätään, että pöytäkirjan tavoitteiden toteuttamista varten asetetaan pysyvä komitea, jossa jokaisella yleissopimuksen allekirjoittaneella samoin kuin siihen liittyneellä valtiolla on edustajansa. Lisäksi EY:n ja EFTAn edustajat saavat osallistua komitean kokouksiin huomioitsijoina. Kuten artiklan sanamuodosta käy ilmi, myös sellaiset valtiot, jotka ovat vasta allekirjoittaneet sopimuksen, mutta eivät vielä ole sen osapuolia, ovat komiteassa edustettuina. EY:n edustajilla tarkoitetaan tässä komission, EY-tuomioistuimen ja neuvoston pääsihteeristön edustajia.

Komitean asettamisella on tahdottu taata tarpeellinen neuvonpito Luganon yleissopimuksen soveltamisesta silloin, kun neuvonpito osoittautuu tarpeelliseksi. Kuten jäljempänä 4 artiklasta käy ilmi, komitea ei kokoonnu säännöllisin väliajoin vaan ainoastaan tarvittaessa.

Komitean toiminta on tältä osin rinnastettavissa sellaiseen käytäntöön, jota on noudatettu esimerkiksi seurattaessa eräiden Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin yleissopimusten soveltamista. Komitean edellytetään tarvittaessa laativan omat menettelysääntönsä. Jokainen sopimusvaltio ratkaisee itsenäisesti kysymyksen edustajistaan komiteassa samoin kuin edustajakausion pituudesta.

4 artikla. Artikla sisältää eräitä komitean toimintaa koskevia määräyksiä. Siitä käy ensinnäkin ilmi, että komitea kokoontuu sopimuspuolen pyynnöstä vaihtamaan mielipiteitä Luganon yleissopimuksen soveltamisesta. Vaikka sellainen valtio, joka on allekirjoittanut sopimuksen, mutta ei vielä ole sen osapuoli, voikin 3 artiklan mukaan osallistua komitean kokouksiin, ei sillä kuitenkaan ole tässä artiklassa tarkoitettua oikeutta pyytää kokouksen kutsumista koolle. Komitean koollekutsujana on yleissopimuksen tallettaja eli Sveitsin liitto-neuvosto.

Mielipiteiden vaihto voi tulla kysymykseen minkä tahansa yleissopimuksen toimintaan liittyvän kysymyksen osalta. Artiklan 1 kappaleessa on kuitenkin kiinnitetty huomiota erityisesti kahteen kysymykseen. Ensimmäinen koskee sitä oikeuskäytännön kehitystä, joka ilmenee 2 artiklan 1 kappaleen mukaisesti keskusviranomaiselle toimitetuista tuomioista. Toinen koskee yleissopimuksen 57 artiklan soveltamista eli yleissopimuksen suhdetta erityistä oikeudenalaa koskeviin sopimuksiin. Kuten jäljempänä Pöytäkirjasta N:o 3 ilmenee, tällaisten sopimusten veroisina pidetään myös EY:n päätöskäytännön seuranta on eräiden EFTA-valtioiden taholta pidetty erittäin tärkeänä. Etenkin tuomioistuimen toimivaltaa erityisellä oikeudenalalla koskevat määräykset voivat nimittäin käytännössä johtaa siihen, että Luganon yleissopimuksen määräykset menettävät osan merkityksestään ilman, että kaikki yleissopimuksen osapuolet olisivat tämän hyväksyneet.

Artiklan 2 kappaleen mukaan komitea voi harkita tarvetta muuttaa yleissopimusta. Komitea voi tehdä tätä tarkoittavia suosituksia. Tämä komitealle kuuluva oikeus on täysin erillinen siitä yleissopimuksen 66 artiklan sääntelemästä oikeudesta, jonka mukaan sopimusvaltiot voivat pyytää yleissopimuksen muuttamista. Komitealla ei ole tällaista oikeutta. Toisaalta komitean suositus ei myöskään ole edellytyksenä sille, että sopimusvaltio voi pyytää yleissopimuksen muuttamista.

PÖYTÄKIRJA N:o 3

57 ARTIKLAN SOVELTAMISESTA

Pöytäkirja N:o 3 ja sitä seuraava EY-valtioiden selitys muodostavat kokonaisuuden.

Pöytäkirjan 1 kappaleen mukaan EY:n toimielinten erityisiä oikeudenaloja koskevat päätösaktit rinnastetaan 57 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuihin sopimuksiin. EY:n päätösakteja ovat esimerkiksi asetukset, direktiivit ja päätökset. Niiden erityiset tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevat määräykset voivat siten sovellettaviksi Luganon yleissopimuksen asemesta EY:hyn kuuluissa valtioissa.

Jottei Luganon yleissopimuksen määräyksiä voitaisi ryhtyä kiertämään erilaisten päätöskartien avulla muiden sopimusvaltioiden kuin EY-valtioiden vahingoksi, on pöytäkirjan 2 kappaleeseen otettu määräys, jonka mukaan sopimusvaltiolla on mahdollisuus pyytää yleissopimuksen muuttamista havaitessaan, että EY:n päätösaktiin sisältyvä määräys on yleissopimuksen kanssa ristiriidassa. Tapauksesta riippuen myös EY-valtiolla voi olla aihetta pyytää yleissopimuksen muuttamista. Pyynnöstä kaikilla sopimusvaltioilla on velvollisuus viipymättä osallistua neuvotteluihin yleissopimuksen muutostarpeesta. Pitemmälle menevää veloitetta kappale ei sisällä.

Kappale sisältää lisäksi määräyksen, jonka mukaan Pöytäkirjassa N:o 2 tarkoitettua menettelyä voidaan aina soveltaa. Tämä tarkoittaa, että on myös mahdollista kutsua koolle komitea lausumaan käsityksensä tarpeesta muuttaa yleissopimusta.

Pöytäkirjaan liitetystä selityksessä EY-valtiot selittävät pyrkivänsä turvaamaan sen, että Luganon yleissopimuksen tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja toimivaltaa koskevat määräykset otetaan huomioon EY:n päätösakteja laadittaessa.

**PÖYTÄKIRJOIHIN LIITETYT
SELITYKSET**

Yleissopimuksen pöytäkirjoihin liitettyjä selityksiä on selostettu selostettaessa asianomaisten pöytäkirjojen sisältöä.

3. Voimaantulo

Luganon yleissopimus samoin kuin siihen liitetyt pöytäkirjat tulevat Suomen osalta voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun sitä koskeva ratifioimiskirja talletetaan Sveitsin liittoneuvostoon.

Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimus.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Suomen lainsäädännössä ei ole yleistä säännöstä siitä, milloin yksityisoikeudellinen riita-asia, jolla on liittyviä vieraaseen valtioon, voidaan täällä ottaa tutkittavaksi. Lainsäädännössämme ei myöskään ole yleisiä säännöksiä yksityisoikeudellista vaatimusta koskevan ulkomaisen tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Eräisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa Suomi on osapuolena, tosin sisältyy myös määräyksiä tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta ja ulkomaisten tuomioiden vaikutuksista, mutta näiden sopimusten soveltamisala on rajoitettu tiettyihin oikeudenaloihin. Näin ollen voidaan katsoa, että yleissopimus ja siihen liittyvät pöytäkirjat periaatteessa kuuluvat kokonaisuudessaan lainsäädännön alaan, minkä vuoksi eduskunnan suostumus niiden hyväksymiselle on tarpeen.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska yleissopimus ja siihen liittyvät pöytäkirjat sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988 tehdyn tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan tarvittaessa asetuksella.

3 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ulkoasiainministeri *Paavo Väyrynen*

YLEISSOPIMUS

tuomioistuimen toimivallasta sekä
tuomioiden täytäntöönpanosta
yksityisoikeuden alalla

Johdanto

Tämän yleissopimuksen korkeat sopimuspuolet,

Pyrkien vahvistamaan alueillaan niiden henkilöiden oikeussuojaa, joilla on kotipaikka siellä,

Katsoen tässä tarkoituksessa välttämättömäksi määritellä tuomioistuintensa kansainvälinen toimivalta, helpottaa tuomioiden tunnustamista ja luoda nopeutettu menettely tuomioiden, virallisten asiakirjojen (actes authentiques) ja tuomioistuimessa tehtyjen sovintojen täytäntöönpanon turvaamiseksi,

Tietoisina niitä yhdistävistä siteistä, jotka taloudellisella alueella ilmenevät Euroopan talousyhteisön ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välisistä vapaakauppasopimuksista,

Ottaen huomioon Brysselin yleissopimuksen syyskuun 27 päivältä 1968 tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla, sellaisena kuin se on muutettuna niillä liittymissopimuksilla, jotka on tehty Euroopan yhteisöjen laajentuessa,

Vakuuttuneina siitä, että tuon yleissopimuksen periaatteiden laajentaminen koskemaan niitä valtioita, jotka ovat tämän yleissopimuksen osapuolia, tulee vahvistamaan oikeudellista ja taloudellista yhteistyötä Euroopassa,

Haluten turvata tämän yleissopimuksen niin yhdenmukaisen soveltamisen kuin mahdollista,

Ovat tässä hengessä päättäneet tehdä tämän yleissopimuksen ja

Sopineet seuraavasta:

CONVENTION

On jurisdiction and the enforcement of
judgments in civil and commercial matters
done at Lugano on 16 September 1988

Preamble

The high contracting parties to this Convention,

Anxious to strengthen in their territories the legal protection of persons therein established,

Considering that it is necessary for this purpose to determine the international jurisdiction of their courts, to facilitate recognition and to introduce an expeditious procedure for securing the enforcement of judgments, authentic instruments and court settlements,

Aware of the links between them, which have been sanctioned in the economic field by the free trade agreements concluded between the European Economic Community and the States members of the European Free Trade Association,

Taking into account the Brussels Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, as amended by the Accession Conventions under the successive enlargements of the European Communities,

Persuaded that the extension of the principles of that Convention to the States parties to this instrument will strengthen legal and economic co-operation in Europe,

Desiring to ensure as uniform an interpretation as possible of this instrument,

Have in this spirit decided to conclude this Convention and

Have agreed as follows:

I OSASTO
Soveltamisala

1 artikla

Tätä yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti yleissopimusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä myöskään hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Yleissopimusta ei sovelleta:

1. luonnollisen henkilön oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteeseen, perintöön tai testamenttiin;

2. konkurssiin, akordiin tai muihin niihin rinnastettaviin menettelyihin;

3. sosiaaliturvaan;

4. välimiesmenettelyyn.

II OSASTO
Toimivalta

1 jakso

Yleiset määräykset

2 artikla

Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu.

Niihin, jotka eivät ole sen valtion kansalaisia, jossa heillä on kotipaikka, sovelletaan samoja tuomioistuimen toimivaltaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä kuin tuon valtion omiin kansalaisiin.

3 artikla

Niitä vastaan, joilla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän osaston 2—6 jaksojen määräysten nojalla.

Erityisesti seuraavia säännöksiä ei voida soveltaa näitä vastaan:

— Belgiassa: siviililain (*Code civil — Burgerlijk Wetboek*) 15 artiklaa sekä oikeudenkäyntilain (*Code judiciaire — Gerechtelijk Wetboek*) 638 artiklaa,

— Tanskassa: oikeudenkäyntilain (*Lov om retsens pleje*) 246 §:n 2 ja 3 kappaletta,

TITLE I
Scope

Article 1

This Convention shall apply in civil and commercial matters whatever the nature of the court or tribunal. It shall not extend, in particular, to revenue, customs or administrative matters.

The Convention shall not apply to:

1. the status or legal capacity of natural persons, rights in property arising out of a matrimonial relationship, wills and succession;

2. bankruptcy, proceedings relating to the winding-up of insolvent companies or other legal persons, judicial arrangements, compositions and analogous proceedings;

3. social security;

4. arbitration.

TITLE II
Jurisdiction

Section 1

General provisions

Article 2

Subject to the provisions of this Convention, persons domiciled in a Contracting State shall, whatever their nationality, be sued in the courts of that State.

Persons who are not nationals of the State in which they are domiciled shall be governed by the rules of jurisdiction applicable to nationals of that State.

Article 3

Persons domiciled in a Contracting State may be sued in the courts of another Contracting State only by virtue of the rules set out in Sections 2 to 6 of this Title.

In particular the following provisions shall not be applicable as against them:

— in Belgium: Article 15 of the civil code (*Code civil — Burgerlijk Wetboek*) and Article 638 of the judicial code (*Code judiciaire — Gerechtelijk Wetboek*),

— in Denmark: Article 246 (2) and (3) of the law on civil procedure (*Lov om retsens pleje*),

— Saksan liittotasavallassa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Zivilprozessordnung*) 23 §:ää,

— Kreikassa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Κωδικας πολιτικης διχονομιας*) 40 artiklaa,

— Ranskassa: siviililain (*Code civil*) 14 ja 15 artiklaa,

— Irlannissa: säännöksiä, joiden mukaan tuomioistuin on toimivaltainen sillä perusteella, että haastehakemus tai muu vastaava asiakirja on annettu vastaajalle tiedoksi hänen oleskellessaan tilapäisesti Irlannissa,

— Islannissa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Lög um meðferð einkamála í héraði*) 77 artiklaa,

— Italiassa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Codice di procedura civile*) 2 artiklaa ja 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa,

— Luxemburgissa: siviililain (*Code civil*) 14 ja 15 artiklaa,

— Alankomaissa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) 126 artiklan 3 kappaletta ja 127 artiklaa,

— Norjassa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Tvistemålsloven*) 32 §:ää,

— Itävallassa: tuomioistuimen toimivaltaa koskevan lain (*Jurisdiktionsnorm*) 99 §:ää,

— Portugalissa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Código de Processo Civil*) 65 artiklan 1 c ja 2 kohtaa sekä 65 A artiklan c kohtaa ja oikeudenkäyntiä työoikeudellisissa asioissa koskevan lain (*Código de Processo de Trabalho*) 11 artiklaa,

— Sveitsissä: *Le for du lieu du séquestre/Gerichtststand des Arrestortes/foro del luogo del sequestro* kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun liittovaltiolain (*Loi fédérale sur le droit international privé/Bundesgesetz über das internationale Privatrecht/legge federale sul diritto internazionale privato*) 4 artiklan mukaan,

— Suomessa: oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momentin toista, kolmatta ja neljättä virkettä,

— Ruotsissa: oikeudenkäymiskaaren (*Rättegångsbalken*) 10 luvun 3 §:n ensimmäisen kappaheen ensimmäistä virkettä,

— Yhdistyneessä Kuningaskunnassa: niitä sääntöjä, joiden mukaan tuomioistuin on toimivaltainen sillä perusteella, että:

a) haastehakemus tai muu vastaava asiakirja on annettu tiedoksi vastaajalle hänen oleskellessaan tilapäisesti Yhdistyneessä Kuningaskunnassa; tai

— in the Federal Republic of Germany: Article 23 of the code of civil procedure (*Zivilprozessordnung*),

— in Greece: Article 40 of the code of civil procedure (*Κωδικας πολιτικης διχονομιας*)

— in France: Articles 14 and 15 of the civil code (*Code civil*),

— in Ireland: the rules which enable jurisdiction to be founded on the document instituting the proceedings having been served on the defendant during his temporary presence in Ireland,

— in Iceland: Article 77 of the Civil Proceedings Act (*Lög um meðferð einkamála í héraði*)

— in Italy: Articles 2 and 4, Nos 1 and 2 of the code of civil procedure (*Codice di procedura civile*),

— in Luxembourg: Articles 14 and 15 of the civil code (*Code civil*),

— in the Netherlands: Articles 126(3) and 127 of the code of civil procedure (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*),

— in Norway: Section 32 of the Civil Proceedings Act (*tvistemålsloven*),

— in Austria: Article 99 of the Law on Court Jurisdiction (*Jurisdiktionsnorm*),

— in Portugal: Articles 65(1)(c), 65(2) and 65A(c) of the code of civil procedure (*Código de Processo Civil*) and Article 11 of the code of labour procedure (*Código de Processo de Trabalho*),

— in Switzerland: *Le for du lieu du séquestre/Gerichtststand des Arrestortes/foro del luogo del sequestro* within the meaning of Article 4 of the *Loi fédérale sur le droit international privé/Bundesgesetz über das internationale Privatrecht/legge federale sul diritto internazionale privato*,

— in Finland: the second, third and fourth sentences of Section 1 of Chapter 10 of the Code of Judicial Procedure (*oikeudenkäymiskaari/rättegångsbalken*),

— in Sweden: the first sentence of Section 3 of Chapter 10 of the Code of Judicial Procedure (*Rättegångsbalken*),

— in the United Kingdom: the rules which enable jurisdiction to be founded on:

(a) the document instituting the proceedings having been served on the defendant during his temporary presence in the United Kingdom; or

b) vastaajalla on omaisuutta Yhdistyneessä Kuningaskunnassa; tai

c) Yhdistyneessä Kuningaskunnassa olevaa omaisuutta on kantajan pyynnöstä takavari-koitu tai siihen on tämän pyynnöstä kohdistettu muu siihen rinnastettavissa oleva turvaamistoimenpide.

4 artikla

Jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa, tuomioistuimen toimivalta määräytyy kussakin sopimusvaltiossa sen oman lain mukaan, jollei 16 artiklan määräyksistä muuta johdu.

Tällaista vastaajaa vastaan voi kansalaisuudesta riippumatta jokainen, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, samalla tavoin kuin tuon valtion omat kansalaiset, vedota siinä sopimusvaltiossa voimassa oleviin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin sekä erityisesti 3 artiklan 2 kappaleessa mainittuihin säännöksiin.

2 jakso

Tuomioistuimen erityistä toimivaltaa koskevat määräykset

5 artikla

Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1. sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; työsopimusta koskevassa asiassa tämä paikkakunta on se, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee tai, jollei työntekijä tavallisesti työskentele yhdessä ja samassa valtiossa, se paikkakunta, jossa työntekijän palvelukseen ottanut liikepaikka sijaitsee;

2. elatusapua koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa elatusapuun oikeutetulla on kotipaikka tai asuinpaikka tai, jos asia liittyy jonkun oikeudellista asemaa koskevaan asiaan, siinä tuomioistuimessa, joka oman lakinsa mukaan on toimivaltainen tuossa asiassa, jollei toimivalta perustu ainoastaan toisen asianosaisen kansalaisuuteen;

3. sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui;

4. rikokseen perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta koskevassa asiassa siinä tuomioistuimessa, jossa rikosasia on vireillä, jos tuo-

(b) the presence within the United Kingdom of property belonging to the defendant; or

(c) the seizure by the plaintiff of property situated in the United Kingdom.

Article 4

If the defendant is not domiciled in a Contracting State, the jurisdiction of the courts of each Contracting State shall, subject to the provisions of Article 16, be determined by the law of that State.

As against such a defendant, any person domiciled in a Contracting State may, whatever his nationality, avail himself in that State of the rules of jurisdiction there in force, and in particular those specified in the second paragraph of Article 3, in the same way as the nationals of that State.

Section 2

Special jurisdiction

Article 5

A person domiciled in a Contracting State may, in another Contracting State, be sued:

1. in matters relating to a contract, in the courts for the place of performance of the obligation in question; in matters relating to individual contracts of employment, this place is that where the employee habitually carries out his work, or if the employee does not habitually carry out his work in any one country, this place shall be the place of business through which he was engaged;

2. in matters relating to maintenance, in the courts for the place where the maintenance creditor is domiciled or habitually resident or, if the matter is ancillary to proceedings concerning the status of a person, in the court which, according to its own law, has jurisdiction to entertain those proceedings, unless that jurisdiction is based solely on the nationality of one of the parties;

3. in matters relating to tort, delict or quasi-delict, in the courts for the place where the harmful event occurred;

4. as regards a civil claim for damages or restitution which is based on an act giving rise to criminal proceedings, in the court seized of

mioistu in oman lakinsa mukaan on toimivaltainen tutkimaan yksityisoikeudellisia vaatimuksia;

5. sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan toimintaa koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa toimipaikka sijaitsee;

6. jos hän on joko suoraan lain nojalla taikka kirjallisella tai kirjallisesti vahvistetulla suullisella oikeustoimella muodostetun trustin perustaja, trustee tai trustin edunsaaja, sen sopimusvaltion tuomioistuimessa, missä trustin kotipaikka on;

7. laivalastin tai rahdin pelastamisesta aiheutuvan pelastuspalkkion maksamista koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kyseessä oleva lasti tai rahti

a) on asetettu takavarikkoon tai on muun siihen rinnastettavan turvaamistoimen kohteena sellaisen maksun turvaamiseksi tai

b) olisi voitu asettaa takavarikkoon tai siihen olisi voitu kohdistaa muu siihen rinnastettava turvaamistoimenpide, mutta takuu tai muu vakuus on asetettu;

ja jos väitetään, että vastaajalla on jokin oikeus lastiin tai rahtiin taikka oli sellainen oikeus silloin, kun pelastustoimenpide tapahtui.

6 artikla

Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, kanne voidaan nostaa myös:

1. jos asiassa on useampia vastaajia, siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka;

2. jos kanne koskee takautumisvaatimusta tai siihen rinnastettavaa vaatimusta, siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, jollei alkuperäistä kanna ole nostettu ainoastaan sen vuoksi, että kanne häntä vastaan saataisiin tutkituksi muussa tuomioistuimessa kuin siinä, joka muutoin olisi ollut toimivaltainen tutkimaan häntä vastaan nostettua kanteen;

3. jos kysymyksessä on vastakanne, joka perustuu samaan sopimukseen tai seikkaan kuin pääkanne, siinä tuomioistuimessa, jossa pääkanne on vireillä;

4. kun asia koskee sopimusta ja kanne voidaan yhdistää samaa vastaajaa vastaan nostettuun kanteeseen, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, sen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa kiinteistö sijaitsee.

those proceedings, to the extent that that court has jurisdiction under its own law to entertain civil proceedings;

5. as regards a dispute arising out of the operations of a branch, agency or other establishment, in the courts for the place in which the branch, agency or other establishment is situated;

6. in his capacity as settlor, trustee or beneficiary of a trust created by the operation of a statute, or by a written instrument, or created orally and evidenced in writing, in the courts of the Contracting State in which the trust is domiciled;

7. as regards a dispute concerning the payment of remuneration claimed in respect of the salvage of a cargo or freight, in the court under the authority of which the cargo or freight in question:

(a) has been arrested to secure such payment, or

(b) could have been so arrested, but bail or other security has been given;

provided that this provision shall apply only if it is claimed that the defendant has an interest in the cargo or freight or had such an interest at the time of salvage.

Article 6

A person domiciled in a Contracting State may also be sued:

1. where he is one of a number of defendants, in the courts for the place where any one of them is domiciled;

2. as a third party in an action on a warranty or guarantee or in any other third party proceedings, in the court seised of the original proceedings, unless these were instituted solely with the object of removing him from the jurisdiction of the court which would be competent in his case;

3. on a counterclaim arising from the same contract or facts on which the original claim was based, in the court in which the original claim is pending;

4. in matters relating to a contract, if the action may be combined with an action against the same defendant in matters relating to rights in rem in immovable property, in the court of the Contracting State in which the property is situated.

6 a artikla

Sopimusvaltion tuomioistuimien, joka tämän yleissopimuksen mukaan on toimivaltainen tutkimaan aluksen käyttämisestä tai sen operoinnista aiheutuvaa vastuuta koskevan asian, on samoin kuin muu sen sopimusvaltion tuomioistuimien, joka tuon valtion lain mukaan on asiassa toimivaltainen sanotun tuomioistuimen asemesta, myös toimivaltainen tutkimaan sellaisen vastuun rajoittamista koskevan vaatimuksen.

3 jakso

Toimivaltamääräykset vakuutusasioissa

7 artikla

Tuomioistuimen toimivalta vakuutusta koskevissa asioissa määräytyy tämän jakson määräysten mukaan, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan määräyksistä muuta johdu.

8 artikla

Kanne vakuutuksenantajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa:

1. sen valtion tuomioistuimissa, jossa hänellä on kotipaikka, tai
2. muussa sopimusvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vakuutuksenottajalla on kotipaikka, tai
3. jos on kysymys rinnakkaisvakuutuksen antajasta, siinä sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa kanne on nostettu johtavaa vakuutuksenantajaa vastaan.

Vakuutuksenantajalla, jolla ei ole sopimusvaltiossa kotipaikkaa, mutta jolla on sellaisessa valtiossa sivuliike, agentuuri tai muu siihen rinnastettava toimipaikka, katsotaan tämän toiminnasta aiheutuvien riitojen osalta olevan kotipaikka tuossa valtiossa.

9 artikla

Asiassa, joka koskee vastuuvakuutusta tai kiinteää omaisuutta koskevaa vakuutusta, kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan lisäksi nostaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko sattui. Sama koskee tapauksia, joissa samalla vakuutussopimuksella on vakuutettu sekä kiinteätä että irtainta omaisuutta ja sama tapahtuma on aiheuttanut vahinkoa kummallekin.

10 artikla

Vastuuvakuutusta koskevassa asiassa kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa myös siinä tuomioistuimessa, jossa vahingon-

Article 6 a

Where by virtue of this Convention a court of a Contracting State has jurisdiction in actions relating to liability arising from the use or operation of a ship, that court, or any other court substituted for this purpose by the internal law of that State, shall also have jurisdiction over claims for limitation of such liability.

Section 3

Jurisdiction in matters relating to insurance

Article 7

In matters relating to insurance, jurisdiction shall be determined by this Section, without prejudice to the provisions of Articles 4 and 5(5).

Article 8

An insurer domiciled in a Contracting State may be sued:

1. in the courts of the State where he is domiciled, or
2. in another Contracting State, in the courts for the place where the policy-holder is domiciled, or
3. if he is a co-insurer, in the courts of a Contracting State in which proceedings are brought against the leading insurer.

An insurer who is not domiciled in a Contracting State but has a branch, agency or other establishment in one of the Contracting States shall, in disputes arising out of the operations of the branch, agency or establishment, be deemed to be domiciled in that State.

Article 9

In respect of liability insurance or insurance of immovable property, the insurer may in addition be sued in the courts for the place where the harmful event occurred. The same applies if movable and immovable property are covered by the same insurance policy and both are adversely affected by the same contingency.

Article 10

In respect of liability insurance, the insurer may also, if the law of the court permits it, be joined in proceedings which the injured party

kärsinyt on nostanut kanteen vakuutettua vastaan, jos tuomioistuimen laki sen sallii.

Vahingonkärsineen suoraan vakuutuksenantajaa vastaan nostamaan kanteeseen sovelletaan 7—9 artiklan määräyksiä, milloin tällainen suora kanne on luvallinen.

Jos sellaiseen suoraan kanteeseen sovellettavan lain mukaan on sallittua nostaa kanne vakuutuksenottajaa tai vakuutettua vastaan, sama tuomioistuin on toimivaltainen heidänkin osaltaan.

11 artikla

Jollei 10 artiklan 3 kappaleen määräyksistä muuta johdu, vakuutuksenantaja saa nostaa kanteen vain sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, riippumatta siitä, onko vastaaja vakuutuksenottaja, vakuutettu tai edunsaaja.

Tämän jakson määräykset eivät vaikuta oikeuteen nostaa vastakanne siinä tuomioistuimissa, jossa pääkanne on tämän jakson määräysten mukaisesti vireillä.

12 artikla

Tämän jakson määräyksistä voidaan sopimuksin poiketa ainoastaan, jos

1. sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen, tai
2. sopimus antaa vakuutuksenottajalle, vakuutetulle tai edunsaajalle oikeuden nostaa kanteen muussa kuin tässä jaksossa tarkoitetuissa tuomioistuimissa, tai
3. sopimuksen ovat keskenään tehneet vakuutuksenottaja ja vakuutuksenantaja, joilla vakuutus sopimusta tehtäessä oli kotipaikka tai asuinpaikka samassa sopimusvaltiossa, ja sopimuksessa on sovittu tuon valtion tuomioistuinten toimivallasta myös sen tapauksen varalta, että vahinko on sattunut ulkomailla, jollei sellainen sopimus ole tuon valtion lain mukaan kielletty, tai
4. sopimus on tehty sellaisen vakuutuksenottajan kanssa, jolla ei ole kotipaikka missään sopimusvaltiossa, paitsi milloin vakuutus on pakollinen tai koskee sopimusvaltiossa olevaa kiinteää omaisuutta, tai
5. sopimus koskee vakuutus sopimusta, joka tarkoittaa yhtä tai useampaa 12 a artiklassa mainittua riskiä.

12 a artikla

Edellä 12 artiklan 5 kohdassa tarkoitettut riskit ovat seuraavat:

has brought against the insured.

The provisions of Articles 7, 8 and 9 shall apply to actions brought by the injured party directly against the insurer, where such direct actions are permitted.

If the law governing such direct actions provides that the policy-holder or the insured may be joined as a party to the action, the same court shall have jurisdiction over them.

Article 11

Without prejudice to the provisions of the third paragraph of Article 10, an insurer may bring proceedings only in the courts of the Contracting State in which the defendant is domiciled, irrespective of whether he is the policy-holder, the insured or a beneficiary.

The provisions of this Section shall not affect the right to bring a counterclaim in the court in which, in accordance with this Section, the original claim is pending.

Article 12

The provisions of this Section may be departed from only by an agreement on jurisdiction:

1. which is entered into after the dispute has arisen, or
2. which allows the policy-holder, the insured or a beneficiary to bring proceedings in courts other than those indicated in this Section, or
3. which is concluded between a policy-holder and an insurer, both of whom are at the time of conclusion of the contract domiciled or habitually resident in the same Contracting State, and which has the effect of conferring jurisdiction on the courts of that State even if the harmful event were to occur abroad, provided that such an agreement is not contrary to the law of that State, or
4. which is concluded with a policy-holder who is not domiciled in a Contracting State, except in so far as the insurance is compulsory or relates to immovable property in a Contracting State, or
5. which relates to a contract of insurance in so far as it covers one or more of the risks set out in Article 12A.

Article 12 a

The following are the risks referred to in Article 12(5):

1. menetys tai vahinko, joka aiheutuu
 - a) avoimella merellä käytettäville aluksille, rannikon ulkopuolella tai avomerellä oleville rakenteille tai ilma-aluksille niiden käyttämistä kaupalliseen tarkoitukseen,
 - b) kuljetettavalle tavaralle, ei kuitenkaan matkustajien matkatavaroille, kun kuljetus tapahtuu yksinomaan tai osaksi sellaisilla aluksilla tai ilmaaluksilla;
2. vastuu, ei kuitenkaan matkustajien henkilövahingoista tai heidän matkatavaroilleen aiheutuneesta vahingosta tai menetyksestä,
 - a) joka aiheutuu aluksien, rakenteiden tai ilma-alusten tämän artiklan 1 a kohdan mukaisesta käyttämisestä tai operoinnista, jolleivät tuomioistuimen toimivaltaa koskevat sopimukset ole tällaisen riskin vakuuttamista koskeissa asioissa kielletyt ilma-aluksen rekisteröimisvaltion lain mukaan,
 - b) menetyksestä tai vahingosta, jonka tavara on tämän artiklan 1 b kohdassa tarkoitettun kuljetuksen aikana aiheuttanut;
3. taloudellinen menetys, joka liittyy alusten, rakenteiden tai ilma-alusten 1 a kohdan mukaiseen käyttämiseen tai operointiin, erityisesti rahdin tai alusvuokran menetys;
4. riski, joka liittyy johonkin 1—3 kohdassa mainittuun riskiin.

4 jakso

Toimivalta kuluttajansuojaa koskevissa riita-asioissa

13 artikla

Kun asia koskee jonkun tekemää sellaista sopimusta, jota voidaan pitää sellaisena, ettei se liity hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa, jäljempänä ”kuluttaja” määräytyy tuomioistuimen toimivalta tämän jakson määräysten mukaisesti, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan määräyksistä muuta johdu, jos asia koskee:

1. irtaimen kauppaa ja hinta on suoritettava maksuerissä tai
2. lainaa, joka pitää maksaa takaisin erissä, tai muuta luottoa, jotka on tarkoitettu sellaisen tavaran kaupan rahoittamiseen, tai
3. muita sopimuksia, jotka tarkoittavat tavaran toimittamista tai palvelusta, jos
 - a) sopimusta on edeltänyt erityinen tarjous tai ilmoittelu siinä valtiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka, ja
 - b) kuluttaja on siinä valtiossa suorittanut sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet.

1. any loss of or damage to
 - (a) sea-going ships, installations situated offshore or on the high seas, or aircraft, arising from perils which relate to their use for commercial purposes,
 - (b) goods in transit other than passengers' baggage where the transit consists of or includes carriage by such ships or aircraft;
2. any liability, other than for bodily injury to passengers or loss of or damage to their baggage,
 - (a) arising out of the use or operation of ships, installations or aircraft as referred to in (1)(a) above in so far as the law of the Contracting State in which such aircraft are registered does not prohibit agreements on jurisdiction regarding insurance of such risks,
 - (b) for loss or damage caused by goods in transit as described in (1)(b) above;
3. any financial loss connected with the use or operation of ships, installations or aircraft as referred to in (1)(a) above, in particular loss of freight or charter-hire;
4. any risk or interest connected with any of those referred to in (1) to (3) above.

Section 4

Jurisdiction over consumer contracts

Article 13

In proceedings concerning a contract concluded by a person for a purpose which can be regarded as being outside his trade or profession, hereinafter called ”the consumer”, jurisdiction shall be determined by this Section, without prejudice to the provisions of Articles 4 and 5(5), if it is:

1. a contract for the sale of goods on instalment credit terms, or
2. a contract for a loan repayable by instalments, or for any other form of credit, made to finance the sale of goods, or
3. any other contract for the supply of goods or a contract for the supply of services, and
 - (a) in the State of the consumer's domicile the conclusion of the contract was preceded by a specific invitation addressed to him or by advertising, and
 - (b) the consumer took in that State the steps necessary for the conclusion of the contract.

Jos kuluttajan sopijapuolella ei ole kotipaikkaa sopimusvaltiossa, mutta hänellä on sellaisessa valtiossa sivuliike, agentuuri tai muu siihen rinnastettava toimipaikka, katsotaan hänellä sivuliikkeen, agentuurin tai muun siihen rinnastettavan toimipaikan harjoittamisesta aiheutuissa asioissa olevan kotipaikka viimeksi mainitussa valtiossa.

Tämän jakson määräyksiä ei sovelleta kuljetussopimuksiin.

14 artikla

Kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopijapuolta vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä tällä on kotipaikka tai sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä kuluttajalla itsellään on kotipaikka.

Kuluttajan sopijapuoli voi nostaa kanteen kuluttajaa vastaan ainoastaan sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä kuluttajalla on kotipaikka.

Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta oikeuteen esittää vastavaatimuksia siinä tuomioistuimissa, jossa pääkanne tämän jakson määräysten mukaisesti on vireillä.

15 artikla

Tämän jakson määräyksistä voidaan sopimuksin poiketa ainoastaan, jos:

1. sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen, tai
2. sopimus antaa kuluttajalle oikeuden nostaa kanteen muissa kuin tässä jaksossa tarkoitetuissa tuomioistuimissa, tai
3. kuluttajalla ja hänen sopijakumppanillaan sopimuksen tekoaikana oli kotipaikkansa tai asuinpaikkansa samassa sopimusvaltiossa ja sopimuksessa on sovittu, että tuon valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jollei sellainen sopimus sanotun valtion lain mukaan ole kielletty.

5 jakso

Yksinomainen toimivalta

16 artikla

Seuraavilla tuomioistuimilla on asianosaisen kotipaikasta riippumatta yksinomainen toimivalta:

1. a) asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden vuokraa, sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä kiinteistö sijaitsee;

Where a consumer enters into a contract with a party who is not domiciled in a Contracting State but has a branch, agency or other establishment in one of the Contracting States, that party shall, in disputes arising out of the operations of the branch, agency or establishment, be deemed to be domiciled in that State.

This Section shall not apply to contracts of transport.

Article 14

A consumer may bring proceedings against the other party to a contract either in the courts of the Contracting State in which that party is domiciled or in the courts of the Contracting State in which he is himself domiciled.

Proceedings may be brought against a consumer by the other party to the contract only in the courts of the Contracting State in which the consumer is domiciled.

These provisions shall not affect the right to bring a counterclaim in the court in which, in accordance with this Section, the original claim is pending.

Article 15

The provisions of this Section may be departed from only by an agreement:

1. which is entered into after the dispute has arisen, or
2. which allows the consumer to bring proceedings in courts other than those indicated in this Section, or
3. which is entered into by the consumer and the other party to the contract, both of whom are at the time of conclusion of the contract domiciled or habitually resident in the same Contracting State, and which confers jurisdiction on the courts of that State, provided that such an agreement is not contrary to the law of that State.

Section 5

Exclusive jurisdiction

Article 16

The following courts shall have exclusive jurisdiction, regardless of domicile:

1. (a) in proceedings which have as their object rights in rem in immovable property or tenancies of immovable property, the courts of the Contracting State in which the property is situated;

b) kuitenkin asiassa, joka koskee kiinteistön vuokraamista tilapäiseen yksityiskäyttöön enintään kuudeksi peräkkäiseksi kuukaudeksi, toimivalta on myös sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, jossa vastaajalla on kotipaikka, edellyttäen, että vuokralainen on luonnollinen henkilö ja kummallakaan asianosaisella ei ole kotipaikkaa siinä sopimusvaltiossa, missä kiinteistö sijaitsee;

2. jos asia koskee yhtiön tai muun oikeushenkilön pätevyyttä, mitättömyyttä tai purkamista, taikka niiden toimielinten päätöksiä, sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä yhtiöllä tai oikeushenkilöllä on kotipaikka;

3. jos asia koskee julkiseen rekisteriin tehtyjen merkintöjen pätevyyttä, sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä rekisteriä pidetään;

4. jos asia koskee patentin, tavaramerkin, mallin tai muiden senkaltaisten tallettamista tai rekisteröintiä edellyttävien oikeuksien rekisteröintiä tai pätevyyttä, sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä tallettamista tai rekisteröintiä on pyydetty tai jossa tallettaminen tai rekisteröinti on tapahtunut tai jossa se kansainvälisen sopimuksen määräysten mukaan katsotaan tapahtuneeksi;

5. jos asia koskee tuomioiden täytäntöönpanoa, sen sopimusvaltion tuomioistuimilla, missä täytäntöönpano on tapahtuva tai tapahtunut.

6 jakso

Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus

17 artikla

1. Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisista ratkaisemaan asian. Sellainen sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, vahvistettava kirjallisesti, tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä, tai

(b) however, in proceedings which have as their object tenancies of immovable property concluded for temporary private use for a maximum period of six consecutive months, the courts of the Contracting State in which the defendant is domiciled shall also have jurisdiction, provided that the tenant is a natural person and neither party is domiciled in the Contracting State in which the property is situated;

2. in proceedings which have as their object the validity of the constitution, the nullity or the dissolution of companies or other legal persons or associations of natural or legal persons, or the decisions of their organs, the courts of the Contracting State in which the company, legal person or association has its seat;

3. in proceedings which have as their object the validity of entries in public registers, the courts of the Contracting State in which the register is kept;

4. in proceedings concerned with the registration or validity of patents, trade marks, designs, or other similar rights required to be deposited or registered, the courts of the Contracting State in which the deposit or registration has been applied for, has taken place or is under the terms of an international convention deemed to have taken place;

5. in proceedings concerned with the enforcement of judgments, the courts of the Contracting State in which the judgment has been or is to be enforced.

Section 6

Prorogation of jurisdiction

Article 17

1. If the parties, one or more of whom is domiciled in a Contracting State, have agreed that a court or the courts of a Contracting State are to have jurisdiction to settle any disputes which have arisen or which may arise in connection with a particular legal relationship, that court or those courts shall have exclusive jurisdiction. Such an agreement conferring jurisdiction shall be either:

(a) in writing or evidenced in writing, or

(b) in a form which accords with practices which the parties have established between themselves, or

c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea, ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.

Jos kummallakaan tuollaisen sopimuksen tehneellä asianosaisella ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa, toisten sopimusvaltioiden tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia tutkimaan asiaa, jolleivät sopimuksen mukaan toimivaltainen tuomioistuin tai toimivaltaiset tuomioistuimet ole katsoneet, ettei sillä tai niillä ole toimivaltaa asiassa.

2. Sopimusvaltion tuomioistuimella tai tuomioistuimilla, jotka trustin perustamista koskevan asiakirjan mukaan ovat toimivaltaisia, on yksinomainen toimivalta tutkia kanne, joka on nostettu trustin perustajaa, trusteea tai trustin edunsaajaa vastaan, jos asia koskee näiden henkilöiden välisiä suhteita taikka heidän oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan trustissa.

3. Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat sopimukset tai vastaavat määräykset trustin perustamista koskevassa asiakirjassa ovat tehotomia, jos ne ovat ristiriidassa 12 tai 15 artiklan määräysten kanssa tai jos ne tuomioistuimet, joiden toimivalta on sopimuksella poissuljettu, ovat 16 artiklan mukaan yksinomaisesti toimivaltaisia.

4. Jos tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehty ainoastaan toisen asianosaisen hyväksi, säilyttää tämä asianosainen oikeuden nostaa kanne jokaisessa muussa tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

5. Työsopimusta koskevissa asioissa ovat tuomioistuimen toimivaltaa koskevat sopimukset päteviä ainoastaan, jos ne on tehty sen jälkeen, kun riita on syntynyt.

18 artikla

Jos sopimusvaltion tuomioistuin ei tämän yleissopimuksen muiden määräysten mukaan ole toimivaltainen, se on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa siinä tuomioistuimessa. Tätä määrystä ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja on vastannut ainoastaan kiistääkseen tuomioistuimen toimivallan tai jos toinen tuomioistuin 16 artiklan mukaan on yksinomaisesti toimivaltainen.

(c) in international trade or commerce, in a form which accords with a usage of which the parties are or ought to have been aware and which in such trade or commerce is widely known to, and regularly observed by, parties to contracts of the type involved in the particular trade or commerce concerned.

Where such an agreement is concluded by parties, none of whom is domiciled in a Contracting State, the courts of other Contracting States shall have no jurisdiction over their disputes unless the court or courts chosen have declined jurisdiction.

2. The court or courts of a Contracting State on which a trust instrument has conferred jurisdiction shall have exclusive jurisdiction in any proceedings brought against a settlor, trustee or beneficiary, if relations between these persons or their rights or obligations under the trust are involved.

3. Agreements or provisions of a trust instrument conferring jurisdiction shall have no legal force if they are contrary to the provisions of Articles 12 or 15, or if the courts whose jurisdiction they purport to exclude have exclusive jurisdiction by virtue of Article 16.

4. If an agreement conferring jurisdiction was concluded for the benefit of only one of the parties, that party shall retain the right to bring proceedings in any other court which has jurisdiction by virtue of this Convention.

5. In matters relating to individual contracts of employment an agreement conferring jurisdiction shall have legal force only if it is entered into after the dispute has arisen.

Article 18

Apart from jurisdiction derived from other provisions of this Convention, a court of a Contracting State before whom a defendant enters an appearance shall have jurisdiction. This rule shall not apply where appearance was entered solely to contest the jurisdiction, or where another court has exclusive jurisdiction by virtue of Article 16.

7 jakso

Tuomioistuimen toimivallan ja menettelyn edellytysten tutkiminen

19 artikla

Jos sopimusvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jonka toisen sopimusvaltion tuomioistuin on 16 artiklan mukaan yksinomaisesti toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

20 artikla

Jos kanne nostetaan sopimusvaltiossa sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa, ja jos vastaaja ei vastaa, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei se ole toimivaltainen tämän yleissopimuksen määräysten mukaan.

Tuomioistuimen on keskeytettävä asian käsittely, kunnes on selvitetty, että vastaajalla on ollut mahdollisuus saada tieto haastehakemuksesta tai muusta vastaavasta asiakirjasta niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa tai että kaikkiin tätä varten välttämättömiin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Edellisessä kappaleessa olevien määräysten asemesta sovelletaan Haagissa 15 päivänä marraskuuta 1965 tehdyn oikeudenkäyntiasiakirjojen ja muiden asiakirjojen tiedoksianto ulkomailla siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan yleissopimuksen 15 artiklan määräyksiä, jos haastehakemus tai muu vastaava asiakirja oli annettava tiedoksi sanotun yleissopimuksen mukaisesti.

8 jakso

Vireilläolo ja samassa yhteydessä käsiteltävät kanteet

21 artikla

Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetaan samojen asianosaisten välillä samaa asiaa koskevia kanteita, muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, on omasta aloitteestaan keskeytettävä asian käsittely kunnes on ratkaistu, että tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, on toimivaltainen.

Kun on ratkaistu, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, on toimivaltainen, tulee muiden tuomioistuinten tuon tuomioistuimen toimivallan johdosta jättää asia tutkimatta.

Section 7

Examination as to jurisdiction and admissibility

Article 19

Where a court of a Contracting State is seised of a claim which is principally concerned with a matter over which the courts of another Contracting State have exclusive jurisdiction by virtue of Article 16, it shall declare of its own motion that it has no jurisdiction.

Article 20

Where a defendant domiciled in one Contracting State is sued in a court of another Contracting State and does not enter an appearance, the court shall declare of its own motion that it has no jurisdiction unless its jurisdiction is derived from the provisions of this Convention.

The court shall stay the proceedings so long as it is not shown that the defendant has been able to receive the document instituting the proceedings or an equivalent document in sufficient time to enable him to arrange for his defence, or that all necessary steps have been taken to this end.

The provisions of the foregoing paragraph shall be replaced by those of Article 15 of the Hague Convention of 15 November 1965 on the service abroad of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters, if the document instituting the proceedings or notice thereof had to be transmitted abroad in accordance with that Convention.

Section 8

Lis Pendens — related actions

Article 21

Where proceedings involving the same cause of action and between the same parties are brought in the courts of different Contracting States, any court other than the court first seised shall of its own motion stay its proceedings until such time as the jurisdiction of the court first seised is established.

Where the jurisdiction of the court first seised is established, any court other than the court first seised shall decline jurisdiction in favour of that court.

22 artikla

Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa, tuomioistuinin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi niin kauan, kun molemmat kanteet ovat vireillä ensimmäisessä oikeusasteessa, keskeyttää asian käsittelyn.

Tuomioistuin, jossa kanne on nostettu myöhemmin, voi asianosaisen pyynnöstä myös jättää asian tutkimatta, jos toisiinsa liittyvien kanteiden käsittelyn yhdistäminen sanotun tuomioistuimen lain mukaan on sallittua ja se tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen tutkimaan molemmat kanteet.

Tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan kanteiden liittyvän toisiinsa silloin, kun niiden välillä on niin läheinen yhteys, että kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä näyttää tarpeelliselta, jotta vältettäisiin ristiriitaiset tuomiot sen johdosta, että kanteet käsitellään eri oikeudenkäynneissä.

23 artikla

Jos useampi tuomioistuin on yksinomaisesti toimivaltainen, on muiden tuomioistuinten kuin sen, jossa kanne on ensin nostettu, jätettävä asia tutkimatta.

9 jakso

Turvaamistoimenpiteet ja muut väliaikaiset toimenpiteet

24 artikla

Sopimusvaltion lain tuntemia turvaamistoimenpiteitä ja muita väliaikaisia toimenpiteitä voidaan pyytää sanotun valtion tuomioistuimilta myös silloin, kun toisen sopimusvaltion tuomioistuin on tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian.

III OSASTO

Tunnustaminen ja täytäntöönpano

25 artikla

Tuomiolla tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa jokaista sopimusvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä.

Article 22

Where related actions are brought in the courts of different Contracting States, any court other than the court first seised may, while the actions are pending at first instance, stay its proceedings.

A court other than the court first seised may also, on the application of one of the parties, decline jurisdiction if the law of that court permits the consolidation of related actions and the court first seised has jurisdiction over both actions.

For the purposes of this Article, actions are deemed to be related where they are so closely connected that it is expedient to hear and determine them together to avoid the risk of irreconcilable judgments resulting from separate proceedings.

Article 23

Where actions come within the exclusive jurisdiction of several courts, any court other than the court first seised shall decline jurisdiction in favour of that court.

Section 9

Provisional, including protective, measures

Article 24

Application may be made to the courts of a Contracting State for such provisional, including protective, measures as may be available under the law of that State, even if, under this Convention, the courts of another Contracting State have jurisdiction as to the substance of the matter.

TITLE III

Recognition and enforcement

Article 25

For the purposes of this Convention, "judgment" means any judgment given by a court or tribunal of a Contracting State, whatever the judgment may be called, including a decree, order, decision or writ of execution, as well as the determination of costs or expenses by an officer of the court.

1 jakso

Tunnustaminen

26 artikla

Sopimusvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan toisessa sopimusvaltiossa vaatimatta minään erityisen menettelyn noudattamista.

Jos kysymys tuomion tunnustamisesta sellaisenaan on riidan kohteena, voi jokainen tuomion tunnustamista vaativa asiaan osallinen pyytää tämän osaston 2 ja 3 jaksossa tarkoitetussa menettelyssä vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava.

Jos tuomion tunnustamista vaaditaan sopimusvaltiossa vireillä olevassa asiassa ja tuon asian ratkaisu riippuu siitä, onko tuomio tunnustettava, on asiaa käsittelevä tuomioistuin toimivaltainen ratkaisemaan tunnustamista koskevan kysymyksen.

27 artikla

Tuomiota ei tunnusteta:

1. jos tunnustaminen on vastoin sen valtion oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*), jossa tuomioon vedotaan;

2. jos tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan, eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu asianmukaisesti tiedoksi niin hyvissä ajoin, että hän on voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3. jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asiaosaisten välillä siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään;

4. jos sen valtion tuomioistuin, jossa tuomio on annettu (tuomiovaltio), on tuomiossaan luonnollisen henkilön oikeudellista asemaa, oikeuskelpoisuutta tai oikeustoimikelpoisuutta taikka aviovarallisuutta, perintöä taikka testamenttia koskevan esikysymyksen osalta päätenyt sellaiseen ratkaisuun, joka on vastoin sen valtion kansainvälisen yksityisoikeuden säännöstä, jossa tuomioon vedotaan, jollei lopputulos olisi ollut sama siinä tapauksessa, että viimeksi mainitun valtion kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä olisi sovellettu;

5. jos tuomio on ristiriidassa muussa kuin sopimusvaltiossa samaa asiaa koskevan ja samojen asiaosaisten välillä aikaisemmin annetun tuomion kanssa, ja viimeksi mainittu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä valtiossa, jossa tuomioon vedotaan.

Section 1

Recognition

Article 26

A judgment given in a Contracting State shall be recognised in the other Contracting States without any special procedure being required.

Any interested party who raises the recognition of a judgment as the principal issue in a dispute may, in accordance with the procedures provided for in Sections 2 and 3 of this Title, apply for a decision that the judgment be recognised.

If the outcome of proceedings in a court of a Contracting State depends on the determination of an incidental question of recognition that court shall have jurisdiction over that question.

Article 27

A judgment shall not be recognised:

1. if such recognition is contrary to public policy in the State in which recognition is sought;

2. where it was given in default of appearance, if the defendant was not duly served with the document which instituted the proceedings or with an equivalent document in sufficient time to enable him to arrange for his defence;

3. if the judgment is irreconcilable with a judgment given in a dispute between the same parties in the State in which recognition is sought;

4. if the court of the State of origin, in order to arrive at its judgment, has decided a preliminary question concerning the status or legal capacity of natural persons, rights in property arising out of a matrimonial relationship, wills or succession in a way that conflicts with a rule of the private international law of the State in which the recognition is sought, unless the same result would have been reached by the application of the rules of private international law of that State;

5. if the judgment is irreconcilable with an earlier judgment given in a non-contracting State involving the same cause of action and between the same parties, provided that this latter judgment fulfils the conditions necessary for its recognition in the State addressed.

28 artikla

Tuomiota ei tunnusteta myöskään silloin, kun II osaston 3, 4 ja 5 jaksojen määräyksiä ei ole noudatettu eikä 59 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Tuomion tunnustamisesta voidaan kieltäytyä myös 54 b artiklan 3 kappaleessa ja 57 artiklan 4 kappaleessa tarkoitetuissa tapauksissa.

Sen valtion tuomioistuin tai viranomainen, jossa tunnustamista vaaditaan, on tutkiessaan, onko olemassa jokin edellä olevissa kappaleissa tarkoitettu toimivaltaperuste, sidottu niihin toiseikkoihin, joihin tuomion antanut tuomioistuin on perustanut toimivaltansa.

Jollei 1 ja 2 kappaleen määräyksistä muuta johdu, tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia; tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 27 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin.

29 artikla

Ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.

30 artikla

Jos sopimusvaltion tuomioistuimessa vaaditaan toisessa sopimusvaltiossa annetun tuomion tunnustamista, tämä voi lykätä asian käsittelyn, jos tuomioon on haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.

Jos sopimusvaltion tuomioistuimessa vaaditaan Irlannissa tai Yhdistyneessä Kuningaskunnassa annetun tuomion tunnustamista, tuomioistuin voi lykätä asian käsittelyn, jos tuomion täytäntöönpano on tuomiovaltiossa muutoksenhakemuksen vuoksi lykätty.

2 jakso

Täytäntöönpano

31 artikla

Sopimusvaltiossa annettu tuomio, joka siinä valtiossa on täytäntöönpanokelpoinen, on pantava täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa (*täytäntöönpanovaltio*), kun tuomio asiaan osallisen hakemuksesta siellä on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa on kuitenkin sellaiset tuomiot pantava täytäntöön Englannissa ja Walesissa, Skotlannissa tai Pohjois-Irlannissa, jotka asiaan osallisen pyynnöstä on

Article 28

Moreover, a judgment shall not be recognised if it conflicts with the provisions of Sections 3, 4 or 5 of Title II or in a case provided for in Article 59.

A judgment may furthermore be refused recognition in any case provided for in Article 54B(3) or 57(4).

In its examination of the grounds of jurisdiction referred to in the foregoing paragraphs, the court or authority applied to shall be bound by the findings of fact on which the court of the State of origin based its jurisdiction.

Subject to the provisions of the first and second paragraphs, the jurisdiction of the court of the State of origin may not be reviewed; the test of public policy referred to in Article 27(1) may not be applied to the rules relating to jurisdiction.

Article 29

Under no circumstances may a foreign judgment be reviewed as to its substance.

Article 30

A court of a Contracting State in which recognition is sought of a judgment given in another Contracting State may stay the proceedings if an ordinary appeal against the judgment has been lodged.

A court of a Contracting State in which recognition is sought of a judgment given in Ireland or the United Kingdom may stay the proceedings if enforcement is suspended in the State of origin by reason of an appeal.

Section 2

Enforcement

Article 31

A judgment given in a Contracting State and enforceable in that State shall be enforced in another Contracting State when, on the application of any interested party, it has been declared enforceable there.

However, in the United Kingdom, such a judgment shall be enforced in England and Wales, in Scotland, or in Northern Ireland when, on the application of any interested

rekisteröity täytäntöönpanoa varten asianomaisessa Yhdistyneen Kuningaskunnan osassa.

32 artikla

1. Täytäntöönpanoa koskevan pyynnön ottaa vastaan:

— Belgiassa *tribunal de première instance* tai *rechtbank van eerste aanleg*,
 — Tanskassa *byret*,
 — Saksan liittotasavallassa *Landgerichtin* osaston puheenjohtaja,

— Kreikassa *μονομελές πρωτοδικείο*,
 — Espanjassa *Juzgado de Primera Instancia*,

— Ranskassa *tribunal de grande instance* puheenjohtaja,

— Irlannissa *High Court*,

— Islannissa *héraðsdómari*,

— Italiassa *corte d'appello*,

— Luxemburgissa *tribunal d'arrondissementin* puheenjohtaja,

— Alankomaissa *arrondissementsrechtbankin* puheenjohtaja,

— Norjassa *herredsrett* tai *byrett namsrettina*,

— Itävallassa *Landesgericht* tai *Kreisgericht*,

— Portugalissa *Tribunal Judicial de Circulo*,

— Sveitsissä:

a) rahasuoritusta koskevan tuomion osalta *juge de la mainlevée/Rechtsöffnungsrichter/giudice competente a pronunciare sul rigetto dell' opposizione* siinä menettelyssä, josta säädetään seuraavissa lainkohdissa: *Loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite/Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs/legge federale sulla esecuzione e sul fallimento* 80 ja 81 artikla,

b) muun kuin rahasuoritusta koskevan tuomion osalta *juge cantonal d'exequatur compétent/zuständiger kantonaler Vollstreckungsrichter/giudice cantonale competente a pronunciare l'exequatur*,

— Suomessa *ulosotonhaltija*,

— Ruotsissa *Svea hovrätt*,

— Yhdistyneessä Kuningaskunnassa:

a) Englannissa ja Walesissä *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*, jonne hakemus toimitetaan *Secretary of State* välityksellä;

b) Skotlannissa *Court of Session* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Sheriff Court*, jonne

party, it has been registered for enforcement in that part of the United Kingdom.

Article 32

1. The application shall be submitted:

— in Belgium, to the *tribunal de première instance* or *rechtbank van eerste aanleg*,

— in Denmark, to the *byret*,

— in the Federal Republic of Germany, to the presiding judge of a chamber of the *Landgericht*,

— in Greece, to the *μονομελές πρωτοδικείο*,

— in Spain, to the *Juzgado de Primera Instancia*,

— in France, to the presiding judge of the *tribunal de grande instance*,

— in Ireland, to the *High Court*,

— in Iceland, to the *héraðsdómari*,

— in Italy, to the *corte d'appello*,

— in Luxembourg, to the presiding judge of the *tribunal d'arrondissement*,

— in the Netherlands, to the presiding judge of the *arrondissementsrechtbank*,

— in Norway, to the *herredsrett* or *byrett as namsrett*,

— in Austria, to the *Landesgericht* or the *Kreisgericht*,

— in Portugal, to the *Tribunal Judicial de Circulo*,

— in Switzerland:

(a) in respect of judgments ordering the payment of a sum of money, to the *juge de la mainlevée/Rechtsöffnungsrichter/giudice competente a pronunciare sul rigetto dell' opposizione*, within the framework of the procedure governed by Articles 80 and 81 of the *loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite/Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs/legge federale sulla esecuzione e sul fallimento*,

(b) in respect of judgments ordering a performance other than the payment of a sum of money, to the *juge cantonal d'exequatur compétent/zuständiger kantonaler Vollstreckungsrichter/giudice cantonale competente a pronunciare l'exequatur*,

— in Finland, to the *ulosotonhaltija/överexekutor*,

— in Sweden, to the *Svea hovrätt*,

— in the United Kingdom:

(a) in England and Wales, to the *High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment to the *Magistrates' Court* on transmission by the *Secretary of State*.

(b) in Scotland, to the *Court of Session*, or in the case of a maintenance judgment to the

hakemus toimitetaan *Secretary of Staten* välityksellä;

c) Pohjois-Irlannissa *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*, jonne hakemus toimitetaan *Secretary of Staten* välityksellä.

2. Alueellinen toimivalta on sillä tuomioistuimella, jonka alueella on sen henkilön kotipaikka, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään. Jos tällä ei ole kotipaikkaa täytäntöönpanovaltiassa, se tuomioistuin on toimivaltainen, jonka alueella täytäntöönpano on tapahtuva.

33 artikla

Täytäntöönpanoa pyydetään täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti.

Hakijan on ilmoitettava, missä hänellä on katsottava olevan kotipaikka sen tuomioistuimen tuomiopiirin alueella, jossa täytäntöönpanoa pyydetään. Jos täytäntöönpanovaltion laki ei tunne sellaisen kotipaikan ilmoittamista, hakijan on nimettävä oikeudenkäyntiasiamies.

Hakemukseen on liitettävä 46 ja 47 artiklasa tarkoitetut asiakirjat.

34 artikla

Tuomioistuimen, jolta täytäntöönpanoa on pyydetty, on annettava päätöksensä viipymättä ja varaamatta menettelyn siinä vaiheessa sille, jota vastaan täytäntöönpanoa pyydetään, tilaisuutta tulla kuulluksi hakemuksen johdosta.

Hakemus voidaan hylätä ainoastaan jollakin 27 ja 28 artiklassa mainitulla perusteella.

Ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.

35 artikla

Tuomioistuimen asianomaisen virkamiehen on viivytyksettä ilmoitettava hakijalle hakemuksen johdosta annetusta päätöksestä täytäntöönpanovaltion lain mukaisesti.

36 artikla

Jos täytäntöönpanoon suostutaan, vastapuoli voi kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta hakea siihen muutosta.

Jos muutoksenhakijalla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiassa kuin siinä, missä on annettu päätös, jolla täytäntöönpanoon on suostuttu, muutoksenhaku-aika on kaksi kuukautta

Sheriff Court on transmission by the *Secretary of State*;

(c) in Northern Ireland, to the *High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment to the *Magistrates' Court* on transmission by the *Secretary of State*.

2. The jurisdiction of local courts shall be determined by reference to the place of domicile of the party against whom enforcement is sought. If he is not domiciled in the State in which enforcement is sought, it shall be determined by reference to the place of enforcement.

Article 33

The procedure for making the application shall be governed by the law of the State in which enforcement is sought.

The applicant must give an address for service of process within the area of jurisdiction of the court applied to. However, if the law of the State in which enforcement is sought does not provide for the furnishing of such an address, the applicant shall appoint a representative ad litem.

The documents referred to in Articles 46 and 47 shall be attached to the application.

Article 34

The court applied to shall give its decision without delay; the party against whom enforcement is sought shall not at this stage of the proceedings be entitled to make any submissions on the application.

The application may be refused only for one of the reasons specified in Articles 27 and 28.

Under no circumstances may the foreign judgment be reviewed as to its substance.

Article 35

The appropriate officer of the court shall without delay bring the decision given on the application to the notice of the applicant in accordance with the procedure laid down by the law of the State in which enforcement is sought.

Article 36

If enforcement is authorised, the party against whom enforcement is sought may appeal against the decision within one month of service thereof.

If that party is domiciled in a Contracting State other than that in which the decision authorising enforcement was given, the time for appealing shall be two months and shall run

siitä päivästä alkaen, kun päätös on annettu tiedoksi hänelle joko henkilökohtaisesti tai hänen asunnossaan. Tätä määräaikaa ei voida pidentää etäisyyden perusteella.

37 artikla

1. Se, jolta muutosta haetaan kontradiktoria oikeudenkäyntiä koskevien säännösten mukaisesti, on:

- Belgiassa *tribunal de première instance* tai *rechtbank van eerste aanleg*,
 - Tanskassa *landsret*,
 - Saksan liittotasavallassa *Oberlandesgericht*,
 - Kreikassa *εφετειο*,
 - Espanjassa *Audiencia Provincial*,
 - Ranskassa *cour d'appel*,
 - Irlannissa *High Court*,
 - Islannissa *héraðsdómari*
 - Italiassa *corte d'appello*,
 - Luxemburgissa *cour supérieure de justice* riita-asioiden muutoksenhakutuomioistuimena,
 - Alankomaissa *arrondissementsrechtbank*,
 - Norjassa *lagmannsrett*,
 - Itävallassa *Landesgericht* tai *Kreisgericht*,
 - Portugalissa *Tribunal da Relação*,
 - Sveitsissä *tribunal cantonal/Kantonsgericht/tribunale cantonale*,
 - Suomessa *hovioikeus*,
 - Ruotsissa *Svea hovrätt*,
 - Yhdistyneessä kuningaskunnassa:
 - a) Englannissa ja Walesissä *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*,
 - b) Skotlannissa *Court of Session* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Sheriff Court*,
 - c) Pohjois-Irlannissa *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*.
2. Muutoksenhaun johdosta annettuun päätökseen saa ainoastaan hakea muutosta:
- Belgiassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa kassaatiovalituksella,
 - Tanskassa *højesteretiltä* oikeusministerin luvalla,
 - Saksan liittotasavallassa *Rechtsbeschwerdellä*,
 - Irlannissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla *Supreme Courtilta*,
 - Islannissa *Hæstirétturilta*,

from the date of service, either on him in person or at his residence. No extension of time may be granted on account of distance.

Article 37

1. An appeal against the decision authorising enforcement shall be lodged in accordance with the rules governing procedure in contentious matters:

- in Belgium, with *the tribunal de première instance* or *rechtbank van eerste aanleg*,
 - in Denmark, with *the landsret*,
 - in the Federal Republic of Germany, with *the Oberlandesgericht*,
 - in Greece, with *the εφετειο*,
 - in Spain, with *the Audiencia Provincial*,
 - in France, with *the cour d'appel*,
 - in Ireland, with *the High Court*,
 - in Iceland, with *the héraosdómari*,
 - in Italy, with *the corte d'appello*,
 - in Luxembourg, with *the Cour supérieure de justice* sitting as a court of civil appeal,
 - in the Netherlands, with *the arrondissementsrechtbank*,
 - in Norway, with *the lagmannsrett*,
 - in Austria, with *the Landesgericht* or *the Kreisgericht*,
 - in Portugal, with *the Tribunal da Relação*,
 - in Switzerland, with *the tribunal cantonal/Kantonsgericht/tribunale cantonale*,
 - in Finland, with *the hovioikeus/hovrätt*,
 - in Sweden, with *the Svea hovrätt*,
 - in the United Kingdom:
 - (a) in England and Wales, with *the High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment with *the Magistrates' Court*,
 - (b) in Scotland, with *the Court of Session*, or in the case of a maintenance judgment with *the Sheriff Court*,
 - (c) in Northern Ireland, with *the High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment with *the Magistrates' Court*.
2. The judgment given on the appeal may be contested only:
- in Belgium, Greece, Spain, France, Italy, Luxembourg and in the Netherlands, by an appeal in cassation,
 - in Denmark, by an appeal to *the højesteret*, with the leave of the Minister of Justice,
 - in the Federal Republic of Germany, by a *Rechtsbeschwerde*,
 - in Ireland, by an appeal on a point of law to *the Supreme Court*,
 - in Iceland, by an appeal to *the Hæstiréttur*,

— Norjassa muutoksenhakukeinolla (kjæremål tai anke) *Høyesterettin Kjæremålsutvalg*ilta tai *Høyesterett*iltä,

— Itävallassa, jos kysymyksessä on *Rekursmenettely*, *Revisionsrekurs*illa ja, jos kysymyksessä on *Widerspruch*-menettely, *Berufung*illa *Revision*mahdollisuudella,

— Portugalissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla,

— Sveitsissä seuraavasti: *recours de droit public devant le tribunal fédéral/staatsrechtliche Beschwerde beim Bundesgericht/ricorso di diritto pubblico davanti al tribunale federale*,

— Suomessa valittamalla *korkeimmalta oikeudelta*,

— Ruotsissa *högsta domstolen* ilta,

— Yhdistyneessä Kuningaskunnassa yhdellä ainoalla oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla.

38 artikla

Tuomioistuim, jolta muutosta on haettu 37 artiklan 1 kappaleen mukaan, voi muutoksenhakijan pyynnöstä keskeyttää asian käsittelyn, jos tuomioon on tuomiovaltiossa haettu muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin tai jos sellaisen muutoksenhakukeinon käyttämiseksi säädetty aika ei ole vielä kulunut umpeen; viimeksi mainitussa tapauksessa tuomioistuim voi määrätä ajan, jonka kuluessa muutosta on haettava.

Jos tuomio on annettu Irlannissa tai Yhdistyneessä Kuningaskunnassa, on jokaista tuomiovaltiossa käytettävissä olevaa muutoksenhakukeinoja pidettävä ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuna varsinaisena muutoksenhakukeinona.

Tuomioistuim voi myös päättää, että täytäntöönpanon edellytyksenä on sen määräämän vakuuden asettaminen.

39 artikla

Ennen kuin 36 artiklassa tarkoitettu muutoksenhakuaika on kulunut umpeen ja ennen kuin muutoksenhakemuksen johdosta on annettu päätös, velallisen omaisuuteen ei saa kohdistaa muita täytäntöönpanotoimia kuin turvaamistoimenpiteitä.

Täytäntöönpanon salliva päätös oikeuttaa ryhtymään tällaisiin turvaamistoimenpiteisiin.

— in Norway, by an appeal (kjæremål or anke) to the *Høyesteretts Kjæremålsutvalg* or *Høyesterett*,

— in Austria, in the case of an appeal, by a *Revisionsrekurs* and, in the case of opposition proceedings, by a *Berufung* with the possibility of a *Revision*,

— in Portugal, by an appeal on a point of law,

— in Switzerland, by a *recours de droit public devant le tribunal fédéral/staatsrechtliche Beschwerde beim Bundesgericht/ricorso di diritto pubblico davanti al tribunale federale*,

— in Finland, by an appeal to the *korkein oikeus/högsta domstolen*,

— in Sweden, by an appeal to the *högsta domstolen*,

— in the United Kingdom, by a single further appeal on a point of law.

Article 38

The court with which the appeal under the first paragraph of Article 37 is lodged may, on the application of the appellant, stay the proceedings if an ordinary appeal has been lodged against the judgment in the State of origin or if the time for such an appeal has not yet expired; in the latter case, the court may specify the time within which such an appeal is to be lodged.

Where the judgment was given in Ireland or the United Kingdom, any form of appeal available in the State of origin shall be treated as an ordinary appeal for the purposes of the first paragraph.

The court may also make enforcement conditional on the provision of such security as it shall determine.

Article 39

During the time specified for an appeal pursuant to Article 36 and until any such appeal has been determined, no measures of enforcement may be taken other than protective measures taken against the property of the party against whom enforcement is sought.

The decision authorising enforcement shall carry with it the power to proceed to any such protective measures.

40 artikla

1. Jos täytäntöönpanoa koskeva hakemus on hylätty, ne, joilta hakija voi hakea muutosta, ovat jäljempänä mainitut:

- Belgiassa *cour d'appel* tai *hof van beroep*,
 - Tanskassa *landsret*,
 - Saksan liittotasavallassa *Oberlandesgericht*,
 - Kreikassa *εωτεριο*,
 - Espanjassa *Audiencia Provincial*,
 - Ranskassa *cour d'appel*,
 - Irlannissa *High Court*,
 - Islannissa *héraðsdómari*,
 - Italiassa *corte d'appello*,
 - Luxemburgissa *cour supérieure de justice*
- riita-asioiden muutoksenhakutuomioistuimena,
- Alankomaissa *gerechtshof*,
 - Norjassa *lagmannsrett*,
 - Itävallassa *Landesgericht* tai *Kreisgericht*,
 - Portugalissa *Tribunal da Relação*,
 - Sveitsissä *tribunal cantonal*/*Kantonsgericht*/*tribunale cantonale*,
 - Suomessa *hovioikeus*,
 - Ruotsissa *Svea hovrätt*, sekä
 - Yhdistyneessä Kuningaskunnassa
- a) Englannissa ja Walesissä *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*,
- b) Skotlannissa *Court of Session* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Sheriff Court*,
- c) Pohjois-Irlannissa *High Court of Justice* tai, jos tuomio koskee elatusapua, *Magistrates' Court*.

2. Muutoksenhakemusta käsittelevän tuomioistuimen on varattava vastapuolelle tilaisuus tulla kuulluksi. Jos tämä jää pois, sovelletaan 20 artiklan 2 ja 3 kappaletta myös siinä tapauksessa, että vastapuolella ei ole kotipaikka missään sopimusvaltiossa.

41 artikla

Edellä 40 artiklassa tarkoitetun muutoksenhakemuksen johdosta annettuun päätökseen saadaan hakea muutosta ainoastaan:

- Belgiassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Luxemburgissa ja Alankomaissa kassaatiovalituksella,
- Tanskassa *højestereriltä* oikeusministerin avulla,
- Saksan liittotasavallassa *Rechtsbeschwerdellä*,
- Irlannissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla *Supreme Court*ilta,

Article 40

1. If the application for enforcement is refused, the applicant may appeal:

- in Belgium, to *the cour d'appel* or *hof van beroep*,
- in Denmark, to *the landsret*,
- in the Federal Republic of Germany, to *the Oberlandesgericht*,
- in Greece, to the *εωτεριο*,
- in Spain, to *the Audiencia Provincial*,
- in France, to *the cour d'appel*,
- in Ireland, to *the High Court*,
- in Iceland, to *the héraðsdómari*,
- in Italy, to *the corte d'appello*,
- in Luxembourg, to *the Cour supérieure de justice* sitting as a court of civil appeal,
- in the Netherlands, to *the gerechtshof*,
- in Norway, to *the lagmannsrett*,
- in Austria, to *the Landesgericht* or *the Kreisgericht*,
- in Portugal, to *the Tribunal da Relação*,
- in Switzerland, to *the tribunal cantonal*/*Kantonsgericht*/*tribunale cantonale*,
- in Finland, to *the hovioikeus/hovrätt*,
- in Sweden, to *the Svea hovrätt*,
- in the United Kingdom:

(a) in England and Wales, to *the High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment to *the Magistrates' Court*,

(b) in Scotland, to *the Court of Session*, or in the case of a maintenance judgment to *the Sheriff Court*,

(c) in Northern Ireland, to *the High Court of Justice*, or in the case of a maintenance judgment to *the Magistrates' Court*.

2. The party against whom enforcement is sought shall be summoned to appear before the appellate court. If he fails to appear, the provisions of the second and third paragraphs of Article 20 shall apply even where he is not domiciled in any of the Contracting States.

Article 41

A judgment given on an appeal provided for in Article 40 may be contested only:

- in Belgium, Greece, Spain, France, Italy, Luxembourg and in the Netherlands, by an appeal in cassation,
- in Denmark, by an appeal to the *hæstret*, with the leave of the Minister of Justice,
- in the Federal Republic of Germany, by a *Rechtsbeschwerde*,
- in Ireland, by an appeal on a point of law to the Supreme Court,

- Islannissa *Hæstirétturilta*,
- Norjassa: muutoksenhakukeinolla (*kjæremål* tai *anke*) *Høyesterettin* *kjæremålsutvalgilta* tai *Høyesterettiltä*,
- Itävallassa *Revisionsrekursilla*
- Portugalissa oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla,
- Sveitsissä seuraavasti: *recours de droit public devant le tribunal fédéral/staatsrechtliche Beschwerde beim Bundesgericht/ricorso di diritto pubblico davanti al tribunale federale*,
- Suomessa valittamalla *korkeimmalta oikeudelta*,
- Ruotsissa *högsta domstolenilta*,
- Yhdistyneessä Kuningaskunnassa yhdellä ainoalla oikeuskysymykseen rajoittuvalla muutoksenhakukeinolla.

42 artikla

Jos ulkomaisella tuomiolla on ratkaistu useampia vaatimuksia ja jos täytäntöönpanoa ei voida sallia kaikkien vaatimusten osalta, tuomioistuimen on sallittava täytäntöönpano yhden tai useamman vaatimuksen osalta.

Hakija voi pyytää tuomion osittaista täytäntöönpanoa.

43 artikla

Ulkomainen tuomio, jolla joku on veloitettu maksamaan uhkasakko, on täytäntöönpanokelpoinen täytäntöönpanovaltiossa ainoastaan, jos tuomioistuinvalltion tuomioistuin on lopullisesti vahvistanut uhkasakon määrän.

44 artikla

Jos täytäntöönpanon hakijalle on tuomiovaltiossa myönnetty kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti tai jos hänet on vapautettu velvollisuudesta suorittaa kuluja tai maksuja, on hänelle myös 32—35 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä myönnettävä maksuton oikeudenkäynti ja vapautettava velvollisuudesta suorittaa kuluja tai maksuja niin laajalti kuin se on mahdollista täytäntöönpanovaltion lain mukaan.

Se, joka pyytää Tanskan tai Islannin hallintoviranomaisen elatusapuasiassa antaman päätöksen täytäntöönpanoa, voi vaatia täytäntöönpanovaltiossa I kappaleessa tarkoitettuja etuja, jos hän esittää Tanskan tai Islannin oikeusministeriön todistuksen siitä, että taloudelliset edellytykset saada kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti tai vapautusta vel-

- in Iceland, by an appeal to the *Hæstiréttur*,
- in Norway, by an appeal (*kjæremål* or *anke*) to the *Høyesteretts* *kjæremålsutvalg* or *Høyesterett*,
- in Austria, by a *Revisionsrekurs*,
- in Portugal, by an appeal on a point of law,
- in Switzerland, by a *recours de droit public devant le tribunal fédéral/staatsrechtliche Beschwerde beim Bundesgericht/ricorso di diritto pubblico davanti al tribunale federale*,
- in Finland, by an appeal to the *korkein oikeus/högsta domstolen*,
- in Sweden, by an appeal to the *högsta domstolen*,
- in the United Kingdom, by a single further appeal on a point of law.

Article 42

Where a foreign judgment has been given in respect of several matters and enforcement cannot be authorised for all of them, the court shall authorise enforcement for one or more of them.

An applicant may request partial enforcement of a judgment.

Article 43

A foreign judgment which orders a periodic payment by way of a penalty shall be enforceable in the State in which enforcement is sought only if the amount of the payment has been finally determined by the courts of the State of origin.

Article 44

An applicant who, in the State of origin, has benefited from complete or partial legal aid or exemption from costs or expenses, shall be entitled, in the procedures provided for in Articles 32 to 35, to benefit from the most favourable legal aids or the most extensive exemption from costs or expenses provided for by the law of the State addressed.

However, an applicant who requests the enforcement of a decision given by an administrative authority in Denmark or in Iceland in respect of a maintenance order may, in the State addressed, claim the benefits referred to in the first paragraph if he presents a statement from, respectively, the Danish Ministry of Justice or the Icelandic Ministry of Justice to

vollisuudesta suorittaa kuluja tai maksuja hänen osaltaan ovat olemassa.

45 artikla

Asianosaiselta, joka sopimusvaltiossa pyytää toisessa sopimusvaltiossa annetun tuomion täytäntöönpanoa, ei saa vaatia vakuutta, takuuta, talletusta tai muuta senkaltaista suoritusta sillä perusteella, että hän on ulkomaalainen tai että hänellä ei ole kotipaikkaa tai oleskelupaikkaa täytäntöönpanovaltiossa.

3 jakso

Yhteiset määräykset

46 artikla

Asianosaisen, joka vaatii tuomion tunnustamista tai pyytää sen täytäntöönpanoa, on annettava:

1. tuomiosta sellainen jäljennös, joka täyttää välttämättömät vaatimukset sen alkuperäisyyden toteamiseksi,

2. jos tuomio on annettu poisjäänyttä asianosaista vastaan, alkuperäisenä tai oikeaksi todistettuna jäljennöksenä asiakirja, josta ilmenee, että haastehakemus tai muu vastaava asiakirja on annettu poisjääneelle asianosaiselle tiedoksi.

47 artikla

Asianosaisen joka pyytää täytäntöönpanoa, on lisäksi annettava:

1. asiakirjat, joista ilmenee, että tuomio on täytäntöönpanokelpoinen tuomiovaltion lain mukaan ja että se on annettu tiedoksi, sekä

2. tarvittaessa asiakirja, josta ilmenee, että hakijalle on tuomiovaltiossa myönnetty kokonaan tai osittain maksuton oikeudenkäynti.

48 artikla

Jollei 46 artiklan 2 kohdassa ja 47 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja ole annettu, tuomioistuin voi asettaa asiakirjojen antamiselle määräajan tai hyväksyä sanotuissa kohdissa tarkoitettujen asiakirjojen veroisia muita asiakirjoja tai, jos se pitää asiaa riittävästi selvitetynä, vapauttaa asiakirjan antamisvelvollisuudesta.

Tuomioistuimen vaatimuksesta asiakirjoista on annettava käännös. Käännöksen tulee olla sellaisen henkilön oikeaksi todistama, jolla on siihen jossakin sopimusvaltiossa kelpoisuus.

the effect that he fulfils the economic requirements to qualify for the grant of complete or partial legal aid or exemption from costs or expenses.

Article 45

No security, bond or deposit, however described, shall be required of a party who in one Contracting State applies for enforcement of a judgment given in another Contracting State on the ground that he is a foreign national or that he is not domiciled or resident in the State in which enforcement is sought.

Section 3

Common provisions

Article 46

A party seeking recognition or applying for enforcement of a judgment shall produce:

1. a copy of the judgment which satisfies the conditions necessary to establish its authenticity;

2. in the case of a judgment given in default, the original or a certified true copy of the document which establishes that the party in default was served with the document instituting the proceedings or with an equivalent document.

Article 47

A party applying for enforcement shall also produce:

1. documents which establish that, according to the law of the State of origin, the judgment is enforceable and has been served;

2. where appropriate, a document showing that the applicant is in receipt of legal aid in the State of origin.

Article 48

If the documents specified in Article 46(2) and Article 47(2) are not produced, the court may specify a time for their production, accept equivalent documents or, if it considers that it has sufficient information before it, dispense with their production.

If the court so requires, a translation of the documents shall be produced; the translation shall be certified by a person qualified to do so in one of the Contracting States.

49 artikla

Edellä 46 ja 47 artiklassa ja 48 artiklan toisessa kappaleessa tarkoitettujen asiakirjojen samoin kuin asianajovaltakirjan osalta, jos sellainen on annettu, ei saa vaatia laillistamista tai vastaavaa muodollisuutta.

IV OSASTO

Viralliset asiakirjat ja tuomioistuimessa tehty sovnto

50 artikla

Viralliset asiakirjat (*actes authentiques*), jotka on asianmukaisesti laadittu jossakin sopimusvaltiossa, ja jotka ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia, on pyynnöstä julistettava täytäntöönpanokelpoisiksi toisessa sopimusvaltiossa 31 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen määräysten mukaisessa menettelyssä. Pyyntö voidaan evätä ainoastaan, jos virallisen asiakirjan täytäntöönpano olisi vastoin täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*).

Täytäntöönpanopyynnön yhteydessä toimitetun asiakirjan on täytettävä ne edellytykset, jotka sen alkuperäisyyden toteamiseksi vaaditaan siinä valtiossa, jossa asiakirja on laadittu.

Edellä III osaston 3 jaksossa olevia määräyksiä on noudatettava soveltuvin osin.

51 artikla

Sopimusvaltion tuomioistuimessa oikeudenkäynnin aikana tehty sovinto, joka on täytäntöönpanokelpoinen sanotussa valtiossa, on samoin edellytyksin kuin viralliset asiakirjat täytäntöönpanokelpoinen täytäntöönpanovaltiossa.

V OSASTO

Yleiset määräykset

52 artikla

Sopimusvaltion tuomioistuimen on sovellettava omaa lakiaan ratkaistessaan, onko asianosaisella kotipaikka sen alueella.

Jos asianosaisella ei ole kotipaikkaa siinä valtiossa, jonka tuomioistuimessa asia on viireillä, tuomioistuimen on ratkaistessaan kysymyksen siitä, onko asianosaisella kotipaikka jossakin muussa sopimusvaltiossa, sovellettava tuon valtion lakia.

Article 49

No legalisation of other similar formality shall be required in respect of the documents referred to in Articles 46 or 47 or the second paragraph of Article 48, or in respect of a document appointing a representative *ad litem*.

TITLE IV

Authentic instruments and court settlements

Article 50

A document which has been formally drawn up or registered as an authentic instrument and is enforceable in one Contracting State shall, in another Contracting State, be declared enforceable there, on application made in accordance with the procedures provided for in Article 31 et seq. The application may be refused only if enforcement of the instrument is contrary to public policy in the State addressed.

The instrument produced must satisfy the conditions necessary to establish its authenticity in the State of origin.

The provisions of Section 3 of Title III shall apply as appropriate.

Article 51

A settlement which has been approved by a court in the course of proceedings and is enforceable in the State in which it was concluded shall be enforceable in the State addressed under the same conditions as authentic instruments.

TITLE V

General provisions

Article 52

In order to determine whether a party is domiciled in the Contracting State whose courts are seised of a matter, the Court shall apply its internal law.

If a party is not domiciled in the State whose courts are seised of the matter, then, in order to determine whether the party is domiciled in another Contracting State, the court shall apply the law of that State.

53 artikla

Tätä yleissopimusta sovellettaessa tarkoitetaan kotipaikalla myös yhtiön ja oikeushenkilön kotipaikkaa. Tuomioistuimien soveltaa kuitenkin omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään ratkaistessaan, missä yhtiöllä tai oikeushenkilöllä on kotipaikka.

Kun sopimusvaltion tuomioistuimen on siinä vireillä olevassa asiassa ratkaistava, sijaitseeko trustin päähallinto sen alueella, tuomioistuimien soveltaa omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään.

VI OSASTO

Siirtymäsäännökset

54 artikla

Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, ja sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu, sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan alkuperävaltiossa, ja jos tuomion tai virallisen asiakirjan tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään, kun yleissopimus on tullut voimaan siinä valtiossa, johon pyyntö on osoitettu.

Tuomiot, jotka on annettu sen jälkeen, kun tämä yleissopimus on tullut tuomiovaltion ja sen valtion välillä voimaan, johon pyyntö on osoitettu, ja jotka on annettu ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa vireille pannuissa asioissa, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön III osaston määräysten mukaisesti, jos sovelletut toimivaltasäännökset vastaavat tämän yleissopimuksen II osaston määräyksiä tai sellaisen sopimuksen määräyksiä, jotka asian tullessa vireille olivat voimassa kyseisten valtioiden välillä.

Jos sopimusta koskevan riidan asianosaiset ovat ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa kirjallisesti sopineet, että sopimukseen sovellettava laki on Irlannin laki tai Yhdistyneen Kuningaskunnan jonkin osan laki, Irlannin tuomioistuimet tai Yhdistyneen Kuningaskunnan tuon osan tuomioistuimet ovat edelleen toimivaltaisia tutkimaan asian.

54 a artikla

Kolme vuotta tämän yleissopimuksen voimaantulosta Tanskan, Kreikan, Irlannin, Islannin, Norjan, Suomen ja Ruotsin osalta tuomioistuimen toimivalta merioikeudellisissa asioissa määräytyy asianomaisissa valtioissa II osaston määräysten lisäksi niiden määräysten mukaisesti, jotka ovat jäljempänä 1—7 kappaleessa.

Article 53

For the purposes of this Convention, the seat of a company or other legal person or association of natural or legal persons shall be treated as its domicile. However, in order to determine that seat, the court shall apply its rules of private international law.

In order to determine whether a trust is domiciled in the Contracting State whose courts are seised of the matter, the court shall apply its rules of private international law.

TITLE VI

Transitional provisions

Article 54

The provisions of this Convention shall apply only to legal proceedings instituted and to documents formally drawn up or registered as authentic instruments after its entry into force in the State of origin and, where recognition or enforcement of a judgment or authentic instrument is sought, in the State addressed.

However, judgments given after the date of entry into force of this Convention between the State or origin and the State addressed in proceedings instituted before that date shall be recognised and enforced in accordance with the provisions of Title III if jurisdiction was founded upon rules which accorded with those provided for either in Title II of this Convention or in a convention concluded between the State of origin and the State addressed which was in force when the proceedings were instituted.

If the parties to a dispute concerning a contract had agreed in writing before the entry into force of this Convention that the contract was to be governed by the law of Ireland or of a part of the United Kingdom, the courts of Ireland or of that part of the United Kingdom shall retain the right to exercise jurisdiction in the dispute.

Article 54 a

For a period of three years from the entry into force of this Convention for Denmark, Greece, Ireland, Iceland, Norway, Finland and Sweden, respectively, jurisdiction in maritime matters shall be determined in these States not only in accordance with the provisions of Title II, but also in accordance with the provisions

Nämä määräykset lakkaavat kuitenkin olemassa voimassa kysymyksessä olevassa valtiossa, kun Brysselissä 10 päivänä toukokuuta 1952 allekirjoitettu avoimella merellä käytettäviin aluksiin kohdistuvaa takavarikkoa ja sitä vastaavaa toimenpidettä (arrest) tarkoittavien säännösten yhtenäistämistä koskeva kansainvälinen sopimus tulee voimaan kysymyksessä olevan valtion osalta.

1. Sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, voidaan nostaa merisaatavaa tarkoittava kanne jossakin edellä mainittujen valtioiden tuomioistuimessa, jos siihen alukseen, jota vaatimus koskee, tai johonkin muuhun saman omistajan alukseen on viimeksi mainitussa valtiossa kohdistettu taikka olisi voitu kohdistaa takavarikko tai sitä vastaava toimenpide tuomioistuimessa tai vastaavassa menettelyssä, jos takausta tai muuta vakuutta ei olisi asetettu, ja jos:

a) kantajalla on kotipaikka tässä valtiossa, tai

b) vaatimus on syntynyt tässä valtiossa, tai

c) vaatimus koskee sitä matkaa, jolla turvaamistoimenpiteeseen on ryhdytty tai olisi voitu ryhtyä, tai

d) vaatimus johtuu yhteentörmäyksestä tai vahingosta, jonka alus on aiheuttanut toiselle alukselle taikka jommassa kummassa aluksessa oleville tavaroille tai henkilöille, jos yhteentörmäys tai vahinko ovat aiheutuneet toteutetusta tai laiminlyödyistä aluksen ohjailusta tai voimassa olevien määräysten noudattamatta jättämisestä, tai

e) vaatimus johtuu meripelastuksesta, tai

f) vaatimuksen vakuutena on kiinnitys tai muu sopimukseen perustuva panttioikeus siihen alukseen, joka on pantu takavarikkoon tai johon on kohdistettu muu sellainen turvaamistoimenpide.

2. Takavarikkoa tai sitä vastaavaa toimenpidettä voidaan pyytää joko sen aluksen osalta, jota merisaatava koskee, tai jonkin muun aluksen osalta, jolla on sama omistaja kuin ensiksi tarkoitettulla aluksella merisaatavan syntyessä. Kuitenkin tämän artiklan 5 kappaaleen o, p tai q kohdassa tarkoitettun saatavan vakuudeksi voidaan kohdistaa takavarikko tai muu sellainen turvaamistoimenpide ainoastaan siihen alukseen, jota saatava koskee.

3. Alusten katsotaan kuuluvan samalle henkilölle, kun sama henkilö tai samat henkilöt omistavat kaikki sen osuudet.

4. Aluksen käyttöoikeuden vuokrauksessa, jossa rahdinantaja yksin on vastuussa alusta koskevasta merisaatavasta, takavarikko tai

of paragraphs 1 to 7 following. However, upon the entry into force of the International Convention relating to the arrest of sea-going ships, signed at Brussels on 10 May 1952, for one of these States, these provisions shall cease to have effect for that State.

1. A person who is domiciled in a Contracting State may be sued in the courts of one of the States mentioned above in respect of a maritime claim if the ship to which the claim relates or any other ship owned by him has been arrested by judicial process within the territory of the latter State to secure the claim, or could have been so arrested there but bail or other security has been given, and either:

(a) the claimant is domiciled in the latter State, or

(b) the claim arose in the latter State, or

(c) the claim concerns the voyage during which the arrest was made or could have been made, or

(d) the claim arises out of a collision or out of damage caused by a ship to another ship or to goods or persons on board either ship, either by the execution or non-execution of a manoeuvre or by the non-observance of regulations, or

(e) the claim is for salvage, or

(f) the claim is in respect of a mortgage or hypothecation of the ship arrested.

2. A claimant may arrest either the particular ship to which the maritime claim relates, or any other ship which is owned by the person who was, at the time when the maritime claim arose, the owner of the particular ship. However, only the particular ship to which the maritime claim relates may be arrested in respect of the maritime claims set out in (5) (o), (p) or (q) of this Article.

3. Ships shall be deemed to be in the same ownership when all the shares therein are owned by the same person or persons.

4. When in the case of a charter by demise of a ship the charterer alone is liable in respect of a maritime claim relating to that ship, the

muu sellainen turvaamistoimenpide voidaan kohdistaa tuohon alukseen tai muuhun rahdinantajan omistamaan alukseen, mutta ei muuhun aluksen omistajan omistamaan alukseen. Sama soveltuu kaikissa sellaisissa tapauksissa, joissa joku muu kuin aluksen omistaja on vastuussa merisaatavasta.

5. Merisaatava tarkoittaa saatavaa, joka perustuu yhteen tai useampaan seuraavista seikoista:

- a) aluksen yhteentörmäyksellä tai muulla tavalla aiheuttamaan vahinkoon;
- b) aluksen aiheuttamaan tai aluksen operoimisesta aiheutuneeseen kuolemaan tai henkilövahinkoon;
- c) meripelastukseen;
- d) sopimukseen, joka koskee aluksen käyttämistä tai vuokraamista joko rahtaus sopimuksella tai muulla tavalla;
- e) sopimukseen, joka koskee tavaran kuljetusta aluksella rahtaus sopimuksen tai konossementin perusteella taikka muulla tavoin;
- f) aluksella kuljetettujen tavaroiden tai matkatavaroiden menettämiseen tai niille aiheutuneeseen vahinkoon;
- g) yhteiseen haveriin;
- h) merilainaan;
- i) hinaukseen;
- j) luotsaukseen;
- k) alukselle sen operointia tai ylläpitoa varten toimitettuun tavarahan tai varusteeseen toimituspaikkakunnasta riippumatta;
- l) aluksen rakentamiseen, korjaamiseen tai varustamiseen tai telakkamaksuun;
- m) päällikön, päällystön tai miehistön palkoihin;
- n) päällikön, laivaajan, rahdinantajan tai edustajan laivan tai sen omistajan lukuun suorittamiin kuluihin;
- o) aluksen omistusoikeutta koskevaan riitaan;
- p) aluksen yhteisomistajien väliseen aluksen omistusta, hallintaa, kaupallista käyttämistä tai tuottoa koskevaan riitaan; tai
- q) alukseen kiinnittämiseen tai alukseen kohdistuvaan muuhun sopimukseen perustuvaan panttioikeuteen.

6. Tanskassa ymmärretään tämän artiklan 5 kappaleen o ja p kohdassa mainitun merisaatavan osalta *arrest*-käsitteen tarkoittavan *forbud*, siltä osin kuin se on ainoa sallittu menettely Tanskan oikeudenkäyntilain (*Lov om retsens pleje*) 646—653 pykälien mukaan.

7. Islannissa ymmärretään tämän artiklan 5 kappaleen o ja p kohdassa mainitun merisaa-

claimant may arrest that ship or any other ship owned by the charterer, but no other ship owned by the owner may be arrested in respect of such claim. The same shall apply to any case in which a person other than the owner of a ship is liable in respect of a maritime claim relating to that ship.

5. The expression "maritime claim" means a claim arising out of one or more of the following:

- (a) damage caused by any ship either in collision or otherwise;
- (b) loss of life or personal injury caused by any ship or occurring in connection with the operation on any ship;
- (c) salvage;
- (d) agreement relating to the use or hire of any ship whether by charterparty or other wise;
- (e) agreement relating to the carriage of goods in any ship whether by charterparty or otherwise;
- (f) loss of or damage to goods including baggage carried in any ship;
- (g) general average;
- (h) bottomry;
- (i) towage;
- (j) pilotage;
- (k) goods or materials wherever supplied to a ship for her operation or maintenance;
- (l) construction, repair or equipment of any ship or dock charges and dues;
- (m) wages of masters, officers or crew;

(n) master's disbursements, including disbursements made by shippers, charterers or agents on behalf of a ship or her owner;

(o) dispute as to the title to or ownership of any ship;

(p) disputes between co-owners of any ship as to the ownership, possession, employment or earnings of that ship;

(q) the mortgage or hypothecation of any ship.

6. In Denmark, the expression "arrest" shall be deemed as regards the maritime claims referred to in (5)(o) and (p) of this Article, to include a "forbud", where that is the only procedure allowed in respect of such a claim under Articles 646 to 653 of the law on civil procedure (*lov om retsens pleje*).

7. In Iceland, the expression "arrest" shall be deemed, as regards the maritime claims

tavan osalta *arrest*-käsitteen tarkoittavan *lög-bann*, siltä osin kuin se on ainoa sallittu menettely Islannin takavarikkoa ja sitä vastaavaa toimenpidettä koskevan lain (*Lög um kyrrsetningu og lögbann*) III luvun mukaan.

referred to in (5) (o) and (p) of this Article, to include a "lögbann", where that is the only procedure allowed in respect of such a claim under Chapter III of the law on arrest and injunction (*lög um kyrrsetningu og lögbann*).

VII OSASTO

Yleissopimuksen suhde Brysselin yleissopimukseen sekä muihin sopimuksiin

54 b artikla

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden Brysselissä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen soveltamiseen eikä Luxemburgissa 3 päivänä kesäkuuta 1971 allekirjoitetun, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa tulkita sanottua yleissopimusta koskevan pöytäkirjan soveltamiseen, sellaisina kuin ne ovat muutettuina niillä yleissopimuksilla, jotka koskevat Euroopan yhteisöjen jäseniksi tulneiden valtioiden liittymistä tuohon yleissopimukseen ja sanottuun pöytäkirjaan, joista kaikista yleissopimuksista ja pöytäkirjasta käytetään seuraavassa nimitystä "Brysselin yleissopimus".

2. Tätä yleissopimusta on kuitenkin aina sovellettava:

a) tuomioistuimen toimivaltaa koskevissa asioissa, jos vastaajalla on kotipaikka sellaisessa sopimusvaltiossa, joka ei ole Euroopan yhteisöjen jäsen, tai jos sellaisen sopimusvaltion tuomioistuin on toimivaltainen 16 tai 17 artiklan mukaan;

b) kun on kysymys 21 artiklassa tarkoitettua vireilläolosta ja 22 artiklassa tarkoitetuista toisiinsa liittyvistä kanteista ja kanteet on nostettu sekä sopimusvaltiossa, joka ei ole Euroopan yhteisöjen jäsen, että sopimusvaltiossa, joka on Euroopan yhteisöjen jäsen;

c) kun on kysymys tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, jos joko tuomiovaltio tai valtio, johon pyyntö on osoitettu, eivät ole Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioita;

3. Tunnustaminen tai täytäntöönpano voidaan evätä, paitsi III osastossa mainitulla perusteella myös silloin, kun se toimivaltaperuste, jolla tuomion antanut tuomioistuin on pitänyt itseään toimivaltaisena, poikkeaa tämän yleissopimuksen toimivaltaperusteista ja tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään asiaosaista vastaan, jolla on kotipaikka sellaisessa sopimusvaltiossa, joka ei ole Euroopan yhteis-

TITLE VII

Relationship to the Brussels convention and to other conventions

Article 54 B

1. This Convention shall not prejudice the application by the Member States of the European Communities of the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, signed at Brussels on 27 september 1968 and of the Protocol on interpretation of that Convention by the Court of Justice, signed at Luxembourg on 3 June 1971, as amended by the Conventions of Accession to the said Convention and the said Protocol by the States acceding to the European Communities, all of these Conventions and the Protocol being hereinafter referred to as the "Brussels Convention".

2. However, this Convention shall in any event be applied:

(a) in matters of jurisdiction, where the defendant is domiciled in the territory of a Contracting State which is not a member of the European Communities, or where Articles 16 or 17 of this Convention confer a jurisdiction on the courts of such a Contracting State;

(b) in relation to a *lis pendens* or to related actions as provided for in Articles 21 and 22, when proceedings are instituted in a Contracting State which is not a member of the European Communities and in a Contracting State which is a member of the European Communities;

(c) in matters of recognition and enforcement, where either the State of origin or the State addressed is not a member of the European Communities.

3. In addition to the grounds provided for in Title III recognition or enforcement may be refused if the ground of jurisdiction on which the judgment has been based differs from that resulting from this Convention and recognition or enforcement is sought against a party who is domiciled in a Contracting State which is not a member of the European Communities, unless the judgment may otherwise be recognised or

söjen jäsen, jollei tuomiota tästä huolimatta voida tunnustaa tai panna täytäntöön sen valtion lain mukaan, johon pyyntö on osoitettu.

55 artikla

Jollei tämän yleissopimuksen 54 artiklan 2 kappaleen ja 56 artiklan määräyksistä muuta johdu, korvaa tämä yleissopimus seuraavat sopimukset, jotka on tehty kahden tai useamman sopimusvaltion välillä:

— kesäkuun 15 päivänä 1869 Pariisissa allekirjoitetun Sveitsin ja Ranskan välillä tehdyn sopimuksen tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeudellisissa asioissa,

— marraskuun 19 päivänä 1896 Madridissa allekirjoitetun Sveitsin ja Espanjan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaioikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vastavuoroisesta täytäntöönpanosta,

— marraskuun 2 päivänä 1929 Bernissä allekirjoitetun Sveitsin ja Saksan valtakunnan välillä tehdyn sopimuksen tuomioiden ja välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— maaliskuun 16 päivänä 1932 Kööpenhaminassa allekirjoitetun Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken tehdyn sopimuksen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— tammikuun 3 päivänä 1933 Roomassa allekirjoitetun Sveitsin ja Italian välillä tehdyn sopimuksen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— tammikuun 15 päivänä 1936 Tukholmassa allekirjoitetun Ruotsin ja Sveitsin välillä tehdyn sopimuksen tuomioiden ja välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— lokakuun 25 päivänä 1957 Wienissä allekirjoitetun Belgian ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen elatusvelvollisuutta koskevien tuomioiden ja virallisten asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— huhtikuun 29 päivänä 1959 Bernissä allekirjoitetun Sveitsin ja Belgian välillä tehdyn sopimuksen tuomioiden ja välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— kesäkuun 6 päivänä 1959 Wienissä allekirjoitetun Saksan liittotasavallan ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaioikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden, sovintojen ja virallisten asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— kesäkuun 16 päivänä 1959 Wienissä allekirjoitetun Belgian ja Itävallan välillä tehdyn

enforced under any rule of law in the State addressed.

Article 55

Subject to the provisions of the second paragraph of Article 54 and of Article 56, this Convention shall, for the States which are parties to it, supersede the following conventions concluded between two or more of them:

— the Convention between the Swiss Confederation and France on jurisdiction and enforcement of judgments in civil matters, signed at Paris on 15 June 1869,

— The Treaty between the Swiss Confederation and Spain on the mutual enforcement of judgments in civil or commercial matters, signed at Madrid on 19 November 1886,

— The Convention between the Swiss Confederation and the German Reich on the recognition and enforcement of judgments and arbitration awards, signed at Berne on 2 November 1929,

— the Convention between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden on the recognition and enforcement of judgments, signed at Copenhagen on 16 March 1932,

— the Convention between the Swiss Confederation and Italy on the recognition and enforcement of judgments, signed at Rome on 3 January 1933,

— the Convention between Sweden and the Swiss Confederation on the recognition and enforcement of judgments and arbitral awards signed at Stockholm on 15 January 1936,

— the Convention between the Kingdom of Belgium and Austria on the reciprocal recognition and enforcement of judgments and authentic instruments relating to maintenance obligations, signed at Vienna on 25 October 1957,

— the Convention between the Swiss Confederation and Belgium on the recognition and enforcement of judgments and arbitration awards, signed at Berne on 29 April 1959,

— the Convention between the Federal Republic of Germany and Austria on the reciprocal recognition and enforcement of judgments, settlements and authentic instruments in civil and commercial matters, signed at Vienna on 6 June 1959,

— the Convention between the Kingdom of Belgium and Austria on the reciprocal recog-

sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden, välitystuomioiden ja virallisten asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— joulukuun 16 päivänä 1960 Bernissä allekirjoitetun Itävallan ja Sveitsin välillä tehdyn sopimuksen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— kesäkuun 12 päivänä 1961 Lontoossa allekirjoitetun Norjan ja Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä tehdyn sopimuksen yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— heinäkuun 14 päivänä 1961 Wienissä allekirjoitetun Yhdistyneen Kuningaskunnan ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä maaliskuun 6 päivänä 1970 Lontoossa allekirjoitetun sopimuksen muuttamista tarkoittavan pöytäkirjan,

— helmikuun 6 päivänä 1963 Haagissa allekirjoitetun Alankomaiden ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden ja virallisten asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— heinäkuun 15 päivänä 1966 Wienissä allekirjoitetun Ranskan ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— heinäkuun 29 päivänä 1971 Luxemburgissa allekirjoitetun Luxemburgin ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— marraskuun 16 päivänä 1971 Roomassa allekirjoitetun Italian ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden, sovintojen ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— kesäkuun 17 päivänä 1977 Oslossa allekirjoitetun Norjan ja Saksan liittotasavallan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden ja muiden täytäntöönpanokelpoisten asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— lokakuun 11 päivänä 1977 Kööpenhaminassa allekirjoitetun Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä tehdyn yleissopi-

tion and enforcement of judgments, arbitral awards and authentic instruments in civil and commercial matters, signed at Vienna on 16 June 1959,

— the Convention between Austria and the Swiss Confederation on the recognition and enforcement of judgments, signed at Berne on 16 December 1960,

— the Convention between Norway and the United Kingdom providing for the reciprocal recognition and enforcement of judgments in civil matters, signed at London on 12 June 1961,

— the Convention between the United Kingdom and Austria providing for the reciprocal recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed at Vienna on 14 July 1961, with amending Protocol signed at London on 6 March 1970,

— the Convention between the Kingdom of the Netherlands and Austria on the reciprocal recognition and enforcement of judgments and authentic instruments in civil and commercial matters, signed at the Hague on 6 February 1963,

— the Convention between France and Austria on the recognition and enforcement of judgments and authentic instruments in civil and commercial matters, signed at Vienna on 15 July 1966,

— the Convention between Luxembourg and Austria on the recognition and enforcement of judgments and authentic instruments in civil and commercial matters, signed at Luxembourg on 29 July 1971,

— the Convention between Italy and Austria on the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, of judicial settlements and of authentic instruments, signed at Rome on 16 November 1971,

— the Convention between Norway and the Federal Republic of Germany on the recognition and enforcement of judgments and enforceable documents, in civil and commercial matters, signed at Oslo on 17 June 1977,

— the Convention between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden on the recognition and enforcement of judgments in

muksen yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— syyskuun 16 päivänä 1982 Tukholmassa allekirjoitetun Itävallan ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— helmikuun 17 päivänä 1984 Wienissä allekirjoitetun Itävallan ja Espanjan välillä tehdyn sopimuksen siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden, sovintojen ja virallisten asiakirjojen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta,

— toukokuun 21 päivänä 1984 Wienissä allekirjoitetun Norjan ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, ja

— marraskuun 17 päivänä 1986 Wienissä allekirjoitetun Suomen ja Itävallan välillä tehdyn sopimuksen yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

56 artikla

Edellä 55 artiklassa mainitut yleissopimus ja sopimukset ovat edelleen voimassa sellaisissa asioissa, joissa tätä yleissopimusta ei sovelleta.

Ne ovat edelleen voimassa myös niiden tuomioiden osalta, jotka on annettu ja niiden virallisten asiakirjojen osalta, jotka on laadittu ennen tämän yleissopimuksen voimaantuloa.

57 artikla

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenkoaloilla säänteleviin sopimuksiin, joiden osapuolia tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat tai joiden osapuoliksi ne myöhemmin tulevat.

2. Tämän yleissopimuksen estämättä 1 kappaleessa tarkoitetun sopimuksen osapuolena olevan valtion tuomioistuin voi pitää itseään toimivaltaisena tuon sopimuksen perusteella silloinkin, kun vastaajalla on kotipaikka sellaisessa tämän yleissopimuksen sopimusvaltiossa, joka ei ole tuon sopimuksen osapuoli. Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kuitenkin aina sovellettava tämän yleissopimuksen 20 artiklaa.

3. Sopimusvaltiossa annetut tuomiot, jotka on antanut itseään 1 kappaleessa tarkoitetun sopimuksen perusteella toimivaltaisena pitänyt tuomioistuin, on tunnustettava ja pantava täytäntöön muissa tämän yleissopimuksen sopi-

civil matters, signed at Copenhagen on 11 October 1977,

— the Convention between Austria and Sweden on the recognition and enforcement of judgments in civil matters, signed at Stockholm on 16 September 1982,

— the Convention between Austria and Spain on the recognition and enforcement of judgments, settlements and enforceable authentic instruments in civil and commercial matters, signed at Vienna on 17 February 1984,

— the Convention between Norway and Austria on the recognition and enforcement of judgments in civil matters, signed at Vienna on 21 May 1984, and

— the Convention between Finland and Austria on the recognition and enforcement of judgments in civil matters, signed at Vienna on 17 November 1986.

Article 56

The Treaty and the conventions referred to in Article 55 shall continue to have effect in relation to matters to which this Convention does not apply.

They shall continue to have effect in respect of judgments given and documents formally drawn up or registered as authentic instruments before the entry into force of this Convention.

Article 57

1. This Convention shall not affect any conventions to which the Contracting States are or will be parties and which in relation to particular matters, govern jurisdiction or the recognition or enforcement of judgments.

2. This Convention shall not prevent a court of a Contracting State which is party to a convention referred to in the first paragraph from assuming jurisdiction in accordance with that convention, even where the defendant is domiciled in a Contracting State which is not a party to that convention. The court hearing the action shall, in any event, apply Article 20 of this Convention.

3. Judgments given in a Contracting State by a court in the exercise of jurisdiction provided for in a convention referred to in the first paragraph shall be recognized and enforced in the other Contracting States in

musvaltioissa III osaston määräysten mukaisesti.

4. Tunnustaminen ja täytäntöönpano voidaan evätä, paitsi III osastossa mainituilla perusteilla myös, jos se valtio, jossa tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään, ei ole I kappaleessa tarkoitettujen sopimuksen osapuoli ja jos sillä henkilöllä, jota vastaan tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään, on kotipaikka sanotussa valtiossa, jollei tuomiota tuon valtion lain mukaan voida muulla perusteella tunnustaa tai panna täytäntöön.

5. Jos I kappaleessa tarkoitettu sopimus, jonka osapuolia ovat sekä tuomiovaltio, että se valtio, jolle pyyntö on osoitettu, sisältää tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevia ehtoja, niitä on noudatettava. Niitä tämän yleissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat tuomion tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa noudatettavaa menettelyä, voidaan kuitenkin aina soveltaa.

58 artikla
— tyhjä —

59 artikla

Tämä yleissopimus ei ole esteenä sille, että sopimusvaltio suhteessa kolmanteen valtioon nähden sitoutuu tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa sopimuksessa siihen, ettei se tunnusta tuomioita, jotka on annettu toisessa sopimusvaltiossa sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka tai asuinpaikka tuossa kolmannessa valtiossa, jos tuomion antaneen tuomioistuimen toimivalta 4 artiklassa tarkoitettussa tapauksessa on voinut perustua ainoastaan 3 artiklan 2 kappaleessa mainittuun toimivaltaperusteeseen.

Sopimusvaltio ei saa kuitenkaan suhteessa kolmanteen valtioon sitoutua siihen, ettei se tunnusta toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota, jos tuomion antanut tuomioistuin on perustanut toimivaltansa siihen, että vastaajalla on omaisuutta siinä valtiossa tai että siellä olevaa omaisuutta on kantajan hakemuksesta takavarikoitu tai siihen on kohdistettu muu turvaamistoimi:

1. jos kanne koskee parempaa oikeutta tuohon omaisuuteen, omaisuuden hallintaa tai oikeutta määrätä siitä, tai jos kanne koskee muuta tuohon omaisuuteen liittyvää asiaa, tai

2. jos omaisuus on oikeudenkäynnin kohteena olevan saatavan vakuutena.

accordance with Title III of this Convention.

4. In addition to the grounds provided for in Title III, recognition or enforcement may be refused if the State addressed is not a contracting party to a convention referred to in the first paragraph and the person against whom recognition or enforcement is sought is domiciled in that State, unless the judgment may otherwise be recognised or enforced under any rule of law in the State addressed.

5. Where a convention referred to in the first paragraph to which both the State or origin and the State addressed are parties lays down conditions for the recognition or enforcement of judgments, those conditions shall apply. In any event, the provisions of this Convention which concern the procedures for recognition and enforcement of judgments may be applied.

Article 58
(None)

Article 59

This Convention shall not prevent a Contracting State from assuming, in a convention on the recognition and enforcement of judgments, an obligation towards a third State not to recognise judgments given in other Contracting States against defendants domiciled or habitually resident in the third State where, in cases provided for in Article 4, the judgment could only be founded on a ground of jurisdiction specified in the second paragraph of Article 3.

However, a Contracting State may not assume an obligation towards a third State not to recognise a judgment given in another Contracting State by a court basing its jurisdiction on the presence within that State of property belonging to the defendant, or the seizure by the plaintiff of property situated there:

1. if the action is brought to assert or declare proprietary or possessory rights in that property, seeks to obtain authority to dispose of it, or arises from another issue relating to such property, or

2. if the property constitutes the security for a debt which is the subject-matter of the action.

VIII OSASTO

Loppumääräykset

60 artikla

Tämän yleissopimuksen osapuoliksi voivat tulla:

a) ne valtiot, jotka silloin, kun tämä yleissopimus avataan allekirjoittamista varten, ovat Euroopan yhteisöjen tai Euroopan vapaakauppaliiton jäseniä;

b) ne valtiot, jotka tulevat Euroopan yhteisöjen tai Euroopan vapaakauppaliiton jäseniksi sen jälkeen, kun tämä yleissopimus on avattu allekirjoittamista varten;

c) ne valtiot, jotka on kutsuttu liittymään yleissopimukseen 62 artiklan 1 b kohdan mukaisesti.

61 artikla

1. Tämän yleissopimuksen voivat allekirjoittaa Euroopan yhteisöjen tai Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltiot.

2. Yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden on ratifioitava se. Ratifioimiskirjat on talletettava Sveitsin liittoneuvostoon.

3. Yleissopimus tulee voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä siitä lukien, kun kaksi valtiota, joista toisen on oltava Euroopan yhteisöjen ja toisen Euroopan vapaakauppaliiton jäsen, ovat tallettaneet ratifioimiskirjat.

4. Yleissopimus tulee voimaan jokaisen muun yleissopimuksen allekirjoittaneen valtion osalta kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun sanottu valtio on tallettanut ratifioimiskirjansa.

62 artikla

1. Yleissopimukseen voivat liittyä sen voimaantulon jälkeen

a) 60 artiklan b kohdassa tarkoitetut valtiot, sekä

b) muut valtiot, jotka tallettajavaltio on sopimusvaltion esittämän pyynnön johdosta kutsunut liittymään tähän yleissopimukseen. Tallettajavaltio esittää sanotulle valtiolle kutsun liittyä yleissopimukseen vain, jos yleissopimuksen allekirjoittaneet valtiot ja 60 artiklan a ja b kohdassa tarkoitetut sopimusvaltiot sen jälkeen, kun tallettajavaltio on ilmoittanut niiden selitysten sisällön, jotka kysymyksessä oleva valtio 63 artiklan mukaisesti aikoo tehdä, ovat yksimielisesti siihen suostuneet.

TITLE VIII

Final provisions

Article 60

The following may be parties to this Convention:

(a) States which, at the time of the opening of this Convention for signature, are members of the European Communities or of the European Free Trade Association;

(b) States which, after the opening of this Convention for signature, become members of the European Communities or of the European Free Trade Association;

(c) States invited to accede in accordance with Article 62(1)(b).

Article 61

1. This Convention shall be opened for signature by the States members of the European Communities or of the European Free Trade Association.

2. The Convention shall be submitted for ratification by the signatory States. The instruments of ratification shall be deposited with the Swiss Federal Council.

3. The Convention shall enter into force on the first day of the third month following the date on which two States, of which one is a member of the European Communities and the other a member of the European Free Trade Association, deposit their instruments of ratification.

4. The Convention shall take effect in relation to any other signatory State on the first day of the third month following the deposit of its instrument of ratification.

Article 62

1. After entering into force this Convention shall be open to accession by:

(a) the States referred to in Article 60(b),

(b) other States which have been invited to accede upon a request made by one of the Contracting States to the depositary State. The depositary State shall invite the State concerned to accede only if, after having communicated the contents of the communications that this State intends to make in accordance with Article 63, it has obtained the unanimous agreement of the signatory States and the Contracting States referred to in Article 60(a) and (b).

2. Jos tähän yleissopimukseen liittyvä valtio haluaa omalta osaltaan toimittaa täsmennyksiä Pöytäkirjan N:o 1 soveltamista varten, on tämän johdosta aloitettava neuvottelut. Neuvottelukokouksen kutsuu koolle Sveitsin liitto-neuvosto.

3. Tähän yleissopimukseen liittyvän valtion osalta yleissopimus tulee voimaan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä siitä lukien, kun liittymistä koskevat asiakirjat on talletettu.

4. Yleissopimukseen liittyvän 1 a tai b kohdassa tarkoitetun valtion osalta yleissopimus tulee voimaan ainoastaan sen ja niiden sopimusvaltioiden välillä, jotka eivät ole vastustaneet sanotun valtion liittymistä yleissopimukseen ennen liittymistä koskevien asiakirjojen tallettamista seuraavan kolmannen kalenterikuukauden ensimmäistä päivää.

63 artikla

Jokaisen yleissopimukseen liittyvän valtion on, tallettaessaan liittymisasiakirjansa, ilmoitettava ne tiedot, joita tarvitaan tämän yleissopimuksen 3, 32, 37, 40, 41 ja 55 artiklan soveltamisessa ja tarvittaessa ilmoitettava ne täsmennykset, joista on päätetty neuvoteltaessa Pöytäkirjan N:o 1 sisällöstä.

64 artikla

1. Tämä yleissopimus on ensin voimassa viisi vuotta siitä alkaen kun se on 61 artiklan 3 kappaleen mukaisesti tullut voimaan; näin myös niiden valtioiden osalta, jotka ovat tuon ajankohdan jälkeen yleissopimuksen ratifioineet tai ovat siihen liittyneet.

2. Edellä mainitun viiden vuoden määräajan kuluttua umpeen katsotaan yleissopimus uudistetuksi vuodeksi kerrallaan.

3. Ensimmäisen viiden vuoden määräajan kuluttua umpeen voi jokainen sopimusvaltio milloin tahansa irtisanoa yleissopimuksen lähettämällä ilmoituksen siitä Sveitsin liittoneuvostolle.

4. Irtisanominen tulee voimaan sen kalenterivuoden päättyessä, joka seuraa kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun Sveitsin liittoneuvosto on ottanut vastaan irtisanomista koskevan ilmoituksen.

65 artikla

Tämän yleissopimuksen liitteenä ovat:

— Pöytäkirja N:o 1, joka koskee eräitä toimivaltaa, menettelyä ja täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä;

2. If an acceding State wishes to furnish details for the purposes of Protocol No. 1, negotiations shall be entered into to that end. A negotiating conference shall be convened by the Swiss Federal Council.

3. In respect of an acceding State, the Convention shall take effect on the first day of the third month following the deposit of its instrument of accession.

4. However, in respect of an acceding State referred to in paragraph 1(a) or (b), the Convention shall take effect only in relations between the acceding State and the Contracting States which have not made any objections to the accession before the first day of the third month following the deposit of the instrument of accession.

Article 63

Each acceding State shall, when depositing its instrument of accession, communicate the information required for the application of Articles 3, 32, 37, 40, 41 and 55 of this Convention and furnish, if need be, the details prescribed during the negotiations for the purposes of Protocol No 1.

Article 64

1. This Convention is concluded for an initial period of five years from the date of its entry into force in accordance with article 61 (3), even in the case of States which ratify it or accede to it after that date.

2. At the end of the initial five-year period, the Convention shall be automatically renewed from year to year.

3. Upon the expiry of the initial five-year period, any Contracting State may, at any time, denounce the Convention by sending a notification to the Swiss Federal Council.

4. The denunciation shall take effect at the end of the calendar year following the expiry of a period of six months from the date of receipt by the Swiss Federal Council of the notification of denunciation.

Article 65

The following are annexed to this Convention:

— a Protocol No. 1, on certain questions of jurisdiction, procedure and enforcement,

— Pöytäkirja N:o 2, joka koskee yleissopimuksen yhdenmukaista tulkintaa;

— Pöytäkirja N:o 3, joka koskee 57 artiklan soveltamista.

Edellä mainitut pöytäkirjat ovat tämän yleissopimuksen osia.

66 artikla

Jokainen sopimusvaltio voi pyytää tämän yleissopimuksen muuttamista. Tällöin Sveitsin liittoneuvoston on esitettävä kutsu sopimuksen muuttamista tarkoittavaan konferenssiin kuuden kuukauden kuluessa yleissopimuksen muuttamista koskevan pyynnön esittämisestä.

67 artikla

Sveitsin liittoneuvosto ilmoittaa niille valtioille, jotka ovat olleet edustettuina Luganon diplomaattikonferenssissa sekä tähän yleissopimukseen myöhemmin liittyneille valtioille:

a) kunkin ratifiointi- tai liittymiskirjan tallettamisesta,

b) yleissopimuksen voimaantulopäivän kunkin sopimusvaltion osalta,

c) 64 artiklan mukaiset irtisanomiset,

d) Pöytäkirjaan N:o 1 sisältyvän I a artiklan mukaiset selitykset,

e) Pöytäkirjaan N:o 1 sisältyvän I b artiklan mukaiset selitykset,

f) Pöytäkirjaan N:o 1 sisältyvän IV artiklan mukaiset selitykset, sekä

g) Pöytäkirjaan N:o 1 sisältyvän VI artiklan mukaiset ilmoitukset.

68 artikla

Tämä yleissopimus, joka on laadittu yhtenä alkuperäiskappaleena englannin, espanjan, hollannin, iirin, islannin, italian, kreikan, norjan, portugalil, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielillä, jotka kaikki neljätoista kieltä ovat yhtä todistusvoimaisia, talletetaan Sveitsin liittoneuvoston arkistoon. Sveitsin liittoneuvoston on lähetettävä Luganon diplomaattikonferenssissa edustettuina olleiden valtioiden sekä yleissopimukseen liittyneiden valtioiden hallituksille oikeaksi todistetut jäljennökset erikielisiä yleissopimuksista.

— a Protocol No. 2, on the uniform interpretation of the Convention,

— a Protocol No. 3, on the application of Article 57.

These Protocols shall form an integral part of the Convention.

Article 66

Any Contracting State may request the revision of this Convention. To that end, the Swiss Federal Council shall issue invitations to a revision conference within a period of six months from the date of the request for revision.

Article 67

The Swiss Federal Council shall notify the States represented at the Diplomatic Conference of Lugano and the States who have later acceded to the Convention of:

(a) the deposit of each instrument of ratification or accession,

(b) the dates of entry into force of this Convention in respect of the Contracting States,

(c) any denunciation received pursuant to Article 64,

(d) any declaration received pursuant to Article Ia of Protocol No. 1,

(e) any declaration received pursuant to Article Ib of Protocol No. 1,

(f) any declaration received pursuant to Article IV of Protocol No. 1,

(g) any communication made pursuant to Article VI of Protocol No. 1.

Article 68

This Convention, drawn up in a single original in the Danish, Dutch, English, Finnish, French, German, Greek, Icelandic, Irish, Italian, Norwegian, Portuguese, Spanish and Swedish languages, all fourteen texts being equally authentic, shall be deposited in the archives of the Swiss Federal Council. The Swiss Federal Council shall transmit a certified copy to the Government of each State represented at the Diplomatic Conference of Lugano and to the Government of each acceding State.

PÖYTÄKIRJA N:o 1

Koskien eräitä toimivaltaa, menettelyä ja täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä

Korkeat sopimuspuolet ovat sopineet seuraavista yleissopimukseen liitettävistä määräyksistä

I artikla

Jos kanne nostetaan toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa 5 artiklan 1 kohdan nojalla sitä vastaan, jolla on kotipaikka Luxemburgissa, voi tämä tehdä väitteen siitä, ettei tuomioistuin ole toimivaltainen. Jos vastaaja jää saapumatta, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta.

Edellä 17 artiklassa tarkoitettu tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on pätevän osalta, jolla on kotipaikka Luxemburgissa, vain siinä tapauksessa, että tämä on nimenomaisesti ja erikseen hyväksynyt sopimuksen.

I a artikla

1. Sveitsi varaa itselleen oikeuden selittää ratifiointikirjansa tallettamisen yhteydessä, että toisessa sopimusvaltiossa annettua tuomiota ei tunnusteta eikä panna täytäntöön Sveitsissä, jos seuraavat ehdot on täytetty:

a) tuomion antaneen tuomioistuimen toimivalta on perustunut yksinomaan tämän yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan ja

b) vastaajalla oli oikeudenkäynnin vireilletullessa kotipaikka Sveitsissä; yhtiöllä tai muulla oikeushenkilöllä katsotaan tätä artiklaa sovellettaessa olevan kotipaikka Sveitsissä, jos sillä on rekisteröity kotipaikka ja toiminnallinen keskus Sveitsissä, ja

c) vastaaja vastustaa tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa Sveitsissä eikä hän ole luopunut oikeudestaan vedota tässä kappaleessa tarkoitettuun selitykseen.

2. Tätä varaumaa ei sovelleta siltä osin kuin Sveitsin perustuslain 59 artiklan soveltamisalasta on tehty poikkeuksia silloin, kun tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään. Sveitsin hallitus ilmoittaa sellaisista poikkeuksista sopimuksen allekirjoittaneille valtioille ja sopimuksen liittyneille valtioille.

PROTOCOL No. 1

On certain questions of jurisdiction, procedure and enforcement

The High Contracting Parties have agreed upon the following provisions, which shall be annexed to the convention:

Article I

Any person domiciled in Luxembourg who is sued in a court of another Contracting State pursuant to Article 5 (1) may refuse to submit to the jurisdiction of that court. If the defendant does not enter an appearance the court shall declare of its own motion that it has no jurisdiction.

An agreement conferring jurisdiction, within the meaning of Article 17, shall be valid with respect to a person domiciled in Luxembourg only if that person has expressly and specifically so agreed.

Article I a

1. Switzerland reserves the right to declare, at the time of depositing its instrument of ratification, that a judgment given in another Contracting State shall be neither recognised nor enforced in Switzerland if the following conditions are met:

(a) the jurisdiction of the court which has given the judgment is based only on Article 5(1) of this Convention, and

(b) the defendant was domiciled in Switzerland at the time of the introduction of the proceedings; for the purposes of this Article, a company or other legal person is considered to be domiciled in Switzerland if it has its registered seat and the effective centre of activities in Switzerland, and

(c) the defendant raises an objection to the recognition or enforcement of the judgment in Switzerland, provided that he has not waived the benefit of the declaration foreseen under this paragraph.

2. This reservation shall not apply to the extent that at the time recognition or enforcement is sought a derogation has been granted from Article 59 of the Swiss Federal Constitution. The Swiss Government shall communicate such derogations to the signatory State and the acceding States.

3. Tämä varauma lakkaa olemasta voimassa joulukuun 31 päivänä 1999. Se voidaan milloin tahansa peruuttaa.

I b artikla

Jokainen sopimusvaltio voi, antamalla sitä koskevan selityksen, allekirjoittaessaan yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiointi- tai liittymiskirjansa, 28 artiklan määräysten estämättä pidättää itselleen oikeuden olla tunnustamatta ja panematta täytäntöön muissa sopimusvaltioissa annettuja tuomioita, jos tuomion antanut tuomioistuin 16 artiklan 1 b kohdan mukaan on ollut toimivaltainen yksinomaan sillä perusteella, että vastaajalla on kotipaikka tuomiovaltiossa, ja kiinteistö sijaitsee varauksen tehneessä valtiossa.

II artikla

Jollei sisäiseen lainsäädäntöön sisältyvistä edullisemmista säännöksistä muuta johdu, se, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa ja joka on syytteessä tuottamuksellisesta rikoksesta sellaisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jonka kansalainen hän ei ole, voi käyttää puolustajanaan tähän tehtävään oikeutettua henkilöä siinäkin tapauksessa, ettei hän henkilökohtaisesti saavu tuomioistuimeen.

Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että vastaajan on saavuttava henkilökohtaisesti; jos määräystä ei ole noudatettu, yksityisoikeudellista vaatimusta koskevaa tuomiota, joka on annettu ilman, että vastaajalla on ollut mahdollisuus puolustautua, ei tarvitse tunnustaa eikä panna täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa.

III artikla

Täytäntöönpanovaltiossa ei saa täytäntöönpanomääräyksen antamista koskevassa menettelyssä periä mitään riidan kohteen arvon mukaan määräytyvää maksua tai veroa.

IV artikla

Oikeudenkäynti- ja muut asiakirjat, jotka on laadittu sopimusvaltiossa ja jotka on annettava tiedoksi toisessa sopimusvaltiossa oleskelevalle, on lähetettävä noudattaen sopimusvaltioiden välillä tehtyjä yleissopimuksia tai sopimuksia.

Jos se sopimusvaltio, jonka alueella tiedoksianto on toimitettava, ei ole Sveitsin liittoneu-

3. This reservation shall cease to have effect on 31 December 1999. It may be withdrawn at any time.

Article I b

Any Contracting State may, by declaration made at the time of signing or of deposit of its instrument of ratification or of accession, reserve the right, notwithstanding the provisions of Article 28, not to recognise and enforce judgments given in the other Contracting States if the jurisdiction of the court of the State of origin is based, pursuant to Article 16(1)(b), exclusively on the domicile of the defendant in the State of origin, and the property is situated in the territory of the State which entered the reservation.

Article II

Without prejudice to any more favourable provisions of national laws, persons domiciled in a Contracting State who are being prosecuted in the criminal courts of another Contracting State of which they are not nationals for an offence which was not intentionally committed may be defended by persons qualified to do so, even if they do not appear in person.

However, the court seised of the matter may order appearance in person; in the case of failure to appear, a judgment given in the civil action without the person concerned having had the opportunity to arrange for his defence need not be recognised or enforced in the other Contracting States.

Article III

In proceedings for the issue of an order for enforcement, no charge, duty or fee calculated by reference to the value of the matter in issue may be levied in the State in which enforcement is sought.

Article IV

Judicial and extrajudicial documents drawn up in one Contracting State which have to be served on persons in another Contracting State shall be transmitted in accordance with the procedures laid down in the conventions and agreements concluded between the Contracting States.

Unless the State in which service is to take place objects by declaration to the Swiss

vostolle annetulla selityksellä sitä vastustanut, voi nämä asiakirjat lähettää sen valtion virkamies, missä asiakirjat on laadittu, suoraan sen sopimusvaltion virkamiehelle, jossa tiedoksianton vastaanottaja on. Tässä tapauksessa alkuperävaltion virkamies lähettää jäljennöksen asiakirjasta sille vastaanottajavaltion virkamiehelle, joka on toimivaltainen antamaan sen tiedoksi vastaanottajalle. Tämä tiedoksianto tapahtuu sillä tavalla kuin vastaanottavan valtion laissa on säädetty. Tiedoksianto vahvistetaan todistuksella, joka lähetetään suoraan alkuperävaltion virkamiehelle.

V artikla

Edellä 6 artiklan 2 kohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettua takautumisvaatimusta ja siihen rinnastettavaa vaatimusta tarkoittavaa kannetta koskeviin toimivaltaperusteisiin ei voida vedota Saksan liittotasavallassa, Espanjassa, Itävallassa tai Sveitsissä. Näissä valtioissa voidaan jokainen toisessa sopimusvaltiossa asuva henkilö kutsua tuomioistuimeen seuraavien määräysten mukaisesti:

— Saksan liittotasavallassa riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Zivilprozessordnung*) 68, 72, 73 ja 74 §:n mukaisesti, jotka säännökset koskevat ilmoitusta oikeudenkäynnistä kolmannelle (*litis denuntiatio*);

— Espanjassa siviililain 1482 artiklan mukaisesti;

— Itävallassa riita-asioiden oikeudenkäyntilain (*Zivilprozessordnung*) 21 §:n mukaisesti, joka säännös koskee ilmoitusta oikeudenkäynnistä kolmannelle (*litis denuntiatio*);

— Sveitsissä kanttoonien riita-asioiden oikeudenkäyntilakien säännösten mukaisesti, jotka säännökset koskevat ilmoitusta oikeudenkäynnistä kolmannelle (*litis denuntiatio*).

Muissa sopimusvaltioissa 6 artiklan 2 kohdan tai 10 artiklan nojalla annetut tuomiot on tunnustettava ja pantava täytäntöön Saksan liittotasavallassa, Espanjassa, Itävallassa ja Sveitsissä III osaston määräysten mukaisesti. Ne oikeusvaikutukset, jotka näissä valtioissa annetuilla tuomioilla edellisen kappaleen säännösten mukaan on kolmanteen henkilöön nähden, on tunnustettava muissa sopimusvaltioissa.

V a artikla

Elatusapua koskeissa asioissa tarkoitetaan tuomioistuimella myös Tanskan, Islannin ja Norjan hallintoviranomaisia.

Federal Council, such documents may also be sent by the appropriate public officers of the State in which the document has been drawn up directly to the appropriate public officers of the State in which the addressee is to be found. In this case the officer of the State of origin shall send a copy of the document to the officer of the State applied to who is competent to forward it to the addressee. The document shall be forwarded in the manner specified by the law of the State applied to. The forwarding shall be recorded by a certificate sent directly to the officer of the State of origin.

Article V

The jurisdiction specified in Articles 6(2) and 10 in actions on a warranty or guarantee or in any other third party proceedings may not be resorted to in the Federal Republic of Germany, in Spain, in Austria and in Switzerland. Any person domiciled in another Contracting State may be sued in the courts:

— of the Federal Republic of Germany, pursuant to Articles 68, 72, 73 and 74 of the code of civil procedure (*Zivilprozessordnung*) concerning third-party notices;

— of Spain, pursuant to Article 1482 of the civil code;

— of Austria, pursuant to Article 21 of the code of civil procedure (*Zivilprozessordnung*) concerning third-party notices;

— of Switzerland, pursuant to the appropriate provisions concerning third-party notices of the cantonal codes of civil procedure.

Judgments given in the other Contracting States by virtue of Article 6(2) or Article 10 shall be recognized and enforced in the Federal Republic of Germany, in Spain, in Austria and in Switzerland in accordance with Title III. Any effects which judgments given in these States may have on third parties by application of the provisions in the preceding paragraph shall also be recognized in the other Contracting States.

Article V a

In matters relating to maintenance, the expression "court" includes the Danish, Icelandic and Norwegian administrative authorities.

Yksityisoikeudellisissa asioissa tarkoitetaan tuomioistuimella myös Suomen ulosotonhaltijaa.

V b artikla

Tanskassa, Kreikassa, Irlannissa, Islannissa, Norjassa, Portugalissa tai Ruotsissa rekisteröidyn avoimella merellä käytettävän aluksen kapteenin ja miehistön välisessä palkkaa tai muita palvelussuhteen ehtoja koskevassa riita-asiassa sopimusvaltion tuomioistuinten on tutkittava, onko sille diplomaatti- tai konsulivirkamiehelle, joka on vastuussa aluksesta, ilmoitettu käsiteltävänä olevasta riita-asiasta. Tuomioistuimen on lykättävä asian käsittely, kunnes tälle virkamiehelle on ilmoitettu riita-asiasta. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jos tämä virkamies, sen jälkeen kun hänelle on asianmukaisesti ilmoitettu, on käyttänyt niitä oikeuksiaan asiassa, joita hänellä on konsulisopimuksen perusteella, tai ellei tällaista sopimusta ole, on määrättyssä ajassa tehnyt väitteen toimivallan puuttumisesta.

V c artikla — tyhjä —

V d artikla

Jollei Eurooppalaisen patenttivaraston Münchenissä 5 päivänä lokakuuta 1973 allekirjoitettuun eurooppalaisen patentin myöntämistä koskevaan sopimukseen perustuvasta toimivalta muuta johdu, jokaisen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat asianosaisten kotipaikasta riippumatta yksinomaisesti toimivaltaisia tutki-
maan kaikki sellaiset sanotun valtion osalta myönnettyjen eurooppalaisten patenttien rekisteröintiä tai pätevyyttä koskevat asiat, jotka eivät ole Luxemburgissa joulukuun 15 päivänä 1975 allekirjoitetun eurooppalaista patenttia yhteistä markkinaa varten tarkoittavan yleissopimuksen 86 artiklan mukaan yhteisöpatentteja.

VI artikla

Sopimusvaltioiden on toimitettava Sveitsin liittoneuvostolle ne säädöstekstit, joilla on muutettu näiden lainsäädäntöön sisältyviä tässä yleissopimuksessa mainittuja säännöksiä tai sellaisia säännöksiä, jotka vaikuttavat yleissopimuksen III osaston 2 jaksossa olevien tuomioistuinten luetteloiden sisältöön.

In civil and commercial matters, the expression "court" includes the Finnish ulosotonhaltija/överexekutor.

Article V b

In proceedings involving a dispute between the master and a member of the crew of a sea-going ship registered in Denmark, in Greece, in Ireland, in Iceland, in Norway, in Portugal or in Sweden concerning remuneration or other conditions of service, a court in a Contracting State shall establish whether the diplomatic or consular officer responsible for the ship has been notified of the dispute. It shall stay the proceedings so long as he has not been notified. It shall of its own motion decline jurisdiction if the officer, having been duly notified, has exercised the powers accorded to him in the matter by a consular convention, or in the absence of such a convention has, within the time allowed, raised any objection to the exercise of such jurisdiction.

Article V c (None)

Article V d

Without prejudice to the jurisdiction of the European Patent Office under the Convention on the grant of European patents, signed at Munich on 5 October 1973, the courts of each Contracting State shall have exclusive jurisdiction, regardless of domicile, in proceedings concerned with the registration or validity of any European patent granted for that State which is not a Community patent by virtue of the provision of Article 86 of the Convention for the European patent for the common market, signed at Luxembourg on 15 December 1975.

Article VI

The Contracting States shall communicate to the Swiss Federal Council the text of any provisions of their laws which amend either those provisions of their laws mentioned in the Convention or the lists of courts specified in Section 2 of Title III.

PÖYTÄKIRJA N:o 2

Yleissopimuksen yhdenmukaisesta
tulkinnasta*Johdanto*

Korkeat sopimuspuolet ovat, ottaen huomioon tämän yleissopimuksen 65 artiklan,

Ottaen huomioon tämän yleissopimuksen ja Brysselin yleissopimuksen välisen läheisen asiayhteyden,

Ottaen huomioon, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuin kesäkuun 3 päivänä 1971 allekirjoitetun pöytäkirjan nojalla on toimivaltainen antamaan päätöksiä Brysselin yleissopimuksen määräysten tulkinnasta,

Tietoisina Euroopan yhteisöjen tuomioistuinten ennen tämän yleissopimuksen allekirjoittamista antamista Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevista päätöksistä,

Ottaen huomioon, että tähän yleissopimukseen johtaneet neuvottelut ovat perustuneet Brysselin yleissopimukseen sellaisena kuin se on sanottujen päätösten valossa,

Pyrkien, samalla kun ne täysin tunnustavat tuomioistuinten riippumattomuuden, estämään toisistaan poikkeavia tulkintoja ja saamaan aikaan tämän yleissopimuksen määräysten samoin kuin näiden määräysten ja niiden Brysselin yleissopimuksen määräysten, jotka asiallisesti samansisältöisinä on otettu tähän yleissopimukseen, mahdollisimman yhdenmukaisen tulkinnan,

Sopineet seuraavaa:

1 artikla

Sopimusvaltioiden tuomioistuinten on soveltaessaan ja tulkitessaan tämän yleissopimuksen määräyksiä kiinnitettävä asianmukaista huomiota niihin periaatteisiin, jotka ilmenevät toisten sopimusvaltioiden tuomioistuinten tätä yleissopimusta koskevista varteenotettavista tuomioista.

PROTOCOL No. 2

On the uniform interpretation of
the convention*Preamble*

The High Contracting Parties,
Having regard to Article 65 of this Convention,

Considering the substantial link between this Convention and the Brussels Convention,

Considering that the Court of Justice of the European Communities by virtue of the Protocol of 3 June 1971 has jurisdiction to give rulings on the interpretation of the provisions of the Brussels Convention.

Being aware of the rulings delivered by the Court of Justice of the European Communities on the interpretation of the Brussels Convention up to the time of signature of this Convention,

Considering that the negotiations which led to the conclusion of the Convention were based on the Brussels Convention in the light of these rulings,

Desiring to prevent, in full deference to the independence of the courts, divergent interpretations and to arrive at as uniform an interpretation as possible of the provisions of the Convention, and of these provisions and those of the Brussels Convention which are substantially reproduced in this Convention,

Have agreed as follows:

Article 1

The courts of each Contracting State shall, when applying and interpreting the provisions of the Convention, pay due account to the principles laid down by any relevant decision delivered by courts of the other Contracting States concerning provisions of this Convention.

2 artikla

1. Sopimusvaltiot sopivat järjestelmän luomisesta tietojen vaihtamista varten tuomioista, joissa on sovellettu tätä yleissopimusta, sekä sellaisista tuomioista, joissa on sovellettu Brysselin yleissopimusta ja joilla on merkitystä tämän yleissopimuksen soveltamisen kannalta. Tämän järjestelmän mukaan:

— toimivaltaiset viranomaiset toimittavat keskusviranomaiselle viimeisen oikeusasteen antamia tuomioita ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioita, samoin kuin muita sellaisia lainvoimaisia tuomioita, joilla on erityistä merkitystä ja joissa on sovellettu tätä yleissopimusta tai Brysselin yleissopimusta;

— keskusviranomainen luokittelee nämä tuomiot sekä toimittaa ja julkaisee, siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista, käännöksiä ja yhteenvetoja;

— keskusviranomainen lähettää asiaan vaikuttavat asiakirjat kaikkien niiden sopimusvaltioiden toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, jotka ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen tai siihen liittyneet, samoin kuin Euroopan yhteisöjen komissiolle.

2. Keskusviranomaisena on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen kirjaaja.

3 artikla

1. Tämän pöytäkirjan tavoitteiden toteuttamista varten asetetaan pysyvä komitea.

2. Komiteaan kuuluvat jokaisen yleissopimuksen allekirjoittaneen ja yleissopimukseen liittyneen valtion määräämät edustajat.

3. Euroopan yhteisöjen (komission, tuomioistuimen ja neuvoston pääsihteeristön) sekä Euroopan vapaakauppaliiton edustajat saavat osallistua kokouksiin huomioitsijoina.

4 artikla

1. Tämän yleissopimuksen tallettajan on sopimusvaltion pyynnöstä kutsuttava komitea koolle vaihtamaan mielipiteitä tämän yleissopimuksen toimivuudesta ja erityisesti

— tämän pöytäkirjan 2 artiklan 1 kappaleen ensimmäisellä viivalla merkityn kappaleen mukaan lähetetyistä tuomioista ilmenevästä oikeuskäytännön kehityksestä,

— yleissopimuksen 57 artiklan soveltamisesta.

Article 2

1. The Contracting Parties agree to set up a system of exchange of information concerning judgments delivered pursuant to this Convention as well as relevant judgments under the Brussels Convention. This system shall comprise:

— transmission to a central body by the competent authorities of judgments delivered by courts of last instance and the Court of Justice of the European Communities as well as judgments of particular importance which have become final and have been delivered pursuant to this Convention or the Brussels Convention;

— classification of these judgments by the central body including, as far as necessary, the drawing up and publication of translations and abstracts;

— communication by the central body of the relevant documents to the competent national authorities of all signatories and acceding States to the Convention and to the Commission of the European Communities.

2. The central body is the Registrar of the Court of Justice of the European Communities.

Article 3

1. A Standing Committee shall be set up for the purposes of this Protocol.

2. The Committee shall be composed of representatives appointed by each signatory and acceding State.

3. The European Communities (Commission, Court of Justice and General Secretariat of the Council) and the European Free Trade Association may attend the meetings as observers.

Article 4

1. At the request of a Contracting Party, the depositary of the Convention shall convene meetings of the Committee for the purpose of exchanging views on the functioning of the Convention and in particular on

— the development of the case-law as communicated under the first paragraph first indent of Article 2,

— the application of Article 57 of the Convention.

2. Komitea voi tämän mielipiteen vaihdon valossa myös harkita, onko tarkoituksenmukaista muuttaa yleissopimusta joiltakin osin ja tehdä suosituksia.

2. The Committee, in the light of these exchanges, may also examine the appropriateness of starting on particular topics a revision of the Convention and make recommendations.

PÖYTÄKIRJA N:o 3**57. Artiklan soveltamisesta**

Korkeat sopimuspuolet ovat sopineet seuraavasta:

1. Tämän yleissopimuksen 57 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen sopimusten veroisina pidetään tämän yleissopimuksen osalta sellaisia erityisiä oikeudenaloja koskevia tuomioistuimen toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä, jotka on otettu tai tullaan ottamaan Euroopan yhteisöjen toimielinten päätösakteihin.

2. Jos yksikin sopimusvaltio katsoo, että määräys, joka on otettu Euroopan yhteisöjen toimielinten päätösakteihin, on ristiriidassa tämän yleissopimuksen kanssa, sopimusvaltioiden on viivytyksettä harkittava tämän yleissopimuksen muuttamista 66 artiklan mukaisesti. Pöytäkirjassa N:o 2 tarkoitettua menettelyä voidaan kuitenkin aina soveltaa.

Euroopan yhteisöihin kuuluvien Luganon yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden hallitusten edustajien selitys yleissopimuksen 57 artiklan soveltamista koskevan Pöytäkirjan N:o 3 osalta

Allekirjoittaessaan yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla, joka on tehty Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988,

Niiden valtioiden hallitusten edustajat, jotka ovat euroopan yhteisöjen jäseniä,

Ottaen huomioon ne velvoitteet, joihin on sitouduttu Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioihin nähden,

Pitäen tärkeänä, ettei sitä yhtenäistä oikeudellista järjestelmää, joka on saatu aikaan tällä yleissopimuksella, rikota,

PROTOCOL No. 3**On the application of article 57**

The High Contracting Parties have agreed as follows:

1. For the purposes of the Convention, provisions which, in relation to particular matters, govern jurisdiction or the recognition or enforcement of judgments and which are or will be contained in acts of the Institutions of the European Communities shall be treated in the same way as the conventions referred to in paragraph 1 of Article 57.

2. If one Contracting State is of the opinion that a provision contained in an act of the Institutions of the European Communities is incompatible with the Convention, the Contracting States shall promptly consider amending the Convention pursuant to Article 66, without prejudice to the procedure established by Protocol No. 2.

Declaration by the representatives of the Governments of the States signatories to the Lugano convention which are Members of the European Communities on Protocol No. 3 on the application of article 57 of the convention

Upon signature of the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988,

The representatives of the governments of the Member States of the European Communities,

Taking into account the undertakings entered into vis-a-vis the member states of the European Free Trade Association,

Anxious not to prejudice the unity of the legal system set up by the Convention,

Selittävät, että ne ryhtyvät kaikkiin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että laadittaessa 57 artiklan soveltamista tarkoittavan Pöytäkirjan N:o 3 kappaleessa 1 tarkoitettuja yhteisöjen toimielinten päätöskäytäntöjä otetaan huomioon tämän yleissopimuksen tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat määräykset.

Euroopan yhteisöihin kuuluvien Luganon yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden hallitusten edustajien selitys

Allekirjoittaessaan yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla, joka on tehty Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988,

Niiden valtioiden hallitusten edustajat, jotka ovat euroopan yhteisöjen jäseniä

Selittävät, että ne pitävät perusteltuna, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkitessaan Brysselin yleissopimusta kiinnittää asianmukaista huomiota Luganon yleissopimusta sovellettaessa annettuihin ratkaisuihin.

Euroopan vapaakauppaliittoon kuuluvien Luganon yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden hallitusten edustajien selitys

Allekirjoittaessaan yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla, joka on tehty Luganossa 16 päivänä syyskuuta 1988,

Niiden valtioiden hallitusten edustajat, jotka kuuluvat euroopan vapaakauppaliittoon

Selittävät, että ne pitävät perusteltuna, että niiden tuomioistuimet soveltaessaan Luganon yleissopimusta kiinnittävät asianmukaista huomiota

Declare that they will take all measures in their power to ensure, when Community acts referred to in paragraph 1 of Protocol No. 3 on the application of Article 57 are being drawn up, respect for the rules of jurisdiction and recognition and enforcement of judgments established by the Convention.

Declaration by the representatives of the Governments of the States signatories to the Lugano convention which are Members of the European Communities

Upon signature of the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988,

The Representatives of the Governments of the Member States of the European Communities

Declare that they consider as appropriate that the Court of Justice of the European Communities, when interpreting the Brussels Convention, pay due account to the rulings contained in the case law of the Lugano Convention.

Declaration by the Representatives of the Governments of the States signatories to the Lugano convention which are Members of the European Free Trade Association

Upon signature of the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988,

The representatives of the Governments of the Member States of the European Free Trade Association

Declare that they consider as appropriate that their courts, when interpreting the Lugano Convention, pay due account to the rulings

miota Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja Euroopan yhteisöihin kuuluvien valtioiden tuomioistuinten ratkaisuihin, jotka koskevat sellaisia Brysselin yleissopimuksen määräyksiä, jotka asiallisesti samansisältoisinä on otettu Luganon yleissopimukseen.

contained in the case law of the Court of Justice of the European Communities and of courts of the Member States of the European Communities in respect of provisions of the Brussels Convention which are substantially reproduced in the Lugano Convention.

Luettelo Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen tulkintaa koskevista ratkaisuksista

(6.10.1976 — 31.12.1990)

Ratkaisupvm.	Asianro	Asianosaiset	Artiklat
1. 6.10.1976	12/76	Tessili/Dunlop	5, 1
2. 6.10.1976	14/76	de Bloos/Bouyer	5,1 ja 5,5
3. 14.10.1976	29/76	LTU/Eurocontrol	1
4. 30.11.1976	21/76	Bier & Reinwater/Mines de Potasse d'Alsace	5,3
5. 30.11.1976	42/76	de Wolf/Cox	31
6. 14.12.1976	24/76	Colzani/RÜWA	17,1
7. 14.12.1976	25/76	Segoura/Bonakdarian	17,1
8. 14. 7.1977	9/77 ja 10/77	Bavaria & Germanair/ Eurocontrol	56
9. 22.11.1977	43/77	Diamond/Riva	30 ja 38
10. 14.12.1977	73/77	Sanders/van der Putte	16,1
11. 21. 6.1978	150/77	Bertrand/Ott	13
12. 9.11.1978	23/78	Meeth/Glacet	17
13. 22.11.1978	33/78	Somafer/Ferngas	5,5
14. 22. 2.1979	133/78	Gourdain/Nadler	1,2
15. 27. 3.1979	143/78	de Cavel/de Cavel	1,2 ja 24
16. 13.11.1979	25/79	Sanicentral/Collin	17 ja 54
17. 17. 1.1980	56/79	Zelger/Salinitri	5,1 ja 17
18. 6. 3.1980	120/79	de Cavel/de Cavel	1 ja 24
19. 6. 5.1980	784/79	Porta-Leasing/Prestige	Ptk art. I
20. 21. 5.1980	125/79	Denilauler/Couchet	III osasto
21. 16.12.1980	814/79	Etat néerlandais/Rüffer	1
22. 18. 3.1981	139/80	Blanckaert-Willems/Trost	5,5
23. 26. 5.1981	157/80	Rinkau	Ptk. art. I
24. 16. 6.1981	166/80	Klompes/Michel	27,2
25. 24. 6.1981	150/80	Elefanten Schuh/Jacqmain	17, 18 ja
26. 22.10.1981	27/81	Rohr/Ossberger	18
27. 4. 3.1982	38/81	Effer/Kantner	5,1
28. 31. 3.1982	25/81	C.H.W./G.J.H.	1, 18 ja 24
29. 15. 7.1982	228/81	Pendy Plastic Products/Pluspunkt	20,3 ja 27
31. 22. 3.1983	34/82	Peters/ZNAV	5,1
32. 14. 7.1983	201/82	Gerling/Amministrazione del Tesoro dello Stato	17 ja 18
33. 15.11.1983	288/82	Duijnsteet/Goderbauer	16,4 ja 19
34. 9.11.1983	80/83	Habourdin/ Italocremona	1971 ptk art. 2
35. 7. 6.1984	129/83	Zelger/Salinitri	21
36. 19. 6.1984	71/83	Russ/Goeminne Hout	17
37. 12. 7.1984	178/83	P./K.	40
38. 27.11.1984	258/83	Brennero/Wendel	37 ja 38
39. 15. 1.1985	241/83	Rösler/Rottwinkel	16,1
40. 7. 3.1985	48/84	Spitzley/Sommer	17 ja 18
41. 11. 6.1985	49/84	Debaecker & Plouvier/Bouwman	27

42.	2. 7.1985	148/84	Genossenschaftsbank/ Brasserie du Pecheur	36
43.	4. 7.1985	220/84	AS-Autoteile/Malhé	16,5
44.	11. 7.1985	221/84	Berghoefier/ASA	17
45.	3.10.1985	119/84	Capelloni & Aquilini/ Pelkmans	39
46.	24. 6.1986	22/85	Anterist/Crédit Lyonnais	17
47.	10. 7.1986	198/85	Carron/R.F.A.	33
48.	11.11.1986	313/85	Iveco Fiat/Van Hool	17
49.	15. 1.1987	266/85	Shenavai/Kreisler	5,1
50.	8.12.1987	144/86	Gubisch/Palumbo	21
51.	9.12.1987	218/86	Schotte/Rotschild	5,5
52.	4. 2.1988	145/86	Hoffman/Krieg	26, 27,31 ja 36
53.	8. 3.1988	9/87	Arcado/Haviland	5,1
54.	6. 7.1988	158/87	Scherrens/Maenhout	16,1
55.	27. 9.1988	189/87	Kalfelis/Schröder	5,3 ja 6,1
56.	15. 2.1989	32/88	Six Constructions/ Humbert	5,1
57.	10. 1.1990	C-115/88	Reichert &Kockler/ Dresdner Bank	16,1
58.	11. 1.1990	C-220/88	Dumez France/Tracoba	5,3
59.	15. 5.1990	C-365/88	Kongress Agentur Hagen/ Zeehaghe	6,2
60.	3. 7.1990	C-305/88	Lancray/Peters & Sickert	27,2